

e-rara.ch**Novum Testamentum****Erasmus, Desiderius****[Basileae], [1526?]****Universitätsbibliothek Basel**

Signatur: FG VIII2 4

Persistenter Link: <http://dx.doi.org/10.3931/e-rara-639>

e-rara.ch

Das Projekt e-rara.ch wird im Rahmen des Innovations- und Kooperationsprojektes „E-lib.ch: Elektronische Bibliothek Schweiz“ durchgeführt. Es wird von der Schweizerischen Universitätskonferenz (SUK) und vom ETH-Rat gefördert.

e-rara.ch is a national collaborative project forming part of the Swiss innovation and cooperation programme E-lib.ch: Swiss Electronic library. It is sponsored by the Swiss University Conference (SUC) and the ETH Board.

www.e-rara.ch

Nutzungsbedingungen

Dieses PDF-Dokument steht für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Es kann als Datei oder Ausdruck zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Terms and conditions

This PDF file is freely available for non-commercial use in teaching, research and for private purposes. It may be passed to other persons together with these terms and conditions and the proper indication of origin.

TUM

MENTUM

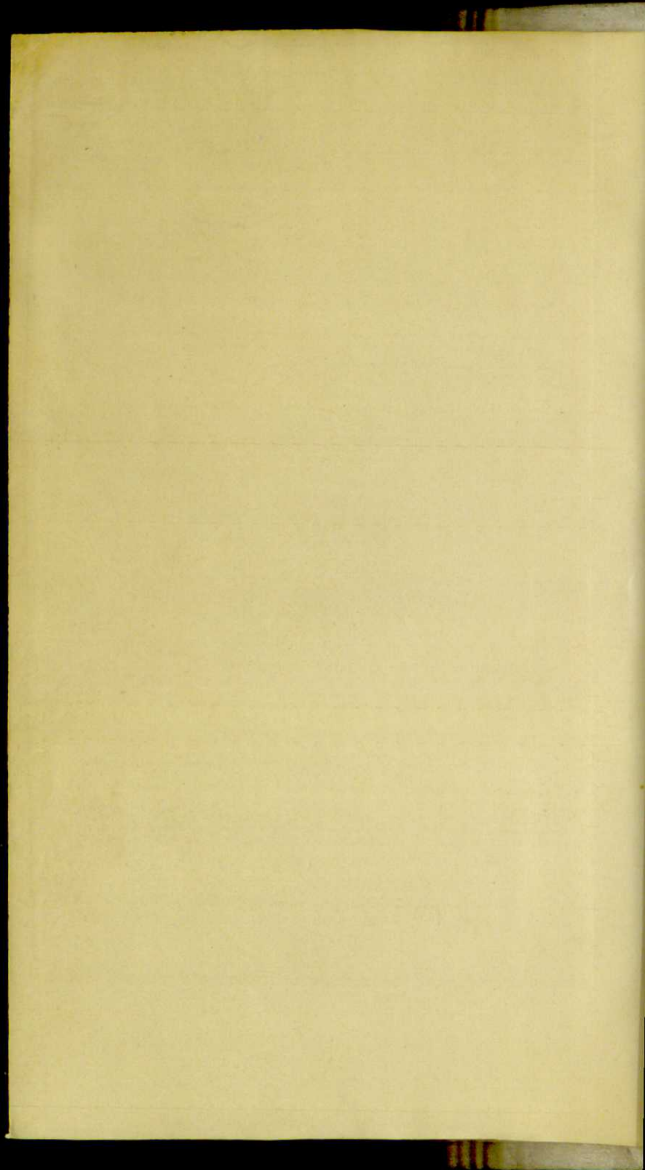
8
4

LAE

16

F. d. VIII.² 4.

1526.

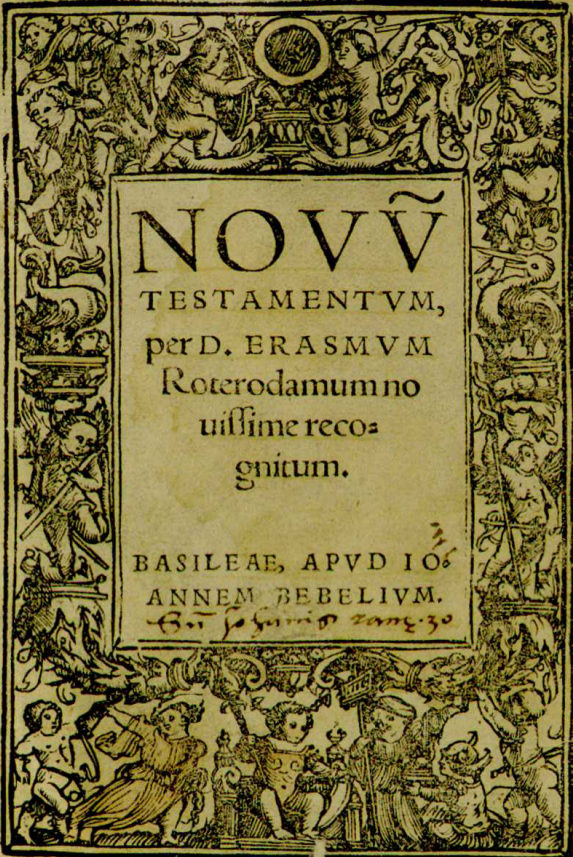
1/2 perg. uncl. bebede

NOVŪ

TESTAMENTVM,
per D. ERASMVV
Roterodamum no
uissime reco:
gnitum.

BASILEAE, APVD IO:
ANNEM BEBELIVM.

Est Johannis 20m. 30

F G VIII²⁴

Basel

IOANNES BEBELIVS LECTORI SALVTEM.

Habes optime lector nouum testamētum, semel, iterumq̄, imò iam millies formis descriptum, in quo cū exornando omnes ita neruos intēderint, ut hoc sibi nomine gratiam deberi existiment non mediocrem. Ego uero (nihil enim dicam de me arrogantius) multorum imitatus diligentiam, hoc me præsstitisse recipio, ut non modò à mendis prodeat quàm antea emaculatiùs, sed & ut minore negotio quid quisq̄ Euangelista cum alio cōmune habeat, inuenias. Nam Canones Eusebii, quos quidam rebus cōmunibus consulentes, addiderunt, nō damno, tamen ad disquisitionis cōmoditatem non parum momenti allaturum confidimus, si quod erat laboriosum, tē dñq̄ plenū eò redigeretur, ut cuius inspecto loco protinus cōstet unde quod istò pertineat mutuari possit, quod consequutū memagnis uigilijs planè spero. Quamobrem tabula illa Eusebiana omiffa, in marginibus ea adscripsimus quæ cōueniant, cū diligentius quàm aliàs à quoq̄, tum & locupletius, freti amici cuiusdam opera, quem eam in rem conduxeramus. Et ne quid sit quod te moret, aut interfistere cogat, L. Lucam, M. Matthæū, I. Ioannem significabit, R. uero Marcū, quamuis in nonnullis paginis aliquoties Ro. incuria operarū, inuenies: id quod à mediocriter docto facile animaduerti poterit. Accipe ergo humanissime lector subinde renascentē Euangeliorum fœturam, nostrisq̄ sudoribus, quod commodo tuo potes, esto gratus. Vale. Basileæ, V I. Idus Februarij, Añ. X X V I.

ELEN

CHVS CAPITVM EVAN- GELII SECVNDVM MATTHAEVM.

- 1 Genealogia Christi.
- 2 De Magis, & pueris interfectis.
- 3 Primus Ioannes predicauit regnū cœlorū.
- 4 De tentatione Christi.
De uocatione Petri, Andreæ, & filiorum
Zebedæi.
- 5 De beatitudinibus.
Cum proximo non contendendū.
Non mœchandum.
Vxorem non repudiandum.
Non iurandum.
Iniuriam patienter tolerandum.
Diligendos esse inimicos.
- 6 De eleemosyna, oratione, ieiunio.
De contemnenda terrenorum cura.
- 7 Quomodo nullum condemnare liceat.
Petendum esse.
Cauendos esse pseudopphetas.
- 8 De leproso.
De Centurione.
De focru Petri.
De dæmoniacis curatis.
De adolescente sequi iusso.
De sedata tempestate maris.
De dæmonijs in porcos eiectis.
- 9 De paralytico.
De Matthæo.
De Christo cum publicanis sumente cibū.
De filia archisynagogi.
De muliere sanguinis pfluuio laborante.
De duobus

SECUNDVM MATTH.

- De duobus cæcis.
 De muto dæmoniaco.
- 10 Instruit duodecim apostolos, dans illis potestatem curandi.
- 11 De discipulis à Ioanne missis.
- 12 De discipulis sabbato uellentibus spicas.
 De sanata manu arida.
 De dæmoniaco cæco & muto.
 De requirentibus signum.
 De matre & fratribus.
- 13 Parabolæ seminantis, & regni cælorum.
- 14 De Ioanne & Herode.
 De quinque panibus & duobus piscibus.
 De ambulante Iesu super mare.
- 15 De transgressione præcepti dei propter constitutiones humanas.
 De Cananæa.
 De turbis sanatis.
 De septem panibus.
- 16 De fermento pharisæorum.
 De interrogatione apud Cæsaream.
 De hortatione Petri, ne Iesus, & c.
- 17 De transformatione Christi.
 De lunatico.
 De exigentibus didrachma.
- 18 De quærentibus quis maior.
 De offendiculo abijciendo.
 De centum ouibus parabola.
 De correptione proximi.
 De potestate ligandi, soluendiq̄.
 De eo qui debebat decem milia talenta.
- 19 De interrogantibus, an liceret diuortium facere.
 De diuite interrogante Iesum.
 De mercede conductis operarijs.
 De filijs Zebedæi.

SECUNDVM MATTH.

- De duobus cæcis.
21 De asina & pullo.
De cæcis & claudis.
De ficu quæ exaruit.
De principibus sacerdotum interrogantibus dominum.
De duobus filijs parabola.
De uinea.
22 De uocatis ad nuptias.
De censu Cæsaris.
De Sadducæis.
De legisdoctore Christum interrogante.
De quæstione domini.
23 Deploratio scribarum & pharisæorum.
24 De consummatione, die & hora.
25 De decem uirginibus.
De his qui talenta acceperunt.
De aduentu Christi.
26 De ea quæ unxit dominum.
De paschate.
De typo mystico.
De prodicione Iudæ, Caiapha.
Negatio Petri.
27 De præside Pilato.
De pœnitentia Iudæ.
De tormentis & pœnis Iesu, & morte eius.
De petitione corporis domini, & sepulchri custodibus.
28 De Christi resurrectione.
De sepulchri custodibus, testibus resurrectionis.
Quomodo se præbuit Iesus uidentibus mulieribus & apostolis in Galilæa.

FINIS.

CAPITA

CAPITA

EVANGELII SECVN-
DVM MARCVM.

- 1 De Ioanne baptista, Christum baptizante
in Iordane.
De uocatione Petri, Andreæ, & filiorum
Zebedæi.
De dæmoniaco.
De focru Petri.
De curatis à uarijs morbis.
De leproso.
- 2 De paralytico.
De publicano filio Alphæi.
De Iesu conuescente publicanis.
De discipulis uellentibus præ fame spicas
sabbato.
- 3 De habente manum aridam.
De apostolorum electione, data illis uaria
potestate.
De matre & fratribus.
- 4 De femine parabola.
De increpatione aquarum.
- 5 De legione dæmoniorum.
De filia archisynagogi.
De muliere sanguinis profluuii laborante.
- 6 Quomodo Christus misit apostolos cu-
ratum uarios morbos.
De Herode & Ioanne.
De quinque panibus & duobus piscibus.
De ambulatione in mari.
- 7 De discipulis illotis manibus prandentibus.
De transgressione præcepti dei.
De Syrophœnissa.
De sabbato.

SECUNDVM MARCVM.

- 8 De septem panibus.
 De quærentibus signum.
 De fermento pharisæorum.
 De cæco.
 De interrogatione in Cæsarea.
 De dehortatione Petri.
- 9 De transformatione domini.
 De lunatico.
 De disputatione quis esset maior.
 De offendiculo tollendo.
- 10 De diuortio.
 De diuite interrogante Iesum.
 De filijs Zebedæi.
 De Barthimæo.
- 11 De pullo.
 De ficu quæ exaruit.
 De eiectione à templo numularijs.
 De fiducia erga deum.
 De obliuione iniuriarum.
 De principibus & senioribus sacerdotū,
 qui dominum interrogabant.
- 12 De uinea.
 De censu dando Cæsari.
 De Sadducæis.
 De scriba.
 De interrogatione domini.
 Cauendos esse hypocritas.
 De uidua pauperula.
- 13 De consummatione.
 De die & hora.
- 14 De ea quæ dominum unxit unguento.
 De paschate.
 Christi captiuitas.
 Negatio Petri.
 De his quæ domino Iesu apud summum sa-
 cerdotem irrogata sunt.

SECUNDVM LVCAM.

- 15 De his quæ sub Pilato præfide passus est.
De morte.
De petitione corporis domini,
De sepultura.
- 16 De Christi resurrectione.
Quibus post mortem apparuit uiuus.
Quomodo discipulis commisit euangelij
predicationem.

FINIS.

CAPITA

EVANGELII SECUN-
DVM LVCAM.

- 1 De parentibus Ioannis baptistæ, eiusque na-
tiuitate.
Salutatur Maria ab angeio.
Visitatur Elizabet à Maria.
- 2 De censu totius orbis.
De partu Mariæ.
De pastoribus.
De Symeone.
De Anna prophetissa.
Iesus inuentus est in medio doctorum.
- 3 Ioannes prædicat baptismum pœnitentiæ.
De his qui Ioannem interrogabant.
De Herode & Ioanne.
De baptismo Christi.
De genealogia Christi
- 4 De ieiunio & tentatione Christi.
Iesus ductus in montem, subtraxit se Iu-
dæorum conspectui.
De dæmoniaco.
De socru Petri.

SECUNDVM LVCAM.

- De curatis à uarijs morbis & dæmonijs. 11
5 De captura piscium.
De leproso.
De paralytico.
De Leui publicano.
De Iesu prandente cum publicanis.
Cur discipuli Ioannis ieiunant, Christi uero non.
6 Discipuli spicas uellunt sabbato præ fame.
De habente manum aridam.
De apostolorum electione.
De beatitudinibus.
Diligendos esse inimicos.
Cum proximo non contendendum.
Quod proximum condemnare nō liceat.
7 De seruo Centurionis.
De filio uiduæ.
De discipulis à Ioanne missis.
8 De ea quæ unxit dominum unguento.
De eo qui sementem faciebat parabola.
De matre & fratribus.
De increpatione aquarum.
De legione.
De filia archisynagogi.
De muliere sanguinis profluio laborante.
9 De duodecim apstis, & potestate illis data.
Audiuit Herodes de Iesu.
De quinque panibus & duobus piscibus.
De interrogatione domini.
De transformatione Christi.
De lunatico.
De disputatione, quis esset maior.
De eo qui prohibitus fuit ab apostolis eijcere dæmonia.
Prohibet, ne petant uindictam ob id quod non recepti sint hospitio.
De signatis

SECUNDVM LVCAM.

- 10 De signatis septuaginta.
De quæstione legisperiti.
De eo qui inciderat in latrones.
De Martha & sorore eius Maria Magdal.
- 11 De oratione.
De habente dæmonium mutum.
De muliere quæ de turba uocem extulit.
De his qui petebant signum.
De pharisæo qui dominum inuitauerat.
De deploratione scribarum.
- 12 De fermento pharisæorum.
De eo qui uolebat diuinam hæreditatē.
De eo cuius ager ferax fuit.
De terrenorum cura despicienda.
Fugiendam auaritiam.
De seruo uigili.
Cum proximo non contenderis.
- 13 De Galilæis, & ihs qui in Siloë.
De ficu quæ fructum non protulit.
De muliere quæ habebat spiritum infirmitatis.
De grano sinapis & fermento parabola.
De eo qui quærebat an pauci essent qui salutem consequerentur.
De ihs qui dicebant Iesu de insidijs Herodis.
- 14 De hydropico.
Non amandos primos accubitus.
Pauperes ad prandium uocandos potius, quàm amicos.
De inuitatis ad cœnam.
De ædificatione turris parabola.
- 15 De centum ouibus parabola.
De filio peregre profecto in regionem longinquam.
- 16 De dispensatore iniquo.

SECUNDVM LVCAM.

Ne apicem quidem à lege periturum.

Diuortium non esse licitum.

De diuite & Lazaro.

17 De offendiculo.

Fratri remittendum delictum.

De fiducia erga deum.

De decem leprosis.

Iesus interrogatus quando regnum dei
ueniet.

18 Semper orandum.

De iudice iniquo.

De pharisæo & publicano.

Puerorum est regnum dei.

De diuite qui interrogabat Iesum.

De cæco.

19 De Zachæo.

De decem seruis qui minas acceperant.

De pullo asinæ.

Deflet Iesus Hierosolymam.

Eñcit Iesus ementes & uendentes.

20 De senioribus quærentibus Iesum, quæ pos-
testate hæc faceret.

De uinea.

De his qui Christo insidiabantur occa-
sione census.

De Sadducæis negantibus resurrectio-
nem.

De interrogatione domini aduersus
pharisæos.

21 De uidua quæ minuta obtulerat.

De consummatione.

Prædicat Iesus interitum Hierosolymæ.

De signis.

22 De paschate.

De contententibus quis maior.

Captiuitas Christi.

Ducitur

SECUNDVM IOAN.

Ducitur Iesus ad principem sacerdotum.

- 23 Ducitur ad præsidem Pilatum.
Contemptus Herodis.
De mulieribus dominum plangentibus.
Crucifigitur Christus.
Sepultura Christi.
- 24 Mulieres uisitant sepulchrum.
De Petro currente ad sepulchrum.
De peregrinis in Emaus.
Iesus in medio discipulorum.
Ascendit Iesus in cælum.

FINIS.

CAPITA

EVANGELII SECUN
DVM IOANNEM.

- 1 Testimoniũ Ioannis baptistæ de Christo.
Interrogatur Ioannes nũ ipse sit Christus.
De Andrea, Simone Petro, Philippo, &
Nathanaële uocatis.
- 2 De nuptiis in Cana.
De eiectione templo.
De eo quod dixit: destruite templũ hoc.
- 3 De Nicodemo & Iesu.
Iesus & Ioannes baptizant.
Quæstio de purificatione.
- 4 De muliere Samaritana.
De filio Regulí.
De eo qui triginta octo annos tenebatur
morbo.
Iudæi quærunt interficere Christum.
De quinque panibus, & duobus piscibus.

SECUNDVM IOAN.

- Secessit Iesus à turbis ne deligeretur in regem.
 De ambulatione in mari.
 Sequitur turba Iesum nauiculis.
 De turba quærente signum.
 De pane cœlesti.
 Discipulorū multi descuerunt à Christo.
 Sententiâ Petri de Christo.
- 7 Iesus clam ascendit ad diem festum.
 Mirantur Iudæi Christum scire literas, quas non didicerat.
 Dissensio turbæ de Iesu.
 Contendunt principes cum ministris & Nicodemo.
- 8 De muliere adultera.
 De interrogantibus Iesum quem se esse diceret.
 Interrogant Iesum de patre eius.
 Promittitur à Iesu libertas se sequentibus.
 De his qui dicebant Iesum habere dæmonium.
 Tentant Iudæi in Christum iacere lapides, eo quod se præfert Abrahamæ.
- 9 De cæco à natiuitate, & inter hunc & pharisæos disceptatio.
- 10 De pastore bono & mercenario.
 Iesus interrogatur in porticu deambulâs.
- 11 De Lazaro resuscitato.
 Consilium pontificum & pharisæorum de Iesu apprehendendo.
- 12 Maria ungit pedes Iesu.
 De asella.
 De Græcis interrogantibus Philippum.
 Auditur à turba uox è cœlo.
- 13 Lauat Iesus pedes discipulorum.
 Exit Iudas proditurus Christum.
- Inculcat

SECVNDVM IOAN.

Inculcat Iesus ut inuicem se diligant.

Quærit Petrus Christum quò uadat.

14 Thomas queritur se nescire quò uadat
Iesus.

Iudas Thaddæus interrogat Iesum.

Promittit discipulis consolatorẽ Christus.

15 De uite uera, agricola, & palmítibus.

Præcipit deus mutuam dilectionem.

16 Prædicat Christus discipulis quæ uentura
sunt ipsis.

Paracletus arguet mundum.

De eo quod dixit: pusillũ & uidebitis me.

Patrem daturum esse quicquid petitem
fuerit per nomen Iesu.

17 Oratio Iesu ad patrem pro illis, quos sibi
delegit.

18 Proditur Iesus.

Sternuntur in terram Iudæi uerbo Christi.

Amputat auriculam Petrus.

Ducitur Iesus ad Annam, ad Caiapham,
inde ad Pilatum.

19 Damnatur morte crucis dominus.

De stantibus iuxta crucem.

Sepelitur corpus domini.

20 Resurrectio domini.

Mariæ Magdalene primum, dehinc apo-
stolis congregatis post resurrectionem
præbet se uidendum Christus.

21 Petro & alijs piscantibus apparet Iesus ad
mare Tiberiadis.

Dicitur Petro: pasce oues meas.

F I N I S.

EVAN.

EVANGE

LIVM SECVNDVM MAT

THAEVM CAP. I.

*Canonizatio
Nativitas
p. 1-2*

Iber generationis Iesu Christi
filij Dauid, filij Abraham. * Abrah
raham genuit Isaac. Isaac aut
genuit Iacob. Iacob autem ge
nuit Iudam & fratres eius. Iu
das aut genuit Phares, & Za
ram e Thamar. Phares autem

Luca 3o

genuit Esrom. Esrom aut genuit Aram. Aram
autem genuit Aminadab. Aminadab autem ge
nuit Naason. Naason autem genuit Salmon. Sal
mon autem genuit Booz e Rachab. Booz autem
genuit Obed e Ruth. Obed autem genuit Iesse.
Iesse autem genuit Dauid regem. Dauid autem
rex genuit Solomopem, ex ea quæ fuerat uxor
Vria. Solomon autem genuit Roboam. Roboam
autem genuit Abia. Abia autem genuit Afa. Afa
autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit
Ioram. Ioram autem genuit Hoziam. Hozias
autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit
Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechi
as autem genuit Manasse. Manasses autem ge
nuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias
autem genuit Iechoniam, & fratres eius, in exi
lio Babylonico. * Porro post exiliu Babylonicu
Iechonias genuit Salathiel. * Salathiel autem ge
nuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem ge
nuit Azor. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc au
tem genuit Achin. Achin autem genuit Eliud. E
liud autem genuit Eleazar, Eleazar autem genuit

4. Reg. 25
1. Esdr. 2o

*Ex hinc
Abraham
David
Iacob
Ioseph
Iesus*

Matthan. Matthan autē genuit Iacob. Iacob autē genuit Ioseph, maritum Mariæ: ex qua genitus fuit Iesus, qui dicitur Christus. Vniuersæ itaque generationes ab Abraham usq; ad Dauid, generationes quatuordecim, & à Dauid usq; ad demigrationem Babylonicam generationes quatuordecim, & à demigratione Babylonica usq; ad Christum, generationes quatuordecim. Iesu

Lucæ 1.

*longe coram
Iacob
Ioseph
Iesus*

uero Christi natiuitas sic habet. * Cum enim mater eius Maria desponsa esset Ioseph, priusquam congressi fuissent, deprehensa est grauida e spiritu sancto. Porro Ioseph maritus eius, quoniam erat iustus, & nolebat illam infamare, uoluit clanculum ab ea diuertere. Hæc autem cum in animo uersaret, ecce angelus domini in somnis uisus est illi, dicens: Ioseph fili Dauid, ne metuas adiungere tibi Mariam uxore tuam: nam quod in illa conceptu est, a spiritu sancto profectu est. Pariet autem filium, & uocabis nomen eius Iesum: is enim saluum faciet populum suum a peccatis suis. Porro totum hoc factum est, ut perficeretur id quod dictu fuerat a domino per ppheta

Esa. 7.

Lucæ 2.

tam ita loquentem: * Ecce uirgo erit prægnans & pariet filium, et uocabunt nomen eius Emanuel: quod si quis interpretetur, sonat nobiscu deus. Excitatus autem Ioseph a somno, fecit ut iniunxerat sibi angelus domini, & adiunxit sibi

Lucæ 2.

uxorem suam, & non cognouit eam, * donec peperisset filium suum primogenitum, & appellauit nomen eius Iesum.

CAPVT II.

Lucæ 2.

Um autē natus esset Iesus in Bethleem ciuitate Iudææ, temporibus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente accesserunt Hierosolyma, dicentes. Vbi est ille qui natus est rex Iudæorum?

*Magi
Bethleem
Hierosolyma
Iudæa
Herodis
Magi
Iesus
Iudæorum*

DVM MATTHAEVM.

dæorum? Vidimus enim illius stellam in Oriente,
 & accessimus ut adoremus eum. Auditis autem
 his Herodes rex, turbatus est, & tota Hierosolymorum
 urbs cum illo: & convocatis omnibus pontificibus
 & scribis populi, percontatus est eos, ubi Christus
 nasceretur. At illi dixerunt ei: * In Bethleem Iudæe. Sic enim
 scriptum est per prophetam: * Et tu Bethleem terra Iuda,
 nequaquam minima es inter principes Iuda. Ex te
 enim mihi proditurus est dux, qui gubernaturus
 est populum meum Israël. Tum Herodes clam
 accersitis Magis, accurate perquisiuit ab illis,
 quo tempore stella apparuisset. Et iussis ire in
 Bethleem, dixit: Profecti illuc, accurate inquirete
 de puero: ubi uero inueneritis, renunciate mihi,
 ut & ego ueniam, & adorem illum. At illi
 audito rege, profecti sunt. Et ecce stella quam
 uiderant in Oriente, præcedebat illos, donec
 progressa staret supra locum in quo erat puer.
 Cum autem uidissent stellam, gauisi sunt gaudio
 magno ualde. Et ingressi domum, inuenerunt
 puerum cum Maria matre eius, & prosternentes
 adorauerunt illum: & apertis thesauris suis, obtulerunt
 illi munera, aurum, & thus, & myrrham: & oraculo
 admoniti in somnis, ne reuerterent se ad Herodem,
 per aliam uiam reuersi sunt in regionem suam.
 Digressis autem illis, ecce angelus domini
 apparet in somnis Ioseph, dicens: Surge, &
 assume puerum ac matrem illius, & fuge in
 Aegyptum, et esto illic donec dixerero tibi. Futurum
 est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum
 eum. Ille uero excitatus, assumpsit puerum &
 matrem eius noctu, & secessit in Aegyptum,
 & fuit illic usque ad obitum Herodis: ut
 perficeretur quod dictum fuerat à dño per prophetam,
 dicentem: * Ex Aegypto uocaui filium.

Iohef. 7.
Miche. 5.

Osee 11.

ptizabantur in Iordane ab illo, confitentes pec-
cata sua. * Cū uidisset autē multos ex pharisæis
 & Sadducæis uenientes ad baptismū suum, di-
 xit illis: Progenies uiperarū, quis uobis submon-
strauit, ut fugeritis à uentura ira? Facite igitur
fructus, qui deceant pœnitentiam: et ne sitis hac
mente, ut dicatis intra uos ipsos: patrem habeo
Abraham. Dico enim uobis, quod possit
 deus facere, ut ex lapidibus his, filij surgent ipsi
 Abraham. Iam uero & securis ad radicem arborū
posita est. * Omnis igitur arbor, que nō facit fru-
 ctum bonū, exciditur, et in ignē mittitur. * Ego
quidem baptizo uos aqua ad pœnitentiam: at
ille qui post me uēturus est, fortior me est, cuius
nō sum idoneus, ut calciamēta portem: ipse uos
baptizabit spiritu sancto & igni: * cuius uētila-
 brū in manu ipsius, & repurgabit aream suam,
 & congregabit triticū suum in horreū, paleam
 autē exuret igni inextinguibili. * Tunc accedit
 Iesus à Galilæa ad Iordanem ad Ioannem, ut ba-
 ptizaretur ab illo. At Ioannes prohibebat illū,
 dicens: Mihi opus est, ut abs te baptizer, & tu
uenis ad me? Respōdens autē Iesus dixit ad illū:
 Omitte nunc, sic enim decet nos, ut cōpleamus
 omnem iustitiam. Tunc omittit illū. * Et bapti-
 zatus Iesus, ascendit protinus ab aqua: & ecce
 aperti sunt illi cœli, & uidit spiritū dei descen-
 dentem tanquam columbam, & uenientē super
 ipsum. Et ecce uox de cœlis, dicēs: * Hic est filius
meus dilectus, in quo mihi bene cōplacitū est.

CAPVT IIII.

* Vnc Iesus subductus fuit in desertū
 à spiritu, ut tentaret à diabolo. * Et
 cū ieiunasset dies quadraginta, ac no-
 ctes quadraginta, tandem esuriijt. Et
 cū accessisset ad eū ille qui tentat, dixit: Si filius

Luc. 3.
 Mar. Lu.
 I. 3. I.
 * M. L. Io.
 Lucæ 3.
 Marci 1.
 I. 3. I.
 M. Lu. Io.
 17. I. 9.
 Mat. Mar.
 Lu. 3. et 9.
 Mar. I.
 Lucæ 4.
 * Lucæ 4.
 43. 10.

Handwritten notes in a cursive script at the bottom of the page, including the number '3' and some illegible text.

Deut. 8. es dei, iube, ut lapides hi panes fiant. At ille res
 spondēs, dixit: Scriptū est: * Nō solo pane uictu
 rus est homo, sed omni uerbo quod egredit̄ per
 os dei. Tunc assumit illū diabolus in sanctam ci
 uitatem, & statuit eum super pinnaculū templi,
 dicitq; illi: Si filius es dei, præcipita te deorsum.

Pfalm. 90. Nam scriptū est: * Angelis suis mandaturus est
 de te, ac manibus tollēt te, nequando impingas
 in lapidē pedē tuū. Dixit illi Iesus: Rursum scri
 ptum est: * Nō tentabis dñm deū tuū. Rursum

Deut. 6. assumit illū diabolus in montē excelsum ualde,
 & commonstrat ei omnia regna mundi, & glo
 riam illorū, & dicit illi: Hæc omnia tibi dabo, si
 prostratus adoraueris me. Tunc dicit illi Iesus:

Deut. 6. Abi satana, scriptū est enim: * Dñm deum tuum
 adorabis, & illum solum coles. Tunc omittit il
 lum diabolus: * Et ecce angeli accedebant, ac mi
 nistrabant ei. Cum audisset autē Iesus, quod Io

Marci I. 1. 4. 2. annes traditus esset, * secessit in Galilæā: & reli
Mar. L. I. cta Nazareth, profectus habitauit in Caperna
 um, quæ est ciuitas maritima, in finibus Zabu
 lon & Neptalim: ut impleretur quod dictū fue
 rat per Esaiam prophetam, dicentē: * Terra Za

Esaia 9. bulon & Neptalim iuxta uiam maris ultra Ior
 danem, Galilæa gentiū. Populus qui sedebat in
 tenebris & umbra mortis, uidit lucē magnam:
 & q; sedebāt in regione & umbra mortis, lux or
 ta est eis. * Ex eo tēpore cœpit Iesus prædicare

Marci I. & dicere: Resipiscite, instat em̄ regnū cœlorū.
Ambulans autē Iesus iuxta mare Galilææ, uidit
duos fratres, Simonē, qui uocabat Petrus, et An
dream fratrem eius, iaciētes rete in mare (nā erant
piscatores) & dicit illis: sequamini me, & faciā
uos piscatores hominum. At illi relicti illico re
 tibus, sequuti sunt illum. Et progressus illinc, ui
 dit alios duos fratres, Iacobum filium Zebedæi,
 & Io

& Ioannem fratrem eius in nauī, cum Zebedæo
patre suo, sartientes retia sua: & uocauit eos.

At illi protinus relicta nauī et patre suo, sequuti
sunt eum. Et circumibat totam Galilæam Iesus,

docens in synagogis illorū, ac prædicans Euan-

gelium regnī, & curans oēm morbū, & omnem

languorem in populo. Et dimanauit fama illius

in totam Syriam. Et adduxerunt ad illū omnes

male affectos uarijs morbis ac torminibus con-

tractos, & dæmoniacos, & lunaticos, & paraly-

ticos, sanauitq; illos. * Et sequute sunt eū turbæ

multæ à Galilæa ac Decapoli, & Hierosolymis,

& Iudæa, et à regionibus trans Iordanem sitis.

CAPVT V.

Vm uidisset autem turbas, ascēdit in
montem: & cum consedisset, accesserunt
ad illum discipuli eius: & postquam aperuisset os suum, docebat il-

los, dicens: * Beati pauperes spiritu, quoniam illo-

rum est regnū cœlorum. Beati qui lugent, quoniam

ipsi consolationem accipient. Beati mites, quoniam

ipsi hæreditatem accipient terræ. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi sa-

turabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi mi-

sericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi deū uidebunt. Beati pacifici, quoniam hi filij dei uocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam illorū est regnū cœlorū. Beati estis, cū probra iecerint in uos homines, & insectati fuerint, & dixerint omne malū uerbū aduersus uos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces uestra multa est in cœlis. Sic enim persecuti fuerunt prophetas, qui fuerunt ante uos.

Vos estis sal terræ: * Quod si sal infatuatus fuerit, quo saliet? Ad nihil ualet ultra, nisi ut proij-

5.
campis
maius 20
stomac

2. 6.
Mar. Lu.

1. celo boni
in cœlis . 4.
in cœlis . 4.
in cœlis . 4.
4. quoniam

Luca 6.

1
2
3
4
5
6
7
8

9. 14.
Mar. Lu.

- ciatur foras, & conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest oppidū abscondi supra montē sitū: * neq; accendūt lucernam, & ponunt illam subter modiū, sed super candelabrū, & lucet omnibus q̄ sunt in domo. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant uestra bona opera, glorificent q̄ patrem uestrū, qui est in cœlis. Ne existimetis quod uenerim ad deservendam legē, aut prophetas: imō nō ueni ut destruam, sed ut cōpleam. * Amen quippe dico uobis: donec prætereat cœlū & terra, iota unum, aut unus apex nō præterierit ex lege, quoad oīa facta fuerint. Quisquis igitur soluerit unum ex mandatis hisce minimis, & docuerit sic homines, minimus uocabit̄ in regno cœlorum. Quisquis autē fecerit & docuerit, hic magnus uocabitur in regno cœlorū. Dico enim uobis: Nisi abūderit uestra iustitia plus quā scribarum & pharisæorū, nō possitis ingredi in regnum cœlorum. Audistis quod dictū sit ueteribus: * Nō occides: quisquis autē occiderit, obnoxius erit iudicio. At ego dico uobis, qđ quisquis irascitur fratri suo temere, obnoxius erit iudicio. Quicūque uero dixerit fratri suo racha, obnoxius erit concilio. Quisquis autē dixerit, fatue, obnoxius erit gehennæ incendio. Itaq; si obtuleris munus tuum ad aram, & illic recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque illic munus tuū coram altari, & abi, prius reconcilieris fratri tuo, & tum ueniens offer munus tuum. * Habeto beneuolentiam cum aduersario tuo cito, dum es in uia cū illo: ne quando te tradat aduersarius iudici, & iudex te tradat ministro, & in carcerem coniciaris. Amen dico tibi, non exibis illinc, donec persolueris extremum quadrantem. * Audistis quod dictū fuerit anti-
- quis:

Exo. 20.

Deut. 5.

Leuit. 29.

Luca 12.

Exo. 20.

DVM MATTHAEVM.

quis: Non committes adulteriū. At ego dico uobis, quod quicūq; aspexerit uxorem alterius ad concupiscendū eam, iam adulteriū cum ea commisit in corde suo. * Quod si oculus tuus dexter obstaculo tibi fuerit, erue illum, & abijce abs te. Expedi enim tibi, ut pereat unum membrorū tuorum, ac non totum corpus tuum cōñciatur in gehennam. Et si dextera tua manus obstiterit tibi, amputa eam, & proijce abs te. Expedi em̄ tibi, ut pereat unum membrorū tuorum, ac non totum corpus tuū cōñciatur in gehennam. Dicitum est autem: * Quicūq; repudiauerit uxore suam, det illi libellum diuortij. * At ego dico uobis, quod quisquis repudiauerit uxorem suam, nisi causa stupri, efficit ut illa sit adultera: & qui cūq; repudiatam duxerit, adulterium committit. Rursum audistis quod dictū fuerit antiquis: Non peierabis, sed persolues domino ea quæ iuraueris. At ego dico uobis, ne iuretis omnino, neq; per cælum, quia thronus dei est: neque per terram, quia subselliū est pedum illius: neq; per Hierosolyma, quoniam ciuitas est magni regis: neq; per caput tuū iurabis, propterea quod non potes unū pilum album aut nigrum facere: Sed erit sermo uester, est est, nō non. Porro quod ultra hæc adiungitur, ex malo proficiscit. * Audistis quod dictum fuerit: oculū pro oculo, & dentem pro dente. At ego dico uobis, ne resistatis malo: * sed quisq; impeerit a lapam in dexteram tuam maxillam, obuerte illi & alteram: & ei qui te uelit in ius trahere, ac tunicam tuam tollere, permittite illi & pallium: Et qui te adegerit ad miliarium unum, abito cum illo duo. Petenti abs te, dato: & cupientem mutuum accipere, ne auerferis. * Audistis quod dictū sit: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicū tuum. At

1. 1. 1.
Mat. 18.
Marci 9.

Deut. 24
Mat. 19.
Mar. 10.
* Mat. 19.
Mar. 10.
Lucæ 16.

Exo. 21
Deut. 19
Lucæ 6
1. 1. 1.

Leuit. 19

Lucā 6. ego dico uobis: * Diligite inimicos uestros, bene precemini deuouentibus uos, benefacite ijs q uos odio prosequuntur: orate pro ijs qui laedunt & insectantur uos, ut sitis filij patris uestri, qui est in caelis: quia solem suum exoriri finit super malos ac bonos, & pluuiam mittit super iustos & iniustos. Nam si dilexeritis eos qui diligunt uos, quod praemium habetis? nonne & publicani idem faciunt? Et si complexi fueritis fratres uestros tantum, quid eximium facitis? nonne & publicani sic faciunt? Eritis igitur uos perfecti, quae ad modum pater uester, qui est in caelis, perfectus est.

CAPVT VI.

Atendite ne eleemosynam uestram praestetis coram hominibus, quo spectemini ab illis: Alioqui praemium non habetis apud patrem uestrum qui est in caelis. Itaque cum praestas eleemosynam, ne tubiscanatur ante te, quemadmodum hypocritae faciunt in conciliabulis, & in uicis, ut glorificentur ab hominibus. Amen dico uobis, habent mercedem suam. Caeterum tu cum praestabis eleemosynam, nesciat sinistra tua quae facit dextera tua, ut sit tua eleemosyna in occulto: & pater tuus qui uidet in occulto, ipse reddet tibi in propatulo. Et cum oraueris, non eris quemadmodum hypocritae: Nam illi solent in conciliabulis & in angulis platearum stantes orare, quo conspicui sint hominibus. Amen dico uobis, quod habent mercedem suam. Tu uero cum oras, introito in conclauem tuam: & ocluso ostio tuo, ora patrem tuum qui est in occulto: & pater tuus qui uidet in occulto, persoluet tibi in propatulo. Verum orantes ne litis multiloqui sicut ethnici: Putant enim fore, ut ob multiloquium suum exaudiantur: Ne igitur efficiamini similes istorum. Nouit enim pater

Ser uester, quibus rebus opus sit uobis, priusquam
 petatis ab illo. Ad hunc ergo modum orate uos:
Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen
tuum: Veniat regnum tuum: fiat uoluntas tua,
quemadmodum in cœlo, sic etiam in terra. Panē
nostrum quotidianū da nobis hodie: & remitte
nobis debita nostra, sicut & nos remittimus de-
bitoribus nostris. Et ne inducas nos in tētatio-
nem, sed libera nos à malo, quia tuū est regnū,
 & potentia, et gloria, in secula seculorū, Amen.
 * Proinde si remiseritis hominibus errata sua, re-
 mittet & uobis pater uester cœlestis: Quod si non
 remiseritis hominibus errata sua, nec pater ue-
 ster remittet errata uestra. Porro cum ieiunau-
 eritis, ne sitis ueluti hypocritæ tetrici. Obscurāt
 enim facies suas, quo perspicuum sit hominibus
 ipsos ieiunare: Amen dico uobis, habent merce-
 dem suam. Tu uero cū ieiunas, unge caput tuū,
 & faciem tuam laua, ne conspicuum sit homini-
 bus te ieiunare, sed patri tuo, qui est in occulto:
 & pater tuus qui uidet in abdito, reddet tibi in
 propatulo. Ne reponatis uobis thesauros in ter-
 ra, ubi erugo & tinea eorrumpit, & ubi fures
 perfodiunt ac furantur. * Sed recōdite uobis the-
 sauros in cœlo: ubi neq; erugo neq; tinea corrū-
 pit, & ubi fures non perfodiunt, neq; furantur:
 Nam ubi fuerit thesaurus uester, illic erit & cor-
 uestrum. * Lucerna corporis est oculus. Si igitur
 oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum
 lucidum erit. Quod si oculus tuus malus fuerit,
 totū corpus tuū tenebrosus erit. Ergo si lumen
 quod est in te, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quan-
 tæ? * Nemo potest duobus dominis seruire: Aut
 enim hunc habebit odio, & alterum diliget: aut
 huic adhærebit, & alterum negliget. Non pote-
 stis deo seruire, & mammonæ. * Propterea dico

Luc. 11.
 Mat. 6.
 Luc. 12.

18. 11.
 Mat. Ro.

Luc. 12.
 Luc. 12.

Luc. 11.

Luc. 16.

Luc. 12.

vobis, ne sitis solliciti uitæ vestræ, quid esuri sitis, aut bibituri: neque corpori uestro, quibus indumentis usuri. Nonne anima pluris est quàm cibus, & corpus pluris quàm indumentum? Veritate oculos ad uolatilia cœli: quia non serunt, neque metunt, neque conuehunt in horrea, & pater uester cœlestis alit illa. Nonne uos longe præcellitis illa? Quis autem ex uobis sollicitè cogitando, potest addere ad staturam suam cubitum unum? Ac de indumento quid solliciti estis? Cognoscite lilia agri quomodo crescant: non laborant, neque nent. Attamen dico uobis, ne Solomonem quidem in uniuersa gloria sua sic amictum fuisse, ut unum ex his. Quod si gramen agri, quod hodie cum sit, cras in clibanum mittitur, deus sic uersit: an non multo magis uobis id faciet, o parum fidentes? Ne sitis igitur solliciti, dicentes: Quid edemus, aut quid bibemus, aut quibus operiemur? Nam omnia ista gentes exquirunt. Nouit enim pater uester cœlestis, quod opus habeatis his omnibus. Quin potius querite primum regnum dei & iustitiam eius, & hæc omnia adhierebunt uobis. Ne sitis igitur solliciti in crastinum, nam crastinus dies curam habebit superius. Sufficit sua diei afflictio.

CAPVT VII.

Mar. 4.
Luca 6.

*Olite condemnare, ne condemnemini: Quo enim iudicio iudicatis, eo iudicabit de uobis: & qua mensura metimini, ea metientur uobis alij. *Cur autem uides festucam, quæ est in oculo fratris tui, trabem autem quæ est in oculo tuo non animaduertis? An quomodo dicis fratri tuo: sine, eximam festucam ex oculo tuo, & ecce trabes in oculo tuo? Hypocrita, ecce prius trabem ex oculo tuo, & tum perspicies, ut eximas festucam ex oculo

Handwritten notes in the left margin:
 *Lu. 6.
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

Handwritten notes at the bottom of the page:
 1. fides ...
 2. ...
 3. ...
 4. ...
 5. ...
 6. ...
 7. ...
 8. ...
 9. ...
 10. ...

culo fratris tui. Ne detis quod sanctum est canibus: ne pieceritis margaritas uestras ante porcos, ne quando hi cōculcent eas pedibus suis, & illi uersi in uos lacerēt uos. * Petite & dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur uobis. Quisquis enim petit, accipit: & quicumq; quærit, inuenit: & pulsanti aperiet. * An quisquā est uestrū homo, qui, si filius eius petierit panē, lapidem daturus sit illi? Aut si piscē petierit, nū serpentē porriget illi? Si uos igitur cum sitis mali, nostis dona bona dare filijs uestris, quanto magis pater uester qui est in cœlis, dabit bona, si postuleritis ab ipso? * Omnia igitur quæcūq; uolueritis ut faciant uobis homines, sic & uos facite illis. Hæc enim est lex & prophetæ. * Introite per arctam portam: quoniam lata est porta, & spaciōsa uia, quæ abducit in exitium, multiq; sunt, qui ingrediuntur per illam: Quoniam angusta est porta, & stricta uia, quæ abducit ad uitam, & pauci sunt qui inueniunt illam. Cauete uero uobis à pseudoprophetis, qui ueniunt ad uos in uestitu ouium, sed intrinsecus sunt lupi rapaces. A fructibus ipsorū agnosceitis eos. * Nunquid colligunt de spinis uuam? aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: putris aut arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere: neq; arbor putris fructus bonos facere. * Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, exciditur, & in ignem conijcitur. Igitur ex fructibus ipsorum agnosceitis eos. * Nō quisquis dicit mihi: Domine domine, introibit in regnū cœlorū, sed qui fecerit uoluntatem patris mei qui in cœlis est. * Multi dicēt mihi in illo die, Domine domine, nōne per nomen tuum prophetauimus, & per nomen tuum damonia eiecimus, & per nomen tuū multas uir-

Luca 10.

Ioan. 16.

Luca 11.

Luca 6. 4

Lu. 13.

Luca 6.

Mat. 3.

Luca 3.

Luca 6.

Lu. 13.

Carmina ne spargantur.

6. 6. tutes præstitimus? Actum confitebor illis: nunquam noui uos. * Discedite à me qui operamini iniquitatē. Omnis enim qui audit ex me sermones hos, & facit eos, adsimilabo illum uiro prudenti, qui ædificauit domū suam super petram, & descendit imber, & uenerūt flumina, & flauerunt uenti, & irruerunt in domū illam, & nō est prostrata: fundata enim fuerat super petram. Et omnis qui audit à me sermones hos, & non facit eos, adsimilabitur uiro fatuo, qui ædificauit domū suam super arenam, & descendit imber, & uenerunt flumina, & flauerūt uenti, & impigerūt in domū illam, & deiecta est, & fuit ruina illius magna. Et factum est ut cum finisset Iesus sermones hos, * obstupuerunt turbæ super doctrina illius. Docebat enim eos uelut habens auctoritatem, & non sicuti scribæ.

CAPVT VIII.

1. 5. **C**UM descendisset autem de monte, sequuntæ sunt eum turbæ multæ: * & ecce leprosus accedens, adorauit eum, dicēs: Domine, si uelis, potes me mundare. Protenus manu, tetigit illum Iesus, dicēs: Volo, mundus esto. Ac protinus mundata fuit illius lepra. Et dicit illi Iesus: * Vide ne cui dixeris, sed abi, ostende te ipsum sacerdoti, et offer munus quod iussit offerre Moses in testimonium ipsis. * Porro cum ingressus fuisset Iesus Capernaum, adijt eum Centurio, obsecrans eum, & dicens: Domine, famulus meus decūbit domi paralyticus, ac grauiter discruciat. Et dicit illi Iesus: Ego cum uenero, medebor illi. Et respondens Centurio, dixit: Domine non sum idoneus, ut tectum meum subeas: imò tantū dic uerbū, & sanabitur famulus meus. Nam & ego sum homo alterius potestati subditus, & habeo sub me milites, & dico

1. ueni cap. 2. ueni. 3. long. post. 4. dignos. 5. ueni. 6. hinc. 7. hinc. 8. hinc. 9. hinc. 10. hinc. 11. hinc. 12. hinc. 13. hinc. 14. hinc. 15. hinc. 16. hinc. 17. hinc. 18. hinc. 19. hinc. 20. hinc. 21. hinc. 22. hinc. 23. hinc. 24. hinc. 25. hinc. 26. hinc. 27. hinc. 28. hinc. 29. hinc. 30. hinc. 31. hinc. 32. hinc. 33. hinc. 34. hinc. 35. hinc. 36. hinc. 37. hinc. 38. hinc. 39. hinc. 40. hinc. 41. hinc. 42. hinc. 43. hinc. 44. hinc. 45. hinc. 46. hinc. 47. hinc. 48. hinc. 49. hinc. 50. hinc. 51. hinc. 52. hinc. 53. hinc. 54. hinc. 55. hinc. 56. hinc. 57. hinc. 58. hinc. 59. hinc. 60. hinc. 61. hinc. 62. hinc. 63. hinc. 64. hinc. 65. hinc. 66. hinc. 67. hinc. 68. hinc. 69. hinc. 70. hinc. 71. hinc. 72. hinc. 73. hinc. 74. hinc. 75. hinc. 76. hinc. 77. hinc. 78. hinc. 79. hinc. 80. hinc. 81. hinc. 82. hinc. 83. hinc. 84. hinc. 85. hinc. 86. hinc. 87. hinc. 88. hinc. 89. hinc. 90. hinc. 91. hinc. 92. hinc. 93. hinc. 94. hinc. 95. hinc. 96. hinc. 97. hinc. 98. hinc. 99. hinc. 100. hinc.

dico huic, uade, & uadit: & alteri ueni, & uenit:
 & seruo meo, fac hoc, & facit. Hæc autem cū au-
 dissest Iesus, admiratus est, & ait sequentibus se:
 Amen dico uobis, ne in Israël quidē tantū fidei
 reperi. * Dico autē uobis, quod multi ab Oriēte
 & Occidente uenturi sunt, et accūbent cū Abra-
 ham & Isaac & Iacob in regno cœlorum: filiū ue-
 ro regni eijciēt tur in tenebras extremas, illic erit
 ploratus & stridor dentium. Et dixit Iesus Cen-
 turioni: Abi, & quēadmodū credis, ita fiat tibi.
 Et sanatus est famulus eius in hora illa. * Et cū
 uenisset Iesus in domum Petri, uidit socrum il-
 lius in lecto decumbentem & febricitantem, te-
 nigitq; manū illius, et reliquit illam febris: & sur-
 rexit ac ministravit illis. Cum autem appetisset
 uespera, adduxerūt illi dæmoniacos multos, &
 eiecit spiritus uerbo, omnesq; male habentes sa-
 nauit: ut impleretur quod dictum erat per Esai-
 am prophetam, cū ait: * Hic infirmitates nostras
 suscepit, & morbos portauit. Cum uidisset au-
 tem Iesus turbas multas circū sese, iussit ut abi-
 rent in ulteriorē ripam: * Et cū adisset unus scri-
 ba, dixit ei: Præceptor, sequar te quocunq; abie-
 ris. Et dicit illi Iesus: Vulpes foueas habent, &
 uolucres cœli nidus: at filius hominis nō habet
 ubi caput reclinet. Alius de numero discipulo-
 rum suorū dixit ei: Domine, permitte mihi pri-
 us ut abeam, & sepeliam patrem meū. At Iesus
 dixit illi: Sequere me, & sine ut mortui sepeliant
 mortuos suos. * Et cum esset ingressus nauim,
 sequuti sunt eum discipuli sui: & ecce motus ma-
 gnus factus est in mari, adeo ut nauis operiretur
 à fluctibus, ipse uero dormiebat. Et accedentes
 discipuli, excitauerūt illum, dicentes: Domine,
 serua nos, perimus. Et dicit illis: Quid timidī
 estis exigua pręditi fiducia? Tūc excitatus incre-

Lucæ 13.

1. 4.
Mar. Lu. 3.

Esaia 53.

Lucæ 9. 5.

4. 8.
Mar. Lu. 7.

pauit uentos & mare, & facta est tranquillitas magna. Homines uero admirabantur, dicentes: Qualis est hic, quia uēti quoq; & mare obediūt illi? Et cum uenisset ad ulteriorē ripam in regionem Gergesenorum, occurrerunt ei duo dæmoniaci, è monumentis egressi: erant autē sæui supra modū, adeo ut nemo posset transire per uiam illam. Et ecce uociferabantur, dicētes: Quid rei nobis tecū est Iesu fili dei? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus? Erat autem procul ab illis grex porcorum multorum pascens. Dæmones uero rogabant eū, dicentes: Si enīcis nos, permittite nobis ut demigremus in gregē porcorum. Et ait illis: Abite. Illi uero egressi, abierunt in gregē porcorū. Et ecce ferebatur totus grex porcorum per præceps in mare, & perierunt in aquis. Porro qui pascebant, aufugerunt: & digressi in ciuitatē, renunciauerūt omnia, & quid accidisset dæmoniacis. Et ecce tota ciuitas exiuit in occursum Iesu. Et cum uidissent illum, rogabant ut decederet à finibus suis.

CAPVT IX.

Mar. 2.
 Lu. 5.

*T ingressus nauem traiecit, ac uenit in suam ciuitatem. Et ecce adduxerūt illi paralyticū in lecto decumbentem. Cumq; uidisset Iesus fidem illorū, dixit paralytico: Bono animo esto fili, remittūtur tibi peccata tua. Et ecce quidam è scribis dicebant intra sese: Hic blasphematur. Et cū uidisset Iesus cogitationes illorum, dixit: Quare uos cogitatis mala in cordibus uestris? Vtrum enim est facilius dicere, remittuntur tibi peccata, an dicere, surge & ambula? Vt autē sciatis, quod potestati habeat filius hominis in terra remittendi peccata, tunc dicit paralytico: Surge, tolle tuū lectū, & abi in domū tuam, Et ille surrexit, abijtq; domum.

1. cum uis paralyticū. 2. uenit in suam ciuitatem. 3. et ecce adduxerunt illi paralyticum in lecto decumbentem. 4. cumque uidisset Iesus fidem illorum, dixit paralytico: Bono animo esto fili, remittuntur tibi peccata tua. 5. et ecce quidam ex scribis dicebant intra sese: Hic blasphematur. 6. et cum uidisset Iesus cogitationes illorum, dixit: Quare uos cogitatis mala in cordibus uestris? Vtrum enim est facilius dicere, remittuntur tibi peccata, an dicere, surge & ambula? Vt autem sciatis, quod potestati habeat filius hominis in terra remittendi peccata, tunc dicit paralytico: Surge, tolle tuum lectum, & abi in domum tuam. 7. et ille surrexit, abiitque domum.

mum suam. Turbæ uero quæ uiderant, admiratæ sunt, & glorificauerunt deum, qui dedisset potestatem talē hominibus. Et præteriens Iesus illic, uidit hominē desidentem ad teloniū, Matthæum nomine, dicitq; ei: * Sequere me. Atq; is surgēs, sequutus est eū. * Et factū est ut Iesus accumberet in illius ædibus: & ecce multi publicani & peccatores qui uenerant, simul accubuerunt cum Iesu & discipulis illius. Cumq; id uidissent pharisæi, dixerunt discipulis eius: * Cur cū publicanis & peccatoribus sumit cibū præceptor uester? At Iesus ubi audiuit, dixit illis: * Nō oportet habent n̄ qui ualidi sunt, medico, sed qui male habent. Quin potius ite & discite quid sit illud: * Miserericordiam uolo, & non sacrificium. Non enim ueni ad uocandum iustos, sed peccatores ad penitentiam. Tunc adeunt eum discipuli Ioannis, dicentes: Quam ob causam nos & pharisæi ieiunamus plerunq; , discipuli uero tui nō ieiunant? Et dixit illis Iesus: Num possunt filij sponsi lugere, quandiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum tolletur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. Nullus immittit assumentū panni rudis in ueste ueteri: Aufert enim supplementum illius à uestimento, & peior ruptura fit. Neque mittunt uinū nouū in utres ueteres: alioqui rumpuntur utres, & uinum effunditur, & utres pereunt. Sed mittunt uinum nouū in utres novos, & utraq; simul seruantur. Hæc cum illis loqueretur, ecce primas quidam uenit, et adorauit eū, dicēs: * Filia mea modo defuncta est, sed ueni & impone manū tuam super illam, ac uiuet. Et surgēs Iesus sequutus est eū, ac discipuli illius. * Et ecce mulier quæ sanguinis profluuiū laborauerat duodecim annos, accedēs à tergo tetigit fibriam uestimenti illius: dixerat enim intra sese:

Marci 2.

Lu. 5.

Mar. 2.

Lucæ 5.

Mat. 12.

Oseæ 6.

Mar. 5.

Lucæ 8.

Si tantum tetigero uestimentū illius, ero salua.
 At Iesus cōuersus, ut uidit illam, dixit: Confide
 filia, fides tua saluam te fecit. Et salua facta fuit
 mulier à tempore illo. Et cum uenisset Iesus in
 ædes primatis, uidissetq; tibicines, & turbam
 tumultuantē, dicit illis: *Secedite, nō enim mor
 tua est adolescentula, sed dormit. Et deridebant
 illum. Cum autē fuisset eiecta turba, introgressus
 tenuit manū illius, & surrexit adolescē tula.
 Et emanauit rumor hic in totam terram illam.
 Et cum discederet illinc Iesus, sequuti sunt illum
 duo cæci, clamantes ac dicentes: Miserere nostri
 fili Dauid. At cum uenisset in ædes, adierunt il
 lum cæci, & dicit illis Iesus: Creditis me hoc
 posse facere? Dicit illi: Credimus domine. Tūc
 tetigit oculos illorū, dicens: Iuxta fidē uestram
 fiat uobis. Et aperti sunt illorū oculi. Et inter
 minatus est illis Iesus, dicens: Videte ne quis sciat.
 At illi cum abissent, diuulgarūt famam illius
 in tota terra illa. * Illis autem egrediētibus, ecce
 adduxerunt illi hominem mutū dæmoniacum:
 et eiecto dæmonio loquutus est mutus. Et admi
 ratae sunt turbæ, dicentes: Nunquam apparuit
 sic in Israēl. At pharisæi dicebant: Per principē
 dæmoniorū eijcit dæmonia. * Et circumibat Ie
 sus ciuitates omnes ac uicos, docens in synago
 gis illorū, & prædicans Euangeliū regni, & sa
 nans omnem morbū, & omnē languorem in po
 pulo. * Cum uidisset autē turbas, affectu miseri
 cordiæ tactus est erga illas, quod essent destituti
 ac dispersi, uelut oues non habentes pastorem.
 * Tunc dicit discipulis suis: Ipsa quidem messis
 copiosa, ceterum operarij pauci: Rogate igitur
 dominū messis, ut extrudat operarios in mes
 sem suam.

CAPVT X. *John. 10. 7. 11. 12.*

T accersitis duodecim discipulis suis, dedit eis potestatem aduersus spiritus immundos, ut eicerent eos, & sanarent quemuis morbū, & quemuis languorem. Porro duodecim apostolorū nomina sunt hæc. Primus Simon, qui uocatur Petrus, & Andreas frater eius. Iacobus filius Zebedæi, & Ioannes frater eius. Philippus & Bartholomæus. Thomas & Matthæus, qui fuerat publicanus. Iacobus filius Alphæi, & Lebbæus, cognomento Thaddæus. Simon Cananæus, & Iudas Iscariotes, qui & prodidit illum. Hos numero duodecim emisit Iesus, quibus præceperat, dicens: In uiam gentium ne abieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne ingrediamini: sed ite potius ad oues perditas domus Israël. Profecti autem prædicante, dicentes: Appropinquauit regnū cœlorū. Infirmos sanate, leprosos mundate, mortuos suscite, dæmonia eicite: gratuito accepistis, gratuito date. Ne possideatis aurū neque argētum, neque æs in crumenis uestris, neque peram ad iter, neque binas tunicas, neque calciamenta, neque uirgam. Nam dignus est operarius cibo suo. Sed in quamcunq; ciuitatem aut uicum fueritis ingressi, exquirite quis in ea sit dignus: atque illic manete, donec exeatis. Cum autem intrabitis domū, salutate illam: & si quidem fuerit domus digna, ueniat pax uestra super illam: sin minus fuerit digna, pax uestra ad uos reuertatur. Et quicumque non exceperit uos, neque audierit sermones uestros, exeuntes ex ædibus aut ciuitate illa, excutite puluerē pedū uestrorū. Amen dico uobis: tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhorū in die iudicij, quam ciuitati illi. Ecce ego mitto uos, uelut oues in medio luponū. Estote

Mar. 3. 6. 1
 Luca 9. 1. 1

Mar. 3. 2
Nota

3
loq

4.

Marci 6. 1. 1
 Lu. 9. 10. 1

Ibidem. 6. 1

Ibidem.

Ibidem.
 Mat. 11.

Cap. X. EVAN. SECVN.

- for*
13. 21. igitur prudentes ueluti serpētes, & simplices si-
 Mar. Lu. cut columbæ. * Cauete autē ab illis hominibus:
10. 17. 16. tradent enim uos in concilia, & in conciliabulis
 suis flagris cædent uos: quin & ad principes ac
 reges ducemini propter me in testimoniū ipsi-
13. 12. 21. ac gētibus. * At cū tradiderint uos, ne sitis solici-
 Mar. Lu. ti, quomodo aut quid loquamini: dabitur enim
 uobis in illa hora quid loquamini. Nō enim uos
 estis illi loquentes: sed spiritus patris uestri qui
Mich. 7. loquitur in uobis. * Tradet autē frater fratrem
 in mortem, & pater filiū, & insurgent filiū aduer-
 sus parentes, & morte afficiēt eos: & eritis odio
 habiti ab omnibus, propter nomen meū. * Verū
 qui sustinuerit usq; ad finē, hic saluus fiet. Cum
 autē persecuti uos fuerint in ciuitate hac, fu-
 gite in aliam: Amen enim dico uobis, non per-
2 **Mat. 24.** ambulaueritis omnes ciuitates Israēliticas, quin
Phis iam uenerit filius hominis. * Nō est discipulus su-
 pra præceptorem, neq; seruus supra dominum
 suum. Sufficit discipulo ut sit sicut p̄ceptor ipsi-
6. 13. 17. us, & ut seruus sit sicut dominus ipsius. Si ipsum
 Lu. Ioan. patrem familias uocauerunt Beelzebub, quanto
 magis domesticos illius? Ne igit̄ metuatis eos.
Marci 4. * Nihil em̄ est tectū, quod nō sit retegendū, et ni-
 Lu. 8. et 12 hil occultū, quin futurū sit ut sciatur. Quod di-
 co uobis in tenebris, dicite in luce: & quod in au-
 rem auditis, prædicare in tectis. * Et ne metuatis
Luca 12. uobis ab his qui occidunt corpus, animam autē
in pulchris nō possunt occidere: sed metuite magis illū, qui
 potest & animam & corpus perdere in gehēna.
 Nōne duo passeruli minuto asse ueneunt? &
 unus ex illis non cadet in terrā sine patre uestro?
 Vestri uero etiam pili capitis omnes numerati
 sunt. Ne igitur metuatis, uos pluris estis quā
8. 12. multi passeruli. * Omnis igitur qui cōfitebitur
 Mar. Lu. me coram hominibus, confitebor & ego illū co-
 ram

ram patre meo, qui est in cœlis. Porrò quisquis negauerit me coram hominibus, negabo eum et ego coram patre meo, qui est in cœlis. * Ne arbitrimini quod uenerim ad mittendū pacē in terram. Nō ueni ut mitterem pacem, sed gladium.

* Nam ueni ut dissidere faciā hominē aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & sponsam aduersus socrū suam: & inimici hominis erūt n̄, q̄ sunt domestici ipsius. * Qui amauerit patrem aut matrē supra me, non est me dignus: & qui amauerit filiū aut filiam supra me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam, ac sequit̄ me, non est me dignus. * Qui inuenit animam suam, perditurus est eam: & qui perdidit animā suam mea causa, inueniet eam.

Qui recipit uos, me recipit: & qui me recipit, recipit eū qui misit me. * Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Et qui recipit iustū in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicumq; ad bibendum derit uni ex pusillis his poculū aquæ frigidæ tantum nomine discipuli: amen dico uobis, nō perditurus est mercedem suam.

CAPVT XI.

ET factum est, cum finem fecisset Iesus mandandi duodecim discipulis suis, progressus est illinc, ut doceret & prædicaret in ciuitatibus illorum. * Ioannes autē cum audisset in carcere facta Christi, missis duobus discipulis suis, dixit illi: Tu es ille qui uēturus es, an alterum expectamus? Et respondens Iesus dixit illis: Ite & renunciate Ioanni ea quæ auditis & uidetis: Cæci uisum recipiunt, & claudi ambulānt, læprosi mundantur, & surdi audiunt, mortui excitantur, & pauperes lætū accipiūt Euan

Lucæ 12.

Mich. 7.

Lucæ 14.

Mat. 16.

L. 9. ct. 17.

Lu. 10. 10.

13. & 14.

Mar. 9.

Lucæ 7.

2. gely nuncium. Et beatus est quisquis non fuerit
 offensus per me. Euntibus autem illis, cepit Ie-
 sus dicere turbis de Ioanne: Quid existis in deser-
 tum ut uideretis? num arundine, quæ agitatur
 à uento? Age, quid existis ut uideretis? num ho-
 minem mollibus uestibus amictu? Ecce qui mol-
 lia gestant, in domibus regu sunt. At qd existis
 Malach. 3. uidere? nu prophetam? Certe dico uobis et excel-
 I. 7. lentiore propheta. * Hic est enim de quo scri-
 Mar. Luc. ptum est: Ecce ego mitto nuncium meum ante fa-
 cie tuam, qui praparaturus est uiam tuam ante
 Luca 7. te. * Amen dico uobis, non exortus fuit inter eos
 qui nascuntur è mulieribus, maior Ioanne bap-
 Luca 16. fra. Attamen is, qui minor est in regno celoru,
 maior illo est. * Porro à diebus Ioannis baptiste
 usq; ad huc diem regnu celoru uim patitur, &
 uolenti rapiunt illud. Nam omnes prophetae,
 & ipsa lex, usq; ad Ioanne prophetauerunt. Et si
 uultis recipere, ipse est Helias ille, qui uenturus
 Luca 7. erat. Qui habet aures ad audiendu, audiat. * Sed
 cui assimilabo generatione hanc? Similis est pu-
 eris, qui sedent in foris, & acclamant sodalibus
 suis, ac dicunt: Tibia cecinimus uobis, & non sal-
 tastis: lugubria cecinimus uobis, et non planxi-
 stis. Venit enim Ioannes, nec edens, nec bibes, et
 aiunt: Dæmonium habet. Venit filius hominis
 edens ac bibens, & dicunt: En homine comedo-
 nem, & uini potore, publicanis amicum ac pec-
 catoribus. Et iustificata est sapientia à filijs iuis.
 4. Tunc cepit exprobrare ciuitatibus, in quibus
 æditæ fuerant plurimæ uirtutes ipsius, quod sce-
 Luca 10. leru eas non pœnituisset. * Væ tibi Chorazin, uæ
 tibi Bethsaidan, quoniam si in urbe Tyri aut Si-
 donis factæ fuissent uirtutes, quæ factæ sunt in
 uobis, olim in sacco & cinere sceleru suoru pœ-
 nitentiam egissent. Attamen dico uobis: Tyro
 & Si

et Sidoni tolerabilius erit in die iudicij quam uobis. Et tu Capernaū, quæ es usq; ad cælū exalta ta, usq; ad inferos detraheris: quoniam si in Sodomis æditæ fuissent uirtutes, quæ æditæ sunt in te, mansissent usq; ad hodiernū diem. Verum tamen dico uobis, quod Sodomis tolerabilius erit in die iudicij, quam tibi.* In illo tempore respondens Iesus dixit: Gratias ago tibi pater domine cæli & terræ, quod absconderis hæc à sapientibus & prudentibus, et reuelaris ea paruulis. Certe pater, sic fuit bona uolūtas apud te.* Oīa mihi tradita sunt à patre meo, et nemo nouit filium, nisi pater, neq; patrē quisquam nouit, nisi filius, & cuiuscūq; uoluerit filius reuelare. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego refocillabo uos. Tollite iugū meum super uos, & discite à me, quod mitis sim & humilis corde, & inuenietis requiē animabus uestris. Iugum enim meum commodum est, & onus meū leue est.

CAP. XII.

Ibidem. 5

10. 8:
Lu. 10. 6

Hierc. 6,

2. 6. A1.
Mar. Lu.

1. Reg. 21. 7
ca. 21. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Oseæ. 6.
Matth. 9.

L* Nillo tempore ibat Iesus sabbatis per segetes: discipuli uero illius esurie bant, & ceperunt uellere spicas, & comedere. At pharisæi cum uidissent, dixerunt illi: Ecce discipuli tui faciunt, quod nō licet facere in sabbato. Ille uero dixit eis: Non legistis quid fecerit Dauid, cum esuriret ipse & hī qui erant cum illo: quomodo ingressus sit in domū dei, & panes propositionis ederet, quos ipsi nō licebat edere, neq; hīs qui cum illo erant, nisi sacerdotibus solis? Aut non legistis in lege, quod sabbatis sacerdotes in templo sabbatum pphanant, & crinine uacant? Dico autē uobis, quod tēplo maior est hoc in loco. Quod si sciretis qd sit: Misericordiam uolo, et non sacrificiū: nequaquā condemnassetis insontes. Nam dñs est

Dei... uoluntas... b 4

Cap. XII. EVANG. SECVN

3. 6 & sabbati filius hominis * At progressus illinc
 Mar. Lu. uenit in synagogam illorum: & ecce homo erat
 manum habens aridam, & interrogabant illū,
 dicentes: Licet ne sabbatis curare? ut accusarent
 eum. At ille dixit eis: Quis erit ex uobis homo,
 qui habebit ouem unam, & si ea inciderit sabbatis
 in foueam, nonne apprehendet illam & eriget?
 Quanto igitur præstantior est homo oue? Licet
 igitur sabbatis beneficio afficere. Tunc dicit
 homini: Extende manum tuam, & is extendit,
 ac restituta est sanitati, sicut altera. * Porro
 Mar. 3. pharisæi egressi, ceperunt consiliū aduersus eū,
 Ioan. 10. quomodo illum perderēt. At Iesus, ubi nouisset,
 secessit illinc, sequutæq; sunt eū turbæ multæ,
 & sanauit eos omnes: & interminatus est illis,
 ne se facerent manifestū, ut cōpleretur quod
 dictū erat per Esaiam prophetam, qui ait: * Ecce
 filius meus, quem elegi: dilectus meus, in quo
 sibi bene complacuit anima mea. Ponam spiritū
 meum super illum, & iudicium gentibus annun-
 ciabit. Non contendet, neq; clamabit, neq; au-
 diet quisquam in plateis uocem eius: arundinē
 comminutam non confringet, & linum fumi-
 gans non extinguet, donec efficiat ad uictoriam
 iudicium, & in nomine illius gentes sperabunt.
 4. Lucæ 11. * Tunc adductus est ad eum, qui dæmonio agi-
 tabatur, cæcus ac mutus, & sanauit illum, ita ut
 cæcus ac mutus, et loqueret, & cerneret. Et ob-
 stupuerunt omnes turbæ, dicebantq;: Num hic
 Mar. 9. est ille filius Dauid? At pharisæi cum audissent,
 Marci 3. dicebant: * Hic nō enīcīt dæmonia, nisi præsidio
 Lu. 11. Beelzebul principis dæmoniorum. * Iesus autē
 cum sciret cogitationes illorū, dixit illis: Omne
 1. Ibidem. regnum diuisum aduersus sese, desolatur: & oīs
 ciuitas aut domus diuisa aduersus seipsam, non
 stabit: Et si satanas satanam enīcīt, aduersus sei-
 psam

psum diuisus est: Quomodo igitur stabit regnū illius? Et si ego præsidio Beelzebul eñcio dæmonia, filiū uestri cuius præsidio eñciūt? Propterea ipsi iudicabūt de uobis. Quod si spiritu dei ego eñcio dæmonia, ergo peruenit ad uos regnum dei. * Alioquī quomodo potest aliquis intrare domū potentis, & uasa illius diripere, nisi prius uinxerit potentem, & tunc domum illius diripiet? Qui non est mecū, aduersum me est: & qui non congregat mecum, spargit. Propterea dico uobis: * Omne peccatum & conuiciū remittetur hominibus, at conuiciū in spiritum non remittetur hominibus. Et quicumq; dixerit uerbum aduersus filium hominis, remittet ei illi: Qui autem dixerit aduersus spiritum sanctum, non remittetur ei, neq; in præsentī seculo, neq; in futuro. Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem uitiōsam, & fructum illius uitiōsum. Nam ē fructu arbor agnoscitur. * Progenies uiperarū, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? * Siquidem ex abundantia cordis os loquitur. Bonus homo ē bono thesauro cordis expromit bona, et malus homo ex malo thesauro depromit mala. Sed dico uobis, quod de quocunq; uerbo ocioso, qd' loquuti fuerint homines, reddituri sunt rationē in die iudicij. Nam ex dictis tuis iustificaberis, & ex dictis tuis condemnaberis. * Tunc interrogauerunt eum quidam ē scribis ac pharisæis, dicētes: Præceptor, uolumus ex te signum uidere. At ille respondens, dixit illis: * Generatio praua & adultera signum quærit, & signum nō dabitur illi, nisi signum Ionæ prophetæ. * Quemadmodum enim fuit Ionas in uētre ceti tribus diebus ac tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. * Viri

Marcij 3.

Marcij 3.

Luca 12.

Mat. 3.

Luca 6.

16. 8.

Mat. Mar. 5.

Luc. 11.

Deut. 32.

Deut. 13.

Ionæ 2.

& 3.

protinus exorta sunt, propterea quod non haberent profunditatē terræ. Cum autē exortus esset sol, exusta sunt: et quia nō habebant radicē, exaruerunt. Alia rursus ceciderūt in spinas, & insurrexerunt spinæ, & suffocauerūt ea. Alia uero ceciderunt in terram bonam, & dederūt fructum, aliud quidem centuplum, aliud uero sexagesuplum, aliud uero trigecuplū. Qui habet aures ad audiendum, audiat. Et aduētes discipuli, dixerunt illi: Quare per parabolas loqueris illis? At ille respōdens, dixit eis: Vobis datū est nosse mysteria regnī cœlorum, illis autem nō est datum. Quisquis enim habet, dabit illi: & reddetur abū dantior: Quisquis autem non habet, etiam illud quod habet, tolletur ab eo. Propterea per parabolas loquor illis, quia uidentes non uident, & audientes non audiunt, nec intelligunt: & completur in illis prophetia Esaię, quę dicit: * Auribus audietis, & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & nō cernetis. Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauititer audierunt, & oculos suos occluserūt, ne quando uiderent oculis, & auribus audirēt, & corde intelligerent, & conuertant, et sanē illos. * Vestri uero beati sunt oculi, quia uident, & aures uestræ, quia audiūt. Amen enim dico uobis, quod multi prophetæ & iusti desiderauerunt uidere quæ uidetis, & non uiderūt: & audire quæ auditis, & non audierūt, * Vos igitur audite parabolam seminantis. Cum quiuis audit sermonē regnī, & non intelligit, uenit ille malus, & rapit id quod seminatum est in corde illius: hic est, qui iuxta uiam seminatus fuit. At qui in petricosa sēmen iactum exceperat, hic est, qui uerbum audit, ac protinus cum gaudio accipit illud: uerum non habet radicem in semet ipso, sed temporarius est. Porro cū inciderit as-

Ibidem.

NB.

Esa. 6.

Marci 4.

Lu. 8. Ro.

II. Act. 28.

Ioan. 12

Lucæ 10.

Mar. 4.

Lucæ 8.

*superius in
hunc finem*

fictio aut persecutio propter sermonē, contī-
 nuo offendit. At qui in spinas semen exceperat,
 hic est qui uerbū audit, & cura seculi huius, de-
 ptioq; diuitiarū suffocat sermonē, & infrugifer
 redditur. Cæterū qui in terram bonam excepit
 semen, hic est, qui sermonem audit & intelligit,
 qui deniq; fructū quoq; reddit ac facit: alius qui
 dem centuplum, alius uero sexagecuplum, alius
 uero trigeuplū. * Aliam parabolam proposuit
 eis, dicens: Assimilatū est regnū cœlorū homi-
 ni seminanti bonum semen in agro suo, sed dor-
 mientibus hominibus, uenit illius inimicus, &
 seminauit zizania inter triticum, abñtq;. Cum
 autem germinasset herba, et fructū fecisset, tunc
 apparuerunt & zizania. Accedentes autem ser-
 uī patris familias, dixerunt illi: Domine, nōne
 bonum semen seminas in tuo agro? Vnde igitur
 habet zizania? Ille uero dixit illis: Inimicus
 homo hoc fecit. Seruī aut dixerūt illi: Vis igitur
 abeamus & colligamus ea? At ille dixit: Non, ne
 dum colligitis zizania, eradicetis simul cum il-
 lis & triticum: sinite pariter crescere utraq; usq;
 ad messem, & in tempore messis dicam messi-
 bus: Colligite primum zizania, & colligite ea
 in fasciculos ad comburendum ea: triticum uero
 congregate in horreū meū. * Aliam parabolam
 proposuit eis, dicens: Simile est regnum cœlorū
 grano sinapis, quod acceptum homo seminauit
 in agro suo, quod minimum est omnīū seminū.
 Cæterum ubi excreuerit, maximum est inter ho-
 lera, & fit arbor: adeo, ut ueniant uolucres cœ-
 li, & nidulentur in ramis illius. * Aliam parabo-
 lam dixit illis: Simile est regnū cœlorum fermen-
 to, quod acceptum mulier abscondidit in farine
 satis tribus donec fermentaretur totum. * Hæc
 omnia loquutus est Iesus per parabolas ad tur-
 bas, &

Mar. 4.

Marci 4.

Lucæ 13.

Lucæ 13.

bas, & sine parabola nihil loquutus est illis, ut cōpleret quod dictū fuerat per prophetam, qui ait. Aperiam in parabolis os meū, eruēt abscōndita à constitutione mūdi. * Tunc dimissis turbis uenit in domum Iesus, & accesserunt ad illum discipuli eius, dicentes: Explica nobis parabolam zizaniorum agri. At ille respondens, dixit illis: Qui seminat bonū semen, est filius hominis, ager autem est mundus. Porrò bonum semen, n̄ sunt filij regni: zizania uero sunt filij illius mali: inimicus autem qui seminat ea, est diabolus: messis uero consummatio seculi est: messores autē angeli sunt. * Sicut igitur colliguntur zizania, & igni cōburuntur, sic erit in consummatione seculi huius. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent e regno illius omnia offendicula, & eos qui patrant iniquitatē, ac mittent illos in caminū ignis, ibi erit ploratus, stridorq; dentiū. Tunc iusti fulgebunt ut sol in regno patris sui. Qui habet aures ad audiendū, audiat. Rursum, Simile est regnum cœlorum thesauro abscoeso in agro, quem repertū homo abscondidit, & præ gaudio, quod habet super eo, abicit, & omnia quæcunq; habet, uendit, ac mercatur agrum illum. Rursum, Simile est regnum cœlorū homini negociatori, quærenti pulchras margaritas: qui cum inuenerit unam preciosam margaritam, abiens uendidit omnia quæ possidebat, & mercatus est illam. Rursum, Simile est regnum cœlorum uerriculo iacto in mare, et ex omni genere contrahenti, quod cum impletum fuisset, subdixerunt in littus: & sedentes collegerunt quæ bona sunt in uasa, quæ uero mala, foras abiecerunt. * Sic futurū est in consummatione seculi, uenient angeli, & segregabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in cami-

apoc. 14.
Mar. 4. 12.

Apoc. 14.

3.
Apoc. 14.

6.
Apoc. 14.

7.
Apoc. 14.

Matt. 22.
& 27.

8
4. 4.
Mar. Lu.
Io. 6.

num ignis, illic erit ploratus & stridor dentium.
Dicit illis Iesus: Intellexistis hæc omnia? Dicunt
illi: Etiam domine. At ille dixit illis: Propterea
omnis scriba doctus ad regnũ cœlorum, similis
est homini patrifamilias, qui depromit e thesau-
ro suo noua & uetera. Et factũ est, ut cum finis-
set Iesus sermones hos, digrederetur illinc: * Et
cũ uenisset in patriam suam, docuit in synago-
ga illorum, ita ut stuperent, ac dicerent: * Vnde
huic sapientia hæc & uirtutes? Nõne hic est il-
le fabri filius? Nõne mater eius uocat Mariam,
& fratres eius Iacobus & Ioses, & Simon & Iu-
das? et sorores illius, nõne oēs apud nos sunt?
Vnde igitur huic hæc omnia? Et offendebantur
super eo. Iesus autẽ dixit illis: * Nõ est propheta
expers honoris, nisi in patria sua, & domo sua.
Et nõ ædidit illic uirtutes multas propter incre-
dulitatem illorum. CAP. XIII.

Mar. 6.
Luca 9.
6. 3.
Mar. Lu.

I * Nillo tempore audiuit Herodes tetrarcha
famam Iesu, & dixit famulis suis: Hic est Io-
hannes baptista, is surrexit a mortuis, & ideo
uirtutes agunt in illo. * Nam Herodes ceperat Io-
annem & uinxerat, ac posuerat in carcere pro-
pter Herodiadem uxore Philippi fratris sui. Di-
cebat em̄ illi Ioannes: Nõ licet tibi habere eam.
Et cum uellet eum occidere, metuebat multitu-
dinem, propterea quod illũ ceu prophetam ha-
bebant. Cum autem celebraretur natalis Hero-
dis, saltabat filia Herodiadis in medio, & pla-
cuit Herodi. Vnde cum iureiurando pollicitus
est, se daturũ illi quicquid peteret. At illa, prius
instructa a matre sua: Da mihi, inquit, hic in pa-
tina caput Ioannis baptiste. Et indoluit rex: at-
tamen propter iusiurandum, et eos qui simul ac-
cumbabant, iussit ei dari: & missis carnificibus,
amputauit caput Ioannis in carcere, & allatum

locus de offi-
cio minister
de ecclesia

de herodiano
de herodiano
de herodiano
de herodiano
de herodiano
de herodiano
de herodiano

1. filia herodis uxoris de herodiano
2. herodiano
3. herodiano
4. herodiano
5. herodiano

est caput eius in patina, datumq; est puellæ, atq;
 illa obtulit matri suæ. Et accesserunt discipuli
 eius, & sustulerunt corpus, ac sepelierunt illud,
 abieruntq; & renunciarunt Iesu. * Id cum au-
disset Iesus, secessit illinc in nauim ad desertum lo-
cum seorsim. Et cum audissent turbæ, sequuntur
 sunt illum itinere pedestri, relictis urbibus. Et
 egressus Iesus uidit multam turbam, & tactus
 est affectu misericordiæ erga illos, sanauitq; ex
 illis qui male ualebant. Porro cum appetisset ue
 spera, adierunt eum discipuli ipsius, dicentes. De
 sertus est locus, & hora iam præterit, dimitte
 turbas, ut abeant in uicos, & emant sibi cibaria.
 At Iesus dixit illis: Nō est illis necesse ut abeant,
 date illis uos quod edant. At illi dicunt ei: Non
 habemus hic nisi quinque panes, & duos pisces.
 Ille uero dixit: Afferte mihi illos huc. Et iussis
 turbis discumbere super gramina, sumptisq;
quinque panibus ac duobus piscibus, sublatis in
cælum oculis, benedixit: & cum fregisset, dedit
discipulis panes, discipuli uero turbis. Et comē
 derunt omnes & saturati sunt. Et sustulerunt
 quod superfuerat de fragmentis, duodecim co
 phinos plenos. Porro qui comederant fuere uiri
 ferme quinquies mille, præter mulieres ac pue
 ros. Et statim compulit Iesus discipulos suos, ut
 conscenderent nauim, & præcederent se in ri
 pam ulteriorem, donec dimisisset turbas. Ac di
 missis turbis ascendit in montem solus ad oran
 dum. Cum autem aduenisset uespera, solus erat
 illic. Cæterum nauis iam in medio maris erat,
 & afflictabatur ab undis, nam uentus erat ad
 uersus. * Quarta autem noctis uigilia abijt ad
illos Iesus, ambulans super mare, & ubi uidis
sent eum discipuli super mare ambulantem, tur
bati sunt, dicentes: Spectru est: ac præ metu excla

6. 9 6.

M. Lu. Io.

2. 7. 10

Ibidem.

Ibidem.

Lu. 5. et 6.

4.

2. 8.

2. 8.

2. 8.

2. 8.

*quædam noua uersio est quæ in
 Lu.*

Cap. XV. EVANG. SECVN.

ambulat super aquas.
Et cum uideret uentum ualidum, territus est:
Et cum cepisset demergi, clamauit, dicens: Domine, serua me.

mauerunt, sed statim loquutus est illis Iesus, dicens: Bono animo este, ego sum, ne terreamini. Respondens autem illi Petrus, dixit: Domine, si tu es, iubeto me ad te uenire super aquas. At ille dixit: Veni. Et cum descēdisset è nauī Petrus, ambulabat super aquas, ut iret ad Iesum. Cæterum cum uideret uentum ualidum, territus est: & cum cepisset demergi, clamauit, dicens: Domine, serua me. Continuo autem Iesus extenta manu apprehendit eum, & dixit illi: Exigua fiducia prædite, cur hæsitabas? *Et cum essent ingressi nauim, conqueiuit uetus. Porro qui erant in nauī, accesserunt & adorauerunt eum, dicens: Vere dei filius es. Et cum traiecissent, uenerunt in terram Genesareth. Et cum agnouissent illum uiri loci illius, emiserunt nuncios in totam undiq; finitimam regionem illam, & obtulerunt illi omnes male habentes. Et obsecrabant eum, ut tantum tangerent fimbriam uestimenti ipsius, & quotquot tetigissent, salui facti sunt.

Mar. 6.

Non enim abluunt manus suas, cum edunt panem.
At ille respondens, dixit eis: Quare & uos transgredimini præceptum dei propter traditionem uestram?
Nam deus præcepit, dicens: Honorapaterem & matrem: & qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur.

CAPVT XV.

Mar. 7.

*Vnc accedunt ad Iesum, qui ab Hierosolymis uenerant scribæ & pharisæi, dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Non enim abluunt manus suas, cum edunt panem. At ille respondens, dixit eis: Quare & uos transgredimini præceptum dei propter traditionem uestram? Nam deus præcepit, dicens: Honorapaterem & matrem: & qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumq; dixerit patri & matri: quicquid doni à me profecturum erat, id in tuum uertitur comodum, & non honorabit patrem suum, aut matrem suam: & irritum fecistis præceptum dei propter traditionem uestram. Hypocritæ, recte

Non enim abluunt manus suas, cum edunt panem.

Exo. 20.
Deut. 5.

P. Iohannes apud Samaritanos.
... ..

recte de uobis prädixit Esaias, dicens: * Appro-
pinquat mihi populus hic ore suo, & labijs me
honorat, cæterum cor eorum procul abest à me,
sed frustra me colunt, docentes doctrinas, præ-
cepta hominum. Et aduocatis ad se turbis: dixit
eis: Audite & intelligite: Non quod ingreditur
in os, impurat hominem, sed quod egreditur ex
ore, hoc impurum reddit hominem. Tunc ac-
cedentes discipuli eius, dixerunt illi: Nosti pha-
risæos audito sermone isto offensos fuisse? At il-
le respondens ait: Omnis plantatio, quam non
plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur.

* Omittite illos, duces sunt cæci cæcorū. Porro si
cæcus cæco dux fuerit, ambo in foueam cadent.

* Respondens autem Petrus, dixit ei: Dissere no-
bis parabolam istam. Iesus autem dixit: Adhuc
& uos intelligentia caretis? Nondum intelligi-
tis, quod quicquid ingreditur in os, in aluum abit,
& in secessum eicitur? At ea quæ proficiuntur
ex ore, ex ipso corde egrediuntur, & illa impu-
rum reddunt hominem. Nam ex corde exeunt
cogitationes malæ, cædes, adulteria, stupra, fur-
ta, falsa testimonia, conuicia. Hæc sunt quæ im-
purant hominem. Cæterum illotis manibus ca-
pere cibum, non inquinat hominem. Et digres-

sus illinc Iesus, secessit in partes Tyri & Sido-
nis. Et ecce mulier Cananæa quæ à finibus illis
uenerat, clamabat ad illum, dicens: Miserere mei
domine fili Dauid: Filia mea misere à dæmonio
agitatur. Ille uero non respondit ei quicquam.
Et accedentes discipuli eius, rogabant illum, di-
centes: Amitte illam, nam clamat post nos. At
ille respondens, dixit: Non sum missus, nisi ad
oues perditas, domus Israëliticæ. Illa uero uenit
& adorauit eum, dicēs: Domine succurre mihi.

At ille respondens dixit: * Non est honestum sus-

Esaiæ 29.

Handwritten notes in the right margin:
 Propter hoc
 si quis
 in os. Resp
 ut uocari
 in potest
 inuenerit
 in secessum
 in secessum
 in secessum

Lucæ 6.

Mar. 7.

Ibidem.

Handwritten notes in the right margin:
 in secessum
 in secessum
 in secessum
 in secessum
 in secessum

Mar. 7.

Handwritten notes in the right margin:
 Propter hoc
 ob rem
 clarum

*Respondeo sicut
in matth. 23.
quod proximo.*

3. uerba eius

*Quod cum uenit
in mare galilee
in sanctorum
pedes de pedibus
pauca sunt
sicut uerba.*

mere panem filiorum & obſcure catellis. Hæc
autem respondit: Certe domine, etenim catelli
edunt de micis quæ cadunt de mensa domi-
norum suorum. Tunc respondens Iesus, dixit illi:
O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut uis.
Et sanata fuit filia eius ex eo tempore. Et pro-
gressus illinc Iesus, uenit iuxta mare Galilææ, et
conscenso monte, sedebat illic. Et accesserunt ad
eum turbæ multæ, ducentes secum claudos, cæ-
cos, surdos, mutilos, & alios multos, & abiece-
runt eos ad pedes Iesu: & sanauit eos, adeo, ut
turbæ miratæ sint, cū uiderēt mutos loqui, mu-
tilos esse sanos, claudos ambulare, cæcos uideri:
& glorificabant deum Israël. * Iesus autem uo-
catis ad se discipulis suis, dixit: Miseret me tur-
bæ, propterea quod iam triduum perseuerant
apud me, & non habent quod edant, & dimit-
tere eos ieiunos nolo, ne deficiant in uia. Et di-
cunt ei discipuli eius. Vnde nobis in solitudine
panes tam multi, ut saturemus turbam tantam?
Et dicit illis Iesus: Quot panes habetis? At illi di-
cunt: Septē, & paucos pisciculos. Et iussit tur-
bas discumbere in terra. Et sumpsit septem pa-
nes ac pisces, et postquam gratias egisset, fregit,
deditq; discipulis suis, discipuli uero turbæ: co-
mederuntq; omnes, & saturati sunt. Et sustule-
runt quod supererat, fragmentorū septem spor-
tulas plenas. At n̄ qui comederant, erant quater
mille uiri, præter mulieres & pueros. Et dimis-
sis turbis conscendit nauim, uenitq; in fines Ma-
gdala.

mar. 14.

C A P. X V I.

1. Mar. 8.
Ioan. 6.
Luca 11.

* T aggressi pharisæi unà cum Sad-
ducæis tentantes rogabant eum,
ut signum è cælo ostenderet sibi.
At ille respondēs dixit eis: * Cū tæ-
perit esse uespera, dicitis: serenitas

1. panes septem 2. panes pisciculos 3. quod supererat 4. quater mille uiri 5. quibus mulieres et pueros

erit, nam rubet cœlum: & mane, hodie tempe-
 stas, rubet enim cœlum triste. Hypocritæ, faciē
 cœli scitis dñiudicare, signa uero temporum non
 potestis? * Natio praua & adultera signū requi-
 rit, & signū non dabitur ei, nisi signū Ionæ pro-
 phetæ. Et relictis illis abijt. Et cum uenissent di-
 scipuli eius in ulteriorem ripam, per obliuionē
 non sumpserant panes. Iesus autem dixit illis.
 * Videte & caute a fermento pharisæorum ac
 Sadducæorum. * At illi reputabant intra sese, di-
 centes: panes non sumpsimus. Quod ubi cogno-
 uit Iesus, dixit illis: Quid cogitatis intra uos
 ipsos, ô parū fidentes, quod panes non sumpse-
 ritis? Nondum intelligitis, neq; memoria tene-
 tis quinq; illos panes, cum homines essent quin-
 quies mille, & quot cophinos sustuleretis? Neq;
 septem illos panes, cum homines essent quater
 mille, & quot sportas acceperitis? Qui fit ut nō
 intelligatis, me non de pane dixisse uobis illud,
 ut caueretis a fermento pharisæorum & Saddu-
 cæorum? Tunc intellexerunt quod non iussisset
 cauere a fermento panis, sed a doctrina phari-
 sæorum et Sadducæorum. Cum uenisset aut Ie-
 sus in partes Cæsareæ, eius quæ cognominatur
 Philippi, interrogauit discipulos suos, dicens:
 * Quem me dicunt homines esse, filium illum ho-
 minis? Illi uero dicebant: Alij quidē Ioannē ba-
 ptistam, alij uero Heliam, alij uero Hieremiam,
 aut unum de numero prophetarū. Dicit illis: At
 uos quem me dicitis esse? * Respondēs autem Si-
 mon Petrus, dixit: Tu es Christus ille filius dei
 uiuentis. Et respōdens Iesus, dixit illi: Beatus es
 Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reue-
 lauit tibi, sed pater meus, qui est in cœlis. * At
 ego uicissim tibi dico, quod tu es Petrus, & su-
 per hanc petram ædificabo meam ecclesiam, &

Ionæ. 2

Mar. 8.

8. 12.

Mar. Lu.

Mar. 8.

8. 9.

Mar. Lu.

8. 9. 6.

Mar. L. I.

Mat. 18.

Cap. XVI. EVANG. SECVN.

*conlatum
inter aplos
vno.*

portæ inferorum non ualebunt aduersus illam. Et dabo tibi claves regni cœlorum, & quicquid alligaueris in terra, erit alligatum in cœlis, & quicquid solueris in terra, erit solutum in cœlis. Tunc edixit discipulis suis, ne cui dicerent quod ipse esset Iesus Christus.* Ex eo tempore cœpit

4 Mar. 8.

*huiusmodi
f. 7
pluribus
uocantur.*

Iesus indicare discipulis suis, quod oporteret ipsum abire Hierosolyma, ac multa pati à senio ribus & principibus sacerdotum, & scribis, & occidi, & tertio die resuscitari. Et cum abdu xisset eum Petrus: cœpit illum increpare, dicēs: Propitius tibi sis domine, nequaquam erit tibi hoc. At ille conuersus dixit Petro: Abi post me satana, obstaculo es mihi, quia non sapis ea quæ sunt dei, sed ea quæ sunt hominum. Tunc Iesus

5 Mar. 8.

Lu. 9. 17.

5. 10.

*H. de 14. 29
1009*

dixit discipulis suis.* Si quis uult post me ueni re, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, ac sequatur me. Qui em̄ uoluerit animam suam seruare, perdet eam: rursus qui perdidit ani mam suam mea causa, inueniet eam. Quid enim prodest homini, si totum mundum lucratus fue rit, animæ uero suæ iacturam fecerit? Aut quid dabit homo, cuius permutatione redimat ani mam suam? Futurum est enim, ut filius homi nis ueniat in gloria patris sui, cum angelis suis, & tunc reddet unicuique iuxta facta ipsius.* Amē dico uobis, sunt quidam hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec uiderint filiū hominis uenientem in regno suo. CAP. XVII.

Mar. 9.

Luca 9.

Rom. 2.

1009

illis, & splenduit facies eius sicut sol. Vestimen ta autē illius facta sunt candida sicut lumen. Et ecce cōspecti sunt illis Moses & Helias, cum illo collo

1 Mar. 9.

* T post dies sex assumit Iesus Petrū ac Iacobum, & Ioannem fratrem eius: et subducit illos in montē excelsum seorsum, transformatusq; est coram illis, & splenduit facies eius sicut sol. Vestimen ta autē illius facta sunt candida sicut lumen. Et ecce cōspecti sunt illis Moses & Helias, cum illo collo

*illis in uultu
glorificati.*

*P. clausi. 1009. 2. curatio Luce. 9. Petrus
p. 1009. 4. 2. u. u. u. u. u.*

colloquentes. Respondens autem Petrus, dixit **Ibidem.**
 Iesu: Domine, bonū est nos hic esse, si uis, facia-
 mus hic tria tabernacula, tibi unū, & Moſi unū,
 & Heliaz unum. Adhuc eo loquente, ecce nubes
 lucida obumbravit illos, et ecce uox e nube quæ
 diceret: * Hic est filius meus dilectus, in quo mi-
hi bene complacitum est, ipsum audite. Et cum **Mat. 3.**
 hæc audissent discipuli, prociderunt in faciem
 suam, & territi sunt uehementer. Et accedēs Ie-
 sus tetigit illos, dixitq;: Surgite, & ne timea-
tis. Vbi uero sustulissent oculos suos, neminem
 uidebant, nisi Iesum solum. Et cum descenderēt
 de monte, præcepit illis Iesus, dicens: Ne cui di-
 xeritis uisionē, donec filius hominis à mortuis
 resurgat. Et interrogauerunt eum discipuli sui,
 dicentes: Cur igitur scribæ dicūt, quod Heliam
 oporteat uenire prius? Iesus autem respondens
 dixit illis: Helias quidem ueniet prius, & resti-
 tuet omnia. Cæterum dico uobis, Heliam iam
 uenisse, & non agnouerunt eum, sed fecerunt in
 eo quæcunque uoluerunt. Sic & filius hominis
 passurus est ab illis. Tunc intellexerunt discipu-
 li, quod de Ioanne baptista dixisset ipsis. * Et cū **Rō. 9.**
 uenissent ad turbam, accessit ad eum homo qui **Lu. 9.**
 dam flectens genua illi, dicensq;: Domine mise-
 rere filiū mei: quoniam lunaticus est, & misere
 affligitur, nam sæpe cadit in ignem, & sæpe in
 aquam, & obtuli eum discipulis tuis, nec potue-
 runt eum sanare. Respondens autem Iesus, di-
 xit: O natio incredula, & distorta, quousq; tan-
 dem ero uobiscum? usquequo patiar uos? Addu-
 cite illum huc. Et increpauit illud Iesus. Et exiit
 ab eo dæmonium, & sanatus est puer à tempo-
 re illo. Tunc accedentes discipuli ad Iesum seorsum,
 dixerunt: Quare nos nō potuimus eicere
 illud? Iesus autem dixit illis: Propter incredulie

Cap. XVIII. EVANG. SECVN

Lucæ 17. tatem uestram. * Amen quippe dico uobis, si ha
 beatis fidem sicut granum sinapis, dicetis mon-
 ti huic: demigra hinc illuc, & demigrabit: neq;
 quicquam impossibile erit uobis. Sed hoc genus
 non egreditur, nisi per deprecationem & ieiū-
 nium. * Cum autem uersarentur in Galilæa, di-
 xit illis Iesus: * Futurū est ut filius hominis tra-
 datur in manus hominum, & occident eum, ac
 tertio die resurget. Et mœrore affecti sunt uehe-
 menter. Cum autē uenissent in oppidum Caper-
 naum, accesserūt qui didrachma solēt accipere,
 ad Petrum, dixeruntq;: Præceptor uester num
 soluit didrachma? Dicit, etiam. Et cū ingressus
 fuisset in domum, præuenit illum Iesus, dicens:
 Quid tibi uidetur Simon? Reges terræ, à qui-
 bus accipiunt tributa aut censum, à filijs suis, an
 ab alienis? Dicit illi Petrus: Ab alienis. Ait illi Ie-
 sus: Ergo liberi sunt filij. Verum ne simus illis of-
 fendiculo, profectus ad mare, mitte hamum: &
 cum piscē qui prodierit primus, tolle, & aperto
 ore illius, inuenies staterem, acceptum eum, da
 illis pro me & te. CAPVT XVIII.

3
7

*Cum Iesus
affertur in
iudicij se.*

1 Mar. 9. 10.
 Lu. 9. 22.
 10. .8.
 Mar. Lu.
 9. 9. 13.
 M. Lu. 10.
 9. 17.
 2 Mar. Lu.

* Nullo tempore accesserunt discipulī
 ad Iesum, dicētes: Quis maximus est
 in regno cœlorum? Et accersitum ad
 se puerum Iesus, statuit in medio il-
 lorum, & dixit. * Amen dico uobis, nisi cōuer-
 fueritis, & efficiamini sicut pueri, nō ingredie-
 mini in regnum cœlorū. Quisquis igitur demi-
 serit semetipsum, sicut est puer iste, hic est ille
 maximus in regno cœlorum. * Et qui receperit
 unum puellū talem in nomine meo, me recipit.
 * Qui autem offenderit unū de pusillis istis, qui
 in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola
 asinaria in collum eius, ac demergatur in profun-
 dum maris. Væ mundo ab offendiculis. Necessē
 est

1. Qui in nomine meo in regno cœlorum. 2. Qui in nomine meo in regno cœlorum. 3. Qui in nomine meo in regno cœlorum. 4. Qui in nomine meo in regno cœlorum. 5. Qui in nomine meo in regno cœlorum. 6. Qui in nomine meo in regno cœlorum. 7. Qui in nomine meo in regno cœlorum. 8. Qui in nomine meo in regno cœlorum.

est enim ut ueniant offendicula: ueruntamen ue
 homini, per quem offendiculum uenit. * Quod Mar. 9.
 si manus tua, uel pes tuus obstaculo est tibi, ab
 cide eum & proñce abs te. Bonum est tibi ad ui
 tam ingredi claudum, aut mutilū, potius quā
 duas manus, uel duos pedes habentem, mitti in
 ignem æternum. * Et si oculus tuus offendit te, Matth. 7.
 erue eum, & proñce abs te. Bonum est tibi, ut Mar. 9.
 iuscus intres in uitam, potius quā ut duos ocu
 los habens, mittaris in gehennam ignis. Vide
 te, ne contemnatis unum ex his pusillis. Dico
 enim uobis, quod angeli eorum in cœlis semper
 uident faciem patris mei, qui in cœlis est. * Veo Lucæ 19.
 nit enim filius hominis seruare quod perierat. 4.
 * Quid uobis uidet? si fuerint alicui homini cen Lucæ 15.
 tum oues, & errauerit una ex eis, nonne relictis
 nonagintanouem in montibus, uadit & quærit
 eam quæ errauerat? Et si contigerit ut inueniat
 eam, amen dico uobis, gaudet super ea magis,
 quā super nonagintanouem, quæ non erraue
 runt. Sic non est uoluntas coram patre uestro,
 qui in cœlis est, ut pereat unus de pusillis istis.
 * Porro si peccauerit in te frater tuus, uade & ar Eccle. 19. 5.
 gue eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, Lucæ 17.
 lucratus es fratrem tuum. Sin uero te nō audie
 rit, adhibe tecum adhuc unū, aut duos: ut in ore 2. Chor. 13.
 duorū aut trium testiū consistat omne uerbum.
 Quod si non audierit eos, dic ecclesiæ. Quod si
 ecclesiam non audierit, sit tibi uelut ethnicus &
 publicanus. * Amen dico uobis, quæcunq; alliga Ioan. 20. 6.
 ueritis super terram, erūt ligata in cœlo: et quæ de clarib.
 cunq; solueritis super terram, erunt soluta in cœ
 lo. Rursum dico uobis, quod si duo ex uobis con
 senserint super terram, de omni re, quancunq;
 petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis est.
 Vbi enim sunt duo uel tres congregati in no

Cap. XVIII. EVANG. SECVN.

Mar. 6.

Ro. II.

Lucæ 16.

mine meo, ibi sum in medio eorum. * Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus & remittam ei? Nū usque septies? Dicit illi Iesus: Nō dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. Ideo assimilatum est regnum cœlorum homini regi, qui uoluit conferre rationem cum seruis suis, & cum cœpisset conferre, oblatuſ est ei unus, qui debebat ei decem milia talentorum. Cæterum cum is nō esset soluendo, iussit eum dominus uenundari, & uxorem eius, & liberos, & omnia quæ habebat, ac fieri solutionem. Procidens autē seruus ille, adorabat eum, dicens: Domine esto patiens erga me, et omnia tibi reddam. Misertus autem dominus serui illius, absoluit eum, & æs alienum remisit ei. Egressus uero seruus ille, inuenit unū de conseruis suis, qui debebat sibi centum denarios, & iniecta in eum manu: obtorto collo trahebat, dicens: Solue quod debes. Et procidens conseruus eius, rogabat eum, dicens: Esto patiens erga me, & omnia reddam tibi. At ille nolebat, sed abiit, & coniecit eum in carcerem, donec redderet debitum. Porro cum uidiſſent conserui eius, quæ fiebant, indoluerunt ualde, & uenerunt, aperueruntque domino suo omnia quæ facta fuerant. Tunc accersiuit illum dominus suus, & ait illi: Serue sceleſte, totum debitum illud remisi tibi, cum obsecraſſes me, nonne oportuit & te misereri conserui tui, sicut et ego tui misertus eram? Et iratus dominus eius, tradidit eū tortoribus, quoad usque redderet totum quod debebatur sibi. * Sic & pater meus cœlestis faciet uobis, si nō remiseritis suo quisque fratri de cordibus ueſtris delicta illorum.

Matth. 6.

Mar. II.

CAP.

Super cap. 19.
1. Iam euadit: & de quibus re moribus
nis. 3. de quibus usque ad illius 4.
difficilis est dicitur in uobis in regno dei
in quibus sequitur Iam.

CAPVT XIX.

*T factū est, cū cōsummasset Iesus sermones hos, demigrauit à Galilæa, & uenit in fines Iudææ trans Iordanē, & sequutæ sunt eum turba multæ, & sanauit eos ibi. Et accesserūt ad eū pharisæi tentantes eū, et dicētes ei: Licet ne homini diuortium facere cum uxore sua, qualibet ex causa? Qui respondēs, ait eis: * An nō legistis quod is qui fecit ab initio, masculū & fœminam fecit eos? Et dixit: Propterea deseret homo patrem & matrem, & adglutinabitur uxori suæ, & erunt duo in carnem unam. Itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo deus copulauit, homo ne separet. Dicunt illi: * Cur ergo Moses iussit dare libellū repudiij, ac dimittere eam? Ait illis: Moses ad duritiam cordis uestri permisit uobis repudiare uxores uestras, cæterum ab initio non fuit sic. * Dico autē uobis, quod quicumque repudiauerit uxorem suam, nisi ob stuprum, & aliam duxerit, is committit adulterium. Et qui repudiatam duxerit, is adulterium committit. Dicunt ei discipuli eius: Si ad istum modum habet causa hominis cum uxore, non expedit contrahere matrimonium. Qui dixit illis: Non omnes capaces sunt huius dicti, sed n̄, quibus datum est. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt eunuchi ab hominibus: & sunt eunuchi qui seipso castrauerunt propter regnum cœlorum: Qui potest capere, capiat. * Tunc oblati sunt ei pueri, ut manus eis imponeret, & oraret. Discipuli autem increpabant eos. Iesus uero ait eis: Sinite pueros, & ne prohibeatis eos ad me uenire: talium enim est regnum cœlorū. Et cum imposuisset eis manus, abijt illinc. Et ecce

Marci 10. 7

Gen. 1. 2.

Eph. 5.

1. Chor. 6.

Deut. 24

Mat. 7.

Mat. 7.

Mar. 10.

Lu. 16.

Marci 10. 3.

Luca 18.

4. unus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam, ut habeam uitam æternam? Qui dixit ei: Cur me uocas bonum? Nullus est bonus nisi unus, nempe deus. Quod si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Dicit illi: Quæ? Iesus autem dixit: Nō facies homicidiū. Nō committes adulterium. Non facies furtum: Nō fallum dices testimonium.* Honora patrē & matrem: & diliges proximū tuum, ut teipsum. Dicit illi adolescens: Omnia hæc seruaui à iuuentute mea, qd adhuc mihi deest? Ait illi Iesus. * Si uis perfectus esse, uade, uende quæ habes, & da pauperibus, et habebis thesaurū in cœlo, & ueni sequere me. Cum audisset autē adolescens eum sermonem, abiit tristis. Erat enim habens possessiones multas. * Iesus autem dixit discipulis suis: Amen dico uobis, diues difficile intrabit in regnum cœlorum. Et iterum dico uobis: facilius est camelū per foramen acus transire, quā diuitem in regnum dei ingredi. Auditis autem his discipuli, expauerūt ualde, dicētes: Quis ergo potest saluus fieri? Intuitus autem illos Iesus, dixit illis: Ibidem. Apud homines hoc impossibile est, apud deum autem omnia possibilia sunt. Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, quid ergo erit nobis? Iesus autem dixit illis: * Amen dico uobis, quod uos, qui sequuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & uos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.* Et omnis qui reliquerit domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrē, aut uxore, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitæ æternæ sortietur hæreditatem.* Multi autem primi erunt nouissimi, & nouissimi primi.

1. magister bone quid boni faciam ut habeam uitam æternam
 2. Cur me uocas bonum? Nullus est bonus nisi unus, nempe deus.
 3. Si uis perfectus esse, uade, uende quæ habes, & da pauperibus, et habebis thesaurū in cœlo, & ueni sequere me.
 4. Multi autem primi erunt nouissimi, & nouissimi primi.

DVM MATTHAEVM.
CAPVT XX.

23

Am simile est regnum cœlorum ho-
mini patrifamilias, qui exiit primo
statim diluculo, ad conducēdos ope-
rarios in uineam suam. Conuentione
autē facta cū operarijs in singulos dies denario,
misit eos in uineam suam. Et egressus circiter
horam tertiam, uidit alios stantes in foro ocio-
sos, & illis dixit: Ite & uos in uineam, & quod
cunq; iustū fuerit, dabo uobis. Illi autē abierūt.
Rursum autē exiit circiter sextam & nonam ho-
ram, & fecit similiter. Circa undecimam uero
exiit, & inuenit alios stantes ociosos, ac dicit il-
lis: Cur hic statis totū diem ociosi? Dicūt ei: qa
nemo nos conduxit. Dicit illis: Abite & uos in
uineam, & quicquid fuerit iustum, accipietis.
Cum autē uespera facta esset, dicit dominus ui-
neæ procuratori suo: Voca operarios, et redde il-
lis mercedem, incipiens à postremis usq; ad pri-
mos. Et cū uenissent qui circa undecimā horam
uenerant, acceperūt singuli denariū. Venientes
autē & primi, arbitrati sunt qd' plus essent acce-
pturi: et acceperūt ipsi quoq; singuli denariū. Et
cū accepissent, murmurabant aduersus patrefa-
milias, dicētes: Hi nouissimi unam horā fuerunt
in opere, & illos pares nobis fecisti, q portauit
mus pondus diei & æstū. At ille respondēs uni-
eorū, dixit: Amice, nō facio tibi iniuriā. Nōne
denario pactus es mecū? Tolle quod tuū est &
abi. Volo autē huic nouissimo dare sicut & tibi.
An non licet mihi qd' uolo facere in rebus meis?
An oculus tuus malus est, quod ego bonus sim?
* Sic nouissimi erunt primi, & primi nouissimi,
* Multi enim sunt uocati, pauci uero electi. * Et
ascendens Iesus Hierosolyma, assumpsit duo-
decim discipulos suos solus in uia, & ait illis:

1
In familijs 2
dy. qd' qd'
sunt 7 d'.

long. ang. long.
pauca 2 m'is
m'is no' h'it. qd'
m'is h'ant qd'
m'is in m'is.

pauca 2 m'is
m'is no' h'it. qd'
m'is h'ant qd'
m'is in m'is.

10. 13.
Mar. Lu.
Matth. 22.
* Mar. 10.
Lucæ 18.

M.16.17. Ecce conscendimus Hierosolyma, & filius ho-
 R.8.9.10. minis tradetur principibus sacerdotum ac scri-
 Lu.17.18. bis, & condemnabunt eū morte, & tradent eū

3.
Quis ergo
in tempore
et in loco
et in nomine
et in officio
et in modo
et in materia
et in fine

Mar.10. gentibus ad illudendum, & flagellandū, & cruci-
 cifigēdum, & tertia die resurget. * Tunc accessit
 ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis,
 adorans, & petens aliquid ab eo. At ille dicit ei:
 Quid uis? Ait illi: Dic, ut sedeāt hi duo filij mei,
 unus ad dexteram tuam, & alter ad sinistram in
 regno tuo. Respondens autem Iesus, dixit: Ne-
 scitis quid petitis. Potestis bibere poculū, quod
 ego bibiturus sum? & baptisate, quo ego bap-
 ptizor, baptizari? Dicūt ei: Possumus. Ait illis:
 Poculum quidem meum bibetis: & baptisate
 quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem
 ad dexteram meam & sinistram meam, non est
 meum dare, sed his continget, quibus paratum
 est à patre meo. Et cum audissent decē, indigna-
 ti sunt de duobus fratribus. Iesus autem uocauit

10. 22. Mar. Lu. eos ad se, & ait: * Scitis quod principes gētium
 dominantur illis: & qui magni sunt, potestate

10.
et in nomine
et in officio
et in modo
et in materia
et in fine

Mar.9.10. exerceant in eas. * Nō ita erit inter uos, sed qui-
 Lu.9.22. cunq; uoluerit inter uos magnus fieri, sit uester
 minister: & qui uoluerit inter uos primus esse,

Mar.10. sit uester seruus. * Sicut filij hominis nō uenit ut
 sibi ministraretur, sed ut ipse ministraret, utq;
 daret animam suam redemptionem pro multis.
 Et egrediētibus illis ab Hiericho, sequuta est eū

7.

Marci 10. turba multa. * Et ecce duo cæci sedētes iuxta uī-
 Luca 18. am, cum audissent quod Iesus transiret, clama-
 Matt.9. uerūt, dicētes*: Domine, miserere nostri fili Da-
 uid. Turba autem increpabat eos, ut tacerēt. At
 illi magis clamabant, dicentes: Miserere nostri
 fili Dauid. Et stetit Iesus & uocauit eos, & ait:
 Quid uultis ut faciam uobis? Dicūt illi: Domine,
 ut aperiantur oculi nostri. Misertus autē eorū
 Iesus,

*1. Fugatus uisus est. 2. inquit in uisum
 eius. 3. Cum uisus esset in eorum
 4. et in nomine. 5. et in officio. 6. et in modo.
 7. et in materia. 8. et in fine. 9. et in officio.
 10. et in modo. 11. et in materia. 12. et in fine.*

Iesus, tetigit oculos eorum, & confestim uisum
receperunt oculi illorum, & sequuti sunt eum.

CAPVT XXI.

* T cū appropinquassent Hieroso-
lymis, & uenissent Bethphage ad
montē oliuarum, tunc Iesus misit
duos discipulos, dicēs eis: Ite in ca-
stellū quod cōtra uos est, et statim inuenietis asī-
nam alligatam, et pullū cū ea, soluite et adducite
mihī. Et si quis uobis aliquid dixerit, dicite: Do-
minus his opus habet: & cōfestim emittet eos.

* Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur
quod dictum est per prophetam, dicentem: Di-
cite filiæ Sion: * Ecce rex tuus uenit tibi mansue-
tus, sedens super asinam, & pullum filium subiu-
galis. Euntes autē discipuli, fecerunt sicut præ-
ceperat illis Iesus. Et adduxerunt asinam & pul-
lum, & imposuerunt super eos uestimenta sua,
& eum super illa collocauerūt. * Plurima autem
turba strauerunt uestimenta sua in uia. Alij uero
cædebant ramos de arboribus, & sternebant in
uia. Porrò turbæ quæ præcedebant, & quæ se-
quebantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio
Dauid, benedictus qui uenit in nomine domini,
hosanna in altissimis. Et cum intrasset Hieroso-
lyma, commota est uniuersa ciuitas, dicēs: Quis
est hic? Turbæ autem dicebant: Hic est Iesus ille
propheta à Nazareth Galilææ. * Et intrauit Ie-
sus in templum dei, & enīciebat omnes uenden-
tes & ementes in templo, mensasq; nummulari-
orum & cathedras uendentiū columbas euer-
tit. Et dixit eis: * Scriptum est: Domus mea do-
mus deprecationis uocabitur. At uos fecistis il-
lam speluncam latronū. * Et accesserunt ad eum
cæci & claudi in templo, & sanauit eos. * Cum
uidissent principes sacerdotum & scribæ mira-

II. 19. 1
Mar. Lu.

Ioan. 12.

Zachar. 9.
Esaia 62.

II. 19. 12.
M. Lu. Io.

Marcii.
Lucæ 19.
Ioan. 2.

Esa. 56.
Hier. 7.

Luc. 19.
Lucæ 10. 3
4

Cap. XXI. EVANG. SECVN.

bilis quæ fecerat, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Hos anna filio Dauid: indignati sunt, & dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Iesus

Pfal. 8.

autem dicit eis: Quid nunc? Nunquam legistis: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem? Et relictis illis, exiit e ciuitate in Bethaniam, & diuersus

5. Marci II.

fatus est illic. * Mane autem reuertens in ciuitatem, esurijt. Et cum uidisset uici arborē unam in uia, uenit ad eam, & nihil inuenit in ea, nisi folia tantum. Et ait illi: Ne posthac ex te fructus nascatur in æternum. Et arefacta est continuo ficus.

6. Marci II.

Et eo uiso discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo continuo exaruit ficus? Respondens autem

II. 17.

Mar. Luc.

Iesus, ait eis: * Amen dico uobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solum hoc quod accidit ficui, faciētis: uerum etiam si monti huic dixeritis, tollere, & proijce te in mare, fiet. * Et omnia quæcūque petieritis in deprecatione credentes, accipietis. * Et cum uenisset in templum, accesserunt ad eum docentes, principes sacerdotum & seniores populi, dicentes: Qua autoritate hæc facis, et quis tibi dedit istam autoritatem? Respondens autem Iesus, dixit eis: Interrogabo uos & ego quiddam: quod si dixeritis mihi, et ego uobis dicam, qua autoritate hæc faciam. Baptismus Ioannis unde erat, e celo, an ex hominibus? At illi cogitabant apud se, dicentes: Si dixerimus, e celo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi? Sin autem dixerimus, ex hominibus, timeamus turbam. * Omnes enim habent Ioannem ut prophetam. Et respondentes Iesu dixerunt: Nescimus. Ait illis & ipse: Nec ego dico uobis, qua autoritate hæc faciam. Quid autem uobis uidetur? Homo habebat duos filios, & accedens ad priorem, dixit: Fili, uade hodie operare in uinea mea. Ille autem respondens, ait: Nolo: postea uero poenitentia

con dany p... possi b...a.

Mar. II.

Io. 14. 16.

II. 20.

Mar. Lu.

Mat. 14.

9. Mat. 14.

tia

nam motus, abijt. Accedens autē ad alterū, dixit si-
 militer. At ille respondens, ait: Ego domine: &
 nō abijt. Vter ē duobus fecit quod uoluit pater?
 Et dicunt ei: Prior. Dicit illis Iesus: Amen dico
 uobis, quod publicani & meretrices præcedunt
 uos in regnū deī. Venit em̄ ad uos Ioannes per
 uiam iustitiæ, & non credidistis ei, publicani au-
 tem & meretrices crediderunt ei. Vos autē cum
 uidissetis, non fuistis cōmoti pœnitētia postea,
 ut crederetis ei. * Aliam parabolam audite: Ho-
 mo quidam erat paterfamilias, qui plantauit ui-
 neam, & sepē circundedit ei, & fodit in ea torcu-
 lar, & ædificauit turrim, & locauit eam agrico-
 lis, ac peregre profectus est. Cū autē tempus fru-
 ctuū appropinquasset, misit seruos suos ad agri-
 colas, ut acciperent fructus ipsius. Et agricolæ
 apprehensis seruis eius, aliū cæciderunt, aliū oc-
 ciderunt, aliū uero lapidauerunt. Iterum misit
 alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis si-
 militer. Nouissime autē misit ad eos filiū suum,
 dicens: Reuerentur filiū meum. Agricole autē
 uiso filio, dixerunt intra se: Hic est hæres, uenite
 occidamus eū, & occupemus hæreditatē eius.
 Et apprehensum eum, eiecerūt ex uinea, & occi-
 derunt. Cum ergo uenerit dominus uineæ, quid
 faciet agricolis illis? Aiunt illi: Mali cū sint, male
 perdet illos, & uineam suam locabit alijs agrico-
 lis, qui reddent ei fructū temporibus suis. Dicit
 illis Iesus: Nunquam legistis in scripturis: Lapi-
 dem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus
 est in caput anguli. A domino factum est
 hoc, & est mirabile in oculis nostris? Ideo dico
 uobis, auferetur à uobis regnum deī, & dabi-
 tur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit
 super lapidem illum, confringetur: super quem
 uero ceciderit, conteret eum, * Et cum audis

12. 20.
Mar. Lu.

20. 20. 12. 20.
Y. 20. 12. 20.
in libro 20.

Nullus est
propheta in
propheta in
propheta in

Psal. 117.

Luca 19.

20. 22.

Lu. 19. 20. sent principes sacerdotum ac pharisæi parabolas eius, cognouerunt quod de se diceret. * Et & 22. quærentes illi manus inñcere, timuerunt turbas, quoniam tanquam prophetam eum habebant. Io. 7. 8. Et respondens Iesus, iterum dixit eis per parabolas, & ait. CAPVT XXII.

1. Luca 14.

* Imile factum est regnum cœlorum ho mini regi, qui fecit nuptias filio suo, Et emisit seruos suos, ut uocarēt in uitas ad nuptias, & nolebant uenire. Rursum emisit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandiū meū parauit: tauri mei et altilia mactata sunt, & omnia parata, uenite ad nuptias. Illi autē neglexerunt & abierunt, alius in uillam suam, alius uero ad negociationem suam. Reliqui uero tenuerunt seruos eius, & contumelios affectos occiderunt. * Rex autē cum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit. Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratae sunt, sed qui inuitati erant, non fuerant digni. Ite ergo ad exitus uiarum, & quotcunq; inueneritis, uocate ad nuptias. Et egressi serui eius in uias, congregauerunt omnes quotquot inuenerunt, malos pariter ac bonos: & impletae sunt nuptiæ discumbentibus. Ingressus autem rex ut uideret discumbentes, ubi uidit illum hominem non uestitum ueste nuptiali, ait illi:

Mat. 27.

Amice, quomodo huc intrasti, non habens uestem nuptialem? At ille obmutuit. * Tunc dixit rex ministris: Ligatis pedibus & manibus eius, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. * Multi em sunt uocati,

Mat. 20.

pauci uero electi. * Tunc abierunt pharisæi, con-

12. 20.

Mar. Lu.

filium ceperunt, ut illaquearēt eum in sermone. Et ad illum emittunt discipulos suos cum Hero-

dianis

Rogoy
Apoc. 19.
Mat. 21.
Mat. 27.
Mat. 20.
12. 20.
Mar. Lu.

1. Ho uigo famulorum regibus filio suo de. Quomodo
uocari debent. 2. de infirmitatibus uocantur.
4. cum uocantur quod in uocoy... 5. quomodo
hos de filio famulorum.

dñis, dicētes: Magister, scimus quod uerax sis,
 & uiam dei in ueritate doceas, neq; cures quem
 quam: nō enim respicis personam hominū. Dic
 ergo nobis, quid tibi uidetur? Licet censum dari
 Cæsari, an non? Cognita aut̄ Iesus malitia eorū,
 ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostēdite mihi
 numisma cēsus. At illi obtulerunt ei denarium.
 Et ait illis: Cuius est imago hæc, & inscriptio?
 Dicūt ei: Cæsaris. * Tunc ait illis: Reddite ergo
 quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo.
 Et his auditis, mirati sunt: & omissio eo, abierūt.
 * In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui di
 cunt non esse resurrectionē, & interrogauerunt
 eum, dicētes: Magister, Moses dixit: * Si qs mor
 tuus fuerit, non habens filiū, ut ducat frater eius
 uxorem illius, & suscitet semen fratri suo. Erant
 autē apud nos septē fratres, & primus uxore du
 cta defunctus est: ac non habens semen, reliquit
 uxorem suam fratri suo: similiter secūsus & ter
 tius, usq; ad septimū. Nouissime aut̄ omniū de
 functa est & mulier. In resurrectione ergo cuius ē
 septem illis erit uxor? omnes em̄ habuerūt eam.
 Respondens autē Iesus, ait illis: Erratis, nesciētes
 scripturas, neq; uirtutē dei. In resurrectione em̄
 neq; matrimoniū contrahunt, neq; elocant, sed
 sunt sicut angeli dei in cælo. De resurrectione ue
 ro mortuorū non legistis, quod uobis dictū est
 à deo, qui ait: * Ego sum deus Abraham, & deus
 Isaac, & deus Iacob. Deus nō est deus mortuo
 rum, sed uiuentiū. Et cum audissent turbæ, stu
 puerunt de doctrina eius. * Pharisæi aut̄ cum au
 dissent, quod obturasset os Sadducæis, conuene
 runt in unū, & interrogauit eum unus ex eis, le
 gis doctor quispiam, tentans eum, & dicēs: Ma
 gister, quod est mandatū magnū in lege? Ait il
 li Iesus: * Diliges dominū deū tuū ex toto corde

12. 13.

Mar. Ro.

Mar. 12.

Luca 20.

Act. 23.

* Deut. 25

Exo. 3.

Mar. 12. 4.

Deut. 6.

Cap. XXIII. EVANG. SECVN^o

tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua,
 Hoc est primū & magnū mandatum. Secundū
 autē simile est huic: Diliges proximū tuū per
 Leuit. 19. inde atq; teipsum. In his duobus mandatis tota
 Rhom. 13. lex & prophetæ pendent. * Congregatis autem
 Mar. 12. pharisæis, interrogauit eos Iesus, dicēs: Quid uo
 5. bis uidetur de Christo, cuius filius est? Dicūt ei:
Dauid. Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiri
 Psal. 109. tu uocat eum dominū, dicēs: Dixit dominus do
 mino meo, sedē à dextris meis, Donec ponam
 inimicos tuos subsellū pedū tuorū? Si ergo Dā
 uid uocat eum dominū, quomodo filius eius est?
 Et nemo poterat ei respōdere quicq;, neq; ausus
 fuit quisquam ex eo die eū amplius interrogare.

CAPVT XXIII.

1. **V**nc Iesus loquutus est ad turbas, &
 ad discipulos suos, dicēs: In cathedra
Mosi sedēt scribæ & pharisæi: omnia
ergo quæcunq; iusserint uos seruare,
 seruate, & facite: secundū opera uero eorum no
 lite facere: dicunt enim, & non faciunt. * Colli-
 gant enim onera grauiā, difficiliaq; portatu, &
 imponunt in humeros hominū, cæterum digito
 Luca 11. lite facere: dicunt enim, & non faciunt. * Colli-
 gant enim onera grauiā, difficiliaq; portatu, &
 Mar. 12. imponunt in humeros hominū, cæterum digito
 suo nolunt ea mouere. * Omnia uero opera sua
 Lu. 20. faciunt in hoc, ut spectentur ab hominibus. Di-
 latant autē phylacteria sua, & magnificant sim-
 brias palliorū suorum, amantq; primos accubi-
 tus in cœnis, & primo sedere loco in consilijs, et
 salutationes in foro, et uocari ab hominibus rab-
 bi. Vos autē nolite uocari rabbi, unus est em̄ ma-
 gister uester, nempe Christus, omnes autem uos
 fratres estis. Et patrē nolite uocare uobis in ter-
 Iaco. 3. ra, unus est em̄ pater uester, qui in cœlis est. Nec
uocemini magistri, unus em̄ uester est magister,
nepe Christus. Qui maximus est uestrū, erit mi-
 nister uester, * Qui autē se exaltauerit, humiliā-
 bitur:

Handwritten notes in a cursive script at the bottom of the page, including phrases like "Dicitur", "magister", and "humiliabitur".

bitur: & qui se humiliauerit, exaltabit. * Væ uobis
scribæ & pharisæi hypocritæ, quia clau-
ditis regnum cœlorum ante homines, uos em non
intratis, nec aduenientes finitis intrare. * Væ uobis
scribæ & pharisæi hypocritæ, quia comedi-
tis domos uiduarum, idq; prætextu prolisæ pre-
cationis, ppter hoc grauius pungemini. Væ uobis
scribæ & pharisæi hypocritæ, quia circum-
itis mare & aridam, ut faciatis unum profelytum:
& cum fuerit factus, facitis eum filium gehênæ, du-
plo magis quam uos estis. Væ uobis duces cæci,
quia dicitis: Quicumq; iurauerit per templum, ni-
hil est: qui autem iurauerit per aurum templi, reus
est. Stulti & cæci, utrum enim maius est, aurum, an
templum, quod sanctificat aurum? Et quicumq; iu-
rauerit per altare, nihil est: quicumq; autem iura-
uerit per donum, quod est super illud, reus est.
Stulti ac cæci, utrum enim maius est, donum, an al-
tare, quod sanctificat donum? Qui ergo iuraue-
rit per altare, iurat per ipsum, & per omnia que
super illud sunt. Et qui iurauerit per templum,
iurat per ipsum, & per eum qui habitat in ipso.
Et qui iurauerit per cœlum, iurat per thronum dei,
& per eum qui sedet super illum. * Væ uobis scri-
bæ & pharisæi hypocritæ, quia decimatis meno-
tham & anethum & cuminum, & reliquistis quæ
grauiora sunt legis, iudiciu & misericordiam ac
fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere.
Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem
glutientes. Væ uobis scribæ & pharisæi hypo-
critæ, quia purgatis exteriorē poculi patinæq;
partem, cæterum intus plena sunt rapina & in-
temperantia. Pharisæe cæce, purga prius quod
est intra poculum & patinam, ut & exteriores ho-
rum partes puræ reddantur. Væ uobis scribæ &
pharisæi hypocritæ, quia similes estis sepulchris

Lucæ 10.

Lucæ 11.

Cap. XXIII. EVANG. SECVN

dealbatis, quæ foris quidem apparent speciosa,
intus uero plena sunt ossibus mortuorū, omniq;
spurcitia. Sic & uos foris quidem apparetis ho-
minibus iusti, intus autem pleni estis fictione &
iniquitate. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocri-
tæ, quia ædificatis sepulchra prophetarū, & or-
natis monumenta iustorum, & dicitis: Si fuisset
mus in diebus patrum nostrorū, non fuissetmus

1. Thef. 2. locū eorum in sanguine prophetarū. * Itaq; te-
stimonio estis uobismetipsis, quod filii sitis eorū
qui prophetas occiderunt. Vos quoque implete
mensuram patrum nostrorū. Serpentes, proge-
nies uiperarum, quomodo effugietis iudiciū ge-
hennæ? Ideo ecce ego mitto ad uos prophetas,
& sapientes, & scribas: & illorū aliquot occide-
tis, crucifigētisq;: & illorū nonnullos flagellabi-
tis in synagogis uestris, & persequemini de ciui-
tate in ciuitatem, ut ueniat super uos omnis san-
guis iustus, qui effusus est super terram, à sangui-

Heb. 11. ne Abel iusti usq; ad sanguinē Zachariæ filij Ba-
2. Par. 24. rachiz, quem occidistis inter templū & altare.
Amen dico uobis, uenient hæc omnia super ge-

Lucæ 13. nerationem istam. * Hierusalem Hierusalē, quæ
4. Efd. 1. occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi
sunt: quoties uolui cōgregare filios tuos, quem-
admodum gallina cōgregat pullos suos sub alas,
& noluitis? Ecce relinquī uobis domus uestra
deserta. Dico enim uobis, haudquaquam me ui-
debitis posthac, donec dicatis: Benedictus qui ue-
nit in nomine domini. CAP XXIII.

Mar. 13.
Lucæ 21.

* T egressus Iesus, discedebat à tēplo,
& accesserunt discipuli eius, ut osten-
derent ei structuras templi. Iesus autē
dixit eis: * Nōne uidetis hæc omnia?
Amen dico uobis, nō relinquetur hic lapis super
lapidem, qui non destruetur. Sedēte autem eo in
monte

Definitio huius colunne et uicinijs eius.
Primum

monte oliuarum, acceſſerūt ad eum diſcipuli ſe-
 creto, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? &
 quod ſignū aduentus tui, & conſummationis ſe-
 culi? Et reſpondens Ieſus, dixit eis: Videte, ne qs
 uos ſeducat. * Multi em̄ uenient in nomine meo,
 dicentes: Ego ſum Chriſtus: multosq; ſeducent.
 Audituri autem eſtis bella, & rumores bellorū,
 uidete ne turbemini. Oportet enim omnia fieri,
 ſed nondum eſt finis. Conſurget autē gens con-
 tra gentem, & regnum contra regnū, & erunt
 peſtilentiæ, & fames, & terræ motus ſingulis lo-
 cis. Hæc autem omnia inītia ſunt dolorū. * Tunc
 tradent uos in afflictionem, & occident uos, &
 eritis inuiſi cunctis gētibus propter nomē meū.
 Et tunc offendiculū patiētur multi, & alius aliū
 inuicem tradent, ſeq; odio habebunt inuicē: &
 multi pſedoprophetæ ſurgent ac ſeducent mul-
tos. Et quoniam abundabit iniquitas, refrigeſcet
 charitas multorū: * Qui autē perſeuerauerit uſq;
 in finē, hic ſaluus erit. * Et prædicabit hoc Euan-
gelium regni in uniuerſo orbe, in teſtimonium
omnibus gentibus, & tunc ueniet cōſummatio.
 * Cum ergo uideritis abominationem deſolatio-
 nis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtāntem in
 loco ſancto: qui legit, intelligat. * Tunc qui in lu-
 cerna ſunt, fugiant ad montes: qui in tecto, nō de-
 ſcendat, ut tollat quicquam de domo ſua: & qui
 in agro, non reuertatur ut tollat ueſtes ſuas. Væ
 autem prægnantibus & lactantibus in illis die-
 bus. Orate autem, ut nō fiat fuga ueſtra hyeme,
 neq; ſabbato. Erit em̄ tūc afflictio magna, qua-
 lis non fuit ab initio mundi ad hoc uſq; tempus,
 neq; fiet. Et niſi decurtati fuiſſent dies illi, nō fie-
 ret ſalua omnis caro, ſed propter electos decurta-
 buntur dies illi. * Tunc ſi quis uobis dixerit: Ecce
hic Chriſtus, aut illic: nolite credere. * Surgēt em̄

Ibidem.

Eph. 5.

1. Cor. 3.

Col. 2.

10. 21.

Mat. Lu.

10. 15. 16.

10. 2:

Ro. Act.

Mar. 13.

Dañ. 9.

13. 21:

Mar. Lu.

Ibidem.

Mar. 13.

Luca 17.

Cap. XXIII. EVANG. SECVN

pseudochristi, & pseudopropheta, & dabunt signa magna, & prodigia, ita ut in errore inducantur (si fieri possit) etiam electi. Ecce prædixi uobis. Si ergo dixerint uobis: ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.

Lucæ 17. *Sicut enim fulgur exit ab oriente, & apparet usque in occidentem, ita erit aduentus filii hominis. Vbi cunq; enim fuerit cadaver, illic congregabuntur

Mar. 13. & aquilæ. * Statim autem post afflictionem dierum

Lucæ 21. illorum sol obscurabitur, & luna non dabit lumen

Iohel. 2. suum, & stellæ cadent de cælo, & uirtutes cælorum commouebuntur. Et tunc apparebit signum

filii hominis in cælo, & tunc plangent omnes tribus terræ, & uidebunt filium hominis uenientem

Dan. 2. in nubibus cæli cum uirtute & gloria multa. Et mittet angelos suos cum tubæ uoce magna, & congregabunt electos eius à quatuor uentis, à summis

Mar. 13. cælorum usque ad terminos eorum. * Ab arbore autem

Lucæ 21. ficus discite similitudinem, cum iam ramus eius tener fuerit, & folia fuerint enata, scitis quod

propè sit æstas. Ita & uos, cum uideritis hæc omnia, scitote quod propè sit in foribus. Amen dico uobis, non præteribit ætas hæc, donec omnia

ista fiant. Cælum & terra præteribunt, uerba autem mea non præteribunt. * Cæterum de die illo

Mar. 13. & hora nemo scit, ne angeli quidem cælorum, nisi pater meus solus. * Sed sicut erant dies Noë, ita

Lucæ 17. erit & aduentus filii hominis. Sicut enim erant in

Gen. 6. 7. diebus, qui præcesserunt diluuium, edentes, & bibentes, contrahentes matrimonium, & nuptum dantes, usque ad eum diem quo intrauit Noë in ar-

cam, & non cognouerunt, donec uenisset diluuium, & sustulisset uniuersos: ita erit & aduentus filii hominis. Tunc duo erunt in agro, unus

assumitur, & alter relinquitur. Duæ molentes

in mola, una assumitur, & altera relinquitur. * Vigilate

Mar. 13. in mola, una assumitur, & altera relinquitur. * Vigilate

glate ergo, quia nescitis qua hora dominus uen-
ter uenturus sit. Illud autem scitote, quoniam si
 scisset paterfamilias, qua hora fur uenturus fuisset,
 uigilasset utique, & non sinisset perfodi domum
 suam. * Ideo & uos estote parati, quia qua hora
non putatis, ea filius hominis uenturus est. * Quis
 nam est fidelis seruus & prudens, quem praefecit
 dominus famulatio suo, ut det illis cibum in tem-
 pore? * Beatus seruus ille, quem cum uenerit do-
minus eius inuenerit sic faciente: Amen dico uo-
bis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.
 Quod si dixerit seruus ille malus in corde suo,
 cunctatur dominus meus uenire, ceperitque per-
 cutere conseruos, imo edere & bibere cum ebrijs,
 ueniet dominus serui illius in die qua non expe-
 ctat, et hora qua ignorat, & dissecabit eum, par-
 temque eius ponet cum hypocritis, illic erit plora-
 tus & stridor dentium. CAP. XXV.

13. 13.
Mar. Lu.
Lu. 12.

I. Chor. 9.
Apoc. 16.

*quid no
gligant
uini flog*

Tunc simile fiet regnum caelorum des-
 cem uirginibus, quae sumptis lam-
 padibus suis, exierunt in occursum
 sponso. Quinque autem ex eis erant
 fatuae, & quinque prudentes. Quae
 erant fatuae, acceptis lampadibus suis, non sum-
 pserant oleum secum. Prudentes uero sumpserant
 oleum in uasis suis una cum lampadibus. Tar-
 dante uero sponso, dormitauerunt omnes, ac dor-
 mierunt. Porro medio noctis clamor factus est:
Ecce sponsus uenit, exite obuiam ei. Tunc surre-
 xerunt omnes uirgines illae, & apparauerunt lam-
 pades suas. Fatuae autem prudentibus dixerunt: Da-
te nobis de oleo uestro, quia lampades nostrae
extinguuntur. At responderunt prudentes, di-
 centes: Nequaquam, ne non sufficiat nobis & uo-
bis: sed ite potius ad eos, qui uendunt, & emite
uobis ipsis. Porro dum irent emptum, uenit spon-

*fimenda
flog
uini
de uino
flog*

d 4

*Agri uero...
 uirginibus...
 fatuae...
 prudentes...
 sponso...
 clamor...
 exite...
 dixerunt...
 responderunt...
 Nequaquam...
 sed ite...
 Porro...*

sus, & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad
 nuptias, clausa q̄ est ianua. Postea uero ueniunt
 & reliquæ uirgines, dicentes: Domine domine,
 24. 12. aperi nobis. At ille respondēs, ait: Amen dico uo
 Mat. Lu. bis, non noui uos. * Vigilate itaq̄, quia nescitis
 13. 19. diem, neq̄ horam, in qua filius hominis ueniet.
 Mar. Lu. * Sicut enim homo quidam peregre proficiscēs,
 uocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua.
 Lucæ 19. * Et huic quidem dedit quinq̄ talenta, alij autem
 duo, alij uero unum, unicuiq̄ secundū propriā
 facultatē, & profectus est statim. Abñt autē qui
 quinq̄ talenta acceperat, & negociatus est super
 ea, & confecit altera quinq̄ talēta. Similiter &
 qui duo acceperat, lucratus est et ipse altera duo.
 Qui autem unum acceperat, abiens fodit in ter-
 ram, & abscondit pecuniam domini sui. * Post
 multū uero temporis uenit dominus seruorū il-
 lorum, & ponit rationē cum eis. Et accedens is,
 qui quinq̄ talēta acceperat, attulit adhuc quinq̄
 talenta, dicens: Domine, quinq̄ talēta tradidisti
 mihi, ecce altera quinq̄ talenta lucratus sum per
 ea. Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fi-
 delis, super pauca fuisti fidelis, super multa te cō-
 stituam, intra in gaudiū domini tui. Accedēs au-
 tem & qui duo talenta acceperat, ait: Domine,
 duo talēta tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus
 sum super ea. Ait illi dominus eius: Euge serue
 bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super
 multa te cōstituam, intra in gaudiū domini tui.
 Accedens autem & qui unū talentū acceperat,
 ait: Domine, noueram te quod homo durus sis,
 metens ubi non seminasti, & inde congregans
 ubi non sparsisti: ac territus abñ, abscondi-
 q̄ ta-
 lentum tuum in terra: Ecce habes quod tuū est.
 Respondens autem dominus eius, dixit ei: Serue
 male & piger, sciebas quod metam ubi nō semi-
 nauis

naui, & congregē illinc ubi nō sparsi. Oportuit
 ergo te cōmittere pecuniam meam mensarijs, et
 ueniens ego recepissem utiq; quod meum est cū
 usura. Tollite itaq; ab eo talentū, & date ei qui
 habet decem talēta. * Omni enim habenti dabit,
 & abundabit: Qui uero non habet, etiam quod
 habet, auferetur ab eo. * Et inutile seruū inicit
in tenebras exteriores, illic erit fletus & stridor
dentium. * Cum autē uenerit filius hominis in
 gloria sua, & omnes sancti angeli cum eo, tunc
 sedebit super sedē gloriā suā, & congregabunt
 ante eum omnes gentes, & separabit eos, alteros
 ab alteris, sicut pastor segregat oues ab hœdis: et
 statuet oues quidē à dextris suis, hœdos autem à
 sinistris. Tūc dicet rex his qui à dextris sibi erūt:
Venite benedicti patris mei, possidete regnū pa-
raturū uobis ab exordio mundi. * Esuriu enim,
 & dedistis mihi edere: Sitiui, & dedistis mihi bi-
bere: Hospes eram, & collegistis me: Nudus, &
operuistis me: * Infirmus, & uisitastis me: In car-
 cere eram, & uenistis ad me. Tunc respondebūt
 ei iusti, dicentes: Domine, quando te uidimus
esurientem, & pauimus: aut sitientem, & dedi-
mus tibi potum? Quando autē te uidimus hospi-
 tem, & collegimus te: aut nudum, & cooperui-
 mus te: aut quando te uidimus infirmum, aut in
 carcere, & uenimus ad te? Et respondens rex, di-
 cet illis: Amen dico uobis, quatenus fecistis unū
de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tūc
 dicet & his qui à sinistris erunt: * Discedite à me
maledicti in ignem æternum, qui paratus est di-
uolō & angelis eius. Esuriui em, & non dedistis
 mihi cibum: Sitiui, & non dedistis mihi potum:
 Hospes eram, & non collegistis me: Nudus, &
non operuistis me: Infirmus, & in carcere eram,
 & non uisitastis me. Tunc respondebunt ei &

Mat. 13.

Marci 4.

Lu. 8. 19.

* Matt. 22.

13. 21.

Mar. Lu.

Esa. 58.

Ezech. 18.

Eccl. 7.

Mat. 7.

Luca 13.

Psal. 6.

Cap. XXVI. EVANG. SECVN.

ipſi, dicentes: Domine, quando te uidiſimus eſu-
rientem, aut ſitientē, aut hoſpitem, aut nudum,
aut infirmum, aut in carcere, & non miniſtraui-
mus tibi? Tunc reſpondebit illis, dicens: Amen
dico uobis, quatenus nō feciſtis uni de minimis
his, nec mihi feciſtis. * Et ibunt hi in ſupplicium
æternum, iuſti uero in uitam æternam.

Ioan. 7.

CAPVT XXVI.

Mar. 14.
Lucæ 22.
Ioan. 11.
22. 11.
Lu. 10.

* T factum eſt cum conſummaret
Ieſus ſermones hos omnes, dixit di-
ſcipulis ſuis: Scitis quod poſt biduū
paſcha fit, & filius hominis tradiſ,
ut crucifigat. * Tūc cōgregati ſunt
principes ſacerdotum, & ſcribæ, & ſeniores po-
puli in atrium principis ſacerdotū, qui dicebat
Caipha, & conſilium inierunt, ut Ieſum dolo ca-
perent, & occiderent. Dicebant autem: * Nō in
die feſto, ne tumultus fiat in populo. * Cum autē
Ieſus eſſet in Bethania, in domo Simonis lepro-
ſi, acceſſit ad eū mulier, habēs alabaſtrū unguen-
ti precioſi, & effudit ſuper caput ipſius recum-
bentis. * Videntes autē diſcipuli, indignati ſunt,
dicentes: Ad quid perditio hæc? Potuit em̄ iſtud
unguentū uenundari magno, & dari pauperi-
bus. Eo autem cognito Ieſus, ait illis: Quid mo-
leſti eſtis mulieri? Opus enim bonum operata
eſt erga me. Nam ſemper pauperes habetis uo-
biſcū, me uero non ſemper habebitis. Quod em̄
hæc unguentum hoc miſit ſuper corpus meum,
ad ſepeliendū me fecit. * Amen dico uobis, ubi-
cunq; prædicatū fuerit hoc euangelium in toto
mundo, hoc quoq; quod hæc fecit, narrabitur in
memoriam ipſius. * Tunc abiit unus de duode-
cim, qui dicebatur Iudas Iſcariotes, ad principes
ſacerdotum, & ait illis: Quid uultis mihi dare,
& ego uobis tradam illum? At illi conſtituerūt
citri

idē Marci

Mar. 14.
14. 22.
Mar. Lu.

*1. uultis p[ro]ponere q[uod] mulier iſta facit
2. uultis q[uod] iſta facit p[ro]p[ter] q[uod] uultis in uultu
3. uultis q[uod] iſta facit p[ro]p[ter] q[uod] uultis in uultu
4. uultis q[uod] iſta facit p[ro]p[ter] q[uod] uultis in uultu
5. uultis q[uod] iſta facit p[ro]p[ter] q[uod] uultis in uultu
6. uultis q[uod] iſta facit p[ro]p[ter] q[uod] uultis in uultu
7. uultis q[uod] iſta facit p[ro]p[ter] q[uod] uultis in uultu
8. uultis q[uod] iſta facit p[ro]p[ter] q[uod] uultis in uultu
9. uultis q[uod] iſta facit p[ro]p[ter] q[uod] uultis in uultu
10. uultis q[uod] iſta facit p[ro]p[ter] q[uod] uultis in uultu*

ei triginta argenteos. Et ex eo tempore quære-
 bat opportunitatē, ut eum traderet. Cæterum
 primo die azymorū acceſſerunt diſcipuli ad Ie-
 ſum, dicentes ei: Vbi uis paremus tibi ad edendū
 paſcha? At ille dixit: Ite in ciuitatē ad quendam,
 et dicite ei: Magiſter dicit, tempus meum prope
eſt, apud te facio paſcha cum diſcipulis meis. Et
 fecerunt diſcipuli ſicut cōſtituit illis Ieſus, & pa-
 rauerunt paſcha. Veſpere autē factō, diſcumbere
 bat cū duodecim, & edētibus illis, dixit: * Amen Mar. 14.
 dico uobis, quod unus ueſtrum me proditurus Ioan. 13.
eſt. Et mœſti redditi uehementer, cœperunt ſin-
 guli dicere: Nū ego ſum domine? At ipſe reſpon-
 dens, ait: Qui intinxit mecum manū in catino, Ibidem.
hic me proditurus eſt. Filius quidē hominis ua-
 dit, ſicut ſcriptum eſt de illo. Væ autē homini illi,
 per quem filius hominis proditur: * bonum erat Mar. 14.
 ei, ſi natus non fuiſſet homo ille. * Reſpondēs au- Luca 22.
 tem Iudas, qui tradidit eū, dixit: Num ego ſum
rabbi? Ait illi: Tu dixiſti. Veſcētibus autem eis, Ibidem.
 accepit Ieſus panem, * & cum egiſſet gratias, fre- Io. 6.
 git, deditq; diſcipulis, & ait: Accipite, comedite,
hoc eſt corpus meum. * Et accepto poculo, gra- Mar. 14.
 tias actis, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Lu. 22.
Hic eſt em̄ ſanguis meus, qui eſt noui teſtamēti,
qui pro multis effunditur in remiſſionem pecca-
torum. * Dico autē uobis: Nō bibam poſthac ex Marci 14.
hoc fructu uitis, uſq; in diem illum, cum illud bi-
bam uobiſcū nouū in regno patris mei. * Et cum Io. 18.
 hymnū ceciniffent, exierūt in montem oliuarū. 14. 32.
 * Tunc dicit illis Ieſus: Omnes uos offendiculum Mar. Lu.
patiemi ni mea cauſa in nocte hac. * Scriptum eſt Zacha. 13.
 enim: Percutiam paſtorem, & diſpergenē oues
gregis. Poſtquā autem reſurrexero, præcedam 14. 22. 13.
 uos in Galilæam. * Reſpondens autē Petrus, ait Mar. L. I.
 illi: Et ſi omnes offendiculū paſſi fuerint tua cau-

Cap. XXVI. EVANG. SECVN.

14. 22. **Mar. Lu.** sa, ego tamē nunq̄ offendiculū patiar. Ait illi Ie-
sus: Amē dico tibi quod in hac nocte antequam
gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus: *Et
am si oportuerit me moritēcū, non te negabo.
Ibidem. Similiter & omnes discipuli dixerūt. Tūc uenit
Iesus cum illis in uillam, quæ dicit̄ Gethsemane,
& dixit discipulis: Sedete hic, donec uadam &
orem illic. Et assumpto Petro & duobus filijs Ze-
bedæi, cepit affici dolore ac mœstitudine. Tunc
ait illis Iesus: *Mœsta est anima mea usq̄ ad mor-
tem: sustinete hic, & uigilate mecū. *Et progres-
sus pusillū, prōcidit in iaciē suā, orans ac dicēs:
Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste.
Ioan. 6. * Veruntamen non sicut ego uolo, sed sicut tu.
14. 22. * Et uenit ad discipulos, & reperit eos dormien-
tes, & dicit Petro: Adeo non potuistis una hora
uigilare mecum? Vigilate & orate, ut ne intretis
in tentationem. * Spiritus quidem promptus est,
at caro infirma. * Rursus altera uice abñt, & ora-
uit: dicens: Pater mi, si non potest hoc poculum
transire à me, nisi bibam illud, fiat uoluntas tua.
Et uenit & reperit eos iterum dormiētes. Erant
enim oculi eorum grauati. Et relictis illis, iterum
abñt, & orauit tertio, eundem sermonē dicens.
14. 6. **Marci 10.** Tūc uenit ad discipulos suos, & dicit illis: * Dor-
mite iam & requiescite. Ecce appropinquauit
hora, & filius hominis traditur in manus pecca-
torū. * Surgite, eamus, ecce appropinquauit qui
me tradit. * Adhuc eo loquent e, ecce Iudas unus
de numero duodecim uenit, & cū eo turba mul-
ta cum gladijs & fustibus, missi à principibus sa-
cerdotū & senioribus populi. * Is uero qui pro-
debat eum, dedit illis signum, dicens: Quemcūq̄
osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & cōfestim
accedēs ad Iesum, dixit: Aue rabbi. Et osculatus
est eum. Dixitq̄ illi Iesus: Amice, ad quid ades?
Tunc

Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum,
 & ceperunt eum.* Et ecce unus ex his qui erant
 cum Iesu, extendens manum, exemit gladium suum,
 & percutiens seruū principis sacerdotū, ampu-
 tauit auriculam eius. Tūc ait illi Iesus:* Cōuerte
 gladium tuū in locū suum. Omnes enim qui acce-
 perint gladium, gladio peribūt. An putas quod
 non possum nunc rogare patrem meū, & exhibe-
 bebūt mihi plus quā duodecim legiones ange-
 lorum? Quomodo ergo implebuntur scripturæ,
 quod sic oportet fieri. In illa hora dixit Iesus tur-
 bis:* Tanquam ad latronem existis cum gladijs
 & fustibus ad comprehendendum me:* quotidie
 apud uos sedebam docens in templo, & non me
 cepistis.* Hoc autem totū factum est ut comple-
 rentur scripturæ prophetarum. Tunc discipuli
 omnes relicto eo fugerunt.* At illi comprehen-
 sum Iesum duxerunt ad Caiphā principem sa-
 cerdotum,* ubi scribæ & seniores conuenerant.
 * Petrus autē sequebatur eū procul usq; ad atriu-
 m principis sacerdotū. Et ingressus intro, sedebat
 cum ministris, ut uideret finem.* Principes autē
 sacerdotum, & seniores, & totum conciliū que-
 rebant falsum testimoniū cōtra Iesum, ut morti-
 eum traderent: & nō inueniebant: etiam cū mul-
 ti falsi testes accessissent, non inueniebant.* No-
 tissime autem uenerunt duo falsi testes, & dixe-
 runt:* Hic dixit: Possum destruere templū dei,
 & in triduo ædificare illud. Et surgens princeps
 sacerdotū, ait illi: Nihil respondes? Cur isti aduer-
 sum te testimonium dicunt? Iesus autē tacebat.
 * Et respondens princeps sacerdotū, ait illi: Adiu-
 ro te per deū uiuentem, ut dicas nobis, an tu sis
 Christus filius dei. Dicit illi Iesus: Tu dixisti.* Ve-
 runtamen dico uobis, a modo uidebitis filiū ho-
 minis sedentem à dextris uirtutis, & ueniētem

Mar. 14.

Lu. 22.

Ioan. 18.

Gen. 9.

Apoc. 13.

14. 22.

Mar. Lu.

Ibidem.

& Io. 18.

Mar. 14.

14. 22. 18.

M. Lu. Io.

Mar. 14.

8

Mar. L. I.

Ibidem.

Mar. 14.

Mar. 14.

Ibidem.

& Io. 2.

14. 22.

Mar. Lu.

Ibidem.

& Io. 6.

Mar. 14. in nubibus cœli. * Tunc princeps sacerdotū dī-

Lu. 22. sphemiam: * quid insuper egemus testibus? Ecce

14. 22. 18. detur? At illi respondētes, dixerūt: Reus est mor-

Mar. L. I. tis. * Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis

Ibidem. eum cæciderunt. Alī autem palmas in faciē eius

Mar. 14. dederūt, dicētes: Vaticinare nobis Christe: Quis

14. 22. 18. est qui te percussit? * Petrus uero sedebat foris in

Mar. L. I. atrio, & accessit ad eum una ancilla, dicens: Et

14. 22. tu cum Iesu Galilæo eras. At ille negauit coram

Mar. Lu. omnibus, dicēs: Nescio quid dicas. * Cum autem

exisset in uestibulum, uidit eum altera ancilla, &

ait his qui erant ibi. Et hic erat cum Iesu Naza-

reño. Et iterum negauit cum iureiurando: Non

noui hominem. * Et post pusillū accesserunt qui

stabant, & dixerunt Petro: Vere & tu ex illis es,

nam & loquela tua te manifestum facit. Tūc cœ-

pit execrari & iurare, quod non nosset hominē:

& continuo gallus cantauit. * Et recordatus est

Petrus uerbi Iesu, qui dixerat ei: Prius quàm gal-

lus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, fle-

uit amarè.

CAPVT XXVII.

Mar 17.

* Ane autem factō, consilium inierūt

omnes principes sacerdotū & senio-

res populi aduersus Iesum, ut eū mor-

ti traderent. * Et uinctū eum adduxe-

runt & tradiderūt Pontio Pilato præfidi. * Tūc

uidēs Iudas, qui eū prodiderat, quod damnatus

esset, pœnitētia ductus, retulit triginta argēteos

principibus sacerdotū & senioribus, dicēs: Pec-

caui, tradens sanguinē innoxiiū. At illi dixerunt:

Quid ad nos? tu uideris. Et proiectis argenteis in

templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit.

Principes autem sacerdotum acceptis argenteis,

dixerūt: Nō licet eos mittere in corbonam, quia

precium

Faint handwritten notes in a cursive script at the bottom of the page, likely a commentary or marginalia.

precii sanguinis est. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum: quapropter uocatus est ager ille, ager sanguinis usque in hodiernum diem. * Tunc impletum est quod dictum est per Hieremiam prophetam, dicens: Et acceperunt triginta argenteos precii aestimati, quem aestimatum emerunt a filiis Israel, & deriderunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi dominus. Iesus autem stetit ante praesidem, et interrogauit eum praeses, dicens: Tu es rex Iudaeorum? Dicit illi Iesus: Tu dicis. * Et cum accusaretur a principibus sacerdotum & senioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quam multa aduersum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad ullum uerbum, ita ut miraretur praeses uehementer. * In festo autem consueuerat praeses turbam dimittere unum uinctum quem uoluissent. * Habebat autem tunc uinctum insignem, qui dicebatur Barabbas. congregatis ergo illis, dixit Pilatus: * Vtrum uultis dimittere uobis, Barabbam, an Iesum, qui dicitur Christus? * Sciebat enim quod propter inuidiam tradidissent eum. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor eius, dicens: Nihil tibi cum iusto illo, multa enim passa sum hodie in somnis propter eum. * Principes autem sacerdotum & seniores persuaferunt turbis, ut peterent Barabbam, Iesum uero perderent. * Respondens autem praeses, ait illis: Vtrum uultis uobis esse duobus dimittam? At illi dixerunt: Barabbam. Dixit illis Pilatus: * Quid igitur faciam Iesu, qui dicitur Christus? Dicunt ei omnes: Crucifigatur. Praeses autem ait: * Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur. Videns autem Pilatus quod nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua, abluuit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum a sanguine huius iusti, uos ui-

Locus manifestior est apud Zachariam autem ad 22. Hieremiam.

Mar. 17.

17. 27. 18.

Mar. L. I.

M. 17. L. 13.

17. 18.

Mar. 10.

Mar. 17.

Mar. 17.

17. 23. 18.

Mar. L. I.

Act. 5.

Mar. 17.

Lu. 23.

Cap. XXVII. EVANG. SECVN^{do}

- deritis. Et respondens uniuersus populus, dixit:
4. **M. 13. L. 23** Sanguis eius sup nos et sup filios nostros. * Tūc
Ioan. 19. dimisit illis Barabbam, Iesum autē flagellatū tra
Mar. 15. didit ut crucifigeret. * Tunc milites præfidis su
Io. 19. sciuentes Iesum in prætorio, congregauerūt ad
 eum uniuersam cohortē: * & cum exuissent eū,
 circundederunt ei chlamydem coccinam, & co
 ronam de spinis contextam imposuerunt super
 caput eius, & harundinē in dextram eius, & ge
 nu flexo ante eum, illudebant ei, dicētes: Aue rex
Mar. 15. Iudæorum. * Et cum expuissent in eum, accepe
 runt harundinē, & percutiebant caput eius. Et
 postquā illussent ei, exuerūt eum chlamyde,
 & induerunt eum uestimentis suis, & abduxerunt
 eum ut crucifigerent. * Exeuntes autē inue
 nerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonē,
15. 23. hunc adegerunt ut tolleret crucem eius. * Et ue
 5. **Mar. Lu.** nerūt in locum qui dicitur Golgotha, quod est,
 Ibidem. hunc adegerunt ut tolleret crucem eius. * Et ue
& Io. 19. nerūt in locum qui dicitur Golgotha, quod est,
Mar. 15. Caluariæ locus. * Et dederunt ei acetū bibere cū
15. 19. felle mixtum: & cum gustasset, noluit bibere.
Mar. 10. * Postquā autē crucifixerunt eum, diuiserūt uesti
 menta eius, sortē mittentes, ut impleret quod
Psal. 21. dictum est per prophetam: * Diuiserunt sibi uesti
 menta mea, & super uestem meam miserunt
Mar. 15. sortem. Et sedentes seruabant eum ibi. * Et impo
Luca 13. suerunt super caput eius causam ipsius scriptam:
Ioan. 19. Hic est Iesus rex Iudæorū. * Tunc crucifiguntur
 cum eo duo latrones, unus a dextris, & alter a si
 * Ibidem. nistris. * Prætereūtes autem cōuicia iaciebant in
 6. **Mar. 15.** eum, mouentes capita sua, & dicētes: Tu ille qui
Lu. 23. destruebas templū, & in triduo ædificabas, serua
 temetipsum: si filius dei es, descēde de cruce. * Si
Ibidem. militer & principes sacerdotum illudentes cum
 scribis & senioribus, dicebant: Alios seruauit,
 seipsum non potest seruare. Si rex Israēl est, de
 scēdat nunc de cruce, & credimus ei. Cōndit in
 deo;

deo, liberet eum nunc, si uult eum. Dixit enim: *Ibidem.*
 Filius dei sum. * Idipsum autem & latrones, qui *Ibidem.*
 crucifixi erant cum eo, exprobrabant ei. * A se-
 xta autem hora tenebrae factae sunt super uni-
 uersam terram usque ad horam nonam. * Et circa *Mar. 15.*
 horam nonam clamauit Iesus uoce magna, di-
 cens: Eli, eli, lama sabachthani: hoc est: Deus
 meus, deus meus, cur deseruisti me? Quidam au-
 tem illic stantium cum audissent, dicebant: He- *15. 23. 19*
 liam uocat iste. * Et continuo currens unus ex eis, *Mar. L. 1.*
 cum acceptam spongiam impleisset aceto, impo-
 suit harundini, dabatque ei ut biberet. * Caeteri ue- *Mar. 15.*
 ro dicebant: Sine, uideamus an ueniat Helias li- *M. Lu. 10.*
 beraturus eum. * Iesus autem cum iterum clama- *Ibidem.*
 set uoce magna, emisit spiritum. * Et ecce uelum *Mar. 15.*
 templi scissum est in duas partes, a summo usque *Lu. 23.*
 ad imum, & terra mota est, & petrae scissae sunt:
 & monumenta aperta sunt: & multa corpora
 sanctorum, qui dormierant, surrexerunt: & egressi
 e monumentis post resurrectionem eius, uene- *15. 23.*
 runt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt mul- *Mar. Lu.*
 tis. * Centurio uero, & qui cum eo erant, custo-
 dentes Iesum, uiso terramotu, & his quae facta
 fuerant, timuerunt ualde, dicentes: Vere filius dei
 erat iste. * Erant autem ibi mulieres multae, e lon- *Ibidem.*
 gino spectantes, quae sequutae fuerant Iesum
 a Galilaea, ministrantes ei: inter quas erant Ma- *15. 23. 19*
 ria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, *Mar. L. 1.*
 & mater filiorum Zebedaei. * Cum autem uespera
 facta esset, uenit homo diues ab Arimathaea, no- *Ibidem.*
 mine Ioseph, qui & ipse discipulus fuerat Iesu:
 hic accessit ad Pilatum, ac postulauit corpus Ie-
 su. Tunc Pilatus iussit reddi corpus. * Et cum ac-
 cepisset corpus Ioseph, inuoluit illud sindone
 munda, posuitque illud in monumento suo nouo,
 quod exciderat in petra: & aduoluto saxo ino-

Cap. XXVIII. EVANG. SECVN

Mar. 17. genti ad ostium monumenti, abijt. *Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes contra sepulchrum. Postero autē die quæ sequitur parasceuen, conuenerunt principes sacerdotum & pharisæi ad Pilatū, dicētes: Domine, recordati sumus, quod impostor ille dixit adhuc uiuens: post tres dies resurgo, iube ergo muniri sepulchrū usq; in diem tertiū, nequando ueniant discipuli eius, & furent eum, dicantq; plebi, surrexit à mortuis, & erit nouissimus error peior illo priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiā. Ite, munite sicut scitis. Illi autē abeuntes, munierūt sepulchrū obsignato lapide, adhibitis custodib⁹.

CAPVT XXVIII.

16. 24. 20.
Mar. L. I.

Marcī 16.

16. 24.
Mar. Lu.

*Espera autem sabbatorum, quæ lucessit in unam sabbatorū, uenit Maria Magdalene, & altera Maria, ut uiderent sepulchrum. Et ecce terramotus factus est magnus. Angelus enim domini descendit de cælo, & accedens, deuoluit lapidē ab ostio, sedebatq; super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur, & uestimentū eius candidum sicut nix. Præ timore autem eius concussi sunt custodes, & facti sunt uelut mortui. *Respondens autem angelus, dixit mulieribus: Nolite timere uos: scio enim quod Iesum, qui crucifixus est quæritis, nō est hic, surrexit enim sicut dixit. Venite, uidete locum ubi positus erat dominus. Et cito eūtes, dicite discipulis eius, quod surrexit à mortuis, & ecce præcedit uos in Galilæam, ibi eum uidebitis, ecce dixi uobis. *Et digressæ celeriter à monumento cum timore & gaudio magno, currebant, ut renunciarent discipulis eius. Cum autem issent ad renunciandum discipulis eius, et ecce Iesus occurrit illis, dicēs: Auete. Illæ autem accesserunt & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.

*1. Infirmitas fempore et angelo uenire
2. fides infirmitatis
3. cupido infirmitatis
4. uenire in oculis*

DVM MATTHAEVM. 34

uerunt eum. Tunc ait illis Iesus: Nolite timere,
ite renunciate fratribus meis, ut eant in Galilæa,
& ibi me uidebunt. Quæ cum abissent, ecce qui-
dam è custodibus uenerunt in ciuitatem, ac re-
nunciauerunt principibus sacerdotum omnia quæ
acciderant: & congregati cum senioribus, con-
silio habito, pecuniam copiosam dederunt mil-
libus, dicentes: Dicite quod discipuli eius nocte
uenerint, & furati sint eum uobis dormiētibus.
Et si hoc auditum fuerit sub præside, nos persua-
debimus ei, & securos uos faciemus. At illi ac-
cepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti, & dis-
uulgatus est hic sermo apud Iudæos usque in ho-
diernum diem. Undecim autem discipuli abierunt
in Galilæam, in montem ubi constituerat illis Je-
sus. Et cum uidissent illum, adorauerunt eum: qui-
dam autem dubitauerunt. Et accedens Iesus,

*penitens uobis
nos uidebunt*

4

loquutus est eis, dicens: Data est mihi
hi omnis potestas in cælo & in
terra. * Euntes ergo do-
cete omnes gentes,
baptizantes
eos in
nomine patris & filii & spiritus sancti, do-
centes eos seruare omnia quæcunq;
præcepi uobis. Et ecce ego uo-
bis cum sum omnibus die-
bus usque ad consum-
mationem
seculi.

Mar. 16:

EVANGELII SECUNDVM
Matthæum, Finis.

VITA SANCTI MARCI
PER DIVVM HIERO-
NYMVM.

Arcus discipulus & interpres Pe-
tri, iuxta quod Petrū referentē au-
dierat, rogatus Romē à fratribus,
breue scripsit Euangelium. Quod
cū Petrus audisset, probavit, & ec-
clesiæ iegendū sua autoritate edi-
dit, sicut Clemēs in sexto ὑποτυπώσεως libro
scribit. Et Papias Hierosolymitanus episcopus
meminit huius Marci, & Petrus in epistola pri-
ma, sub nomine Babylonis figuraliter Roma
significans: Salutat uos quæ in Babylone cum
electa, & Marcus filius meus. Assumpto itaque
Euangelio, quod ipse cōfecerat, perrexit Aegy-
ptum, & primus Alexandriae Christum annun-
tians, constituit ecclesiam tantæ doctrinæ & ui-
tæ continentia, ut omnes sectatores Christi ad
exemplum sui cogeret. Deniq; Philo disertissi-
mus Iudæorum, uidens Alexandriae primam ec-
clesiam adhuc Iudaizantem, quasi in laudē gen-
tis suæ librum super eorum conuersatione scri-
psit: & quomodo Lucas narrat, Hierosolymæ
credentes omnia habuisse cōmunia, sic ille quod
Alexandriæ sub Marco fieri doctore cer-
nebat, memoriæ tradidit. Mortuus
est autē octauo Neronis anno,
& sepultus Alexandriae,
succedente sibi
Aniano.

EVAN

EVAN.

GELIVM SECVNDVM

M A R C V M.

Initium Euangelij Iesu Christi filij dei, sicut scriptum est in Prophetis: * Ecce ego mitto nuncium meum ante faciem tuam, qui preparabit uiam tuam ante te. * Vox clamantis in deserto: Parate uiam domini, rectas facite semitas eius. Baptizabat Ioannes in deserto, predicans baptismum penitentiae in remissione peccatorum. * Et egrediebantur ad eum tota Iudaea regio ac Hierosolymitae, & baptizabant omnes ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata sua. Erat autem Ioannes uestitus pilis cameli, et zona pellicea circa lumbos suos, uescabaturque locustis ac melle syluestri, & praedicabat, dicens: * Venit is, qui fortior est me, post me, cuius non sum idoneus ut procumbens soluam corrigiam calcamentorum. * Ego quidem baptizauit uos aqua, ille uero baptizabit uos spiritu sancto. * Et factum est in diebus illis, uenit Iesus a Nazareth Galilaeae, & baptizatus est a Ioanne in Iordane. Et statim cum ascenderet ex aqua, uidit diffindi caelos, & spiritum quasi columbam descendentem super illum. Et uox facta est de caelis: * Tu es ille filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est. * Et continuo spiritus illum expellit in desertum, & erat illac in deserto dies quadraginta, & tentabatur a satana, eratque cum feris, & angelus ministrabat illi. Postquam

exordium
et in principio
 Malach. 3.
 Mar. II.
 Lu. 7.
 * Esa. 40.
 Mat. 3.
 Luca 3.
 Ioan. I.
 * Mat. 3.
 3. 3. I.
 Mat. L. I.
 3. 3.
 Mat. Lu.
 3. 3. I.
 Mat. L. I.
 Tuus spiritus
 post baptismum
 in Iordane.
 Lu. 3.
 Mat. 4.
 Lu. 4.
 M. 4. L. 4. 4.

1. H. p. in I. f. 1. 2. baptizatus est. 3. concubitus a sp. 4. capio f. 1. 5. p. d. e. 6. p. d. e. 7. uocatus a sp. 8. uob. p. d. e. 9. uob. p. d. e. 10. baptizatus est.

Cap. I. EVANG. SECVN.

- Mat. 3.4. autem comprehensus esset Ioannes, uenit Iesus
in Galilæam, * prædicans Euangeliū regni dei,
Act. 3. & dicens: Impletum est tempus, instatq; regnū
dei, respiscite & credite Euangelio. Cum ambu-
laret autem iuxta mare Galilææ, uidit Simonē
4. 5. & Andream fratrē eius, iacentes retia in mare,
Mat. Lu. erant enim piscatores, & dixit eis Iesus: * Sequa-
mini me, & faciam ut efficiamini piscatores ho-
minū. Ac protinus relictis retibus suis, sequuti
Mar. 4. sunt eum. * Et progressus illinc pusillū, uidit Ia-
cobum filium Zebedæi, & Ioannem fratrē eius,
qui & ipsi in nauī recōcinnabant retia, statimq;
4. 2. uocauit illos. Et illi relicto patre suo Zebedæo
Mat. Io. in nauī cum mercenarijs, sequuti sunt eum. * Et
ingrediuntur Capernaum, & statim sabbatis in-
gressus in synagogam docebat. * Et stupebāt su-
Mat. 7. per doctrina eius. Erat enim docens eos tanquā
Lu. 2.4. autoritate præditus, & nō sicut scribæ. * Et erat
Lu. 4. in synagoga eorum homo obnoxius spiritui im-
mundo, & exclamauit, dicens: Ah, quid rei no-
bis tecum est Iesu Nazarene? Venisti ad perden-
dum nos? Noui te qui sis, nimirū ille sanctus dei.
Et increpauit illum Iesus, dicens: Obmutesce, et
exi ab homine. Et cum discerpisset eum spiritus
immundus, exclamassetq; uoce magna, exiit ab
eo. Et obstupuerunt omnes, ita ut conquirent
inter se, dicentes: Quid est hoc? Quæ doctrina no-
ua hæc? quia cum autoritate etiam spiritibus im-
mundis imperat, & obediunt ei. Emanauit autē
8. 4. fama eius statim in totam undiq; regionē Gali-
Mat. Lu. lææ finitimā. * Et protinus ē synagoga egressi,
uenerunt in domū Simonis & Andreæ, cum Ia-
cobo & Ioanne. Socrus autem Simonis decum-
bebat febricitans, & continuo dicunt ei de illa.
Et accedens erexit eam, apprehēsa manu eius: et
Lu. 4. reliquit eam febris illico, ac ministrabat eis. * Ve-
spere

Sperti uero, cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes, & qui à dæmonijs agitantur. Et ciuitas tota cōgregata erat ad ostiū, & sanauit multos, qui agrotabant uarijs morbis,* & dæmonia multa eijciēbat, & non sinebat loq dæmonia, quod ipsum nossent.* Et mane multa adhuc nocte cum surrexisset, egressus est, & abijt Iesus in desertum locū, ibiq; orabat: & prosequutus est eum Simon, & qui cum illo erant: & cum inuenissent eum, dicunt ei: Omnes te quærunt. Et ait illis: Eamus in proximos uicos, ut & ibi prædicem, in hoc em̄ egressus sum. Et prædicabat in synagogis eorum, in tota Galilæa, & dæmonia eijciēbat.* Et uenit ad eum leprosus, deprecans eum, eiq; ad genua accidēs, ac dicens illi: Si uis, potes me mundare. Iesus autē misertus, protensa manu tetigit illum, & dicit ei: Volo, mundus esto. Et cū dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mundatus est: & commisit ei, statim emisit illum, dicitq; ei: * Vide ne cui quicquam dicas, sed abi, te ipsum ostende sacerdoti, & offer pro emundatione tui, quæ præcepit Moses in testimonium illis.* At ille egressus cepit prædicare multa, & diuulgare sermonem: ita ut iam nō posset Iesus manifeste introire in ciuitatem, sed foris in desertis locis erat, & ueniebant ad eum undiq;.

Mar. 3.

Lu. 5.

8. 5.

Mat. Lu.

Ibidem.

Leuit. 14.

Lucæ 5.

C A P V T I I.

* T iterum intrauit Capernaum post dies aliquot, & auditum est quod in domo esset, & protinus congregati sunt multi, adeo, ut iam non caperent eos nec illa loca quæ erant circa ianuā, & loquebatur eis sermonem. Et ueniunt ad eum ferētes paralyticū, qui à quatuor portabatur: * & cum nō possent appropinquare illi præ turba, nuda

9. 5. 5.

Mat. L. I.

Lu. 5.

c 4

*1. paralyticus curatus. 2. puerus in uero. 3. canis
 4. puerus publicanus + Nam ueniunt ad eum
 5. uellunt specios Collocare.*

- uerunt tectū ædium, in quibus erat: perfoſſoꝫ
 9. 5. tecto, ſunibus demittūt grabbatū, in quo para-
 Mat. Lu. lyticus decumbebatur. * Cum autem uidiffet Ieſus
 fidem illorum, ait paralytico: Fili, remittant tibi
 peccata tua. Erant autem illic quidam de ſcribis
 ſedentes, & cogitātes in cordibus ſuis: Quid hic
 Luca 5. ſic loquitur blaſphemias? * Quis poteſt remitte-
 re peccata, niſi ſolus deus? Et protinus ubi co-
 gnouiſſet Ieſus ſpiritu ſuo, quod ſic cogitarent
 intra ſeſe, dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordi-
 bus ueſtris? Vtrum eſt facilius dicere paralytico,
 Ioan. 5. remittantur tibi peccata: an dicere, * Surge &
 tolle grabbatum tuū, & ambula? Vt autem ſcia-
 tis, quod filius hominis habet poteſtatē in terra
 remittēdi peccata, ait paralytico: Tibi dico, ſur-
 ge, ac tolle grabbatum tuū, & abi in domū tuā.
 Et ſtatim ſurrexit, ſublatoꝫ grabbato, egreſſus
 eſt in conſpectu omnium, adeo ut ſtupeſcerent
 omnes, & glorificarent deū, dicētes: Nunquam
 ſic uidimus. Et egreſſus eſt ruruſum ad mare, o-
 2 9. 5. mnisꝫ turba ueniebat ad eum, ac docebat eos.
 Mat. Lu. * Et cum præteriret Ieſus, uidit Leui, Alphæi fi-
 lium, ſedētem ad teloneū, & ait illi: Sequere me.
 Mat. 9. Iſꝫ ſurgēs, ſequutus eſt eum. * Et factū eſt, cum
 3 Lu. 5. 19. accumberet in domo illius, multi etiā publicani,
 & peccatores ſimul diſcumbebant cum Ieſu &
 diſcipulis eius: erāt enim multi qui ſequuti fue-
 rant eum. Et ſcribæ ac phariſæi cum uidiffent eū
 capientem cibū cū publicanis & peccatoribus,
 dicebant diſcipulis eius: Quid eſt quod cū publi-
 9. 5. canis & peccatoribus edīt ac bibit? Hoc audito
 Mat. Lu. Ieſus, ait illis: * Non opus habent qui ualent me-
 1. Tim. 1. dico, ſed qui male habent. * Nō ueni ad uocandū
 iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Et diſci-
 4 9. 5. puli Ioannis ac phariſæorū ieiunabant, ueniūtꝫ
 Mat. Lu. & dicunt illi: * Quare diſcipuli Ioannis & pha-
 riſæorum

riszorum ieiunant, tui autem discipuli non ieiunant? Et ait illis Iesus: Num possunt filij thalami nuptialis, in quo cum illis sponsus est, ieiunare? Quandiu habent secum sponsum, non possunt ieiunare. Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt in illis diebus. Et nemo assumentu panni rudis assuit uestimento ueteri, alioquin aufert supplementu eius nouum a ueteri, & peior scissura fit. Et nemo mittit uinu mustu in utres ueteres, alioqui dirumpit uinu mustu utres, & uinu effunditur, & utres pereunt: sed uinu mustu in utres nouos mitti debet. * Et accidit, ut transfret sabbatis per segetes, & coeperunt discipuli eius inter uia uellere spicas, & pharisai dicebant ei: Ecce cur faciunt sabbatis quod non licet? Et ipse ait illis: * Nunqua legistis quid fecerit Dauid, cu opus haberet, & esuriret ipse, & qui cu eo erant? quomodo ingressus sit in domum dei sub Abiathar principe sacerdotu, & panes propositionis comederit, quos no licet edere nisi sacerdotibus: & dederit etiam ihs qui secum erant? Et dicebat illis: Sabbatu propter homine factum est, non homo propter sabbatum. * Itaq; dominus est filius hominis etiam sabbati.

12. 6.
Mat. Lu.

1. Reg. 21

12. 6.
Mat. Lu.

CAPVT. III.

FT introiuit iterum in synagogam, & erat ibi homo, arefactam habens manu: & obseruabant eum, an sabbatis sanaturus esset eum, ut accusaret illu. Et ait homini habeti manu arefactam: Surge in mediu. et dicit illis: * Vtru licet sabbatis benefacere, an malefacere? anima seruare, an occidere? At illi tacebant. Et cu circumspexisset eos cum iracundia, condolecens super cecitate cordis eoru, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est manus

12. 6.
Mat. Lu.

1. Rapsimus unum... 2. Rapsimus unum... 3. Rapsimus unum... 4. Rapsimus unum... 5. Rapsimus unum...

- Mat. 12. illius sana, ut altera. * Egressi uero pharisæi, stanti-
 Ioan. 10. tim unâ cum Herodianis consiliū inibant aduersus
 4. 4. 6. eum, ut illum perderent. Iesus aut̃ cum discipulis
 Mat. L. I. suis secessit ad mare, * & ingens multitudo à
 Galilæa sequuta est eū, & ab Iudæa, & ab Hierosolymis,
 & ab Idumæa, & trans Iordanē, & qui circa Tyrū
 habitabāt ac Sidonem, hominū multitudo magna,
 qui cum audissent, quæ faciebat, uenerūt ad eū.
 Et iussit Iesus discipulis suis, ut nauicula sibi
 deseruīret propter turbam, ne ipsum premerent.
 Multos enim sanauerat, ita ut irruerent in eum,
 quo illum tangerēt, quotquot affligebantur.
 * Et spiritus immundi cum illum uidissent,
 procidebant ei, & clamabant, dicētes: Tu es
 filius dei. & uehemēter interminabat̃ eis, ne se
 manifestū facerent. * Et ascēdit in mōtem, ac uocat
 ad se quos uoluit ipse, & uenerūt ad eū. Et fecit
 duodecim, ut essent secū, & ut emitteret eos ad
 prædicandū, utq; haberēt potestātē sanandi morbos,
 eñciēdiq; dæmonia. * Et imposuit Sīmoni nomen
 Petrus: & Iacobū filium Zebedæi, & Ioannē
 fratrē Iacobi, & imposuit eis nomina Boanerges,
 quod est, filij tonitruī: & Andream, & Philippū,
 & Bartholomæū. & Matthæū, & Thomā, &
 Iacobū Alphæi filiū, & Thaddæū, & Simonem
 Cananæū, & Iudā Iscariotē, qui & prodidit
 illum. Et ueniunt in domū, & conuenit iterū
 turba, sic ut nō liceret illis uel panes edere:
 & cum audissent qui ad illū atinebant, exierunt
 ut manus inñcerent in eum. Dicebāt enim: in
 furorem uersus est. * Et scribæ qui ab Hierosolymis
 descenderant, dicebant: Beelzebul habet, & per
 principē dæmoniorū eñcit dæmonia. * Et ad se
 uocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quo modo
 potest satanas satanam eñcere? Et si regnū
 aduersus sese diuisum fuerit, non potest stare
 regnum

gnum illud: & si domus contra semetipsam di-
uisa fuerit, non potest stare domus illa: & si sa-
tanus insurrexit aduersus semetipsum, ac diuisus
est, nō potest stare, sed finem habet. Non potest
quisquam uasa fortis, ingressus in domum illius,
diripere, nisi prius fortem alligarit, & tunc do-
mum eius diripiet. * Amen dico uobis: Omnia
remittentur filijs hominum peccata & cōuicia,
quibuscunq; conuiciati fuerint: At qui conuiciū
dixerit in spiritum sanctum, nō habet remissio-
nem in æternum, sed obnoxius est æterno iudi-
cio. Dicebant enim: Spiritum immundum ha-
bet. * Et ueniunt mater eius & fratres, & foris
stantes, miserunt ad eum qui euocarent eum, &
sedebat turba circa eum, dicuntq; ei: Ecce mater
tua & fratres tui foris quærunt te. Et respondit
ei, dicens: Quæ est mater mea, & fratres mei?
Et cum circumspexisset in circuitu circum se di-
scipulos sedentes, ait: Ecce mater mea & fratres
mei: Qui enim fecerit uoluntatem dei, hic frater
meus, & soror mea, & mater est.

12. 12.
Mat. Lu.

13. 8.
Mat. Lu.

C A P V T I I I I.

* T iterū cœpit docere iuxta mare,
& congregata est ad eū turba mul-
ta, ita ut nauim ingressus sederet in
mari, & tota turba iuxta mare in
terra erat, & docebat eos per para-
bolas multa, & dicebat illis in doctrina sua: Au-
dite: * Ecce exibat seminator ad seminandum,
& accidit inter seminandum: aliud quidem ce-
cidit secus uiam, ueneruntq; uolucres cœli, & co-
mederūt illud. Aliud uero cecidit super petrosa,
ubi non habuit terram multam, & statim exortū
est, quod non haberet altitudinem terræ, sole au-
tem exorto, æstu affectum est, & eo quod nō ha-
beret radicē, exaruit, Et aliud cecidit in spinas,

Lucæ 5. 7.

13. 8.
Mar. Lu.

1. 4. semine parabolæ de spoliando parabolæ july . 3
hinc inde mendic . 4. amfura . 5. parabolæ de p
mino uero confusus . 6. grand' semine . 7. semine
et in mag

Cap. IIII. EVANG. SECVN^o

& succreuerunt spinæ, ac suffocauerunt illud, & fructū non dedit. Et aliud cecidit in terrā bonā, & dabat fructū emergētem, atq; crescentem, & afferebat unum triginta, & unum sexaginta, & unum centū, ac dicebat illis: Qui habet aures ad audiendū, audiat. Cū autem cœpisset esse solus, interrogauerunt eum hi, qui circum illū erant cū
 Mat. 13. duodecim, de parabola, & dicebat eis: Vobis da-
 Lu. 8. tum est nosse mysteriū regni dei: * illis autē qui
 Ioan. 12. foris sunt, per parabolas omnia fiunt, ut uideātes
 Act. 28. uideant, & non cernant, & audientes audiāt, &
 Esa. 6. non intelligant, nequando conuertantur, & re-
 13. 8. mittantur eis peccata. * Et ait illis, nescitis para-
 Mat. Lu. bolam hanc? & quomodo omnes parabolas cog-
 noscetis? Seminator ille sermonē seminat. Isti
 uero sunt, quorū alij iuxta uiam dicūtur, ubi se-
 minatur sermo, & cum audierint, confestim uer-
 nit satanas, & aufert sermonē, qui seminatus est
 in cordibus eorū. Et alij sunt similiter, qui in pe-
 trōsa semen excipiūt, qui cum audierint sermo-
 nem, statim cū gaudīo accipiunt illud, & nō ha-
 bent radicē in se, sed tēporarij sunt, deinde coor-
 ta afflictione aut persequutione propter sermo-
 nem, confestim offenduntur. Et alij sunt qui in
 spinas semen excipiunt. Hi sunt qui sermonē au-
 diunt, & sollicitudines seculi huius, ac deceptio-
 diuitiarū, cæterarumq; rerū cupiditates introē-
 untes, suffocant sermonem, ac redditur infructi-
 fer. Et alij sunt qui in terrā bonam semen excepe-
 runt, qui audiunt sermonē & suscipiunt, & fru-
 ctificāt, ita ut aliud granū adferat triginta, aliud
 sexaginta, aliud centum. * Et dicebat illis: Num
 Mat. 7. L. lucerna incēditur ut subter modiū ponatur, aut
 8. & II. subter lectum? Nōne ut subter candelabrū po-
 10. 8. natur? * Non est enim quicquam occultū, quod
 Mat. Lu. non manifestetur: neq; fuit secretum, sed ut in
 propatulo

propatulū ueniat. Si quis habet aures ad audien-
 dum, audiat. Et dicebat illis: Videte quid audia-
 tis. * Qua mensura metimini, alij metientur uo-
 bis, & adijcietur uobis qui auditis. * Qui em̄ ha-
 bet, dabitur illi, & qui nō habet, etiam quod ha-
 bet, auferet ab eo. Et dicebat: Sic est regnū dei,
 quemadmodū si homo iaciat sementē in terrā ac
 dormiat, atq; ille exurgat nocte ac die: segesq;
 germinet, ac surgat in altū, dum nescit ille. Utro
enim terra fructificat, primū herbam, deinde spī-
cam, deinde plenum frumentū in spica: cum aut
productus fuerit fructus, statim mittit falcē, quo-
nam adest messis. Et dicebat: * Cui assimilabi-
 mus regnum dei? aut qua collatione conferemus
 illud? Est sicut granū sinapis, quod cum semina-
tū fuerit in terra, minus est omnibus seminibus
quæ sunt in terra, & cum seminatū fuerit, exur-
git, et fit maius omnibus oleribus, et facit ramos
magnum, ita ut possint sub umbra eius aues cœli
nidificare. * Et talibus multis parabolis loqueba-
 tur eis sermonem, prout poterāt audire, sine pa-
 rabola uero non loquebatur eis: seorsim autē di-
 scipulis suis exponebat omnia. * Et ait illis in die
 illo cum facta esset uespera: Transeamus in ulte-
riorem ripam. Et dimissa turba assumunt eum,
 ita ut erat in nauī, sed & aliæ nauiculæ erant cū
 illo. Et oritur procella uenti magna, & fluctus ir-
 ruebant in nauim, ita ut illa iam impleretur. Et
 erat ipse in puppi super ceruical dormiens, &
 excitant eū, dicuntq; illi: Præceptor, non est tibi
cure quod perimus? Et excitatus increpauit uen-
 tum, dixitq; mari: Tace, obmutesce. Et cōquie-
 uit uetus, factaq; est tranquillitas magna. Et ait
 illis: Quid timidi estis adeo? * Qui fit ut non ha-
beatis fiduciam? Et timuerūt timore magno, di-
 cebantq; inter sese: * Quis nā hic est, quia & uen-

7. 6. 4.
 Mat. Lu.
 M. 13. 25.
 Lu. 8. 19.

13. 13.
 Mat. Lu.

Mat. 13.

Luc. 8.

Mat. 8.

Lucæ 8.

Luca 8.

*T uenerūt traiecto mari in regio-
nem Gadarenorum, egressoq; ei de
naui, statim occurrit e monumētis
homo spiritui obnoxius immūdo,
qui domiciliū habebat in monumē-
tis. Et neq; catenis quisquā poterat eum ligare,
propterea quod, cum saepe cōpedibus & catenis
uinctus fuisset, disceptæ essent ab illo catenæ, et
cōpedes essent cōminute, neq; quisquā ualuisset
eū domare. Et semper die ac nocte in montibus
& in monumētis erat clamans, & cōcidens sei-
psum lapidibus. Cū uidisset autē Iesum eminus,
eucurrit & adorauit eū, & clamās uoce magna
dixit: Quid mihi tecum est Iesu fili dei altissimi?
adiuro te per deū, ne me torqueas. Dicebat em̄
illi: Exi spiritus immunde ab homine. Et interro-
gabatur eum: Quod tibi nomen est? Et respōdit dī-
cens ei: Legio mihi nomē est, quia multi sumus.

Ibidem.

* Et deprecabatur eū multū, ne se emitteret extra
regionem. Erat autē ibi iuxta montes grex porco-
rum magnus pascens: & deprecabant eū omnes
dæmones, dicētes: Mitte nos in porcos, ut in eos
introeāmus. Et p̄misit eis statim Iesus. Et egres-
si spiritus immūdi, ingressi sunt in porcos. Et fe-
rebatur grex per præceptum in mare. Erāt autē fer-
mē bis mille, & suffocati sunt in mari.

Ibidem.

* Porro q̄
pascabant porcos fugerunt, & renunciauerunt
in ciuitatem & in agros. Et egressi sunt ad uiden-
dum quod acciderat, & ueniunt ad Iesum, & ui-
dent illum qui à dæmonio uexabatur, sedentem
ac uestitum, & sanæ mentis qui habuerat legio-
nem, & timuerunt. Et narrauerunt illis, qui ui-
derant, qualiter accidisset ei, qui dæmonium ha-
buerat: & de porcis. Et rogare cœperunt eum,
ut discederet de finibus ipsorum. Et cum ingres-
sus

sus esset nauim, rogabat illū, qui fuerat à dæmo-
 nio correptus, ut esset cum illo. * Iesus autem nō
 permisit eum, sed ait illi : Abi in domū tuam ad
 tuos, & annuncia illis quanta tibi dominus fece-
 rit, & misertus sit tui. Et abiit, & cœpit prædi-
 care in Decapoli, quanta sibi fecisset Iesus, & om-
 nes mirabantur. * Et cum traiecisset Iesus nauī
 rursus in ulteriorem ripā, conuenit turba multa
 ad eum, & erat circa mare. Et ecce uenit quidam
 principum synagogæ, nomine Iairus: & cum uī-
 disse eum, procidit ad pedes eius, & deprecaba-
 tur eum multum, dicens : Filiola mea in extremis
 est, oro ut uenias, & imponas illi manus, ut sal-
 ua sit, & uiuet. Et abiit cum illo, & sequebatur
 eum turba multa, & comprimebant eum. Et mu-
 lier quædam, quæ fuerat obnoxia profluuiō san-
 guinis annos duodecim, fueratq; multa perpe-
 sa à compluribus medicis, & insumpserat omnia
 sua, neq; quicquam adiuuenti senserat, sed ma-
 gis in deterius uenerat: cum audisset de Iesu, ue-
 nit in turba à tergo, & tetigit uestimētum eius,
 dicebat enim: Si uel uestimenta eius tetigero sal-
 ua ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis
 eius, & sensit corpore, quod sanata esset à flagel-
 lo. Et statim Iesus in semetipso cognoscens uir-
 tutem ex se prodisse, conuersus in turba aie-
 bat: Quis tetigit uestimenta mea? Et dicebant
 ei discipuli ipsius: Vides turbam undique pre-
 mentem te, & dicis: Quis me tetigit? Et cir-
 cumspiciebat, ut uideret eam quæ hoc fecerat.
 Mulier uero timens & tremens, sciens quod fa-
 ctum esset in se, uenit & accidit ei, dixitq; ei
 omnem ueritatem. Ille autem dixit ei: * Filia, fi-
 des tua te seruauit, uade cum pace, & esto sana
 à flagello tuo. Adhuc eo loquēte ueniunt à prin-
 cipe synagogæ, qui dicerent: Filia tua mortua

Luca 8.

Mat. 9.

Lu. 7.

est, quid ultra uexas magistrū? Iesus autem pro-
 tinus audito sermone qui dicebatur, ait principi
 9. 8. nō permisit ut quisquā se sequerēt, præter Petrū
 Mat. Lu. & Iacobū & Ioannem fratrem Iacobi. * Et uenit
 in domū principis synagogæ, uidetq; tumultū
 ac flentes & eiulantes multum, & ingressus, ait
 Ibidem. illis: Quid tumultuamini & ploratis? * Puella nō
 est mortua, sed dormit. Et irridebant eum. Ipse
 uero eiectis omnibus, assumit patrem & matrē
 puellæ, & eos qui cum ipso erant: & ingreditur
 eò, ubi puella erat iacens, & apprehensa manu
 puellæ, ait illi: Tabitha, cumi: quod est, si quis in-
 terpretetur: Puella, tibi dico, surge. Et confestim
 surrexit puella, et ambulabat. Erat enim annorū
duodecim. Et obstupuerunt stupore magno. Et
 præcepit illis uehementer ne quisquam id sciret:
 & iussit ut daretur illi quod ederet.

13. 4.
 Mat. Lu.

CAPVT VI.

* T egressus Iesus illinc, uenitq; in pa-
 triam uam, & sequuntur eū discipuli
 sui. Cūq; adesset sabbatū, cœpit in sy-
 nagoga docere: multiq; audiētes ob-
 stupuerūt, dicentes: Vnde huic hæc? & quæ est
 13. 4. 6. sapientia, quæ data est illi? & uirtutes tales per
 Mat. L. I. manus eius efficiuntur? * Nōne hic est faber ille,
 filius Mariæ, frater Iacobi, & Iose, & Iuda, & Si-
 monis? Nōne & sorores eius hic nobiscū sunt?
 Mat. Lucæ Et offendebantur per eum. * Dicebat autem illis
 Ibidem, & Iesus: Nō est propheta cōtemptus, nisi in patria
 Ioan. 4. sua, & inter cognatos, & in familia sua. Et non
 poterat ibi uirtutem ullam ædere, nisi quod pau-
 9. 13. cos infirmos, impositis manibus, sanauit, ac mi-
 Mat. Lu. rabatur propter incrudelitatem eorum: * & ob-
 ambulabat per uicos undiq; circumiacentes do-
 cens. Et accersit duodecim, cœpitq; eos emitte-
 re binos,

Handwritten marginal notes in a cursive script, likely a later addition or commentary on the text.

re binos, ac dabat illis potestatem aduersus spiritus
 immundos. * Et praecepit illis, ne quid tolle-
 rent in uiam, nisi uirgam tantum: non peram, non
 panem, non in zona aeras, sed calciarent sandals, &
 ne indueretur binis tunicis. * Et dicebat eis: Vbi-
 cunq; introieritis in domum, illic manete donec
 exeatis illinc. * Et quicumq; non receperint uos,
 neq; audierint uos, exeuntes illinc, excutite pul-
 uerem qui est sub pedibus uestris, in testimoni-
 um illis. * Amen dico uobis, tolerabilius erit Sodomis
 aut Gomorrhis in die iudicij, quam ciuitati illi.
 * Et egressi praedicabant ut resipiscerent: & dae-
 monia multa eiciebant, & ungebant oleo multos
 aegros & sanabant. * Et audiuit rex Herodes (in-
 notuerat enim nomen eius) dicebatq;: Ioannes ille
 qui baptizabat, resurrexit a mortuis, & propter
 uirtutes agunt in illo. * Alij dicebant, Helias
 est, alij uero dicebant, propheta est, uel tanquam
 unus ex prophetis. Cum audisset autem Herodes, ait:
 Cui ego praecidi caput, Ioannes iste est, ipse sur-
 rexit a mortuis. * Nam ipse Herodes, missis satel-
 litibus manus iniecerat in Ioanem, & uinxerat eum
 in carcere propter Herodiadem uxorem Philippi
 fratris sui, quia duxerat eam uxorem. Dicebat enim
 Ioannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fra-
 tris tui. Herodias autem insidiabatur illi, uolebatq;
 occidere eum, nec poterat. Herodes enim metue-
 bat Ioanem, sciens eum uirum iustum ac sanctum,
 & obseruabat eum, auditoq; eo multa faciebat,
 & libenter eum audiebat. * Et cum dies oppor-
 tunus accidisset, cum Herodes in natalicij suis ce-
 nam faceret primatibus ac tribunis & primori-
 bus Galilaeae: cumq; introisset filia ipsius Hero-
 diadis, ac saltasset, placuissetq; Herodi ac simul
 accumbentibus, rex ait puellae: Pete a me quod
 uis, & dabo tibi. Et iurauit illi: Quicquid a me

Mat. 10.

Lu. 9. 10.

10. 10.

Mat. Lu.

10. 9.

Mat. Lu.

11. 10.

Mat. Lu.

10. 9.

Mat. Lu.

14. 9.

Mat. Lu.

Lu. 9.

14. 3.

Mat. Lu.

Mat. 14.

petieris, dabo tibi usq; ad dimidiū regni mei. Ac illa egressa dixit matri suæ, quid petā? Illa uero dixit: Caput Ioānis Baptistæ. Et ingressa statim cum festinatione ad regē, petiuit, dicēs: Volo ut protinus des mihi in lance caput Ioannis Baptistæ. Et dolore affectus rex: propter iusiurandū, eosq; qui simul accumbebant, noluit eā reſcere. Et confestim rex misso spiculatore, iussit inferri caput eius. At ille abiit, ac decollauit eum in carcere, & attulit caput eius in lance, & dedit illud puellæ, & puella dedit illud matri suæ. Quo audito, discipuli eius uenerūt, & sustulerunt cadauer eius, posueruntq; illud in monumento. * Et cogregant apostoli ad Iesum, ac renunciauerūt ei omnia, & quæ egissent, quæq; docuissent. * Et ait illis: Venite uos soli seorsim in desertū, & requiescite pusillū. Erant em̄ qui uenirent & abirent multi, ac ne cibū quidem capere uacabat. Et abiit in desertū locum nauigio seorsim. Et uiderunt eos abeuntes turbæ, & agnouerunt eū multi, & itinere pedestri ex oībus ciuitatibus concurrerūt illuc, & præuenerūt eos, conuenerūtq; ad illū. * Et egressus uidit turbā multam Iesus, et affectu misericordiæ tactus est erga eos, quia erāt uelut oues non habentes pastore. Et cepit illos docere multa. * Et cum iam multū diei præterisset, accesserunt ad illū discipuli eius, dicētes: Desertus est locus, & iam multū temporis effluxit, dimitte illos, ut abeant in circūiacentes uillas, ac uicos, emantq; sibi panes: nam quod edant, non habent. At ille respondens, ait illis: Date illis uos quod edant. Et dixerunt ei: Euntes eamus ducentis denarijs panes, & demus illis quod edant? At ille dicit eis: Quot panes habetis? Ite & uidete. Et cū cognouissent, dicunt: Quinq; & duos pises. Et præcepit illis, ut accūbere facerēt omnes, distributis

distributis conuiujs in uiridi gramine. Et discubuerunt diuisi in uiridaria centeni & quinquageni. Et cū accepisset quinq; panes, ac duos pisces, sublati in cœlū oculis, benedixit, ac fregit panes, deditq; discipulis suis, ut apponerēt illis, & duos pisces diuisit omnibus. Et comederunt omnes, & saturati sunt, & sustulerūt duodecim cophinos plenos, & de piscibus. Erant autē qui comederant circiter quinq; milia uirorū. * Et statim coëgit discipulos suos cōscendere nauim, ut præcederent transmissō mari Bethsaidā, dū ipse dimitteret turbā. * Et cum dimisisset eos, abiit in montē ad orandū. * Et cum uespera aduenisset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra, uiditq; eos laborantes in remigando. Erat enim uentus contrarius eis. Ac circa quartā uigiliā noctis uenit ad eos, ambulans super mare, & uolebat præterire eos. At illi ut uiderunt eum ambulantem super mare, putauerunt spectrum esse, et exclamauerunt. Omnes enim uidebant eum, & conturbati sunt. Et statim loquutus est cum eis, dixitq; eis: Confidite, ego sum, ne terreamini. * Et ascendit ad illos in nauim, & cōquieuit uentus, & uehemēter supra modū intra sese stupebant, & admirabant. Non em̄ intellexerūt de panibus: erat enim cor eorū obcæcatū. Et cū traiecissent, uenerunt in terrā Genezareth, & applicuerunt in portū. Cumq; egressi essent de nauis, continuo agnouerunt eum, ac percurrentes totā undiq; regionē illam, cœperunt in grabbatis eos qui male habebant circūferre, cum audissent eū illic esse: & quocunq; introisset in uicos, aut in ciuitates, aut in uillas, in plateis ponebāt infirmos: * & deprecabantur eum, ut uel fimbriam uestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, salui fiebant.

Mat. 14. 7.

Mat. 14.

Lu. 5. & 6

* Ioan. 6.

Ibidem.

8.

Mat. 14.

9.

Ibidem.

CAP. VII.

f 2

Cap. VII.

EVANG. SECVN

Mat. 15.

*T conueniūt ad eum pharisæi, & quidam de scribis qui uenerāt Hierosolymis, & cum uidissent quosdā ex discipulis eius communibus manibus, id est, illotis edere panes, in-

cusabant. Nā pharisæi & omnes Iudæi, nisi crebro lauerint manus, non capiunt cibū, tenentes instituta maiorū: & à foro uenientes nisi loti fuerint, nō comedunt. Et alia multa sunt quæ susceperunt seruanda: nempe lotiones poculorū, & urceorū, & ærumentorum, & lectorū. * Deinde

Ibidem.

interrogant eum pharisæi & scribæ: Quare discipuli tui non ambulant iuxta ritū traditū à maioribus, sed illotis manibus edūt panē? At ille respondens, dixit eis: Bene uaticinatus est Esaias de uobis hypocritis, sicut scriptū est: * Populus hic labijs me honorat, cor autē eorū longe est à me.

Isa. 29.

In uanum autem me colunt, docentes doctrinas, præcepta hominū. Nā omissio præcepto dei, tenetis constitutiones hominū, ablutiones urceorum & poculorū, aliaq; similia his facitis multa. Et dicebat illis: Bene reñcitis præceptum dei, ut constitutionem uestrā seruetis. Moyses em̄ dixit:

Exo. 20.

Deut. 5.

*Leui. 10.

*Honora patrē tuū & matrē tuam: * & qui maledixerit patri uel matri, morte moriatur. Vos autē dicitis: Si dixerit homo patri uel matri, corban, quod est, donū quodcunq; ex me, in tuum cedet commodum. Et prætereanon sinitis eum quicquā facere patri suo, aut matri suæ, & irritū facitis uerbū dei per constitutionem uestrā, quā tradidistis. Et similia huiusmodi multa facitis. Et cum aduocasset ad se totā turbam, dicebat illis: Audite me oēs & intelligite: Nihil est extra hominē introiens in eum, quod possit eū inquinare, sed quæ de homine procedūt, illa sunt quæ inquinant hominē. Si quis habet aures ad audiendum

dicendum, audiat. * Et cum introisset in domum Mat. Iy.

semotus à turba, interrogabāt eum discipuli eius de similitudine. Et ait illis: Adeo & uos intelligentia caretis? Nondum intelligitis, quod omne foris introiens in hominem, non potest eum inquinare: quia nō intrat in eius cor, sed in uentrē, & in secessum exit, repurgans omnes escas? Dicebat autem: Quod ab homine exit, illud inquinat hominē. Ab interioribus enim de corde hominum malæ cogitationes procedūt, adulteria, stupra, homicidia, furta, auariciā, fraudes, dolus, impudicitia, malus oculus, conuicia, superbia, stultitia. Omnia hæc mala ab internis procedunt, & inquinant hominem. Et inde surgens, abijt in cōfinia Tyri, ac Sidonis, & ingressus domum, neminem uoluit scire, nec potuit latere.

* Mulier em̄ statim ut audiuit de eo, cuius filiola Ibidem.

habebat spiritū immundum, uenit & accidit ad pedes eius. Erat enim mulier Græca Syrophœnissa genere, & rogabat eum ut dæmoniū eijceret de filia sua. Iesus aut̄ dixit illi: Sine prius saturari filios. Nō est em̄ honestū sumere panem filiorum, & proijcere catellis. At illa respōdit, & dicit illi: Etiam domine, nam catelli quoq; comedunt sub mensa de micis filiorum. Et ait illi: Propter istum sermonem uade, exijt dæmoniū à filia tua. Et cum abisset domū suā, reperit dæmonium exisse, & filiā iacētem super lectum. * Et rursum egressus de finibus Tyri ac Sidonis, uenit ad mare Galilææ per medios fines Decapolis, & adducunt ei surdū, impeditāq; linguā, & deprecantur eum, ut imponat illi manū. Et cum apprehendisset eum de turba seorsim, misit digitos suos in auriculas eius, & sputo emisso, tetigit linguā eius, ac suspiciens in cælū ingemuit, & ait illi: Ephpheta, quod est aperire. Et statim

Ibidem.

Cap. VIII. EVANG. SECVN

apertæ sunt eius aures, & solutum est uinculum
 Mar. 9. linguæ eius, ac loquebatur recte. * Ac præcepit il
 lis, ne cui dicerent. Sed quo magis ille eis præce
 perat, hoc potius amplius prædicabāt, & supra
 modū stupebant, dicentes: Bene omnia fecit, &
 Gen. 1. surdos facit audire, & mutos loqui.
 Ecc. 39.

C A P V T VIII.

1. Mat. 14.

* N diebus illis, cum turba admodum
 multa esset, nec haberent quod man
 ducarent, accersitis ad se Iesus discipu
 lis suis, ait illis, misericordia tãgor er
 ga turbam: quia iam triduo manēt apud me, nec
 habent quod edant, & si dimisero eos ieiunos in

1. populi 4000.
 2. magis lignis
 p. p. p. p. p.
 3. n. n. n. n. n.
 4. p. p. p. p. p.
 5. p. p. p. p. p.
 6. p. p. p. p. p.
 7. p. p. p. p. p.
 8. p. p. p. p. p.
 9. p. p. p. p. p.
 10. p. p. p. p. p.

Thob. 13.

Esa. 60.

domum suam, deficient in uia. * Quidam em̄ ex
 eis è longinquo uenerunt. Et responderunt ei dā
 scipuli sui: Vnde istos quis poterit hic satiare pa
 nibus in solitudine? Et interrogauit eos: Quot
panes habetis? Illi uero dixerunt: Septē. Et præ
 cepit turbæ discumbere super terrā. Et acceptis
 septē panibus, cū gratias egisset, fregit, deditq;
 discipulis suis, ut apponerēt: & apposuerūt tur
 bæ. Et habebant pisciculos paucos, & cū bene
 dixisset, iussit apponi & hos. Comederunt autē
 & saturati sunt, ac sustulerūt quæ superfuerant,
 fragmentorū septem sportas. Erant autē qui co
 mederant ferme quater mille. Et dimisit illos, &
 mox ingressus in nauim cū discipulis suis, uenit
 in partes Dalmanutha. * Et egressū sunt phari
 sæi, cœperuntq; disputare cum illo, quæretes ab
 eo signū è cœlo, tentâtes eum. * Et cū ingemuis
 set spiritu suo, dicit: Cur generatio hæc signum
quærit? Amen dico uobis, si dabitur generationi
 huic signum. Et relictis illis, ingressus rursus na
 uim, abñt traiecto lacu. Et oblitī fuerant sumere
 panes, nec præter unū panem habebant secū in

Mat. 16.

Ioan. 2. 6.

Mat. 12. 16

Luca. 11.

16. 12.

Mat. Lu.

naui. * Ac præcepit illis, dicens: Videte, cauete à
 fermento

fermento phariseorū, & à fermēto Herodis. * Et Mat. 16.
 disputabant inter sese, dicentes: Panes non habemus. Et eo cognito Iesus dicit illis: Quid disputatis quod panes non habetis? Nondū animaduertitis nec intelligitis? * Adhuc obcæcatum habetis cor uestrum? Oculos habentes, non cernitis: & aures habentes, non auditis, * & nō meministis? Cum quinq; panes fregissem in hominū quinq; milia, quot cophinos fragmentis plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim. Cum autē septē in quatuor milia, quot sportas ex reliquīs fragmentorū tulistis? Illi uero dixerunt: Septem. Et dixit illis: Qui sit ut non intelligatis. * Et uenit Bethsaidam, & adducunt illi cæcū, & obsecrant eum, ut illū tangeret. Et apprehensa manu cæci, eduxit illum extra uicū, & cum expuisset in oculos illius, imposuissetq; illi manus, interrogauit eum, si quid uideret. Et recepto uisu, dicebat: Uideo homines, quoniā uelut arbores cerno ambulantes. Deinde rursus imposuit manus super oculos illius, & fecit ut uisum reciperet. Et restitutus est, ac denuo uidebat dilucide omnes. Et dimisit illū in domum suam, dicens: Neq; in uicum ingrediaris, neq; dixeris cuiq; in uico. * Et egressus est Iesus & discipull illius in uicos Cæsareæ, quæ cognominat Philippi, & in uia interrogauit discipulos suos, dicens illis: Quē me dicūt homines esse? Illi uero responderūt: Ioannē Baptistam, & alī Heliām, alī rursus unum de numero prophetarū. Et ipse dicit illis: At uos quē me dicitis esse? * Respondēs autē Petrus, dicit illi: Tu es ille Christus. Et interminatus est eis, ne cui dicerent de se. * Et cœpit docere eos quod oporteret filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus, summisq; sacerdotibus ac scribis, & occidi, & post tres dies resurgere: & aperte sermonē

Psal. 113.

Mat. 14.

Luca 9.

Mar. 6.

Ioan. 6.

16. 9.

Mat. Lu.

16. 6.

Mat. 10.

Mat. 16. et

17. & 20.

Luca 9.

Mar. 8.

Cap. IX. EVANG. SECVN

- Mat. 16. loquebat. * Et apprehendit illū Petrus, cepitq; increpare eum. At ille conuersus, & intuitus discipulos suos, increpauit Petrū, dicens: Abi post me satana, quoniā nō sapiſ quæ dei sunt, sed quæ sunt hominū. Et cum ad se uocasset turbam unā cum discipulis suis, dixit illis: * Quicūq; uult se qui me, abneget semetipsum, & tollat crucē suā, ac sequatur me. * Nam quisquis uoluerit animā suam seruare, perdet eam. Quisquis autē perdidit animam suam causa mea & Euangelij, hic seruabit eam. Quid enim profuerit homini si lucratuſ fuerit mundū totum, & animæ suæ iacturā fecerit? Aut quid daturus est homo, quo reponet animā suam? * Quemcūq; em̄ puduerit mei ac meorū sermonū in generatione hac adultera & peccatrice, pudebit illius & filium hominis ubi uenerit in gl̄ia patris sui cū angelis sanctis.

C A P V T IX.

17. 9. **E**T dicebat illis : Amē dico uobis: Sunt quidam inter eos qui hic stant, qui nō gustabunt mortē, donec uiderint regnum dei uenisse cū uirtute. * Ac post dies lex assumit Iesum ac Iacobū, et Ioanem, & subducit eos in montē excelsum seorsim solos, & transformatus fuit coram illis, & uestimenta illius facta sunt splendida, & candida ualde ueluti nix, quā candida facere nō potest fulgo super terrā. Et conspectus est illis Helias cum Mose, colloquebanturq; cum Iesu. Et respondēs Petrus, dicit Iesu: Rabbi, bonū est nos hic esse, et faciamus tabernacula tria, tibi unum, & Mosi unū, & Helix unum. Non em̄ nouerat quid loqueretur: erāt enim expauesacti. Et facta est nubes, quæ obumbravit illos. Et uenit uox ē nube, dicens: * Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et repente cum circūspexissent, nō amplius uiderunt

Handwritten marginal notes in a cursive script, likely a commentary or gloss. The text is partially illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page. It appears to contain references to biblical figures and events, such as 'Iesu', 'Mose', and 'Helias', and possibly discusses the transformation of the apostles on the mountain.

uiderunt quenquam, sed solū Iesum esse secum. Porro cum descenderent de mōte, præcepit illis, ne cui dicerent ea quæ uiderāt, nisi cum filius hominis à mortuis resurrexisset. * Ac uerbū hoc tenuerunt apud sese, inter se disputātes, quid esset hoc, quod dixerat, è mortuis resurgere: et interrogabant illum, dicētes: * Quid est quod scribæ dicunt, Heliam oportere uenire prius? Ille uero respondens, dixit illis: Helias quidem ubi uenerit prius, restituit omnia: * & quemadmodū scriptum est de filio hominis, ut multa patiatur, & contemnatur. Verū dico uobis Heliam uenisse, & fecerunt illi quæcūq; uoluerunt, sicut scriptū erat de illo. * Et cum uenisset ad discipulos suos, uidit turbam multā circum illos, & scribas disputantes cum eis. Et protinus uniuersa turba cum uidisset eum, obstupuit, & accurrentes salutarunt eum. Et interrogauit scribas: Quid disputatis inter uos? * Et respondēs unus è turba, dixit: Præceptor, adduxi filiū meum ad te, habentem spiritū mutum, & quodocunq; eum corripuerit, lacerat eum: atq; ille spumat, ac stridet dentibus suis, & arefcit. Et dixi discipulis tuis ut eñcerent, & nō potuerunt. At ille respondens ei, dicit: * O natio incredula, quousq; apud uos ero? quousq; patiar uos? Adducite illū ad me. Et adduxerunt illū ad eum. At uiso illo, continuo spiritus discerpebat eum. Et prolapsus in terra uolebatur spumans. Et interrogauit patrē illius: quantū temporis est, quod hoc accidit ei? At ille dixit: à puero, & frequenter illum & in ignem abiecit, & in aquas, quo perderet eū. Age si quid potes, subueni nobis misertus nostri. Iesus autē dixit ei: illud si potes credere. Omnia possibilia credenti. Et confestim exclamans pater pueri cū lachrymis, dixit: Credo domine, succurre incre-

Lucæ 9.

Mat. 17.

Mat. 16. et

17. & 20.

Marci 8.

Lu. 18.

* Mat. 17. 7.

17. 9.
Mat. Lu.

Ibidem.

- dulitati meæ. Cum uidisset aut̄ Iesus, quod turba simul accurreret, increpauit spiritum immundum, dicens illi: Spiritus mute, & surde, ego tibi impero, exi ab eo, & ne posthac ingrediaris in illum. Et cum clamasset spiritus, multūq; discerpisset eū, exiuit. Et factus est tanquā mortuus, adeo ut multi dicerēt, mortuus est. At Iesus correpta manu illius, erexit eum: & ille surrexit. Et cum esset ingressus domū, discipuli illius interrogabant eum seorsim: **Cur nos non quiuimus eñcere illum?** Et dixit illis: * Hoc genus nulla re potest exire, nisi per deprecationē & ieiunium.
- Mat. 17.** * Et illinc digressū, iter fecerunt per Galilæā, nec uolebat ut quisquam sciret: docebat enim discipulos suos, & dicebat illis: * **Filius hominis traditur in manus hominum, & occidit eum, & occisus tertio die resurget.** * At illi ignorabant quod dixerat, & timebant eum interrogare. Et uenit Capernaū, & cum uenisset in domū, interrogauit illos: **Quid in itinere inter uos disputabatis?** At illi **siluerunt.** * Nam inter se disputauerāt inter uiam **quis esset maior.** Et cum cōsedisset, accessit duodecim, & dicit illis: **Si quis uult primus esse, is erit omnium postremus, & omnium minister.** Atq; arreptū puerum statuit in medio illorum, & cum cepisset illum in ulnas suas, dixit illis: * **Quisquis unū ex talibus pueris receperit nomine meo, me recipit: & quicūq; me recipit, non me recipit, sed eum qui misit me.** * Respondit autē ei Ioannes, dicens: **Præceptor, uidimus quendam nomine tuo eñcere dæmonia, nec sequit̄ nos, & prohibuimus illum, propterea quod nō sequitur nos.** At Iesus ait: **Ne prohibeatis illum.**
- 1. Cor. 12.** * **Nullus enim est, qui si fecerit uirtuē per nomen meum, possit cito male loqui de me. Qui enim nō est aduersus nos, pro nobis est.** * **Quisquis enim**
- Mat. 10.** **est aduersus nos, pro nobis est.** * **Quisquis enim**
- ad bi.

ad bibendum dederit uobis calicē aquæ nomine meo, quod sitis Christi, amē dico uobis, nequaquam perditurus est mercedē suā. * Et quisquis offenderit unum ex pusillis, qui confidunt in me, melius foret illi, si circumdaretur saxū molare circa ceruicem eius, & abñceretur in mare. * Et si tibi fuerit obstaculo manus tua, amputa illam. Bonū est tibi mutilū ad uitā ingredi, potius quā duas manus habentē abire in gehennam, in ignē inextinguibilem, ubi uermis illorū nō moritur, et ignis nō extinguitur. Et si pes tuus fuerit tibi obstaculo, amputa illum. Bonū est ut ingrediaris ad uitam claudus, potius quā duos pedes habēs mittaris in gehennam, in ignem inextinguibilem, * ubi uermis illorum non moritur, & ignis non extinguitur. Et si oculus tuus tibi obstaculo est, erue illum. Bonum est tibi ut luscus introēas in regnū dei, potius quā ut duos oculos habens mittaris in gehennam ignis, ubi uermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Nam omnis homo igne salietur, & omnis uictima sale salietur. Bona res est sal, * cæterum si sal insullus fuerit, per quid ipsum cōdietetis? Habete in uobis ipsi salem, & pacem habete inter uos inuicem.

C A P V T X.

Et cum inde surrexisset, uenit in fines Iudææ per regionē quæ est ultra Iordanem, & conueniunt rursum turbæ ad illum, & sicut cōsueuerat, rursum docebat eas. Et aduentus pharisæi interrogabant illum: Licetne uiro uxorem repudiare: tentantes illum. At ille respondēs, dixit illis: Quid uobis præcepit Moses? At illi dixerunt: * Moses permisit libellum repudiandi scribere, ac dimittere. Et respondens Iesus, dixit illis: Ad duritiam cordis uestri scripsit uobis

18. 17.
Mat. Lu. 8.

Mat. 5. 18.

Esaia 66.
Ezech. 105. 14.
Mat. Lu.

Mat. 19.

Deut. 24.

Mat. 5. 19.

1. Repetitio 2. de quibus ut Luce uelociter. 3. de quibus
et uolunt uenire bona uia, in fine uel in ipso
4. manus non, 4. de Luce uelociter uia.
5. pharisæi persequuntur Iud. 6. pharisæi persequuntur
7. pharisæi in uia non uelociter. 8. pharisæi in uia
9. de non uelociter.

- præceptum istud: cæterū ab initio creationis masculinum & fœminā fecit illos deus.* Propter hoc
- Gen. I. relinquet homo patrem suū & matrē, & adhæ-
- Ephes. 5. rebit uxori suæ, & fient duo caro una. Itaq; non
- I. Cor. 6. iam sunt duo, sed una caro. Quod igitur deus copulauit, homo nō separet.* Et in domo rursum discipuli illius eadem de re interrogabant illum.
- Mat. 5. 19. Et dicit illis: Quicūq; repudiauerit uxore suā,
- Lucæ 16. & duxerit aliam, adulteriū committit aduersus
- 19 18. illam. Et si mulier repudiauerit uirū suum & nupserit alteri, adulteriū committit.* Et attulerūt ad illū pueros, ut tægeret illos: discipuli uero increpabant eos qui adducebant. Cum uidisset autē
- Mat. Lu. *2.* **Ibidem.** Iesus, indignatus est, et dixit illis: Sinite pueros uenire ad me, ne prohibete illos: talis enim est regnum dei. Amen dico uobis: Quicunq; nō acciperit regnū dei tanquā puer, haudquaquam ingredietur in illud. Et cum cepisset illos in ulnas, *3.* **Ibidem.** impositis manibus super illos, benedixit eis.* Et cū exiret in uiam, accurrit quidam, ac genua flexit illi, & interrogabat eū: Præceptor bone, quid faciā, ut uitā æternam possideam? Iesus autē dixit illi: Cur me dicis bonū? Nemo bonus, nisi unus, nempe deus. Præcepta nosti.* Ne cōmittas adulterium: ne occidas: ne fureris: ne falsum testimonium dicas: ne fraudes: honora patrē & matrē.
- Exo. 20. At ille respondens, dixit illi: Præceptor hæc omnia seruauī ab adolescentia mea.* Iesus autem
19. 18. intuitus illū, dilexit eum, & dixit illi: Vnum tibi deest: Abi, quæcūq; habes, uende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in cælo, & ueni sequere me, sublata in humeros cruce.* At ille molestus affectus propter sermonē, discedebat morrens: habebat enim possessiones multas. Et cum circūspexisset Iesus, dicit discipulis suis: Quam difficulter hī qui pecunias habēt, in regnum dei intrabunt.

intrabunt. Discipuli uero obstupuerunt super uerbis illius. At Iesus rursus respondens, dicit illis: Filij, quam difficile est eos, qui fiduciam habent in pecunijs, regnum dei ingredi. Facilius est camelum per foramen acus ingredi, quam diuitem in regnum dei ingredi. Illi uero supra modum admirati sunt, dicentes intra sese: Et quis potest esse saluus? Intuitus autem Iesus illos, dicit: Apud homines impossibile, sed non apud deum: nam omnia possibilia sunt apud deum. *Et cepit Petrus dicere illi: Ecce reliquimus omnia, & sequuti sumus te. Respondens autem Iesus, dixit: Amen dico uobis: *Nullus est qui reliquit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut liberos, aut agros mea causa & Euangelium, quin recipiat centupla, nunc in tempore hoc domus, & fratres, & sorores, & matres, & liberos, & agros cum persecutionibus, ac in seculo uenturo uitam aeternam. *Multi autem primi, erunt postremi: & postremi, primi. *Erant autem in uia ascendentes Hierosolyma: & praecedebat illos Iesus, erantque pauefacti, & sequentes timebant. Et assumptis Iesus rursus duodecim, cepit illis dicere, quae sibi euentura essent: Ecce ascendimus Hierosolyma, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & scribis, & condemnabunt eum ad mortem, & tradent illum gentibus: & illudent illi, & flagellabunt eum, & inspuent in illum, & occident eum, & tertia die resurget. *Et accedunt ad eum Iacobus & Ioannes filij Zebedaei, dicentes: Praeceptor, uolumus, ut quicquid petierimus, facias nobis. Ille uero dixit eis: Quid me uultis facere uobis? Illi uero dixerunt ei: Da nobis, ut unus tibi a dextris, & alter tibi a sinistris sedeamus in gloria tua. Iesus autem dixit illis: Nescitis quid petatis: potestis bibere poculum, quod ego

Ibidem. +

Ibidem.

19. 13.
 Mat. Lu.
 Mat. 16. 26
 17. & 20.
 Mar. 8. 9.
 Lu. 17. 18.

Mat. 20. 6.

bibo? & baptisate, quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autem dixit illis: Poculum quidem quod ego bibo, bibetis: & baptisate quo ego baptizor, baptizabimini: cæterū sedere mihi à dextris ac sinistris, non est meum dare, sed hīs continget, quibus paratum est. * Et cum audissent decem, cœperunt indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus autē cum uocasset eos ad se, dicit illis: * Scitis, quod qui uidentur imperare gentibus, dominium exercent aduersus illas. Et qui magnates sunt inter eas, potestatem exercent in illas. Verum non sic erit inter uos: sed quicumq; uoluerit ex uobis fieri magnus inter uos, erit minister uester. Et quicumq; uoluerit ex uobis esse primus, erit omnium seruus. * Nam & filius hominis non uenit ut sibi ministraretur, sed ut ipse ministraret, ac daret animam suam redemptionem pro multis. Et ueniunt Hiericho: * cumq; egrederetur ab urbe Hiericho, ac discipuli illius, & turba copiosa, filius Timæi Bartimæus cæcus sedebat iuxta uiam mendicans, & cum audisset quod Iesus Nazarenus esset, cœpit clamare, & dicere: Fili David Iesu, miserere mei. Et increpabant illum multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Et stetit Iesus ac iussit illum uocari. Et uocant cæcum, dicētes illi: Bono animo esto, surge, uocat te. Ille uero abiecto pallio suo surrexit, & uenit ad Iesum. Et respondens, dicit illi Iesus: Quid uis faciam tibi? Cæcus autē dixit ei: Rabboni, ut uisum recipiam. Iesus autem dixit illi: * Abi, fides tua saluum te reddidit. Ac protinus recepit uisum, & sequebatur Iesum in uia.

1. In uia dicitur. In uia dicitur. et. diligens. et. in uia
 2. In uia dicitur. In uia dicitur. et. diligens. et. in uia
 3. In uia dicitur. In uia dicitur. et. diligens. et. in uia
 pro uisum recipiam. et. diligens. et. in uia
 In uia dicitur. In uia dicitur. et. diligens. et. in uia

*T cum appropinquant Hierosoly
mis ad Bethphage & Bethaniã iu
xta montem oliuarũ, emittit duos e
discipulis suis, & dicit illis: Abite in
uicũ qui cõtra uos est, & statim in

grediẽtes in illũ inuenietis pullũ alligatũ, supra
quem nullus hominũ sedit: soluĩte eum & addu
cite. Et si quis uobis dixerit, Cur facitis hoc? di
cite, quod dominus eo opus habet: & continuo
illum mittet huc. * Abierunt aut, & inuenerunt
pullũ alligatum iuxta ianuã foris in biuio, & sol
uunt illũ. Et nonnulli eorũ qui illic stabant, di
cebant illis: Quid facitis soluẽtes pullũ? At illi di
xerunt eis, quemadmodũ præceperat Iesus: & si
nebant illos. Et adduxerũt pullum ad Iesum, &
iniecerunt illi uestimẽta sua, seditq; super illum.

21. 19.
Mat. Lu.

* Multi uero uestimenta sua sternerant in uiam.

Ibidem.

Alij uero frondes incidebãt ex arboribus, & ster
nebant in uiam. Et qui præcedebãt, quiq; seque
bantur, clamabant, dicentes: * Hos anna, benedi
ctus qui uenit in nomine domini: Benedictũ qd
uenit regnũ in nomine domini patris nostri Da
uid, hos anna in altissimis. Et ingressus est Hie
rosolyma dominus & in templum. Et cum cir
cumspexisset omnia, iamq; tempus esset uesper
tinum, egressus est Bethaniã cum duodecim. Et
postero die cũ exisset Bethania, esurĩt. * Cumq;
uidisset arborem ficũ procul habentem folia, ue
niebat si uidelicet inuenturus esset aliquid in il
la. Et cum uenisset ad illam, nihil inuenit, nisi
folia. Non enim erat tempus ficorum. Et respon
dens Iesus, dixit ficui: Ne posthac ex te in æter
num quisquam fructũ edat. Et audiebant disci
puli illius, ueniũtq; Hierosolyma. * Et ingressus
Iesus in templum, cœpit enẽcere eos, qui uende

Ioan. 12.

21. 13.
Mat. Lu.

21. 19. 2.
Mat. L. I.

bant & emebant in templo, & mensas argenteo-
 riorum, & sellas uendentiū columbas subuertit:
 & non permisit, ut quisquā deportaret uas per
 Esā. 56. templum, & docebat, dicens illis: Nōne scri-
 Hierē. 7. ptū est: * Domus mea domus precationis uocā-
 bitur omnibus gentibus: uos autē fecistis eam spe-
 Mat. 21. luncā latronū. * Et audierunt scribæ principes
 Luc. 19. & sacerdotū, & quærebant quomodo illum essent
 20. & 22. perdituri. Timebant em̄ eum, quod tota turba
 Ioan. 7. 8. admirabatur doctrinam illius. * Et cum uespera
 * Mat. 21. iam esset, egressus est Iesus è ciuitate, & mane
 prætereuntes, uiderūt ficū exaruisse radicitus: et
 recordatus Petrus, dicit illi: Rabbi, ecce ficus illa,
 quam execratus es, exaruit. Et respondēs Iesus,
 M. 17. 21. dicit illis: Cōfidite deo. * Amē dico uobis, quod
 Luc. 17. quicumq; dixerit monti huic: Tollaris ac mitta-
 ris in mare: & non hæsitauerit in corde suo, sed
 crediderit fore quæ dixerit, erit illi quicquid di-
 Mat. 21. xerit. * Propterea dico uobis, quæcunq; orantes
 Io. 14. 16. petitis, credite quod accipitis, & erunt uobis.
 M. 6. 18. * Et cum steteritis orantes, remittite si quid habe-
 Lu. 17. tis aduersus aliquē, ut & pater uester qui in cæ-
 lis est, remittat uobis delicta uestra. Et ueniunt
 rursum Hierosolyma, & cū ambularet in tēplo,
 21. 20. ueniunt ad illum principes sacerdotū & scribæ
 Mat. Lu. & seniores, & dicunt illi: * Qua autoritate hæc
 facis? & quis tibi dedit autoritatē istam, ut ista
 facias? Iesus autē respondens, dixit illis: Quæram
 à uobis & ipse quiddam, & respondete mihi: &
 dicam uobis, qua autoritate hæc faciam. Bap-
 tismus Ioānis utrū è cælo erat, an ex hominibus?
 respondete mihi. Et cogitabant apud se, dicen-
 tes: Si dixerimus, è cælo, dicet: Cur igitur nō cre-
 didistis illi? At si dixissent, ex hominibus, time-
 bant populū. Omnes enim habebant Ioannem,
 quod uere propheta fuisset. Et respondentes, di-
 cunt.

f. des. affig.

*misericordia
 uobis*

Ad hunc cap. 11.

*1. 40. Vno plurimum unum. 2. In campo uel in templo
 3. In uersatione. 4. In uerba quædam y hi
 p. in y cap. 5. et in uerba quædam y hi
 6. ambrosio. 7. 40. uerba quædam y hi*

cūt Iesu: Nescimus. Et Iesus respōdens, dicit illis:
Nec ego dicā uobis, qua authoritate hæc faciam.

CAPVT XII.

*T cœpit illis per parabolas loqui. *Mat. 21. Luca 20. Esaiæ 5.*

Vineā plantauit homo, & circumdederat sepem, & foderat lacum, & ædificauerat turrim, & elocauerat eam agricolis, & peregre profectus est: & misit ad agricolas, cum opportunū esset, seruum, ut ab agricolis acciperet de fructu uineæ. At illi arreptū illum cæciderunt, ac remiserunt uacuum. Et rursus misit ad illos aliū seruum, & illi cōiectis in eum saxis cōminuerunt illi caput, & remiserunt contumelijs affectū. Et rursus alium misit, & illū occiderunt, multosq; alios: hos quidē cædentes, illos uerō occidentes. Itaq; cum unū adhuc haberet filiū suū dilectū, misit etiā illum ad illos postremū, dicens: Reuerbunt filium meū. Illi uero agricolæ dicebant inter sese: Hic est hæres, uenite occidamus eum, & nostra erit hæreditas. Et arreptū illum occiderunt, & eiecerunt e uinea. Quid igitur facturus est dominus uineæ: ueniet & perdet agricolas, & dabit uineam alijs. An ne hanc quidē scripturam legistis? * Lapidē quem reprobauerunt hi qui ædificabant, hic factus est caput anguli: à domino factū est hoc, & est admirabile in oculis nostris. * Et quærebant eum comprehendere, & metuebant turbam: sciebant em̄ quod aduersus ipsos parabolam dixisset. Et relicto illo, abierunt, ac mittunt ad illū quosdam e pharisæis et Herodianis, ut eum captarent sermone. Illi uero cum uenissent, dicunt ei: Præceptor, scimus quod uerax es, & nō curas quenquam: nō em̄ respicis personam hominū: sed cū ueritate uiam dei doces. Licet censum Cæsari dare, an non? demus, an

Psal. 117.

Act. 4.

21. 20.

Mat. Lu.

22. 20.

Mat. Lu.

21. 20. 13.
Mat. L. R.3.
Mat. Lu.
Ibidem.
Act. 23.
Deut. 25.Exo. 3.
Act. 7.
Mat. 22.

4.

Deut. 6.
Lu. 10.

nō demus? Ille uero sciēs illorū simulationē, dixit illis: Quid me tētatis? Afferte mihi denariū, ut uideā. Illi uero attulerunt. Et dicit eis: Cuius est imago hæc & inscriptio? Illi uero dixerūt ei: Cæsaris. Et respondēs Iesus, dixit illis: * Reddite quę sunt Cæsaris, Cæsari: & quę dei sunt, deo. Et admirati sunt de eo. Et ueniūt Sadducæi ad illū, * qui dicunt non esse resurrectionē, interrogaueruntq; eū, dicentes: Præceptor, Moses scripsit nobis, si cuius frater moriatur, ac relinquat uxorē, & liberos non relinquat, ut accipiat frater eius uxorē illius, & suscitet semen fratri suo. Septem fratres fuerunt, ac primus accepit uxorē, isq; moriens, non reliquit semen: & secundus accepit illam, ac mortuus est, & nec ipse reliquit semē, & tertius similiter: & acceperūt eam septē, nec reliquerunt semen. Postrema uero omnium mortua est & uxor. In resurrectione igit, cum resurrexerint, cuius illorū erit uxor? Nā septē habuerunt eam uxorē. Et respondens Iesus, dixit eis: An nō propterea erratis, qđ nō sciatis scripturas, neq; uirtutem dei? Cum em̄ à mortuis resurrexerint, neq; contrahunt matrimoniū, neq; nuptū dantur, sed sunt uelut angeli qui in cœlis sunt. Cæterum de mortuis quod resuscitant, non legistis in libro Mosi, q̄ modo in rubo loquutus sit illi deus, dicens: * Ego ille deus Abrahā, & deus Isaac, & deus Iacob. Non est deus mortuorū, sed deus uiuentium. Vos igitur multū erratis. * Et cum accessisset quidā e scribis, & audisset eos simul disputantes, uideretq; quod bene respondisset eis, interrogauit illū: Quod est primum omnīū præceptorum? Iesus aut̄ respondit illi: Primum omnīū præceptum est: * Audi Israël, dominus deus noster, dominus unus est. * Et diliges dominū deū tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, et ex tota

ex tota mēte tua, & ex totis uiribus tuis. Hoc est
 primum præceptū . Et secundum simile hoc est:
 * Diliges proximū tuum ut teipsum . Maius his
 aliud præceptū non est. * Et dixit illi scriba: Bene
 præceptor cum ueritate dixisti, quod unus sit
 deus, & non sit alius præter illū: quodq; diligere
 eum ex toto corde, & ex tota intelligentia, & ex
 tota anima, & ex totis uiribus: ac diligere proxi
 mum ut seipsum: plus sit, quàm uniuersa holo
 cautomata & uictimæ. At Iesus cū uideret quod
 cordate respondisset, dixit illi: Haud longe abes
 à regno dei. * Et nemo post illa audebat illū in
 terrogare. Et respondens Iesus dicebat, docēs in
 templo: * Quomodo dicunt scribæ, Christū esse
 filiū Dauid? nā ipse Dauid dixit afflatus spiritu
 sancto: * Dixit dominus domino meo, sede à de
 xtris mihi: Donec posuero inimicos tuos scabel
 lum pedū tuorū. Ipse ergo Dauid uocat eum do
 minū, & unde filius eius est? Et pleracq; turba au
 diebat illum libenter. Et dicebat illis in doctrina
 sua: * Cauete à scribis qui amant stolati obambu
 lare, & amant salutationes in foris, primasq; sel
 las in congregationibus, & primos accubitus in
 cœnis, qui deuorant domos uiduuarū, & sub præ
 textu longas faciunt preces, isti accipient graui
 orem damnationē. * Et cū sederet Iesus ex aduer
 so gazophylaciū, spectabat quomodo turba mit
 teret æs in gazophylaciū. Et multi diuites mit
 tebant multa. Et uenit quædā uidua pauper, mi
 sitq; minuta duo, quod est quadrans. Vocatisq;
 ad se discipulis suis, dicit illis: Amen dico uobis,
 quod uidua hæc pauper plus misit, quàm omnes
 qui miserunt in gazophylaciū. Nam omnes ex
 eo quod ipsis supererat, miserunt: at hæc ē penu
 ria sua omnia quæcunque habebat misit, totam
 substantiam suam,

Leuit. 19.
 Mat. 22.

22. 20.
 Mat. Lu. 5.

Ibidem.

Psal. 109.

Mat. 23.
 Lu. II. 20.

Luca. 21.

6.

5.

T. uenit quædā uidua pauper, misitq; minuta duo, quod est quadrans. Vocatisq; ad se discipulis suis, dicit illis: Amen dico uobis, quod uidua hæc pauper plus misit, quàm omnes qui miserunt in gazophylaciū. Nam omnes ex eo quod ipsis supererat, miserunt: at hæc ē penuria sua omnia quæcunque habebat misit, totam substantiam suam.

Cap. XIII. EVANG. SECVN.
CAPVT XIII.

7. Mat. 24.
Lu. 19. 21.

* T cum exiret è templo, dicit illi quidam è discipulis illius: Præceptor, uide quales lapides, & quales substructiones. Et Iesus respondēs, ait illi: Vides has magnas sub-

2. Ibidem.

structiones? Nō relinquetur lapis super lapidē, qui non diruatur. * Et cum sederet in monte oliuarum è regione templi, interrogabant illum secreto Petrus, & Iacobus, & Ioānes, & Andreas: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum est, quando hæc omnia sint cōsummanda? At Iesus respondēs illis, cœpit dicere: * Videte ne quis uos fallat. Multi enim ueniēt in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: multosq; decipiēt. Cū autē audieritis bella & rumores bellorū, ne turbemini, oportet em̄ fieri, at nondum finis. Insurgēt enim gens aduersus gentē, & regnū aduersus regnum. Et erunt terræmotus in singulis locis, & erunt fames ac turbationes. Initia dolorum hæc. * Sed cauetē uos uobis. Tradent enim uos in cōcilia & in synagogas, cædemini, & sub præsidibus ac regibus ducemini propter me in testimoniū illis. * Et apud omnes gētes oportet prius prædicari Euangeliū. * Cum autē duxerint uos tradentes, ne præcogitetis quid dicturi sitis, neq; meditemini: sed quicquid datū fuerit uobis in illa hora, hoc loquamini. Nō em̄ estis uos qui loquimini, sed spiritus sanctus. Traditurus est autem frater fratrem in mortem, & pater filiū, & insurgent filij aduersus parentes, ac morte afficiēt eos. Et eritis odio habiti ab omnibus propter nomen meum. Sed qui perseuerauerit usq; ad finem, hic saluus erit. * Porro cū uideritis abominationem desolationis, de qua dictū est à Daniele propheta, stantem ubi non oportet, qui le-

Mat. 24.
Luca 21.
1. Cor. 3.
Ephes. 5.

Mat. 10.
Lu. 12. 21.
Io. 15. 16.
Mat. 24.
Mat. 10.
Luca 11.

24. 21.
Mat. Lu.

Dan. 9.

gerit.

gerit, intelligat: * tunc qui fuerint in Iudæa, fugiant ad montes. Qui uero fuerit in tecto, ne descendat in domū, nec ingrediatur ut quicquā tollat è domo sua. Et qui fuerit in agro, ne reuertat ad ea quę reliquit à tergo, ad tollendum pallium suū. * Væ autē pręgnantibus & lactantibus in illis diebus. * Sed orate, ne fiat fuga uestra hyeme. Erunt em̄ dies illi talis afflictio, qualis non fuit à primordio rerum conditarū, quas cōdidit deus, usq; ad hoc tempus, nec futura est. * Et nisi dominus abbreviasset dies, haudquaquam salua fuisset uniuersa caro. Sed propter electos, quos elegit, abbreviauit dies. * Ac tum si quis uobis dixerit: Ecce hic Christus, ecce illic: ne credatis. * Exorientur pseudochristi, & pseudoprophetae, & adent signa ac prodigia ad decipiendum, si fieri possit, etiam electos. Vos autē cauete, ecce prędixi uobis omnia. * Cæterum in illis diebus post afflictionē illam sol obtenebrabitur, & luna non dabit splendorē suū, & stellę cęli decident, & uirtutes quę in cęlis sunt, concutientur. * Et tunc uidebunt filium hominis uenientem in nubibus cū potestate multa & gloria: & tunc mittet angelos suos, & aggregabit electos suos à quatuor uentis, à summo terrę usq; ad summum cęli. * A ficu uero discite similitudinem, cum ramus eius iam tener fuerit, produxeritq; folia, scitis quod prope sit æstas. Sic & uos cum hæc uideritis fieri, scitote quod prope sit in foribus. Amen dico uobis, quod non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc facta fuerint. * Cælū & terra præteribunt, sed uerba mea non præteribunt. * Cæterum de die illo ac tempore nemo nouit, ne angeli quidē q̄ in cęlo sunt, nec ipse filius, sed solus pater. * Cauete, uigilate & orate, nescitis enim quando tempus sit. * Sicut homo qui peregrinatur.

Mat. 24.

Luca 21.

Ibidem.

Mat. 24.

Ibidem.

24. 17.

Mat. Luca.

Mat. 24.

Mat. 24.

Luca 21.

Iohel. 2.

Ibidem.

Ibidem.

Mat. 24. 4

24. 12. 21.

Mat. Luca.

Lu. 19.

Cap. XIII. EVANG. SECVN

gre agit, relicto domo sua, deditq; seruis suis substantiam suam, ac suum cuiq; opus, & ianitori mandauit ut uigilaret. *Vigilate igitur, nescitis enim quando dominus domus uerturus sit, sero an medio noctis, an in gallicinio, an diluculo: ne si uenerit repente, offendat uos dormientes. Cæterum quæ dico uobis, omnibus dico, uigilate.

CAPVT XIII.

26. 22.
Mat. Lu.
Ibidē, &
Ioan. II.

*Rat autē pascha, & azymorum dies futuri post biduum. *Et quærebant summi sacerdotes & scribæ, quomodo eum per dolum comprehensum occiderent. Dicebant autē:

26. 7. 12.
Mat. L. I.

Non in die festo, ne tumultus fiat populi. *Et cū esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, accumbente eo, uenit mulier habens alabastrum unguentum nardi pisticæ preciosæ: & cōminuto alabastrum,

26. 12.
Mat. Io.

effudit illi in caput. *Erant autem quidam qui indignarentur apud se, ac dicerent: Ad quid perditio hæc unguenti? nam poterat hoc uendi pluris quàm trecentis denarijs, ac dari pauperibus. Et infremuerunt aduersus illam. At Iesus dixit: Sinite illam, cur illi molesti estis? bonum opus operata est erga me. Semper enim pauperes habetis uobiscum, & quando cunq; uolueritis, potestis illis benefacere, me uero nō semper habetis: quod potuit, hæc fecit: præuenit ut ungeret meum corpus ad sepulturam. Amen dico uobis, ubicunq; prædicatum fuerit Euangeliū hoc in totum mundum,

26. 22.
Mat. Lu.

etiam hoc quod fecit hæc, dicetur in memoriam istius. *Et Judas Iscariotes, unus è duodecim, abiit ad summos sacerdotes, ut proderet eum illis. Quo audito, illi gauisi sunt, & polliciti sunt ei pecuniam se daturus. Et quærebat quomodo oportune illum traderet. Ac primo die azymorum, cum pascha immolarent, dicunt illi discipuli sui:

Vbi

Handwritten notes in a cursive script at the bottom of the page, likely a commentary or marginalia.

Vbi uis ut abeamus & paremus ut edas pascha? 26. 22.
 Et emittit duos è discipulis suis, & dicit illis: * Ite Mat. Lu.
 in ciuitatem, & occurret uobis homo hydriam
 aquæ baiulās, sequimini illū, & quocūq; ingres-
 sus fuerit, dicite patrifamilias: Magister dicit, ubi
 est diuersoriū, ubi pascha cū discipulis meis edā?
 Et ille uobis ostendet tricliniū magnum, stratū,
 paratum, illic parate nobis. Et exierunt discipuli
 eius, & uenerunt in ciuitatem, & repperunt,
 quemadmodū dixerat illis, parauerūtq; pascha.
 Et cū uespera iam esset, uenit cū duodecim. Et 26. 22. 23.
 cum accumberēt, ederentq; dixit Iesus: * Amen Mat. L. I.
 dico uobis, unus ex uobis proditurus est me, qui
 edit mecū. * At illi cœperūt esse mœsti, ac dicere
 illi singulatim: Nū ego? Et alius: Num ego? * Ille
 uero respondēs, dixit illis: unus è duodecim qui
 intingit mecum in catinū. Filius quidē hominis
 uadit, sicut scriptū est de illo, sed uæ homini illi,
 per quē filius hominis prodit: * Bonū erat illi, si
 natus non fuisset homo ille. * Et edentibus illis, Mat. 26.
 sumpto Iesus pane, cū gratias egisset, fregit et de Mat. Lu.
 dit illis, ac dixit: Sumite, comedite, hoc est cor- Ibidem.
 pus meū. * Et accepto poculo, cū gratias egisset, Ibidem, et
 dedit illis. Et biberūt ex eo oēs. Et dixit illis: Hic 1. Cor. II.
 est sanguis meus noui testamēti, qui pro multis
 effundit. * Amē dico uobis, posthac non bibā de Mat. 26.
 fructu uitis usq; ad diē illū, cū illud bibero nouū
 in regno dei. Et cū hymnū dixissent, exierunt in 26. 18.
 montē oliuarū. Et dicit illis Iesus: * Oēs offendit Mat. 10.
 culū patiemini, ppter me in nocte hac: qa scriptū
 est: * Percutiā pastorē, & dispergenē oues. Sed Zacha. 13.
 postea q̄ resurrexero, præcedā uos in Galileā. Pe-
 trus autē dixit illi: * Etiam si oēs offendiculū passū Mat. 26.
 fuerint, at nō ego. Et dicit illi Iesus: Amen dico Lu. 22.
 tibi, quod hodie in nocte hac prius q̄ bis gallus Ioan. 13.
 tecinerit, ter abnegabis me. * At ille uehemētius Mat. 26.

- dicebat: Imò si me oportuerit commori tibi, nō te abnegabo. Similiter autē & oēs dicebant. * Et ueniunt in locū, cuius nomen Gethsemani. Et dicit discipulis suis: * Sedete hic, donec digressus orauero. Et assumit Petrū, et Iacobū, & Ioannē secum, cœpitq; expauescere & angi. * Et dicit illis: Dolo afficitur anima mea usq; ad mortē; manete hic, & uigilate. * Et progressus paululū, prostratus est in terram, & orauit, ut si possibile esset, transiret à se hora, & dicebat: Abba pater, omnia possibilia sunt tibi, aufer poculum à me hoc. * ueruntamen non quid ego uelim, sed quid tu. * Et uenit, & offendit eos dormientes, dicitq; Petro: Simon dormis? nō potuisti unā horā uigilare? Vigilate et orate, ne ueniatis in tentationē. * Spiritus quidē promptus, at caro infirma. * Et rursum digressus orabat, & eundē dixit sermone, Et reuersus offendit illos rursum dormientes: erant em̄ oculi eorū grauati, neq; sciebant quid illi respōderent. Et uenit tertio, dicitq; illis: Dormite posthac & requiescite. Sufficit. * Venit hora, ecce tradit filius hominis in manus peccatorum. Surgite, eamus. Ecce qui prodit me, appropinquat. * Et continuo adhuc eo loquente, accedit Iudas, qui erat unus è duodecim, & cum illa turba multa cū gladīs & fustibus à summis sacerdotibus & scribis, & senioribus. * Dederat autē is qui prodebat eum, cōmune signū illis, dicens: Quemcunq; osculatus fuero, is est, comprehendite illum, & abducite caute. Et cum uenisset, protinus accedit ad illum, dicitq; ei: Rabbi rabbi: ac deosculatus est eum. Illi uero iniecerunt in illū manus suas, & cōprehenderunt eum. * Unus autē quispiam adstantiū educto gladio percussit seruum summi sacerdotis, & amputauit eius auriculam, Et respondēs Iesus, dixit illis: * Tanquā
ad la

ad latronē existis cum gladīs ac fustibus ad com-
prehendū me, * quotidie eram apud uos in
templo docens, & nō comprehendistis me: * sed
ista fiunt, ut impleantur scripturæ. Et relicto il-
lo, omnes fugerunt. Et unusquispiam adolescen-
tulus sequebatur illū circumamictus sindone su-
per nudum, & comprehendunt illum adolescen-
tuli. Ille uero relicta sindone, nudus effugit ab il-
lis. * Et abduxerunt Iesum ad summum sacerdo-
tem, & cōueniunt cum illo omnes summi sacer-
dotes, & seniores, & scribæ, * Et Petrus eminus
sequebatur illum, donec uenisset in atriū summi
sacerdotis: & erat sedens unā cum ministris, &
calefiebat ad lumen. * Summi uero sacerdotes et
totū conciliū quærebant aduersus Iesum testi-
monium, ut morti traderēt eū: nec inueniebant.
Nam multj falsum testimoniū dixerāt aduersus
illū, nec erant satis idonea testimonia. * Et qui-
dam assurgebant & falsum testimoniū ferebant
aduersus illum, dicentes: Nos audiūmus eum di-
centem: Ego diruam templū hoc, quod est mani-
bus factū, & tribus diebus aliud sine manibus fa-
ctum extruam. Et ne sic quidē satis idonea erant
testimonia illorū. Et surgens summus sacerdos
in mediū, interrogabat Iesum, dicens: Non re-
spondes quicquam? Quid isti aduersum te dicūt
testimonia? At ille tacebat, neq; quicquā respon-
debat. * Rursum summus sacerdos interrogauit,
& dicit illi: Tu es ille Christus filius benedicti?
Iesus autē dixit: Ego sum: * & uidebitis filium ho-
minis sedentē à dextris uirtutis, & ueniētē in
nubibus cœli. * Summus autē sacerdos dilacera-
tis uestibus suis dixit: * Quid præterea opus ha-
bemus tēstibus? Audistis blasphemiam. Quid uo-
bis uidetur? Illi uero omnes condemnauerūt eū
esse reū mortis. * Et cœperūt quidam conspuere

Ioan. 18.

Mat. 26.

Lucæ 22.

26. 22. 18.

Mat. L. I.

Ibidem.

Mat. 26.

Ibidem.

26. 22.

Mat. Lu.

26. 22. 6.

Mat. L. I.

M. L. Ibi.

Ibidem.

M. L. Ibi.

Ioan. 18.

in eum, & obuelare faciem illius, & colaphis eū cædere, & dicere illi: Diuina. Ac ministri alapas illi impingebant. * Et cum esset Petrus in atrio inferius, uenit una ancillarū summi sacerdotis, cumq; uidisset Petrū calefaciētem se, intuita illū dicit: Et tu cum Nazareno Iesu fuisti? At ille negauit, dicens: Nō noui, neq; scio quid dicas. * Et exiuit foras in uestibulū, & gallus cecinit. Et ancilla cum uidisset eū, rursus cœpit dicere his qui adstabāt: Hic ex illis est. At ille rursus negabat. * Ac paulo post iterum, qui adstabant, dicebant Petro: Vere ex illis es, nam & Galilæus es, & loquela tua conuenit. At ille cœpit execrari ac deierare: Non noui hominem istum, de quo dicitis. Et iterum gallus cecinit. * Recordatusq; est Petrus uerbi quod dixerat illi Iesus: Prius quàm gallus cecinerit bis, abnegabis me ter, cœpitq; flere.

C A P V T X V.

Mat. 27.
27. 23. 18.
Mat. L. I.
27. 18.
Mat. 10.

* T cōfestim diluculo cōcilio inuito, summi sacerdotes cū senioribus & scribis ac toto confessu, * uinctū Iesum abduxerunt, tradideruntq; Pilato. * Et interrogauit eum Pilatus: Tu es ille rex Iudæorū? At ille respondens, dixit illi: Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes de multis. Pilatus aut rursus interrogauit illum, dicens: Non respondes quicquā? ecce quàm multa aduersus te testantur? Iesus autem deinde nihil respondit, adeo ut admiraref Pilatus. * Cæterū in festo dimittebat illis unū uinctū, quemcunq; postulassent. * Erat aut qui dicebatur Barrabbas, qui cum seditionis authoribus fuerat uinctus, qui per seditionē cæde patrauerat. * Et cū acclamasset turba, cœpit flagitare, ut faceret, quemadmodum semper fecerat ipsis. Pilatus autem

27. 23. 18
Mat. L. I.
Mat. 27.
27. 18.
Mat. 10.

1. Sifianus pilatus. 2. Barrabaz uero Iudæorum
3. flagellatus. 4. uinctus. 5. Barrabaz
6. cunctis signis in multis
7. cunctis signis in multis
8. cunctis signis in multis
9. cunctis signis in multis
10. cunctis signis in multis

tem respondit eis, dicēs: Vultis dimittam vobis
 regem illum Iudæorum? * Sciebat enim, quod
 propter inuidiam tradidissent illū summī sacer-
 dotes. * Summī uero sacerdotes concitauerunt
 turbam, ut potius Barabbā dimitteret ipsis. * Pi-
 latus autem respondens rursus, ait illis: Quid
 igitur vultis faciam ei, quem dicitis regē Iudæo-
 rum? At illi rursus clamauerunt: Crucifige istū.
 Pilatus autem dicebat illis: Quid em̄ mali fecit?
 At illi uehementius clamauerunt: Crucifige eū.
 * Pilatus uero uolens turbæ facere satis, dimisit il-
 lis Barabbam, & tradidit Iesum flagellatum, ut
 crucifigeretur. * Milites autē abduxerūt eū intrō
 in atrium, quod est prætorium, & cōuocant to-
 tam cohortem: & induunt illū purpura, & cir-
 cumponunt ei contextam spinis coronā, & cœ-
 perunt salutare illū: * Aue rex Iudæorū. Et uer-
 berabant illius caput harundine, & inspuabant
 in illū, & positis genibus adorabant illum. Et cū
 illulissent ei, exuerunt eum purpura, et induerūt
 illum uestibus proprijs, & educunt eum ut cru-
 cifigerent eū. * Et coegerunt prætereuntē quen-
 dam Simonē Cyrenēlem, qui ueniebat ex agro,
 patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem
 eius. * Et ducūt eum in Golgotha locum, quod
 est, si interpretaris, Caluariæ locus. * Et dede-
 runt illi bibere myrrhatum uinum, sed ille non
 sumpsit. * Cumq; crucifixissent eum, partiti sunt
 uestimenta eius, mittētes sortem super illa, quis
 quid tolleret. Erat autem hora tertia, & cruci-
 fixerunt eum. * Et erat inscriptio causæ illius in-
 scripta: Rex Iudæorum. Et cum eo crucifigunt
 duos latrones, unum à dextris, & alterum à si-
 nistris eius. * Et impleta est scriptura quæ di-
 cit: Et cum iniquis deputatus est. * Et qui præ-
 scribant, conuiciabantur illi, mouentes capita

Mat. 27.

Ibidem.

Mat. Lu.

Ibidem.

27. 23. 19

Mat. L. I.

27. 19.

Mat. 10.

Ibidem.

27. 23. 19.

Mat. Lu.

27. 19.

Mat. 10.

Mat. 27.

27. 19.

Mat. 10.

27. 23. 19.

Mat. L. I.

Esaia 53.

Lucæ 22.

* Mat. 27.

27. 23. sua, ac dicentes: Væ q̄ demoliris templū, & in trī
 Mat. Lu. bus diebus extruis, serua teipsum, & descēde de
 cruce. * Similiter & summi sacerdotes illudentes
 inter sese cum scribis, dicebāt: Alios seruauit, se
 ipsum seruare non potest. Christus ille rex Israël
 descendat nunc de cruce, ut uideamus & creda
 8. Ibidem. mus. * Et qui crucifixi fuerant cum illo, probra
 Ibidem. iaciebāt in eū * Cum uero facta esset hora sexta,
 tenebræ ortæ sunt super totam terrā, usq; ad ho
 Mat. 27. ram nonam. * Et hora nona clamauit Iesus uoce
 magna, dicēs; Eloī, eloī lamafabachthani: quod
 est, si quis interpretetur: Deus meus, deus meus,
 cur me deseruisti? Et quidam adstantiū, cū audis
 sent, dicūt: Ecce Heliam uocat. * Accurrit autem
 Mat. 27. quidam, & impleta spongia aceto, impositaq;
 Lucæ 23. harundini, porrexit illi potum, dicēs; * Sinite, ui
 Ioan. 19. deamus an uenturus sit Helias ad deponendum
 eum. Iesus autē emissa uoce magna, expirauit.
 27. 23. * Et uelū templi scissum est in duas partes à sum
 Mat. Lu. mo usq; ad imum. * Cum uidisset autē centurio,
 Ibidem. qui adstabat ex aduerso illi, quod sic emisso cla
 more expirasset, dixit: Vere homo hic filius erat
 Ibidem. dei. * Erant autē & mulieres è longinquo spectan
 tes, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria
 Iacobi parui, & Iose mater, & Salome: quæ etiā,
 cū esset in Galilæa sequutæ fuerant illū, & minī
 27. 22. 19. strauerant ei: aliæq; complures, quæ simul ascen
 Mat. L. I. derant cū eo Hierosolyma. * Et cū iam uenisset
 uespera, quoniam erat parasceue, quæ præcedit
 sabbatū, uenit Ioseph ortus ex ciuitate Arima
 thæa, honestus senator, qui & ipse erat expe
 ctans regnū dei: & sumpta audacia, ingressus est
 ad Pilatū, & petiit ab eo corpus Iesu, Pilatus autē
 admiratus est, si iam mortuus esset: & accersito
 ad se centurione, interrogauit illū, an iam dudū
 mortuus fuisset. Et re cognita ex centurione, de
 nauit

nauit corpus ipsi Ioseph. * Et is mercatus sindo- **Ibidem.**
nem, depositum eum inuoluit sindoni, deposuitq;
in monumento, quod erat excisum e petra. Et
aduoluit lapidem ad ostium monumenti. * At **Mat. 27.**
Maria Magdalene, et Maria Iose spectabant ubi
poneretur. **C A P V T X V I.**

I* T cum praterisset sabbatum, Maria **Mat. 28.**
Magdalene, & Maria Iacobi, & Salo-
me emerunt aromata, ut uenirent &
ungerent eum. * Et summo diluculo **28. 24. 20.**
Mat. L. I.

diei primi sabbatorum ueniunt ad monumen-
tum, exorto sole, dicebantq; inter sese: Quis re-
uoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et cu
respexissent, uident lapidem esse reuolutum. nam
erat magnus ualde. Et ingressae in monumentum,
uiderunt adolescentem sedentem a dextris, amictum
stola candida, & expauerunt. * At ille dicit eis: Ne
expauescatis: Iesum quaeritis Nazarenum, qui fuit
crucifixus, surrexit, non est hic: ecce locus ubi po-
suerant illum. Sed abite, dicite discipulis eius, &
Petro, quod ille praecedit uos in Galilaea: illic eum
uidebitis, sicut dixit uobis. * Et abeuntes, cito fu-
gerunt a monumento. Habebat enim illas tremor
& stupor, neq; cuiquam quicquam dicebant, ti-
mebant enim. Cum surrexisset autem Iesus mane
primo die sabbati, apparuit primum Mariae Ma-
gdalena, de qua eiecerat septem daemonia. Illa
profecta nunciauit his qui cum illo fuerant, lu-
gentibus ac flentibus. Et illi cum audissent quod
uiueret, ac uisus esset ab illa, non crediderunt. * Post **Luca 24.**
haec aut duobus ex ipsis ambulansibus apparuit
in alia forma, euntibus rus. Et illi abierunt, ac re-
nunciauerunt reliquis, ne his illi crediderunt.
* Postea discumbentibus illis undecim apparuit,
& exprobrauit illis incredulitatem suam, & cor-
dis duritiam, quod his qui ipsum uiderunt re-

Ibidem.

VITA SANCTI

3. **Mat. 28.** surrexisset, non credidissent. Et dicebat eis: * Itē in mundum uniuersum, et prędicare Euangeliū omni creaturę: Qui crediderit, et baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur. Porro signa eos qui crediderint, hæc subsequantur. Per nomen meum dęmonia efficiant, linguis loquentes nouis, serpentes tollent: & si quid letale biberint, non nocent eis. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. * Itaq; dominus quidē postquā loquutus fuisset eis, receptus est in cęlū, & consedit à dextris dei. Illi uero egressi, prędicauerunt ubiq; domino cooperante, & sermone confirmante per signa subsequenta.

24. I.
Lu. Act.

Euangelij secundū Marcū, finis.

VITA SANCTI LVCAE PER DIVVM HIERONYMVM.

Lucas medicus Antiochensis, ut eius scripta indicant, Gręci sermonis non ignarus fuit, sectator apostoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes, scripsit Euangeliū: de quo idem Paulus: Misimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus est in Euangelio per omnes ecclesias. Et ad Colossenses: Salutatio uos Lucas medicus charissimus. Et ad Timotheum: Lucas est mecum solus. Aliud quoque addidit uolumen egregium, quod titulo $\pi\rho\acute{\alpha}\xi\epsilon\iota\varsigma\ \alpha\pi\omicron\sigma\omicron\lambda\omega\mu$, praenotatur, cuius historia usque ad biennium Romae commorantis Pauli peruenit, id est, usque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus, in eadem urbe librum esse compositum. Igitur $\pi\rho\iota\omicron\delta\omicron\varsigma$ Pauli & Theclae, & tota baptizati Leonis fabula, inter apocryphas scripturas computamus. Quale enim est, ut indiuiduus comes apostoli, inter ceteras

terat eius res, hoc solū ignorauerit? Sed & Terullianus uicinus eorū temporū, refert presbyterum quendā in Asia *ασιαν* apostoli Pauli, conuictum apud Ioannē, quod author esset libri, & cōfessum se hoc Pauli amore fecisse, & ob id excidisse. Quidā suspicantur, quotiescunq; in epistolis suis Paulus dicit, iuxta Euangelium meū, de Lucā significare uolumine: & Lucā nō solū ab apostolo Paulo didicisse Euangeliū, qui cū domino in carne nō fuerat, sed à cæteris apostolis, quod ipse quoq; in principio sui uoluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis, qui à principio ipsi uiderunt, & ministri fuerūt sermonis. Igitur Euangeliū, sicut audierat, scripsit. Acta uero apostolorū, sicut uiderat, composuit. Vixit octoginta & quatuor annos, uxore nō habens. Sepultus est Constantinopoli, ad quam urbem uicesimo Constantij anno, ossa eius cū reliquijs Andreae apostoli translata sunt de Achaia.

EVANGE

LIVM SECVNDVM LVCAM.

Voniā cōplures aggressi sunt cōtexere narrationē earum, quę inter nos certissime fidei sunt, rerū: sicuti tradiderunt nobis hi, q; ab initio suis oculis uiderāt, ac pars aliqua fuerant eorū quę narrabant: uisum est & mihi, ut cunctis ab initio exacta diligentia peruestigatis, deinceps tibi scriberem optime Theophile, quo agnoscas eorum, de quibus edoctus fueras, certitudinē.

7. 1. Par. 24.

1. Zacharias
 2. Iulianus filius
 3. Annunciat
 4. uis proxi
 5. uis proxi
 6. uis proxi
 7. uis proxi
 8. uis proxi
 9. uis proxi
 10. uis proxi

* Rat in diebus Herodis regis Iudææ sacerdos quidam nomine Zacharias, de uice Abia: & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabet. Erant autē iusti ambo coram deo, uersantes in omnibus præceptis & iustificationibus domini irreprehensibiles: nec erat illis proles, eo quod esset Elizabet sterilis, & ambo prouectæ iam essent etatis. Factū est autē, cū sacerdotio fungeretur Zachariās in ordine uicis suæ coram deo, secundū cōsuetudinē functionis sacerdotalis, fors illi obuēnit, ut odores incēderet, ingressus in templū domini: & omnis multitudo populi precabat̄ foris tempore thymiamatis. Apparuit autē illi angelus domini, stans à dextris altaris, in quo thymiamata solent adoleri. Et Zachariās turbatus est eo uiso, ac timor irruit super eum. Ait autem ad illū angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua. Vxorq̄ tua Elizabet pariet tibi filiū, & uocabis nomen eius Ioannem: & erit gaudiū tibi & exultatio, & multi sup̄ eius natiuitate gaudebunt. Erit enim magnus corā domino, & uisum, siceramq̄ nō bibit. Et spiritu sancto replebitur iam inde ab utero matris suæ, multosq̄ filiorum Israēl conuertet ad dominū deū ip̄sorū. Et ipse præcedet anre illū cum spiritu & uirtute Helia, ut conuertat corda patrū in filios, & inobedientes ad prudentiam iustorū, ut paret domino plebem perfectā. Et dixit Zachariās ad angelum: Quo argumēto istud cognoscā? Ego em̄ sum senex, & uxor mea prouectæ etatis est. Ac respōdens angelus, dixit ei: * Ego sum Gabriel, qui adstiti in conspectu dei, missusq̄ sum ut loquar ad te, & hæc tibi læta nunciem. Et ecce futurū

Gene. 18.

Iudi. 13.

turum est, ut sis tacitus, nec fari possis ad eū usq;
 diem, quo hæc fiant, eo quod non credidisti uer-
 bis meis, quæ implebunt in tempore suo. Et erat
 populus expectans Zachariam, & mirabantur
 quod moraretur in templo. Egressus autem nō
 poterat loqui illis. Et cognouerūt quod uisionē
 uidisset in templo. Et ipse innuebat illis, perman-
 sitq; mutus. Et accidit ut impleti sunt dies officij
 eius, abijt in domū suam. Post hos autē dies con-
 cepit Elizabet uxor eius, & occultabat se mensi-
bus quinq;, dicēs: Sic fecit mihi dominus in die-
bus, quibus me respexit, ut auferret probū meū
inter homines. * In mense autē sexto missus est an-
gelus Gabriel à deo in ciuitatem Galilææ, cui no-
men Nazareth, ad uirginē desponsam uiro, cui
nomen erat Ioseph, de domo Dauid, ac nomen
uirginis Maria. Et ingressus angelus ad eam, di-
 xit: Aue gratiosa, dominus tecū, * benedicta tu
inter mulieres. Illa uero cum uidisset, turbata est
 super oratione eius, & cogitabat qualis esset illa
 salutatio. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, na-
cta es enim gratiā apud deum. * Ecce cōcipies in
utero, & paries filium, & uocabis nomen eius Ie-
sum. Is erit magnus, & filius altissimi uocabitur:
 & dabit illi dominus deus sedem Dauid patris
ipsius, * regnabitq; sup domū Iacob in æternū,
 & regni eius non erit finis. Dixit autē Maria ad
 angelum: Quomodo erit istud, quandoquidem
uirum non cognosco? Et respondens angelus, di-
 xit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & uir-
tus altissimi obumbrabit tibi. * Quapropter &
quod nascetur sanctū, uocabitur filius dei. Atq;
 ecce Elizabet cognata tua, & ipsa concepit fi-
lium in senectute sua: et hic mensis est sextus illi,
quæ dicebatur sterilis: quia non erit impossibile
apud deum omne uerbū. Dixit autē Maria: Ecce

Mat. 1.

Iudic. 13.

Esa. 7.

Mat. 1.

Mich. 4.

Dan. 7.

Esa. 6.

3.

ancilla domini, fiat mihi secundū uerbum tuum. Ac discessit ab illa angelus. Exurgēs autē Mariā in diebus his, abh̄t in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda: & intrauit in domum Zachariæ, ac salutauit Elizabet. Et factum est, ut audiuit salutationem Mariæ Elizabet, salūt infans in utero eius. Et repleta est spiritu sancto Elizabet, exclamauitq; uoce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui. Et unde hoc mihi, ut ueniat mater domini mei ad me? Ecce em̄ ut facta est uox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit præ gaudio infans in utero meo. Et beata quæ credidit: quoniam perficientur ea quæ dicta sunt ei à domino. Et ait Mariā: Magnificat anima mea dominum. Et exultauit spiritus meus in deo seruatore meo, Quia respexit ad humilitatē ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatā me dicent omnes generationes: Quia fecit mihi magnifica qui potens est, & sanctū nomen eius: Et misericordia eius in progeniē & progeniem, timētibus ipsum. Præstitit robur per brachiū suum, dispersit superbos cogitatione cordis ipsorū. Detraxit potētes de sedib9, & euexit humiles. Esuriētes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israël puerū suū, ut memor esset misericordiæ: * sicut loquutus est ad patres nostros, ipsi Abrahā & semini eius in æuū. Mansit autē Mariā cū illa circiter mensibus tribus, & reuersa est in domū suā. Elizabetæ uero impletū est tempus pariendi, & peperit filiū. Et audierūt uicini & cognati eius, quod magnifice dominus misericordia sua usus esset erga illā, & gratulabant̄ ei. Et factum est in die octauo, uenerūt ad circumcidendum puerū, & uocabant eum nomine patris sui Zachariā. Et respondens mater eius, dixit: Nequaquā, sed uocabitur

*ididisti**hib*

Gene. 22.

4.

uocabitur Ioānes. Et dixerunt ad illā: Nemo est
 in cognatione tua, qui uocetur isto nomine. In-
 nuebant autē patri eius, quid uellet uocari eum.
 Isq; postulatis tabellis scripsit, dicēs: Ioannes est
nomen eius. Et admirati sunt uniuersi. Apertū
est autē os eius illico, & lingua eius, et loquebat
laudans deum. Et peruasit timor per omnes uis-
 cinos eorū, & per omnē montanam regionē Iu-
 dææ diuulgabantur omnia uerba hæc, & posue-
 runt omnes qui audierant in corde suo, dicētes:
Quis nam puer hic erit? Et manus domini erat
 cum illo: & Zacharias pater eius repletus est spī-
 rītu sancto, prophetauitq; , dicens: Laudandus
dominus deus Israël, quia uisitauit & fecit reo-
 demptionem populo suo. Et erexit cornu salu-
tis nobis in domo Dauid pueri sui: Sicut loquē-
tus est per os sanctorū, qui à seculo fuerunt, pro-
phetarum suorū; Fore ut seruemur ab inimicis
nostris, & de manu omniū qui oderunt nos:
Vt uteretur misericordia erga patres nostros, ac
memor esset testamenti sui sancti. * Præstaretq;
iusiurandum quod iurauit ad Abraham patrem
nostrum: ac daret nobis, Vt sine timore de manu
inimicorum nostrorū liberati, seruiremus ipsi,
Cum sanctitate & iustitia corā ipso, cunctis die-
bus uitæ nostræ. Et tu puer propheta altissimi
uocaberis, præibis em̄ ante faciē domini, ad pa-
randum uias eius: Ad dandam scientiā salutis po-
pulo ipsius, per remissionem peccatorū eius: Per
uiscera misericordiæ dei nostri, quibus uisitauit
nos oriens ex alto: Vt illucesceret his qui in tene-
bris & in umbra mortis sedebant, ad dirigendos
pedes nostros in uiam pacis. * Puer autem cre-
 scibat & corroborabatur spiritu, & erat in de-
 sertis, donec ueniret dies, quo ostendendus erat
 apud Israēlitas.

Gen. 22.

1. Reg. 2.

i.
Mat. 10.

Actum est autē in diebus illis: Exiit decretū à Cæsare Augusto, ut cense- retur totus orbis. Hæc descriptio pri- ma facta est præside Syriæ Cyrenio. Et ibant omnes ut profiterentur, in suam quisq; ciuitatem. Ascendit autē & Ioseph à Galilæa, de ciuitate Nazareth, in Iudæam, in ci- uitatem Dauid, quæ uocat Bethleem, eo quod esset de domo & familia Dauid, ut profiteretur cum Maria desponsa sibi uxore, quæ erat præ- gnans. * Accidit autem cum essent ibi, completi sunt dies pariendi. Et peperit filiū suum primo- genitum, ac fasciis eum inuoluit, reclinauitq; eū in præsepī, quod non esset eis locus in diuerso- rio. Et pastores erant in regione eadem uigilan- tes, & excubantes excubias nocte super gregem suum. Et ecce angelus domini adstitit illis, & cla- ritas domini circumfulsit illos, & timuerunt ti- more magno. Et dixit illis angelus: Ne timeatis. Ecce enim annuncio uobis gaudium magnum, quod futurū est toti populo: quia natus est uo- bis hodie seruator, qui est Christus dominus, in ciuitate Dauid. Et hoc uobis signum: Inuenietis infantem fasciis inuolutū, positum in præsepī. Et subito facta est cū angelo multitudo militiae cœlestis laudantiū deum, & dicentium: Gloria in altissimis deo, ac in terra pax, hominibus bo- na uoluntas. Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli in cœlum, & homines pastores loqueban- tur inter sese: Transeamus iam Bethleem usq;, et uideamus hoc quod audimus accidisse, quod do- minus aperuit nobis. Et uenerunt festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantem po- situm in præsepī. Cum uidissent autē, diuulgau- erunt de uerbo, quod dictum erat ipsis de puero hoc.

hoc. Et omnes qui audierunt, mirati sunt de his, quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos. Porro Maria conseruabat omnia uerba hæc, conferens in corde suo. Et reuerfi sunt pastores, glorificantes ac laudantes deũ super omnibus quæ audierant & uiderant, ita ut dictũ fuerat ipsis. Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, uocatũ est nomen eius Iesus, quod uocatũ erat ab angelo prius quàm in utero conciperet.

*Et posteaquam completi essent dies purgationis eorum secundum legẽ Mosis, adduxerunt eũ Hierosolyma, ut sisterent eum domino: sicut scriptum est in lege domini. *Omne masculinũ adaperiẽs uuluã, sanctũ domino uocabitur: & ut darent hostiã secundum quod dictũ est in lege domini, par turturum, aut duos pullos columbarũ. Et ecce homo erat Hierosolymis, cui nomen Symeon, & homo iste iustus ac pius, expectãs consolationem Israël, & spiritus sanctus erat super eum. Et respõsum acceperat à spiritu sancto, nõ uisurum se mortẽ, nisi prius uideret Christũ domini. Et uenit per spiritum in templum. Et cum inducerent puerũ Iesum parentes, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, ipse quoq; accepit eum in ulnas suas, & laudauit deum, ac dixit: Nunc dimittis seruũ tuum domine secundum uerbum tuũ in pace: Quia uiderunt oculi mei salutare tuũ, quod parasti ante faciẽ omnium populorum: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël. Et erat pater & mater eius mirantes super his, quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Symeon, & dixit ad Mariã matrẽ eius: *Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionẽ multorũ in Israël, & in signũ cui contradicitur. Quin & tuam ipsius animã peractrabit gladius, ut retegantur ex multis cordis

Leuit. 12.

Exod. 13.

& 34.

Numc. 8.

Zac. 14.

bus cogitationes. Et erat Anna prophetissa filia Phanuel de tribu Aser: hæc processerat in multâ ætatē, & uixerat cum uiro annis septē à uirginitate sua. Et hæc uidua annorū fermē octoginta quatuor, quæ non discedebat de templo, ieiunans ac deprecationibus seruiens nocte ac die. Et hæc eadē hora superueniēs, uicissim confitebatur domino, & loquebat de illo oībus qui expectabant redemptionē Hierosolymis. Et ut perfecerunt omnia secundū legē domini, reuersi sunt in Galilæam in ciuitatē suam Nazareth. Puer autē crescebat, corroborabaturq; spiritu, & implebatur sapiētia, & gratia dei erat super illū. Et ibāt parentes eius quotannis Hierosolyma, in die festo paschæ. Et cū factus esset annorū duodecim, ascendētib; illis Hierosolyma, secundū consuetudinē diei festi, consummatisq; diebus cum redirent illi, remansit puer Iesus Hierosolymis, & nō cognouerunt parentes eius. Cæterū rati illū esse in comitatu, uenerunt itinere diei, et requirēbāt eum inter cognatos & inter notos. Et cum nō inuenissent eum, reuersi sunt Hierosolyma, quærentes eum. Et accidit post triduū, inueniunt illū in templo sedentē in medio doctorū, audientē illos, & interrogantē eos. * Stupebant autē omnes qui eum audiebant, super intelligentia & responsis eius: et uiso eo, admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, cur fecisti nobis sic? Ecce pater tuus & ego, dolētes quærebamus te. Et ait ad illos: Quid est qd' quærebatis me? an nesciebatis. qd' in his quæ patris mei sunt, oportet me esse?* Et illi nō intellexerūt sermonē quē loquutus est ipsis. Et descendit cum eis, uenitq; Nazareth, eratq; subditus illis. * Mater autē eius cōseruabat omnia uerba hæc in corde suo. Et Iesus proficiebat sapiētia, & ætate, & gratia apud deum

7. 1.
Mat. Ro.

Lucæ 18.

1. Reg. 2.

Secum atq; homines. CAPVT III.

Nno aut̄ decimoquinto imperij Ti-
berij Cæsaris, Põtio Pilato præfide
Iudææ, tetrarcha uero Galilææ He-
rode, Philippo aut̄ fratre eius tetrar-
cha Ituræ & Trachonitidis regio-
nis, & Lyfanía Abilenes tetrarcha, sub pontifi-
cibus Anna et Caipha, factū est uerbū domini su-
per Ioannē Zachariæ filiū in deserto. * Et uenit
in oēm regionē finitimā Iordani, prædicans ba-
ptismū pœnitentię in remissionē peccatorū: si-
cut scriptum est in libro sermonum Esaiæ pro-
phetæ, dicētis: * Vox clamātis in deserto, parate
uiā domini, rectas facite semitas eius. Omnis ual-
lis implebit̄, & omnis mons & collis redde-
bit̄ humilis. Et fiet quæ obliqua sunt, directa: & asperę
uertentur in uias planas: & uidebit̄ omnis caro
salutare dei. * Dicebat ergo ad turbas, quæ exi-
bant ut baptizarentur ab ipso: Progenies uipe-
rarum, quis submonstrauit uobis ut fugeritis a
uentura ira? facite ergo fructus dignos pœniten-
tiæ: et ne cœperitis dicere intra uos ipsos: Patrem
habemus Abrahā. Dico enim uobis, potens est
deus de lapidibus istis suscitare filios ipsi Abra-
hæ. Iā uero et securis ad radicē arborū posita est.
* Omnis ergo arbor nō faciēs fructū bonū, exci-
ditur, & in ignē cōñcitur. Et interrogabant eū
turbæ, dicētes: Quid ergo faciemus? Respondēs
autem, dicit illis: Qui habet duas tunicas, imper-
tiat non habenti: & qui habet escas, similiter fa-
ciat. Venerunt autē & publicani, ut baptizaren-
tur, & dixerunt ad illum: Magister, quid facie-
mus? At ille dixit ad eos: Ne quid amplius, quàm
quod constitutum est uobis, exigatis. Interroga-
bant autē eum & milites, dicentes: Et nos quid fa-
ciemus? Et ait illis: Ne quem concurtiatis, ne quē

3. 3.
Mat. 10.

Esa. 40.

Mat. 3.

Ro. 1.

Io. 1.

Mat. 3.

Mat. 3. 7.

Cap. III. EVANG. SECVN^o

- calumniemini: & contenti estote stipendijs ue-
 stris. Expectante autē populo, & cogitantibus
 omnibus in cordibus suis de Ioanne, nū ipse es-
 set ille Christus: Respondit Ioannes, dicens uni-
 uersis: *Ego quidē aqua baptizo uos, sed ueniet
 fortior me, cuius nō sum dignus soluere corrigiā
 calciamentorum, ipse uos baptizabit spiritu san-
 cto & igni: * cuius uentilabrum in manu ipsius,
 & purgabit aream suam, & congregabit triticū
 in horreum suum, paleas autem comburet igni
 inextinguibili. Multa quidem & alia exhortans,
 euangelizabat populo. * Herodes autē tetrar-
 cha, cum corripere ab illo de Herodiade uxore
 fratris sui, de cetero omnibus malis quæ faciebat
 Herodes, adiecit & hoc super omnia, & inclusit
 Ioannem in carcerē. * Factum est autē cum bapti-
 zaretur omnis populus, ut & Iesus baptizato et
 orante, apertum sit cælū, ac descendit spiritus san-
 ctus corporali specie, quasi columba in ipsum, et
 uox de cælo facta est, quæ diceret: * Tu es filius
 ille meus dilectus, in te complacitū est mihi. Et
 ipse Iesus incipiebat esse ferme annorum triginta,
 ut putabatur, filius Ioseph, * qui fuit filius He-
 li, qui fuit Mathat, qui fuit Leui, q̄ fuit Melchi,
 qui fuit Ianne, q̄ fuit Ioseph, q̄ fuit Matathia,
 qui fuit Amos, qui fuit Naum, q̄ fuit Helli, qui
 fuit Nagge, qui fuit Maath, qui fuit Matathia,
 qui fuit Semei, qui fuit Iosech, qui fuit Iuda, qui
 fuit Ioanna, qui fuit Rhesa, qui fuit Zorobabel,
 qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi,
 qui fuit Addi, qui fuit Cosam, qui fuit Helmadā,
 qui fuit Her, qui fuit Ieso, qui fuit Heliezer, qui
 fuit Ioram, qui fuit Mattha, qui fuit Leui, qui
 fuit Symeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui
 fuit Ionam, qui fuit Heliachim, qui fuit Meleā,
 qui fuit Menam, qui fuit Mathatha, qui fuit Na-
 than,

than, qui fuit **Dauid**, qui fuit **Iesse**, qui fuit **Obed**, qui fuit **Booz**, qui fuit **Salmon**, qui fuit **Naasson**, qui fuit **Aminadab**, qui fuit **Aram**, qui fuit **Esrom**, qui fuit **Phares**, qui fuit **Iudæ**, qui fuit **Iacob**, qui fuit **Iaac**, qui fuit **Abrahæ**, qui fuit **Tharræ**, qui fuit **Nachor**, qui fuit **Saruch**, qui fuit **Ragau**, qui fuit **Phalec**, qui fuit **Heber**, qui fuit **Sale**, qui fuit **Cainan**, qui fuit **Arphaxat**, qui fuit **Sem**, qui fuit **Noë**, qui fuit **Lamech**, qui fuit **Mathusala**, qui fuit **Enoch**, qui fuit **Iareth**, qui fuit **Malalehel**, qui fuit **Cainan**, q̄ fuit **Enos**, qui fuit **Seth**, qui fuit **Adam**, qui fuit dei.

CAPVT IIII.

4. 1.

***I**esus autem plenus spiritu sancto, re-
gressus est à Iordane, & actus est per
spiritum in desertum, ac diebus qua-
draginta tentabatur à diabolo, * ni-

Mat. Ro.

Mat. 4.

hilq̄ comedit in diebus illis: & consummatis il-
lis, deinde esurijt. Dixit aut̄ illi diabolus: Si filius
es dei, dic lapidi huic, ut panis fiat. Et respondit
ad illū Iesus, dicens: Scriptū est, * Non pane solo
uiuet homo, sed omni uerbo dei. Et subduxit il-
lum diabolus in montē excelsū, & ostendit illi
omnia regna orbis terræ in puncto temporis, &
ait illi diabolus: Tibi dabo potestātē hanc uni-
uersam, & gloriā illorū, quia mihi tradita sunt,
& cuiuscūq̄ uolo, do illam: tu ergo si adoraueris
prouolutus corā me, erunt tua omnia. Et respon-
dens Iesus, dixit illi: Abi post me Satana. Scriptū
est enim, * Adorabis dominū deum tuum, & illū
solum coles. Et duxit illū Herosolyma, statuitq̄
eum super pinnā templi, & dixit illi: Si filius dei
es, mitte teipsum hinc deorsum: * Scriptū est em̄,
quod angelis suis mandauit de te, ut seruent te,
& in manibus tollent te, ne offendas ad lapidem
pedem tuum. Et respondens Iesus, ait illi: Dicitū

Deut. 8.

Deut. 6.

Psal. 90.

Cap. IIII. EVANG. SECVN

Deut. 6. est, * Non tentabis dominum deū tuum. Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo usq; ad tempus. Et reuersus est Iesus uirtute spiritus in Galilæā: * & fama exiit per uniuersam regionē de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum, & glorificabatur ab omnibus. * Et uenit Nazareth, ubi erat nutritus, & intrauit secundū consuetudinem suam die sabbatorū in synagogam, & surrexit ut legeret. Et traditus est illi liber Esaia propheta, & ut explicuit librū, inuenit locū ubi scriptum erat: * Spiritus domini super me, propterea quod unxit me, ad euangelizandū pauperibus misit me, ut sanem contritos corde: ut predicē captiuis remissionē, & cæcis uisum: ut emittā contractos per remissionem, ut predicem annum domini acceptū. Et complicato libro reddidit ministro, ac resedit. Et omnium in synagoga oculi erant defixi in eum. Cæpit autem dicere ad illos: Hodie impleta est hæc scriptura in auribus uestris. Et omnes testimonium illi dabant, et mirabantur super gratia sermonū, qui procedebāt ex ore ipsius, dicebantq;: * Nōne hic est filius Ioseph? Et ait illis: Omnino dicitis mihi hæc similitudinē: Medice, cura te ipsum. Quæcūq; audiuimus facta in Capernaū, fac & hic in patria tua. Ait autē: Amen dico uobis: * Nemo propheta acceptus est in patria sua. * Sed in ueritate dico uobis, multę uiduæ erant in diebus Helia in Israël, quando clausum est cælū annis tribus & mensibus sex, cum facta esset fames magna per omnē terram, et ad nullā illarum missus est Helias, nisi in Sarephtha Sidonis ad mulierē uiduam. * Et multi leprosi erant in Israël sub Heliseo propheta, & nemo eorū mundatus est, nisi Naaman Syrus. Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes. Et insurrexerunt, eieceruntq;

runtq; illum è ciuitate, & duxerūt illum usq; ad
 supercilium montis, super quem ciuitas illorum
 erat ædificata, ut præcipitarent eum. Ipse autem
 transiens, per medium illorū ibat. * Et descendit
 Capernaū ciuitatem Galilæe, ibiq; docebat illos
 sabbatis. * Et stupebāt super doctrīna eius, quia
 cum potestate coniunctus erat sermo ipsius. * Et
 in synagoga erat homo habens spiritum dæmo-
 nis immundū, & exclamauit uoce magna, dicēs:
Eia, quid tibi nobiscū est Iesu Nazarene? Veni-
sti ad perdendum nos? Scio te qui sis, sanctus ille
dei. Et increpauit illum Iesus, dicēs, Obmutescē
& exi ab eo. Et cum proiecisset illum dæmoniū
 in medium, exiit ab illo, nihilq; illi nocuit. Et fa-
 ctus est pauor super omnes, & colloquebantur
 inter se, dicentes: Quis sermo hic est? quia cum
authoritate ac potestate imperat immundis spi-
ritibus, & exeunt. Et diulgabatur fama de illo
 in omnē locum undiq; finitimæ regionis. * Cum
 surrexisset autē Iesus de synagoga, introiuit in
 domum Simonis: Socrus autē Simonis tenebatur
febri magna, & rogauerūt illū pro ea: & adstās
supra illam, increpauit febrem, & febris dimisit
illā: statimq; surgens, ministrabat illis. * Cū autē
 sol occideret, omnes qui habebant infirmos mor-
 bis uarijs, ducebant illos ad eum, at ille singulis
 manus imponens, sanabat eos. * Exibant autem
& dæmonia à multis, clamantia, ac dicentia: Tu
es Christus ille filius dei. Et increpans nō sinebat
 ea loqui, quod sciebant ipsum esse Christū. * Fa-
 cto autem die egressus ibat in desertū locum, &
 turbæ quærebant eū, & uenerūt usq; ad ipsum,
 & detinebant illum, ne discederet ab eis. Quibus
ille ait: & alijs ciuitatibus oportet me euangeli-
zare regnū dei: nam in hoc missus sum. Et præ-
 dicabat in synagogis Galilææ.

1. 2.
Ro. 10.7. 2. 1.
Mat. L. R.
Mar. 1.8. 1.
Mat. Ro.

Mar. 1.

Mar. 3.

Mar. 1.

ding

Mar. 4.

Ibidem.

4. 7.
Mat. Mar.8. 1.
Mat. Ro.

Leui. 13.

4. 3. 6
Mat. R. I.

* Actum est autē, cum turba immineret ei, ut audiret uerbū dei, & ipse stabat iuxta stagnum Genesareth, & uīdit duas naues stantes ad stagnū, piscatores autem descenderant ex illis, & abluēbant retia. Ingressus autem in unam nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum, ut à terra abduceret piscillum: & sedēs docebat de nauī turbas. * Ut cessauit autē loqui, dixit ad Simonem: Duc in altū, & laxate retia uestra in capturā. Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctē laborantes, nihil cepimus, tamen tuo iussu laxaborete. Et cum hoc fecissent, concluderunt piscium multitudinē copiosam. Rumpēbatur autem rete eorū. Et annuerant socijs, qui erant in altera naui, ut uenirent & adiuuarent ipsos: & uenerunt, atq; impleuerunt ambas naues, ita ut mergerentur. Quod cum uideret Simon Petrus, accidit ad genua Iesu, dicens: Discede à me domine, quia homo peccator sum. Stupor enim circūdederat eum, & omnes qui cum illo fuerant, super captu piscium quē ceperant: similiter autem Iacobum & Ioannem filios Zebedæi, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonē Iesus: * Ne metuas, posthac homines capies. Et subductis in terrā nauibus, relictijs omnibus sequuti sunt eum. * Et accidit, cum esset in quadam ciuitate, & ecce uir plenus lepra, cumq; uidisset Iesum, prostratus in faciem, rogauit eum, dicens: Domine, si uis, potes me mundare. Et protensa manu tetigit eum, dicens: Volo, mundus esto. Et confestim lepra discessit ab illo. Et ipse præcepit illi, ne cuiquam diceret: sed uade, inquit, * ostende te ipsum sacerdoti, & offer pro emundatione tuā, quemadmodū præcepit Moyses in testimoniū illis. * Peruagabat autē

autem magis rumor de illo, & conueniebant tur
 b̄a mult̄a, ut audirent & sanarentur ab ipso ab 14. 6.
 infirmitatibus suis. * Ipse autē agebat in secessū Mat. Ro.
 in desertis, et orabat. Et factum est quodā die, et
 ipse docebat, erantq; pharisæi sedentes, ac legis
 doctores, qui uenerant ex omni castello Galilæe
 & Iudææ & Hierusalē, & uirtus domini aderat 9. 2. 5.
 ad sanandū eos. * Et ecce uiri portantes in lecto Mat. M. I.
 hominē, qui erat paralyticus, & quærebant eum
 inferre, & ponere ante illum. * Et non inuenien
 tes, qua parte illum inferrent præ turba, ascende
 runt super tectum, ac per tegulas diuiserunt eū Mar. 2.
 cum lectulo in medium ante Iesum. * Quorum fi
 dem ut uidit, dixit illi: Homo, remittantur tibi
 peccata tua. Et cœperūt cogitare scribæ & pha
 risæi, dicentes: Quis est is, qui loquitur blasphe
 mias? Quis potest remittere peccata, nisi solus
 deus? Ut cognouit autē Iesus cogitationes eorū,
 respondens dixit ad illos: Quid cogitatis in cor
 dibus uestris? Vtrū est facilius dicere, remittant
 tibi peccata: an dicere, surge & ambula? Ut autē
 sciatis quod filius hominis habet potestatem in
 terra remittēdi peccata, ait paralytico: * Tibi di
 co, surge, tolle lectulū tuum, & uade in domum
 tuam. Isq; cōfestim surgens coram illis, tollebat
 in quo iacuerat, abiitq; in domum suam, glori
 ficans deum, & stupor corripuit omnes, & glori
 ficabant deum, & repleti sunt timore, dicentes: 9. 2.
 Vidimus incredibilia hodie. * Et post hæc exiit, Mat. Mar.
 ac uidit publicanum, nomine Leui, sedentem ad
 telonium, & ait illi: Sequere me. Atq; is relictis
 omnibus, surgens, sequutus est eum. * Et fecit ei
 conuiuū magnum Leui in domo sua, et erat tur
 ba multa publicanorum & aliorum, qui cū illis
 accumbebant. Et murmurabant scribæ & phari
 sæi aduersus discipulos eius, dicentes: Quare cū

Cap. VI. EVANG. SECVN.

Ibidem. publicanis & peccatoribus editis & bibitis? Et respondens Iesus, dixit ad illos: * Non egent qui sani sunt, medico, sed qui male habent. Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. At illi dixerunt ad eum: * Quare discipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & pharisæorum, tui uero edunt & bibunt? Quibus ipse ait: Num potestis facere ut filii thalami, dum cum illis est sponsus, ieiunent? Venient autem dies, & cum ablatu fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autem & similitudinem ad illos: * Nemo immixturam noui uestimenti mittit in uestimentum uetus, alioquin & nouum rumpit, & ueteri non conuenit immixtura ex nouo. Et nemo mittit uinum nouum in utres ueteres, alioquin rumpet uinum nouum utres, & ipsum effundet, & utres peribunt: Sed uinum mustum in utres novos mittendum est, & utraq; conseruantur. Et nemo qui biberit uetus, statim uult nouum, dicit enim: uetus melius est.

C A P V T VI.

12. 2.
Mat. Mar.

1. Reg. 2.

12. 3.
Mat. Ro.

* Ccidit autem, ut in sabbato secundo primo transiret per sata, ac uellebant discipuli eius spicas, edebantq; confringentes manibus. Quidam autem pharisæorum dicebant illis: Quid facitis, quod non licet facere in sabbatis? Et respondens Iesus ad eos, dixit: * Ne hoc quidem legistis, quod fecit Dauid, cum esurisset ipse, & qui cum illo erant, quomodo intrauit in domum dei, & panes propositionis sumpsit, editq; , ac dedit etiam his qui secum erant, quos non licet edere, nisi tantum sacerdotibus? Et dicebat illis: * Dominus est filius hominis etiam sabbati. Factum est autem & in alio sabbato, ut intraret in synagogam, ac doceret. Et erat ibi homo, & manus eius dextera erat arida. Obseruabant

seruabant aut eum scribæ ac pharisæi, an in sab-
 bato sanaturus esset, ut inuenirent unde accusa-
 rent eum. Ipse uero sciebat cogitationes eorum,
 & ait homini qui habebat manum aridam: Sur-
 ge & sta in medio. Ille uero surgens stetit. Ait
 igitur ad illos Iesus: * Interrogabo uos: utrum li-
cet sabbatis benefacere, an malefacere: animam
seruare, an perdere? Et circumspectis omnibus il-
 lis, dixit homini: Extende manum tuam. Ille aut
 fecit, & restituta est manus eius sana sicut altera.
 Ipsi aut repleti sunt amentia, & colloquebantur
 inter sese, quid nam facerent Iesu. * Factum est aut
in illis diebus, exiit in montem ad orandum, eratq;
 pernoctans in deprecatione dei. Et cum dies fa-
 ctus esset, * uocauit discipulos suos, et elegit duo-
 decim ex ipsis, quos & apostolos nominauit, Si-
 monem, quem & nominauit Petrum, & An-
 dream fratrem eius, Iacobum & Ioannem, Phi-
 lippum & Bartholomæum: Matthæum & Tho-
 mam: Iacobum Alphæi filium, & Simonem qui
 uocatur Zelotes: & Iudam Iacobi, & Iudam
 Iscariotem, qui idem fuit proditor. Et descendens
 cum illis, stetit in loco campestri, turbaq; disci-
 pulorum eius, * & multitudo copiosa plebis ex
 omni Iudæa & Hierusalem, & à maritima Ty-
 ro & Sidone, qui uenerant ut audirent eum, &
 sanarentur à morbis suis, & qui uexabantur à
 spiritibus immundis, & sanabantur. Et omnis
 turba quærebat eum tangere, quia uirtus ab illo
 exibat, & sanabat omnes. * Et ipse attollens oculo-
 suos in discipulos, dicebat: * Beati paupe-
res, quia uestrum est regnum dei. * Beati qui
esuritis nunc, quia saturabimini. Beati qui fle-
is nunc, quia ridebitis. * Beati eritis, cum uos
oderint homines, et separauerint uos, & expro-
brauerint, & eiecerint nomē uestrum, tanquam

Mat. 12.

14. 6.

Mat. Ro.

Mat. 10.

Ro. 3.

Act. 1.

Mar 3.

Mat. 5.

Ibidem.

Ecc. 31.

Ibidem.

Ibidem.

- malum propter filium hominis. Gaudete in illa die & exultate, ecce enim merces uestra multa est in cœlis. Secundum hæc enim faciebant prophetae
- Amos. 6. patres eorum. * Veruntamen uæ uobis diuitibus, qui habetis consolationem uestram. Væ uobis qui saturati estis, quia esurietis. Væ uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Væ uobis cum laudauerint uos omnes homines. Secundum hæc enim faciebant pseudoprophetae patres eorum.
- Mat. 7. Sed uobis dico qui auditis: * Diligite inimicos uestros, benefacite his qui uos oderunt. Benedicite maledicentibus uobis, & orate pro calumniantibus uos. * Percutienti te in maxillam, præbe & alteram: & ab eo qui aufert tibi pallium, etiam tunicam noli prohibere. Omni autem exigenti abste, tribue, & ab eo qui aufert que tua sunt, ne reposcas. * Et prout uultis ut faciant uobis homines, uos quoque facite illis similiter. * Et si diligitis eos qui uos diligunt, quæ uobis est gratia? Nã & peccatores eos à quibus diliguntur, diligunt. Et si benefeceritis his qui uobis benefaciunt, que uobis est gratia? Siquidem & peccatores hoc faciunt. Et si mutuum dederitis his, à quibus speratis uos recepturos, quæ gratia est uobis? Nam et peccatores peccatoribus dant mutuũ, ut recipiant paria. Quinimò diligite inimicos uestros, & benefacite, & mutuum date, nihil inde sperantes, & erit merces uestra multa, & eritis filij altissimi, quia ipse benignus est erga ingratos ac malos. Estote ergo misericordes, sicut & pater uester misericors est. * Nolite iudicare, & ne iudicabimini. Nolite condemnare, & nõ condemnabimini. Remittite, & remittetur uobis. Date, & dabitur uobis. Mensuram bonam & confertam & concussam atque exundantem dabunt in sinũ uestrum. * Eadem quippe mensura qua metimini, metientur
7. 4. Mat. Mar.

metentur alij uobis. Dicebat autē illis similitudo
 dinē: * Nunquid potest cæcus cæcū ducere? nōn
 ne ambo in foueam cadunt? * Non est discipulus
 supra magistrū suum: perfectus autē omnis erit,
 sicut magister ipsius. * Quid autē uides festucā in
 oculo fratris tui, trabem autē quæ in oculo pro-
 prio est, non animaduertis? Aut quomodo po-
 tes dicere fratri tuo: frater, sine, enī etiam festucam
 quæ in oculo tuo est, ipse in oculo tuo trabē non
 uidens? Hypocrita, enīce primū trabem ex oculo
 tuo, & tunc perspicies, ut enīcias festucā, quæ est
 in oculo fratris tui. * Nō est em̄ arbor bona, quæ
 facit fructū malum, neq; arbor mala faciens fru-
 ctum bonū. Vnaquæq; em̄ arbor ex fructu suo
 cognoscitur. * Neq; em̄ ē spinis colligunt ficus,
 neq; ē rubo uindemiāt uuam. * Bonus homo ex
 bono thesauro cordis sui profert bonū, & malus
 homo ex malo thesauro cordis sui profert malū.
 Ex abundantia em̄ cordis loquit̄ os eius. * Quid
 autē uocatis me domine, domine, & non facitis
 quæ dico? * Quisquis uenit ad me, & audit ser-
 mones meos, & facit eos, ostēdam uobis, cui si-
 milis sit. Similis est homini ædificantī domum,
 qui fodit in altū, & posuit fundamentū super pe-
 tram: Inundatione autē facta, illisum est flumen
 domui illi, & non potuit eam mouere. Fundata
 enim erat super petram. Qui autem audiuit &
 nō fecit, similis est homini, qui ædificauit domū
 suam super terram, absq; fundamento, in quam
 illisus est fluuius, & continuo cecidit, & facta est
 ruina domus illius magna. CAP. VII.

Mat. 15.

Mat. 10.

Ro. 1. 15.

Mat. 7.

Mat. 7.

Ibidem.

Mat. 12.

Mat 7.

Ibidem.

Um autem consummasset omnia uer-
 ba sua, audiente populo, * intrauit Ca-
 pernaum. Centurionis autē cuiusdam
 seruus male habens, agebat animam,
 qui illi erat charus. Cū audisset autē de Iesu, misit

8.

4.

Mat.

10.

Cap. VII. EVANG. SECVNO

ad eum seniores Iudæorum, rogans eum, ut ueniret & seruaret seruū suū. At illi cum uenissent ad Iesum, rogabant eum studiose, dicentes: Dignus est, ut hoc illi præstes: diligit enim gentem nostram, & synagogam ipse ædificauit nobis. Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe abesset à domo, misit ad eū centurio amicos, dicens ei: * Domine, noli uexari. Non enim sum dignus, ut sub tectū meum intres: Quapropter nec meipsum sum dignum arbitratus, ut uenirē ad te, sed dicuerbo, & sanabitur puer meus. Nā & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic, uade, ac uadit: & alteri, ueni, ac uenit: & seruo meo, fac hoc, ac facit. Auditis autem his, Iesus miratus est eum, & conuersus, sequenti se turbæ dixit: Dico uobis, ne in Israël quidem tantam fidē inueni. * Et reuersi qui missi fuerant, in domum, inuenerunt seruū qui languerat, sanū. Et factū est deinceps, ibat in ciuitatē, quæ uocatur Nain, & ibant cū eo discipuli eius multi, turbæq; copiosa. Cū autē appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matri suæ, & hæc uidua erat: & turba ciuitatis multa cū illa. Quam cum uidisset dominus, misericordia motus super eā, dixit illi: Noli flere. Et accessit, tetigitq; loculū. Porro qui portabant substiterunt: Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit q̄ erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit illū matri suæ. Accepit autem omnes timor, & glorificabant deum, dicentes: Propheta magnus surrexit inter nos, & deus uisitauit plebē suam. Et exiit hic rumor in uniuersam Iudæam de eo, & omnē finitimā regionem. Et nunciauerunt Ioanni discipuli ipsius de his oībus. * Et conuocauit duos de discipulis suis Ioannes, misitq; ad Iesum, dicens: Tu es qui uentur⁹

uenturus es, an aliū expectamus? Cum autē uenissent ad eum uiri, dixerunt: Ioannes baptista misit nos ad te, dicēs: Tu es ille quē uenturus erat, an aliū expectamus? In eadem autē hora multos curauit à morbis, ac plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit uisum. Et respondens, dixit illis: * Euntes renunciate Ioanni, quæ uidistis & audistis, quod cæci uident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, * pauperibus annunciat Euangeliū: & beatus est quicumq; nō fuerit offensus per me. Et cū discessissent nunciū Ioannis, cœpit de Ioanne dicere ad turbas: Quid existis in desertū ut uideretis? harundinē uento agitari? Sed quid existis uisuri: hominem mollibus uestimētis indutū? Ecce qui uestitu splēdido uestiunt, & in delicijs agūt, in aulis regū sunt. Sed quid existis ad uidendū? Prophetā? Vtiq; dico uobis, & plus quā prophetam. * Hic est de quo scriptū est: Ecce mitto angelū meū ante faciē tuā, qui præparabit uiam tuā ante te. * Dico autē uobis: Maior inter natos mulierū propheta Ioanne baptista nemo est: at tamen qui minor est in regno dei, maior est illo. * Et omnis populus audiens, & publicani iusti-
 ficauerūt deū, baptizati baptismo Ioannis. Pharisæi autē, & legis periti consilium dei spreuerunt aduersus semetipsos, non baptizati ab eo. Ait autem dominus: * Cui ergo similes dicam homines generationis huius, & cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro, & acclamantibus inter se, ac dicentibus: Cantauimus uobis tibis, & nō saltaſtis: cecinimus uobis lugubria, & nō ploraſtis. Venit enim Ioannes baptista, neque edens panem, neq; bibens uinum, & dicitis: Dæmonium habet. * Venit filius hominis edens ac bibēs, & dicitis: Ecce homo edax & uinipotus,

Ibidem.

Esa. 61.

II. 3.
Mat. Mat.II. I.
Mat. Mar.

Mar. I.

Mat. II.

Ibidem.

26. 14. 12 *amicus publicanorū ac peccatorum. Et iustificatio est sapiētia à filijs suis omnibus. * Rogabat autem illū quidam è pharisæis, ut caperet cibū cum ipso. Et ingressus domū pharisæi, accubuit. * Et ecce mulier quæ fuerat in ciuitate peccatrix, ut cognouit quod accubuisset in domo pharisæi, at tulit alabastrum unguentī, stansq; ad pedes eius à tergo, flēs, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui extergebat, & deosculabatur pedes eius, & unguento ungebat. Videns autem pharisæus, qui uocauerat eum, ait intra se, dicēs: Hic si esset propheta, sciret utiq; quæ & qualis est mulier, quæ tangit ipsum, quia peccatrix est. Et respondens Iesus, dixit ad illū: Simon, habeo quiddam quod tibi dicā. At ille dicit: Magister dic. Duo debitores erant cuidam creditori, unus debebat denarios quingentos, & alter quinquaginta. Cū autē illi nō essent soluendo, cōdonauit utrisq;: horū igitur dic uter eum plus diligit? Respondēs Simon, dixit: Existimo quod is cui plus condonauit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierē, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intraui in domū tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autē lachrymis rigauit pedes meos, et capillis capitis sui exterfit. Oculū mihi non dedisti: hæc autem ex quo intraui, nō cessauit deosculari pedes meos. Oleo caput meū nō unxisti: hæc autē unguēto unxit pedes meos: propter quod dico tibi: Remittant peccata eius multa, quoniam dilexit multum: Cui autem minus remittitur, is minus diligit. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. Et cœperūt qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis es hic, qui etiam peccata remittit? Dixit autē ad mulierem: Fides tua te saluam fecit, uade cum pace.*

DVM LVCAM.
CAPVT VIII.

67

ET factum est deinceps, & ipse iter faciebat per singulas ciuitates & castella, prædicans & annuncians regnum dei, & duodecim cū illo, simulq; mulieres aliquæ, quæ erant sanatæ à spiritibus malis, et infirmitatibus: * Maria quæ uocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant, & Ioanna uxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Cum autē turba plurima cōueniret, & è singulis ciuitatibus properarēt ad eum, dixit per similitudinem: * Exiit qui sementem faciebat, ad seminandum semen suū: & inter seminandum, aliud cecidit circa uiam, & conculcatū est, & uolucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, & enatū aruit, quia nō habebat humorē. Et aliud cecidit inter spinas, et simul enatæ spinæ suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, & enatū fecit fructū centuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures ad audiendū, audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius, dicentes, quæ esset ista parabola. At ille dixit: * Vobis datum est nosse mysteria regni dei, cæteris autē per parabolas, * ut uidentes non uideant, & audientes, nō intelligāt. A c. 28. * Est autem hæc parabola: Semen est sermo dei: qui autē iuxta uiam, hi sunt qui audiunt, deinde uenit diabolus, & tollit sermonē de corde eorū, ne credentes seruentur. Nam qui super petram, nō sunt, qui cum audierint, cum gaudio suscipiūt sermonē: & hi radices non habent, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedūt. Quod autē in spinas cecidit, hi sunt, qui audierunt, & à sollicitudinibus & diuitiis ac uoluptatibus uitæ euntes suffocantur, nec referunt fru-

Lu. 4.

13. 4.
Mat. Ro.

13. 4. 13
Mat. R. 10

A c. 28.

Mat. 13.

Ro. 4.

Cap: VIII. EVANG. SECVN^o

7. 4. II. in corde honesto ac bono audientes sermonem,
 M. R. Lu. retinent, & fructū afferunt per patientiā. * Ne-
 mo uero cū lucernā accenderit, operit eam uase,
 aut subter lectū ponit: sed super candelabrū po-
 nit, ut intrantes uideant lumen. * Non est em̄ oc-
 cultum, quod non manifestū sit futurū: nec ab-
 sconditum, quod nō sit cognoscendū, & in pro-
 patulū uenturū. * Videte ergo quomodo audia-
 tis. Quisquis enim habet, dabitur illi: & quicūq;
 nō habet, etiam quod putat se habere, auferetur
 ab illo. * Venerunt autem ad illū mater & fratres
 eius, & nō poterant adire eū præ turba, & nun-
 ciatum est illi, dictumq;: Mater tua & fratres tuī
 stant foris, uolentes te uidere. Qui respondens
 dixit ad eos: Mater mea & fratres mei hī sunt,
 qui sermonē dei audiunt, ac faciunt illū. * Factū
 est autē quodam die, & ipse ascendit in nauim,
 ac discipuli eius, et ait ad illos: Trañciamus in uī-
 teriorem ripam stagni. ac soluerunt. Cæterū nau-
 uigantibus illis, obdormiuit: & ingruit procel-
 la uenti in stagnū, & complebantur, ac pericli-
 tabantur. Accedentes autē suscitauerunt eum, di-
 centes: Præceptor, præceptor, perimus. At ille
 experrectus, increpauit uentū ac tempestatem
 aquæ: & cessauerūt, factaq; est tranquillitas. Di-
 xit autē illis: Vbi est fides uestra? Timentes autē mi-
 rati sunt inter se, dicentes: * Quis putas hic est,
 quia uentis quoq; & aquæ imperat, & obediūt
 ei? Et nauigauerunt ad regionē Gadarenorum,
 quæ est contra Galilæam. Et cum de nauī egres-
 sus esset ad terram, occurrit illi uir quidam e ci-
 uitate, qui habebat dæmoniū iam temporibus
 multis: & uestimento nō induebatur, neq; in do-
 mo manebat, sed in monumentis. Is ut uidit Ie-
 sum, & exclamasset, procidit ante illum, ac uoce
 magna

magna dixit: * Quid mihi rei tecum est Iesu fili Mat. 8.
 dei altissimi? Obsecro te, ne me torqueas. Præci- Mar. 5.
 piebat em̄ spiritui immundo, ut exiret ab homi-
 ne. Frequenter enim corripuerat illū, & uincies
 batur catenis, & compedibus custodiebatur, &
 ruptis uinculis agebatur à dæmonio in deserta.
 Interrogauit autē illum Iesus, dicens: * Quod tibi Mar. 5.
 nomē est? At ille dixit: Legio, quia intrauerūt
 dæmonia multa in eum, Et rogauerunt illū, ne 8. 5.
 imperaret ipsis, ut in abyssum irent. * Erat autē Mat. Mar.
 ibi grex porcorū multorū pascentiū in monte,
 & rogabant eum ut permitteret ipsis in illos in-
 gredi. Et permisit illis. Exierunt ergo dæmonia
 ab homine, & intrauerunt in porcos, & impetu
 abijt grex per præceps in stagnū, & suffocatus
 est. Porro ut uiderūt quod acciderat n̄ qui pasces-
 bant, fugerunt, rumoremq; nunciauerūt in ciui-
 tatem ac uillas. Exierunt autē, ut uiderent quod
 factum erat, & uenerunt ad Iesum, & inuenerūt
 hominem sedentē, à quo dæmonia exierant, ue-
 stritum ac sana mēte, ad pedes Iesu, & timuerūt.
 Nunciauerunt autē illis etiam qui uiderant, quo-
 modo sanus factus esset is, qui agitabatur à dæ-
 monio. Et rogauerunt illū omnis multitudo Ga-
 darenorum, ut discederet ab ipsis, quia magno ti-
 more tenebantur. * Ipse autem conscensa naui re Rom. 5.
 uersus est. Rogauerat enim illū uir à quo dæmo-
 nia exierant, ut cum eo esset, sed ablegauit eū Ie-
 sus, dicens: Redi in domum tuam, & narra quæ-
 cūq; tibi fecerit deus. Et abijt per totam ciuita-
 tem, prædicans quæcūq; sibi fecisset Iesus. Factū
 est autem, cum rediret Iesus, excepit illū turba:
 nam omnes expectabāt eum. * Et ecce uenit uir, 9. 5.
 cui nomen Iairus, & ipse princeps synagogæ Mat. Mar.
 erat, acciditq; ad pedes Iesu, rogans eum, ut in-
 traret in domū suam: quoniam unica filia erat ei

ferē annorum duodecim, et hæc moriebat̄. Verū
inter eundum, turbæ coartabant eum. Et mulier
quæ erat obnoxia profluuio sanguinis ab annis
duodecim, quæ in medicos impenderat omnem
substantiam, nec ab ullo potuerat curari, accessit
retro, & tetigit fimbriam uestimēti eius, & con-
festim sistebatur fluxus sanguinis eius. Et ait Ie-
sus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autem
omnibus, dixit Petrus, & qui cū illo erant: Præ-
ceptor, turbæ te constringunt & affliçant, & dī-
cis: Quis me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit me
aliquis. Nam ego noui uirtutem à me exisse. Vi-
dens autē mulier quod non latuisset, tremens ue-
nit ac procidit ante pedes eius: & ob quam cau-
sam tetigisset eum, indicauit ei coram toto popu-
lo, & quemadmodū confestim sanata fuisset. At
9. 5. ipse dixit ei: * Confide filia, fides tua te seruauit,
Mat. Ro. uade cum pace. Adhuc illo loquente, uenit quidā
à domo principis synagogæ, dicens ei: Mortua
est filia tua, noli uexare magistrū. Iesus autē au-
dito hoc uerbo, respondit patri puellæ: Noli ti-
Ibidem. mere, crede tantum, & salua erit. * Et cum uenis-
set in domum, non permisit intrare secum quem-
quam, nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem, et
patrem ac matrē puellæ. Flebant autem omnes
& plangebant illā. At ille dixit: Nolite flere, non
est mortua puella, sed dormit. Et deridebant eū,
scientes quod mortua esset. Ipse autem eiectis so-
ras omnibus, apprehensa manu eius clamauit, dī-
cens: Puella, surge. Et reuersus est spiritus eius,
& surrexit continuo: Ac iussit illi dari cibum. Et
stupuerunt parentes eius. At ille præcepit eis, ne
cui dicerent quod factum erat.

* Onuocatis autē Iesus duodecim, dedit illis potestatem & authoritatem super omnia dæmonia, & ut morbos sanarent. Et misit illos ut prædicarent regnū dei, & sanarent infirmos. Et ait ad illos: * Ne quid tuleritis in uiam, neq; uirgam, neq; peram, neq; panem, neq; pecuniā, neq; binas tunicas habeatis. Et in quācumq; domum intraueritis, illuc manete, atq; illic exeatis. * Et quicumq; non receperint uos, exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem è pedibus uestris excutite, in testimonium aduersus illos. * Egressi autē circumibant per castella, euangelizantes & curantes ubiq;. * Audiuit autē Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo, & hæsitabat, * eo quod diceretur à quibusdam, quod Ioānes surrexisset à mortuis: à quibusdam uero, quod Helias apparuisset: ab alijs autē, quod propheta quispiam ex antiquis surrexisset. Et ait Herodes: Ioannem ego decollauī: quis est autē iste, de quo ego talia audio? Et quærebat uidere eū. * Et reuersi apostoli, narrauerunt illi quæcumq; fecerant. * Et assumptis illis, secessit seorsum in locum desertum ciuitatis, quæ uocatur Bethsaida. Quod cū cognouissent turbæ, sequuntur eum illum: & excepit eos, et loquebatur illis de regno dei: & eos qui curatione indigebant, sanabat. * Dies autem cœperat declinare: & accedentes duodecim, dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella uillasq; uicinas diuertant, & inueniant escas: quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos: Vos date illis quod edāt. At illi dixerunt: Non sunt nobis plures, quàm quinque panes, & duo pisces, nisi nos eamus & emamus in omnem hunc populū escas. Erant autē ferè uir

10. 3. 6.
Mat. Mar.

10. 6. 10
Mat. R. L.

Ibidem.

6. 13.
Ro. Act.
Mat. 14.
Ro. 6.
Ro. 6.

Ibidem.
Mat. 14.
Ro. 6.
Io. 6.

Ibidem.

quinquies mille. Ait autē ad discipulos suos: Fa-
cite illos discumbere in singulo quoq; discubitu
quinguenos, atq; ita fecerunt, & fecerunt oēs
discumbere. Acceptis autem quinq; panibus &
 duobus piscibus, sublati in cœlum oculis, bene-
 dixit illis, & fregit, distribuitq; discipulis ut ap-
 ponerent turbæ. Et comederunt omnes, & satu-
 rati sunt. Et sublatū est quod superfuit illis fra-
 gmentorū cophini duodecim. * Et factū est, cū
 solus esset orans, erant cum illo & discipuli, in-
 terrogauitq; illos, dicens: Quem me dicunt esse
turbæ? At illi responderunt, & dixerunt: Ioannē
baptistam, alij autē Heliam, alij uero quod pro-
pheta quispiam de antiquis surrexit. Dixit autē
 illis: * Vos autem quem me esse dicitis? Respon-
 dens Simon Petrus, dixit: Christū dei. At ille cō-
 minatus illis, præcepit, ne cui dicerēt hoc, dicēs:
 * Oportet filiū hominis multa pati, & reprobari
à senioribus & principibus sacerdotū & scribis,
& occidi, & tertia die resurgere. Dicebat autem
 ad omnes: * Si quis uult post me uenire, abneget
semetipsum, et tollat crucē suam quotidie, & le-
quatur me. Qui enim uoluerit animā suam saluā
 facere, perdet illam. Qui uero perdiderit animā
 suam propter me, is saluā faciet illam. Quid em̄
 proficit homo, si lucretur uniuersum mundū, se
 autem ipsum perdat, aut iacturā suūp̄ius faciat?
 * Nam quem mei meorumq; sermonum pudue-
rit, huius & filium hominis pudebit, cum uene-
rit in maiestate sua, & patris, sanctorūq; ange-
lorū. * Dico autē uobis uere: sunt quidā hic stan-
 tes, qui non gustabunt mortē, donec uideant re-
 gnum dei. Factū est autē post hæc uerba ferē die-
 bus octo, & assumpsit Petrū, & Ioannem, & Ia-
 cobum, & ascendit in montem, ut oraret. Et fa-
 cta est, dum oraret, species uultus eius alia, & ue-
 stitus

stitutus eius candidus ac refulgēs. Et ecce duo uiri
 loquebantur cū illo, qui erant Moses & Helias:
 qui uisi in maiestate dicebant excessum eius, quē
 completurus erat Hierosolymis. Petrus uero, &
 qui cum illo erant, grauari erant somno. Exper-
 tecti autē uiderunt maiestatem eius, & duos uiros
 qui stabant cum illo. Et factū est cum discederēt
 ab illo, ait Petrus ad Iesum: Præceptor, bonū est
 nos hic esse, & faciamus tria tabernacula, unum
 tibi, & unū Moysi, & unū Heliae: nesciens quid di-
 ceret. Hæc autē illo loquente, facta est nubes, &
 obumbravit eos: timuerunt autē intrantibus illis
 in nubē. Et uox facta est de nube, dicēs: * Hic est Mat. 3. 17.
filius meus dilectus, ipsum audite. Et dum fieret Mar. 1. 9.
 uox, inuentus est Iesus solus: & ipsi tacuerūt, &
 nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his Lucæ 3.
 quæ uiderant. * Factum est autem in sequēti die 2. Pet. 1.
 descendētib; illis de monte, occurrit illi turba Mat. 17.
 multa. Et ecce uir de turba exclamauit, dicens: Mar. 9.
Magister, obsecro te, respice ad filium meū, quia
unicus est mihi: & ecce spiritus apprehendit eū,
 & subito clamat, & discerpit eum cum spuma,
 & uix discedit ab eo dilanians eum, & rogauit di-
 scipulos tuos, ut eñcerent illum, & non potue-
 runt. Respondēs autem Iesus, dixit: Onatio in-
fidelis & peruersa, usq; quo ero aq; uos, ac pa-
tiar uos? Adduc huc filium tuum. Cum adhuc au-
tem accederet, laniauit illum dæmonium, & dis-
spauit. Increpauit autem Iesus spiritū immundū
1. 2. 4.
dum, & sanauit puerum, & reddidit illum patri Mar. Lu.
suo. * Stupebant autē omnes super magnificen- Mat. 16.
tia dei. * Sed omnibus mirantibus super omni-
bus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite 19. & 20.
uos in auribus uestris sermones istos. * Filius em̄ R. 8. 9. 10.
hominis, futurū est ut tradat̄ in manus hominū.
 * At illi ignorabant uerbū istud, & erat abscon- Mar. 8.

- ditum ab illis, ut non intelligerent illud. Et time
 Mat. 18. bant eū interrogare de hoc uerbo. * Intrauit au-
 R. 9. L. 22. tem cogitatio inter eos, quis eorum maior esset.
 At Iesus uidens cogitationē cordis illorum, ap-
 10. 18. 9. prehendit puerū, & statuit illum iuxta se, & ait
 Mat. Ro. illis: * Quicumq; receperit puerum hunc nomine
 L. 10. 10. 13 meo, me recipit. Et quicumq; me receperit, reci-
 Mat. 20. pit eum qui me misit. * Nam qui minor est inter
 R. 9. L. 22. omnes uos, hic erit magnus. * Respondens autē
 * Ro. 9. Ioannes, dixit: Præceptor, uidimus quendā sub
 nomine tuo efficiētem dæmonia, & prohibui-
 mus eum: quia non sequitur nobiscum. Et ait ad
 illum Iesus: Nolite prohibere. Qui enim non est
aduersum nos, pro nobis est. * Factum est autem
 dum complerent dies assumptionis eius, & ipse
 faciē suam obfirmauerat, ut iret Hierosolyma,
 & misit nuncios ante conspectū suum: & euntes
 intrauerūt in ciuitatē Samaritanorum, ut para-
 rent illi: Et non receperunt eum, quia facies eius
 erat euntis Hierosolyma. Cum uidissent autē di-
 4. Reg. 1. scipuli eius, Iacobus & Ioannes, dixerunt: * Do-
 mine, uis dicamus ut ignis descendat de cælo, et
 consumat illos, quemadmodum & Helias fecit.
 Conuersus autē Iesus, increpauit illos, dicēs: Ne-
 Mat. 18. scitis cuius spiritus estis uos. * Filius enim homi-
 nis nō uenit ad perdendum animas hominū, sed
 Ro. 8. ad seruandū. Et abierunt in aliud castellum. * Fa-
 ctum est autē, ambulanti-
 bus illis in uia, dixit qui-
 dam ad illum: Sequar te quocūq; ieris. Dixit illi
 Iesus: Vulpes cauernas habent, & uolucres cæli
 nidōs: filius autem hominis non habet ubi caput
 suum reclinet. Ait autem ad alterū: Sequere me.
 Ille autē dixit: Domine, permittē mihi ut prius
 abeam, ac sepeliā patrem meū. Dixit autem ei
 Iesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu
 Mat. 8. uero uade, & annuncia regnū dēi. * Et ait alius:
 Sequar

Sequitur te domine, sed permitte mihi prius, ut dicam uale his qui sunt domi meæ. Ait ad illum Iesus: Nemo qui manu sua admota aratro, respexit à tergo, aptus est regno dei.

CAPVT X.

Post hæc autem designauit dominus & alios septuaginta, misitq; illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum, quod erat ipse uenturus: dicebat ergo illis: * Mellis quidē multa, sed operarij pauci. Rogate ergo dominū messis, ut extrudat operarios in messem suā. * Ite, ecce ego mitto uos sicut agnos inter lupos. * Nolite portare sacculum, neq; peram, neq; calciamenta: & neminem per uiam salutaueritis. * In quamcūq; domū intraueritis, primum dicite: Pax huic domui: & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax uestra: sin minus, ad uos reuertetur. * In eadem autē domo manete, edentes & bibentes quæ dantur ab illis. Dignus est enim operarius mercede sua. * Nolite transire de domo in domum. Et quamcūq; ciuitatem intraueritis & susceperint uos, edite quæ apponuntur uobis, & sanate infirmos qui in illa sunt, & dicite illis: Appropinquauit in uos regnū dei. * In quamcūq; autem ciuitatem intraueritis, & non susceperint uos, exeuntes in plateas eius, dicite: Etiam puluerem, qui adhæsit nobis de ciuitate uestra, extergimus in uos: tamen hoc scitote, quod appropinquauit in uos regnum dei. Dico uobis, quod Sodomis in die illo remissius erit, quàm illi ciuitati. * Væ tibi Chorozain, uæ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent uirtutes, quæ factæ sunt in uobis, olim in cilicio & cinere sedentes, scelerum suorum egissent pœnitentiam: ueruntamen Tyro & Sidoni remissius erit in iudicio.

Mat. 9.

Mat. 10.

Ibidem, et

R. 6. Lu. 9

Mat. 10.

Ro. 6.

Ibidem

Mat. 10.

10. 6. 9

Mat. R. L.

Mat. 11.

- quàm uobis. Et tu Capernaum, quæ usq; ad cœ-
 lum elata es, usq; ad infernum deprimèris. * Qui
 Mat. 10. uos audit, me audit: & qui uos spernit, me sper-
 nit: qui autem me spernit, spernit eum qui misit
 me. * Reuersi sunt aut septuaginta cum gaudio,
 Mar. 6. dicentes: Domine, etiam dæmonia subñciuntur
 nobis per nomen tuū. Ait autem illis: Videbam
 satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Ecce do-
 uobis potestaté calcandi super serpentes & scor-
 piones, & super omnem uirtuté inimici, & ni-
 hil uobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gau-
 dere, quod spiritus uobis subñciuntur: sed gau-
 dere, quod nomina uestra scripta sunt in cœlis.
 In eadem hora exultauit spiritu Iesus, & dixit:
 Mat. 11. * Confiteor tibi pater, domine cœli & terræ, quæ
 abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, et
 11. 8. reuelasti ea paruulis: etiã pater quoniã sic com-
 placitum est coram te. * Omnia mihi tradita sunt
 Mat. 10. à patre meo. Nemo scit quis sit filius, nisi pater:
 & quis sit pater, nisi filius, & cui uoluerit filius
 Mat. 13. aperire. * Et conuersus ad discipulos seorsim, di-
 xit: Beati oculi qui uident quæ uos uidetis. Dico
 enim uobis, quod multi prophetæ & reges uo-
 22. 12. luerunt uidere, quæ uos uidetis, & non uiderūt:
 Mat. Mar. & audire quæ auditis, et nō audierunt. * Et ecce
 quidam legisperitus surrexit, tentans illum, &
 dicens: Magister, quid faciendo uitam æternam
 possidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid scri-
 ptum est? quomodo legis? Ille respondēs, dixit:
 Deut. 6. * Diliges dominū deum tuū ex toto corde tuo,
 & ex tota anima tua, & ex totis uiribus tuis, &
 Leui. 19. ex tota mente tua: * & proximū tuum sicut teo
 Rho. 13. ipsum. Dixitq; illi, Recte respondisti: hoc fac, et
 Jacobi 2. uiues. Ille autem uolēs iustificare seipsum, dixit
 ad Iesum: Et quis est meus proximus? Respon-
 dens autem Iesus, dixit: Homo quidam descen-
 debat

debat ab Hierosolymis in Hiericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum uestibus: ac uulneribus inflictis, abierunt, semimortuo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem uia, uisoque illo præterit. Similiter & leuita, cum iret iuxta locum, cum accessisset, ac uidisset eum, præterit. Samaritanus autem quidam iter faciens, uenit ad eum: & uiso eo, misericordia motus est, & accedens obligauit uulnera eius, infundens oleum ac uinum: & imponens illum in suum iumentum, duxit in diuersorium, & curam eius egit. Et postero die egrediens, depromptos duos denarios dedit hospiti, & ait ei: Curam illius habe, & quodcumque præterea insumpseris, ego cum rediero, reddam tibi. Quis ergo horum trium uidetur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui exercuit misericordiam in illum. Ait igitur illi Iesus: Vade, & tu fac similiter. Factum est autem dum irent, ut ipse intraret in quoddam oppidulum, ac mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam: & huic erat soror, nomine Maria quæ etiam assidens ad pedes Iesu, audiebat sermonem illius. Martha autem distrahebatur circa frequens ministerium, quæ assistens, ait: Domine, non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me, ut sola ministrem? dic ergo illi ut me adiuuet. Et respondens dixit illi Iesus: Martha, Martha, sollicita es, & tumultuaris circa multa. Atqui unum est necessarium. Maria bonam partem delegit, quæ non auferetur ab ea.

C A P V T X I.

* T factum est cum oraret quodam Mat. 6.
in loco, ut cessauit, dixit quidam ex discipulis ei ad eum: Domine, doce nos orare, sicut et Ioannes docuit discipulos

Marg. 6.

- los suos. Et ait illis: Cum oratis, dicite: Pater nos-
ter, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuū: ad-
ueniat regnum tuū: fiat uoluntas tua quemad-
modum in cœlo, sic etiam in terra. Panē nostrū
quotidianū da nobis hodie: & remitte nobis pec-
cata nostra, si quidē & nos remittimus omni de-
benti nobis. Et ne nos inducas in tentationē: sed
libera nos à malo. Et ait ad illos: Quis uestrum
 habet amicū, & ibit ad illum media nocte, & di-
 cet illi: Amice, da mihi mutuo tres panes, quoniā
 amicus meus uenit de uia ad me, & non habeo
 quod apponam illi. Et ille intus respondens, di-
 cat: Noli mihi molestus esse, iam ostiū clausum
 est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non pos-
 sum surgere & dare tibi. Dico uobis, etiam si nō
 daturus sit illi surgens, eo quod amicus eius sit:
 7. 16. propter improbitatem tamen eius surget, ac da-
 Mat. 10. bit illi quotquot habet opus. * Et ego dico uo-
 bis: Petite, & dabitur uobis: quærite, & inuenie-
 tis: pulsate, & aperietur uobis. Omnis enim qui
 petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti
 Mat. 7. aperietur. * Quis autē ex uobis pater, à quo si fi-
 lius petierit panem, num lapidem dabit illi? Aut
 si piscem, num pro pisce serpētem dabit illi? Aut
 si petierit ouum, num porriget illi scorpionem? Si
 ergo uos, cum sitis mali, nostis bona dona dare
 filijs uestris: quanto magis pater uester cœlestis
 Mat. 9. 12. dabit spiritum sanctū poscentibus se. * Et erat enī
 ciens dæmonium, & illud erat mutū: cumq; eie-
 12. 3. cisset dæmonium, loquutus est mutus: & admi-
 Mat. Ro. ratae sunt turbæ. * Quidam autē ex eis dixerunt:
 Per Beelzebub principem dæmoniorū enīcit dæ-
 Mat. 12. monia. * Et alij tentantes, signū de cœlo quære-
 11. 3. bant ab eo. Ipse autem cum sciret cogitationes
 Mat. Ro. eorū, dixit eis: * Omne regnū aduersus seipsum
 diuisum, desolatur, & domus super domum cae-
 dit.

dit. Quod si satanas quoque aduersus seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius? quia dicitis, per Beelzebul eijcere me daemonia. Quod si ego Beelzebul praesidio eijcio daemonia, filij uestri cuius praesidio eijciunt? Ideo ipsi iudices uestri erunt. Porro si digito dei eijcio daemonia, profecto peruenit ad uos regnum dei. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quae possidet: Vbi uero fortior eo superueniens uicerit eum, uniuersa arma eius aufert, in quibus confidebat, & spolia eius distribuit. Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. * Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca amentia, quaerens requiem, & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam unde exiui. Et cum uenerit, inuenit eam scopis mundatam atque ornatam: tunc uadit & assumit septem alios spiritus secum nocentiores ipso, & ingressi habitant ibi: & fiunt extrema hominis illius peiora primis. Factum est autem cum haec diceret, extollens uocem quaedam mulier de turba, dixit illi: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quae luxisti. At ille dixit: Quinimodò, beati qui audiunt sermonem dei, & custodiunt illum. Turbis autem condensantibus se, cepit dicere: * Natio haec mala est, signum quaerit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionae prophetae. Nam sicut fuit Iona signum Niniuitis, ita erit et filius hominis nationi isti. Regina Austri surget in iudicio cum uiris nationis huius, & condemnabit illos: quia uenit a finibus terrae, ut audiret sapientiam Solomonis, & ecce plus quam Solomon hoc in loco: * Viri Niniuitae surgent in iudicio cum natione hac, et condemnabunt illam: quia ad poenitentiam adducti sunt praedicatione Ionae: & ecce plus quam Iona hoc in loco. * Nemo lucernam accendit, & in

Mat. 12.

12 8.

Mat. Mar.

Ionae 3.

3. Reg. 10.

2. Paral. 9.

Ionae 3.

r. 4. 8.

Mat. R. L.

- abſcondito ponit, neq; ſubter modium, ſed ſu-
per candelabrū, ut qui ingrediuntur, lumen ui-
deant. * Lucerna corporis eſt oculus. Cum igitur
oculus tuus fuerit ſimplex, totum quoq; corpus
tuum lucidū erit. Quod ſi malus fuerit, etiā cor-
pus tuum tenebroſum erit. Vide ergo, ne lumen
quod in te eſt, tenebræ ſint. Si ergo corpus tuum
totum lucidū fuerit, nō habens aliquam partem
tenebroſam, ſic erit lucidum totum, ut cum lucer-
na fulgore illuminat te. Et cū loqueretur, roga-
uit illū quidam phariſæus, ut pranderet apud ſe.
Ieſus autem ingreſſus accubuit. Phariſæus autē
cum uidiſſet, admiratus eſt, quod non prius la-
uiſſet ante prandium. Et ait dominus ad illum:
- Mat. 23.** * Nunc uos phariſæi exteriora poculi, catinæq;
mundatis: & quod intus eſt ueſtri, plenū eſt ra-
pina & malitia. Stulti, nōne qui fecit quod for-
is eſt, etiā id quod intus eſt fecit? Veruntamen
quod ſuper eſt, date eleemoſynā, & ecce omnia
munda ſunt uobis. * Sed uæ uobis phariſæis, quia
decimatis mentham & rutam, & quod uis olus,
& præteritis iudicium & charitatem dei. Imō
23. 12. 20 hęc oportuit facere, & illa non omittere. * Væ
Mat. R. L. uobis phariſæis, quia diligitis primas cathedras
in ſynagogis, & ſalutationes in foro. * Væ uobis
Mat. 23. ſcribæ & phariſæi hypocritæ, quia eſtis ut mo-
numenta quæ non apparent, & homines ambu-
lantes ſuper ea neſciunt. Reſpondens autem qui-
dam ex legiſperitis, ait illi: Magiſter, hęc dicens,
Ibidem. etiā nos afficis contemelia. At ille ait: * Et uo-
bis legiſperitis uæ, quia oneratis homines one-
ribus, quæ portare non poſſunt: & ipſi uno di-
Ibidem. gito ueſtro non attingitis farcinas. * Væ uobis,
quia ædificatis monumenta prophetarum, pa-
tres autem ueſtri occiderūt illos: proſecto testa-
mini, quod comprobatis facta patrum ueſtrorū:
quoniam

Quoniam illi quidem eos occiderunt, uos autem
 ædificatis eorū sepulchra. * Propterea & sapien- *Ibidem.*
 tia dei dixit: Mittam ad illos prophetas & apo-
 stolos, & ex illis occident, & persequentur, ut
 requiratur sanguis omnium prophetarum, qui
 effunditur à constitutione mundi, à natione ista,
 * à sanguine Abel usq; ad sanguinem Zachariæ, *Gen. 4.*
 qui perijt inter altare & ædem: profecto dico uo- *2. Para. 24*
 bis, requiretur ab hac natione. * Væ uobis legis- *Mat. 23.*
 peritis, quia tulistis clauem scientiæ, ipsi non in-
 troistis: & eos qui introibant, uetulistis. Cum au-
 tem hæc ad illos diceret, cœperunt legisperiti &
 pharisæi grauius insistere, & captiose interro-
 gare eum de multis, insidiantes ei: & quærentes
 aliquid uenari ex ore eius, quo accusarent eum.

CAPVT XII.

Um autem conuenisset innumera tur-
 bæ multitudo, adeo, ut se inuicem
 cõcularent, cœpit dicere ad discipu- *16. 8.*
 los suos: Primum * caute uobisipsis *Mat. Mar.*
 à fermento pharisæorum, quod est hypocrisis. *10. 4. 8.*
 * Nihil enim opertum est, quod nõ reuelabitur: *Mat. R. L.*
 neque absconditum, quod non sciatur. * Quoniã *Mat. 10.*
 quæ in tenebris dixistis, in lumine audientur: &
 quod in aurem loquuti estis in cõclauibus, præ-
 dicabitur in tectis. Dico autẽ uobis amicis meis:
 * Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & *Ibidem.*
 post hæc nõ habent quod amplius faciant. Osten-
 dam autem uobis quem timeatis. Timeate eum,
 qui postquam occiderit, habet potestatem con-
 sciendi in gehennã: certe dico uobis, hunc timeate.
 Nonne quinq; passeruli ueneunt minutis assibus
 duobus: & unus ex illis nõ est in obliuione corã
 deo: quin & pili capitis uestri omnes numerati
 sunt. Nolite ergo timere, multis passerib; pluris
 estis. Dico autẽ uobis: omnis quicũq; cõfessus fue-

Cap. XII. EVANG. SECVN.

10. 8. 9. rit me coram hominibus, & filius hominis con-
 Mat. R. L. fitebitur illum coram angelis dei. * Qui autē ne-

12. 3. gauerit me coram hominibus, negabitur coram
 Mat. Mar. angelis dei. * Et quisquis loquitur dictum in filiū
 hominis, remittetur illi: ei uero qui in spiritum

10. 13. 21. sanctū conuiciū dixerit, nō remittetur. * Cum
 Mat. R. L. autem adduxerint uos ad synagogas & ad ma-

gistratus ac potestates, nolite solliciti esse, quali-
 ter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis: spi-

ritus em̄ sanctus docebit uos in eadē hora, quid
 oporteat uos dicere. Ait autē ei quidam de tur-

ba: Magister, dic fratri meo, ut diuidat mecū hæ-
 reditatem. At ille dixit ei: Homo, quis me con-

stituit iudicem, aut diuisorē super uos? Dixitq̄
 ad illos: Videte & caueate ab auaritia: quia nō in

abundantia cuiusquam uita eius est ex his quæ
 possidet. Dixit autē similitudinē ad illos, di-

cēs: Hominis cuiusdā diuitis uberes fructus ager
 attulit: & cogitabat intra se, dicens: Quid faciā,

quod non habeam quò congregē fructus meos?
 Et dixit: Hoc faciā: Destruam horrea mea, &

maiora extruā, & illuc congregabo omnia quæ
 nata sunt mihi bona mea, & dicam animæ meæ:

Anima, habes multa bona reposita in annos mul-
 tos, requiesce, comede, bibe, gaude. Dixit autē

illi deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetūt
 abs te. Quæ uero parasti, cui cedēt? Sic qui recon-

dit sibi, nec est erga deum diues. Dixitq̄ ad disci-
 pulos suos: * Ideo dico uobis, nolite solliciti esse

animæ uestræ quid edatis, neq̄ corpori quid in-
 duamini. Anima plus est quàm esca, & corpus
 plus est quàm indumentū. Considerate coruos,
 quia nō seminant, neq̄ metunt: quibus nō est pe-
 nuarium, neq̄ horreū, & deus pascit illos. Quan-
 to magis uos præstatis uolucris? Quis autem
 uestrum sollicitudine sua potest adijcere ad statu-
 ram

Mat. 6.

ram suam cubitū unū? Si ergo ne id quidē quod
minimū est potestis, quid de ceteris solliciti estis?

* Considerate lilia quomodo crescunt: non labo-
rant, neq; nent: dico autē uobis, nec Solomon in
omni gloria sua uestiebatur sicut unum ex istis.

Si autem gramen, quod hodie est in agro, et cras
in clibanū mittitur, deus sic uestit, quanto magis
uos uestiet, o parum fidentes? Et uos nolite que-
rere quid esuri sitis, aut quid bibituri, & nolite
in sublime tolli. Hæc enim omnia gentes mundi

quærunt: pater autē uester scit, quod istis indi-
geatis. Quin potius quærite regnū dei, & hæc
omnia adiciuntur uobis. * Noli timere pusille

grex, quia complacitū est patri uestro dare uo-
bis regnū. * Vendite quæ possidetis, & date elee-
mosynam. * Parate uobis sacculos, qui non uete-
rascunt, thesaurū nō deficientē in cælis, quō fur

non accedit, neq; tinea corrumpit. * Vbi em̄ the-
saurus uester est, ibi & cor uestrū erit. * Sint lum-
bi uestri præcincti, & lucernæ accēsæ, & uos si-

miles hominibus expectantibus dominū suum,
quando reuertatur à nuptiis: ut cum uenerit ac-
pulsauerit, cōfestim aperiant ei. * Beati serui illi,

quos cū uenerit dominus, inuenerit uigilantes:
amen dico uobis, quod præcinget se, & faciet il-
los discumbere: & transiens ministrabit illis. Et

si uenerit in secunda uigilia, & si in tertia uigi-
lia uenerit, atq; ita inuenerit, beati sunt serui illi.
Hoc autē scitote, quod si scisset paterfamilias qua

hora fur uēturus fuisset, uigilasset utiq; nec pas-
sus fuisset perfodi domū suā. * Et uos igit̄ estote
parati, quia qua hora non putatis, filius hominis

ueniet. Ait autē ei Petrus: Domine, ad nos dicit̄
istam parabolam, an etiam ad omnes? Dixit autē
dominus: * Quis nā est fidelis dispensator ac pru-

dens, quem cōstituet dominus super famulitium

Mat. 6.

Luca 12.

Ibidē &
Mat. 6.Ibidem.
Ephes. 6.
I. Petri 1.

Mat. 24.

24. 15.
Mat. Mar.

Mat. 24.

suum, ut det illis in tempore demensum cibum: Beatus ille seruus, quē cum uenerit dominus, inuenerit ita facientē: uere dico uobis, quod oībus quæ possidet, præficiet illū. Quod si dixerit seruus ille in corde suo, differt dominus meus reditum, cœperitq; percutere seruos & ancillas, & edere bibereq; et inebriari, ueniet dominus serui illius in die quo non sperat, & hora qua nescit, & dissecabit eum, partēq; eius cū infidis ponet. Ille autē seruus qui cognouit uoluntatē domini sui, & non se præparauit, nec fecit secundū uoluntatē eius, plagis uapulabit multis: qui autem nō cognouit et fecit digna plagis, uapulabit paucis. Porro cuiuscūq; multū datum est, multū quaeretur ab eo, & cui commēdauerunt multū, plus petent ab eo. Ignē ueni missurus in terrā, et quid uolo, si iam accensus est? Sed baptismo habeo baptizari, & quomodo coartor donec perficiatur?

Mat. 10.

Mich. 7.

* Putatis, quod pacē uenerim missurus in terrā? Non, dico uobis, imō separationē. Erunt em̄ ex hoc qnq; in domo una diuisi, tres aduersus duos, & duo cōtra tres: diuidetur pater aduersus filiū, & filius aduersus patrē: mater aduersus filiā, & filia aduersus matrē: socrus aduersus nurū suā, & nurus aduersus socrū suam.

Mat. 16.

Mat. 5.

* Dicebat autē & ad turbas: Cum uideritis nubē orientē ab Occasu, statim dicitis, imber uenit, & ita fit: & cum Austrum flantē, dicitis, quod aestus erit, & fit. Hypocritæ, faciē cœli & terræ nostis probare, hoc autē tempus qui fit ut nō probetis? Cur autē & ex uobis ipsi nō iudicatis quod iustū est?

Ibidem.

* Cum em̄ uadis cum aduersario tuo ad magistratū in uia, da operā ut libereris ab illo, ne forte pertrahat te ad iudicē, & iudex tradat te exactori, et exactor coniciat te in carcerem. * Dico tibi, non exabis inde, donec ultimū etiam minutum reddas.

Derant autē quidam eodem in tem-
pore nūciantes illi de Galilæis, quo-
rum sanguinē Pilatus miscuerat cū
sacrificijs ipsorū. Et respondens Ie-
sus, dixit illis: * Putatis quod hi Ga-
lilæi præ cunctis Galilæis peccatores fuerint, quæ-
ralia passi sunt? Non, dico uobis, * imò nisi resipie-
rueritis, omnes similiter peribitis. Aut illi decē
& octo, supra quos cecidit turris in Siloë, & occi-
dit eos, putatis quod debitores fuerint ultra
cunctos homines habitantes Hierosolymis? Nō,
dico uobis, imò nisi resipueritis, omnes similiter
peribitis. Dicebat & hanc similitudinem: * Ar-
borem ficī habebat quidam plantatam in uinea
sua, & uenit quærens fructum in illa, & nō inue-
nit: dixit autem ad cultorē uineæ: Ecce anni tres
sunt, ex quo uenio quærens fructum in ficu hac,
& nō inuenio: succide illam, ad quid uel terrā oc-
cupat? At ille respondens, dixit illi: Domine, sine
illā & hoc anno, donec fodero circū illam, & mi-
sero stercus, & si quidē fecerit fructū: sin minus,
in posterum succides eam. Docebat autē in una
synagogarum sabbatis: & ecce mulier quæ habe-
bat spiritum infirmitatis annis decem & octo:
eratq; contracta, nec omnino poterat erigere ca-
put: quam cum uideret Iesus, uocauit eam ad se,
& ait illi: Mulier, liberata es ab infirmitate tua.
Et imposuit illi manus, & confestim erecta est,
& glorificabat deum. Respondens autem prin-
ceps synagogæ, indignans quod sabbato sanas-
set Iesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus
oportet operari, in his ergo uenite, ut sanemini,
& nō in die sabbati. Respondens autem ad illum
dominus, dixit: * Hypocrita, unusquisq; uestrū
sabbato nōne soluit bouē suū, aut asinū à præ-

Act. 5.

Ezech. 18.
Eccī. 17.

Mat. 21.

Lucz 14.

Cap. XIII. EVANG. SECVN

- sepi, & ducit aquatū? Hanc autē filiam Abrahæ, quam alligauit satanas ecce decē & octo annis, non oportuit solui à uinculo isto die sabbati? Et cum hæc diceret, erubescabant omnes aduersarij eius: et omnis populus gaudebat super uniuersis quæ cū gloria fiebāt ab eo. * Dicebat ergo: Cui simile est regnū dei, & cui simile faciam illud? Simile est grano sinapis, quod acceptū homo misit in hortū suum, & creuit: & euasit in arborē magnam, & uolucres cœli nidulabantur in ramis eius. * Et iterum dixit: Cui simile faciam regnū dei? Simile est fermento, quod acceptum mulier, abscondit in farinæ fata tria, donec fermentetur totum. * Et ibat per ciuitates & castella docens, & iter faciens Hierosolyma. Ait autē illi quidā: Domine, an pauci sunt, qui salutē consequuntur? Mat. 7. Ille uero dixit ad illos: * Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico uobis, querunt intrare, & non poterunt. * Cum autē surrexerit paterfamilias & clauerit ostiū, & cœperitis foris stare, & pulsare ostium, dicentes: Domine, domine, aperi nobis. Et respondens, dicet uobis: Nescio uos unde sitis. Tūc incipietis dicere: Edimus coram te & bibimus, & in plateis nostris docuisti. Et dicet, dico uobis: Nescio uos unde sitis. * Discedite à me omnes, qui patratis iniquitatem. Ibi erit fletus & stridor dentiū, * cum uideritis Abraham & Isaac & Iacob, & omnes prophetas in regno dei, uos autē expelli foras. Et uenient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Austro, & accūbent in regno dei. * Et ecce sunt postremi qui erunt primi, & sunt primi qui erunt postremi. Eodem die accesserunt quidam pharisæorū, dicentes illi: Exi, & uade hinc: quia Herodes uult te occidere. Et ait illis: Ite et dicite uulpi illi: Ecce enīcio dæmonia, & sanitates perficio

ficio hodie & cras, & tertia die consummor. Veruntamen oportet me hodie & cras & perendie ambulare: quia fieri non potest, ut propheta pereat alibi quam Hierosolymis. * Hierusalē Hierusalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te: quoties uolui cōgregare filios tuos, quemadmodū auis nidū suum sub penas, & noluisti? Ecce relinquitur uobis domus uestra deserta. Dico autē uobis, quod non uidebitis me, donec uenerit tempus, cum dicetis: Benedictus qui uenit in nomine domini.

Mat. 23.

C A P V T X I I I I.

LT accidit ut introierit in domum cuiusdam principis pharisæorum sabbato, ad capiendū cibum, & ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidā hydropicus erat ante illum. Et respondens Iesus, dixit ad legisperitos & pharisæos, dicens: * Num licet sabbato sanare? At illi tacuerūt. Ipse uero apprehesum sanauit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos, dixit: * Cuius uestrum asinus aut bos in puteū cadet, & non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autē & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cum inuitatus fueris ab aliquo ad nuptias, ne accumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo, & ueniens is qui te & illum uocauit, dicat tibi: Da huic locum: et tunc incipias cum rubore extremum locum tenere. Quin potius cū uocatus fueris, uade accumbe in nouissimo loco, ut cum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius: tūc erit tibi gloria coram simul discumbentibus; * Quia omnis qui se extollit deñcietur: & qui se deñcit, extolletur. Dicebat autem & ei, qui se inuitaue-

12. 7. 6.

Mat. R. L.

Luca 13.

23. 18.

Mat. Lu.

Cap. XIII. EVANG. SECVN.

rat: Cum facis prandiū aut cœnam, noli uocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos tuos, neq; uicinos diuites, ne quando & ipsi te uicissim inuitent, ac rependatur tibi beneficium.

Thob. 4. * Imò cū facis conuiuīū, uoca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beatus eris, quia non possunt rependere tibi: rependetur enim tibi in resurrectione iustorū. Hæc cum audisset quidam de simul accumbentibus, dixit illi: Beatus qui comedit panem in regno dei. At ipse dixit ei: * Homo

Mat. 22. quidam apparauerat cœnam magnā, & uocauit multos, misitq; seruū suum hora cœnæ, ut diceret inuitatis: Venite, quia iam parata sunt omnia. Et cœperūt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse mihi est exire & uidere illam: rogo te, habe me excusatū. Et alter dixit: Iuga bouum emi quinque, & eo ad probandū illa: rogo te, habe me excusatū. Et alius dixit: Vxorē duxi, & ideo nō possum uenire. Ac reuersus seruus, renunciauit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi cito in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, claudosq; & cæcos introduce huc. Et ait seruus: Domine, factū est ut imperasti, & adhuc locus est. Et ait dominus seruo: Exi in uias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico enim uobis, quod nemo uirorū illorū qui uocati sunt, gustabit cœnam meam. Ibant autē turbæ multę

Mat. 10. cum eo, & conuersus dixit ad illos: * Si quis uenit ad me, nec odit patrē suum ac matrē, & uxorem, & filios, & sorores, præterea autē & animā

Mat. 10. 16
R. 8. L. 9. suam, non potest meus esse discipulus. * Et quisquis nō baiulat crucem suam, & uenit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim est ex uobis, qui uelit turrim ædificare, quin prius sedens computet sumptus, an habeat quibus opus est ad

est ad perficiendū, ne postquam posuerit funda-
mentum, nec potuerit perficere: omnes qui uide-
runt, incipiant illudere ei, dicētes: Hic homo cœ-
pit ædificare, nec potuit consummare? Aut quis
rex proficiscens, ut committat præliū aduersus
alterū regem, nonne sedēs prius cogitat, an pos-
sit cum decem milibus occurrere ei, qui cum uin-
ginti milibus uenit contra se? alioquin adhuc illo
longe agente, legatione missa, petit ea quæ pacis
sunt. * Sic ergo omnis ex uobis, qui non renun-
ciat omnibus quæ possidet, nō potest meus esse
discipulus. * Bonus est sal, si uero sal infatuatus
fuerit, per quod condiatur? Neq; in terram, neq;
in sterquiliniū utilis est, foras proiciunt illum.
Qui habet aures ad audiendum, audiat.

Mat. 10.

5. 9.

Mat. Mar.

C A P V T X V.

9. 2. 5.

Mat. R. L.

* Ccedebant autē ad eum omnes pu-
blicani et peccatores, ut audirent illū,
& murmurabant pharisæi ac scribæ,
dicentes: Hic peccatores recipit, ac ci-
bum capit cum illis. Dicebat autē ad illos para-
bolam hanc, dicēs: * Quis ex uobis est homo qui
habet centum oues, & si perdiderit unam ex il-
lis, nonne relinquit nonagintanouem in deserto,
& uadit ad illam quæ perierat, donec inueniat
eam? Et cum inuenerit eam, imponit in hume-
ros suos gaudens, ueniensq; domum, conuocat
amicos & uicinos, dicens illis: Gaudete mecum,
quā inueni ouē meam, quæ perierat. Dico uo-
bis, quod ita gaudiū erit in cælo super uno pecc-
atore resipiscente, magis quàm super nonaginta-
tanouem iustis, qui non indigent pœnitentia.
Aut quæ mulier habens drachmas decem, si per-
diderit drachmam unam, non accendit lucernā,
& uerrit domum, queritq; diligenter, donec in-
ueniat? Et cum inuenerit, conuocat amicas &

Mat. 18.

uicinas, dicens: Gaudete mecum, quia inueni drachmam quam perdideram. Ita, dico uobis, gaudium erit coram angelis dei super uno peccatore resipiscente. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior illorum patri: Pater, da mihi portionem substantiae, quae ad me redit. Et diuisit illis substantiam. Ac post dies non multos, cum omnia contraxisset adolescentior filius, peregre profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipauit substantiam suam uiuendo luxuriose. Et postquam omnia consumpisset, facta est fames ualida in regione illa. Et ipse cepit egere: & abiit, & adhaesit uni ciuium regionis illius: atque is misit illum in uillam suam, ut pasceret porcos: & cupiebat implere uentre suum de siliquis, quibus porci uelcebantur, neque quisquam illi dabat. In se autem reuersus, dixit: Quam multi mercenarii patris mei abundant panibus, ego uero fame pereo. Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccaui in caelum & coram te: iam non sum dignus uocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenariis tuis. Et surgens, uenit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe abesset, uidit illum pater ipsius, & misericordia motus est: & accurrens, ruit in collum eius, & osculatus est eum. Dixitque ei filius: Pater, peccaui in caelum & coram te, neque posthac sum dignus uocari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos suos: Proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manum eius, & calciamenta in pedes, & adducite uitulum illum saginatum, atque mactate, sumptisque epulis laetemur: quia hic filius meus mortuus erat, et reuixit: perierat, & inuentus est. Et ceperunt laetari. Erat autem filius eius senior in agro: & cum ueniret, & appropinquasset domui, audiuit concentum & choros, & uocauit unum de seruis suis, & inter-

& interrogauit qd essent illa. At is dixit illi: Frater tuus uenit, & occidit pater tuus uitulū illum saginatum, quod incolumem illū receperit. Indignatus est autē, nec uolebat introire. Pater ergo illius egressus rogabat illum. At ille respondens, dixit patri: Ecce tot annis seruo tibi, nec unquā præceptū tuū transgressus sum, nec unquam dedisti mihi hæc dū, ut cum amicis meis lætarer, sed postquā filius tuus hic, qui deuorauit substantiam tuam cum meretricibus, uenit, occidisti illi uitulū saginatū. At ille dixit ei: Fili, tu semper mecū es, & omnia mea tua sunt. Lætari autē & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit: perieratq; & inuētus est.

C A P V T X V I.

Dicebat autē & ad discipulos suos: homo quidam erat diues, qui habebat dispensatorem, & hic delatus est apud illū, ut qui dissiparet bona ipsius. Et uocauit illū, et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationē dispensationis tuæ: nō enim poteris posthac dispensare. Ait autē dispensator intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me dispensationem? Fodere nō ualeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut cum amotus fuero à dispensatione, recipiant me in domos suas. Conuocatis itaq; singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantū debes domino meo? At ille dixit: Centum batos olei. Dixitq; illi: accipe cautionē tuam, & sede cito, & scribe quinquaginta. Deinde alteri dixit: Tu uero quantum debes? Qui ait: Centū coros tritici. Ait illi: Accipe cautionē tuam, & scribe octoginta. Et laudauit dominus dispensatorem iniquū, quod prudēter fecisset. Quia filij huius seculi prudentiores sunt filij lucis in natione sua. Et ego uobis dico: Fa-

cite uobis amicos ex mammona iniusto: ut cum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo, & in multo fidelis est: & qui in minimo iniquus est, is et in multo iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod uerum est, quis credet uobis? Et si in alieno fideles non fuistis, quod uestrum est, quis dabit

Mat. 6.

uobis? * Nemo seruus potest duobus dominis seruire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut uni adhaerebit, & alterum contemnet. Non potestis deo seruire & mammonæ. Audiebant autem hæc omnia & pharisæi, qui erant auari, & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis qui iustificatis uosipsum coram hominibus, deus autem nouit corda uestra. Quia quod hominibus excelsum est, abominandum est coram deo. * Lex & prophetæ usque ad Ioannem, ab eo tempore regnum dei annunciat, & qui uis in illud uim facit. * Facilius est autem cælum & terram præterire, quam legis unum apicem cadere. * Quisquis dimittit uxorem suam & alteram ducit, adulterium committit: & qui dimissam a uiro ducit, adulterium committit. Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Erat autem quidam mendicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius hulcerosus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis. Sed & canes ueniebant, ac lingeabant hulcera eius. Accidit autem ut moreretur mendicus, & deportaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem & diues, ac sepultus est, atque in tartaro sublatis oculis suis, cum esset in tormētis, uidet Abraham eminus, & Lazarum in sinu eius: & ipse clamans, dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ac refrigeret linguam meam, quia crucior in flamma hac. Dixit autem

Mat. II.

Mat. 7.

f. 19. 10.

Mat. Mar.

Abraham

Abraham: Fili, recordare quod receperis bona tua in uita tua, & Lazarus similiter mala, nunc autem hic solatio fruitur, tu uero cruciaris. Et super hæc omnia inter nos & uos hiatus ingens firmatus est, ut n̄ qui uolunt hinc transire ad uos, non possint, neq; inde huc transcendere. Ait autem: Rogo ergo te pater, ut mittas eū in domū patris mei: habeo enim quinq; fratres, ut testificetur illis, ne & ipsi ueniant in hunc locum cruciatus. Ait illi Abraham: Habent Mosen ac prophetas, audiāt illos. At ille dixit: Nō pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, resipiscunt. Ait autē illi: Si Mosen & prophetas nō audiunt, neq; si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

CAPVT XVII.

It autē ad discipulos: *Fieri nō potest, quin ueniant offendicula: uā tamen illi per quem ueniunt: expe dit illi, si mola asinaria ponatur circa collum eius, & proiectus fuerit in mare, potius quā ut offendiculo sit uni de pusillis istis. *Cauete uobis. Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnituerit, remitte illi. *Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicēs: Pœnitet me: remittes illi. Et dixerunt apostoli domino: Adauge nobis fidem. *Dixit autem dominus: Si haberetis fidem sicut granum sinapis, dixissetis huic arbori sycamino: Eradicare & transplantare in mare, & obedisset uobis. Quis autē uestrū habens seruum arantem aut pascentem, qui regresso ab agro dicat: statim transi & accumbe: ac non potius dicit illi: para quod cœnē: & præcinge te, ac ministra mihi donec edero et bibero, & post hæc edito & bibito tu: Nū gratiā habet

18. 9.
Mat. Mar.

6. 18. 11.
Mat. Mar.

Mat. 18.

Mat. 17. 21

Cap. XVII. EVANG. SECVN

seruo illi, quia fecit quæ ei imperata fuerant? Nō
 puto. Sic & uos, cum feceritis omnia quæ præ-
 cepta sunt uobis, dicite: Serui inutiles sumus:
 quod debuimus facere, fecimus. Et factū est dū
 iret Hierosolyma, & ipse transibat per mediam
 Samariam & Galilæam. Et cū ingrederet quen-
 dam uicum, occurrerunt ei decē uiri leprosi, qui
 steterunt procul, intentaq; uoce, dixerunt: Iesu
 præceptor, miserere nostri. Quos ut uidit, dixit
 illis: Ite, ostendite uos sacerdotibus. Et factū est,
 ut inter eundum mundati sint. Vnus autē ex illis,
 ut uidit quod mundatus esset, regressus est, cum
 uoce magna glorificans deum, & procidit in fa-
 ciem ad pedes eius, gratias agens ei: & hic erat
 Samaritanus. Respondēs autē Iesus, dixit: Nōn-
 ne decem mundati sunt? Nouem autē illi ubi? Nō
 sunt reperti qui redierint, ut darēt gloriam deo,
 nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, uade, fides
 tua te seruauit. Interrogatus autem à pharisæis,
 quando uenturū esset regnum dei: respōdit eis,
 & dixit: *Nō ueniet regnū dei cū obseruatione,
 neq; dicent: ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim re-
 gnum dei intra uos est. Et ait ad discipulos: Ve-
 nient dies, quādo desiderabitis uidere unū diem
 filij hominis, nec uidebitis. * Et dicent uobis: Ec-
 ce hic, ecce illic. Nolite ire, neq; sectemini. * Nam
 sicut fulgur coruscans è regione, quæ sub cælo
 est, in alteram quæ sub cælo est fulget, ita erit fi-
 lius hominis in die suo. * Sed prius oportet illum
 multa pati, & reprobari à natione hac. * Et sicut
 accidit in diebus Noë, ita erit et in diebus filij ho-
 minis. Edebant, bibebant, uxores ducebant, &
 dabantur nuptū ad eum usq; diem, quo intrauit
 Noë in arcam, & uenit diluuiū, & perdidit oēs.
 * Confimiliter etiam ut accidit in diebus Lot:
 Edebant, bibebant, emebant, uendebāt, planta-
 bant,

24. 13.
 Mat. Mar.

Ibidem.
 Mat. 24.

Mat. 16.
 17. & 20.
 R. 8. 9. 10.
 Lucæ 18.

24. 7.
 *Mat. Ge.
 Gen. 19.

bant, ædificabant: cæterū quo die exiit Lot è So-
domis, pluit igni & sulphure de cælo, & omnes
perdidit. Secundū hæc erit dies, quo filius homi-
nis reuelatur. In illo die qui fuerit in tecto, & ua-
sa eius in domo, ne descendat ad tollendū illa: &
qui in agro, similiter non redeat ad relicta. * Me-
mores autem estote uxoris Lot. * Quicūq; quæ-
sierit animam suam seruare, perdet illam: & qui-
cūq; perdidit illam, uitam illi parabit. Dico
uobis: * In illa nocte erūt duo in lecto uno: unus
assumetur, & alter relinquetur. Duæ erunt mo-
lentes simul: una assumetur, & altera relinquetur.
Et respondentes, dicunt illi: Vbi domine? Qui di-
xit illis: * Vbicūq; fuerit corpus, illuc congre-
gabuntur & aquilæ. C A P. X V I I I.

D * Icebat autē & parabolam ad illos,
huc spectantem, quod oporteret sem-
per orare, nec defatigari, dicēs: Iudex
quidam erat in quadam ciuitate, qui
deum non timebat, nec hominem reuerēbat. Vi-
dua autem quædam erat in ciuitate illa, & uenie-
bat ad eū, dicēs: Vindica me de aduersario meo.
Et nolebat aliquandiu. Post hæc autē dixit intra-
se: Quanquā deum nō timeo, nec hominem re-
uereor, tamen quia molesta est mihi hæc uidua,
uindico illam, ne tandē ueniēs fugillet me. Ait
autem dominus: Audite quid iudex iniquus di-
cat: Deus autē non faciet uindictam electorum
suorum, clamantium ad se die ac nocte, etiam cū
patiens fuerit super illis? Dico uobis, quod faciet
uindictam illorū citō. Veruntamen filius homi-
nis cū uenerit, an reperturus est fidem in terra?
Dixit autē & ad quosdam, qui in se confidebant,
quod essent iusti, & aspernabantur cæteros, pa-
rabolā istam: Duo homines ascendebant in tem-
plum, ut precarentur: unus pharisæus, & alter

Gen. 19.

Mat. 10.

& 16.

Mar. 8.

Lu. 9.

Mat. 24.

Eccī. 18.

1. Theff. 5.

*Temp. uero
in 4to*

- publicanus. Phariseus stans, hæc apud se orobatur.
 Eccī. 7. Deus gratias ago tibi, * quod nō sicut cæteri homines: raptores, iniusti, adulteri, uelut etiam hic publicanus: ieiuno bis in sabbato: decimas do omniū quæ possideo. Et publicanus procul stans, nec oculos uolebat ad cælum attollere, sed percutiebat pectus suum, dicēs: Deus propitius esto mihi peccatori. Dico uobis: Descendit hic iustificatus in domū suā magis quā ille. * Quia omnis qui se extollit, humiliabitur, & qui se humiliat, extolletur. * Afferebant autem ad eum et infantes, ut eos tangeret. Quod cum uiderent discipuli increpabant illos. Iesus autē cum illos ad se uocasset, dixit: Sinite pueros uenire ad me, & nolite uetare eos: taliū est enī regnū dei. * Amen dico uobis: quicumq; non acceperit regnū dei ueluti puer, non intrabit in illud. * Et interrogauit eum quidam princeps, dicēs: Magister bone, quid faciendū mihi, ut consequar uitam æternā? Dixit autē ei Iesus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi solus deus. Præcepta nosti: * Nō committes adulteriū: nō occides: nō facies furtū: nō falsum testimoniū dices: honora patrē tuū, & matrē tuam. At ille ait: Hæc omnia seruaui à iuuetute mea. * Quo audito Iesus, ait ei: Adhuc unum tibi deest: Omnia quæcunq; habes, uende, & distribue pauperibus, & habebis thesaurū in cælo, & ueni sequere me. * His ille auditis, mœrore affectus est, quia diues erat ualde. Vidēs autē Iesus illum mœrore affectum, dixit: Quām difficile qui pecunias habent, in regnū dei intrabunt. Facilius est enim camelū per foramē acus transire, quā diuitem intrare in regnū dei. Et dixerunt qui audierāt: Et quis potest saluus fieri? At ille ait: Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud deum. Ait autē Petrus: Eccē, nos

nos reliquimus omnia, ac sequuti sumus te. Qui dixit eis: * Amē dico uobis, nemo est qui reliquit domū, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut liberos propter regnum dei, qui non recepturus sit multo plura in hoc tempore, & in seculo uenturo uitam æternam. * Assumpsit autē Iesus duos decim, & ait illis: Ecce ascēdimus Hierosolyma, & consummabunt omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus, & illudetur, & contumelijs afficietur, & conspuetur, & postquam flagellauerint, occidēt eum, ac die tertia resurget. Et ipsi nihil horū intellexerunt. Et erat uerbū istud absconditum ab eis, nec intelligebant quæ dicebantur. * Accidit autē cum appropinquaret Hiericho, cæcus quidam sedebat iuxta uiam, mendicans: & cum audiret turbā prætereuntē, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazareus transiret. Et clamauit, dicens: Iesu fili Dauid, miserere mei. Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret. Ipse uero multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei. Stans autē Iesus, iussit illū adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogauit illum, dicens: Quid tibi uis faciam? At ille dixit: Domine, ut uisum recipiam. Et Iesus dixit ei: Recipito uisum. Fides tua te saluum reddidit. Et confestim uisum recepit, ac sequebatur illum, glorificans deum. Et omnis plebs ut uidit, dedit laudem deo.

CAPVT XIX.

 T ingressus, perambulabat Hiericho. Et ecce uir noīe Zachæus, atq; is princeps erat publicanorū, & idē erat diues, & quærebat uidere Iesum quis esset, nec poterat præ turba, qd̄ statura pusillus esset. Et præcurrens ascendit in arborem † sycomorū, ut uideret eum: nam † caprificū

illac erat transiturus. Et cum uenisset ad locum, suspiciens Iesus, uidit illum, dixitq; ad eum: Zachæ, festinans descende, quia hodie domi tuæ oportet me manere. Et festinans descēdit, & excepit illum gaudēs. Cumq; uiderent omnes, murmurabant, dicētes: quod ingressus esset apud hominem peccatorē diuersaturus. Stans autē Zachæus, dixit ad dominū: Ecce dimidium honorū meorū domine do pauperibus: & si quid aliquē defraudauī, reddo quadruplū. Ait Iesus ad eum: Hodie salus domui huic cōtigit, eo quod & ipsa

Mat. 17. **B.** filia sit Abrahæ. * Venit em̄ filius hominis querere & seruare quod perierat. Hæc illis audientibus, adhiēns dixit parabolam, eo quod esset prope Hierosolyma, quodq; existimarent fore, ut cōfestim regnū dei manifestaretur. Dixit ergo:

Mar. **R.** * Homo quidā genere clarus, profectus est in regionem longinquam, ut acciperet sibi regnum, ac reuertetetur. Vocatis autē decem seruis suis,

Mat. 25. * dedit eis decem minas, & ait ad illos: negociemini donec ueniam. Ciues autē eius oderāt eum, miseruntq; legationem post illū, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Et factum est, ut rediret accepto regno: iussitq; uocari illos seruos ad se, quibus dederat pecuniam, ut sciret quantum quisq; negociatus esset. Venit autē primus dicēs: Domine, mina tua decē minas acquisiuit. Et ait illi: Euge bone serue, quia in minimo fuisti fidelis, habeto potestātē super decem ciuitates. Et alter uenit dicens: Domine, mina tua cōfecit quinque minas. Et huic ait: Et tu p̄fectus esto quinque ciuitatibus. Et alius uenit, dicēs: Domine, ecce mina tua quam habui repositam in sudario: timui enim te, quod homo austerus sis, tollis quod nō posuisti, & metis quod non seminasti. Dicit ei: de ore tuo te iudicabo serue male: sciebas quod

ego

ego homo austerus sum, tollens quod non posui,
 & metens quod non seminavi: & quare non dedi
 disti pecuniam meam ad mensam, & ego ueniens,
 cum usuris utique exegissem illam? Et adstantibus
 dixit: auferte ab illo minam, & date illi qui decem
 minas habet. Et dixerunt ei: Domine, habet de-
 cem minas. * Dico enim uobis, quod omni habenti
 dabitur: ab eo autem qui non habet, etiam quod ha-
 bet, auferetur. Quin inimicos meos illos, qui no-
 luerunt me regnare super se, adducite huc, & in-
 terfucite ante me. * Et his dictis, ibat pergens ascen-
 dere Hierosolyma. Et factum est, cum appropin-
 quasset ad Bethphage, & Bethaniam iuxta mon-
 tem, qui uocatur oliuarum, misit duos discipulos
 suos, dicens: Ite in castellum, quod est regione est: in
 quod introeuntes, inuenietis pullum asinae alliga-
 tum, in quo nemo unquam hominum sedit, solui-
 te illum & adducite. Et si quis uos interrogauerit:
 Quare soluitis? Sic dicitis eis: Quia dominus
 eo opus habet. Abierunt autem qui missi erant, &
 inuenerunt sicut dixerat illis. Soluentibus autem
 illis pullum, dixerunt domini eius ad illos: Quare
 soluitis pullum? At illi dixerunt: Quia dominus
 eo habet opus. Et duxerunt illum ad Iesum. Et
 iniectis uestimentis suis super pullum, imposuerunt
 Iesum. * Eunte autem illo, substernebant uestimen-
 ta sua in uia. Et cum appropinquaret iam ad de-
 scensum montis oliuarum, ceperunt omnis mul-
 tudo discipulorum gaudetes laudare deum uoce
 magna super omnibus quas uiderant uirtutibus,
 dicentes: Benedictus qui uenit rex in nomine do-
mini: pax in caelo, & gloria in altissimis. Et quidam
 pharisaeorum et turba dixerunt ad illum: Ma-
gister, increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait:
Dico uobis, quod si hi tacuerint, mox lapides cla-
mabunt. * Et ut appropinquauit, uidens ciuitatem,

Mat. 13. 25.
 Marci 4
 Lucæ 8.
 21. 11.
 Mat. Mar.

21. 11. 12
 Mat. R. 1.

Abac. 2.

fleuit super illa, dicens: Si cognouisses & tu, & quidē in isto die tuo, quæ ad pacem tuam pertinet, curares. Nunc autē abscondita sunt ab oculis tuis. Quia uenient dies in te, & circundabunt te inimici tui uallo, & cingent te, & coangustabunt te undiq̃, & solo æquabūt te, et filios tuos qui in te sunt. * Et nō relinquent in te lapidem super lapidem: eo quod nō cognoueris tempus uisitationis tuæ. * Et ingressus in templum, cœpit eijcere uendentes in illo, & ementes, dicēs illis: * Scriptū est: domus mea domus precatōnis est: uos autē fecistis illam speluncam latronū. Et docebat quotidie in templo. * Principes autē sacerdotum & scribæ quærebant illū perdere, & priores plebis, nec inueniebant quid facerent: totus enim populus pendebat ab ore eius, cum audiret illum.

C A P V T XX.

21. II. Mat. Mar.

* T factū est in uno dierum illorum, docente illo populum in templo & euangelizante, conuenerunt principes sacerdotū & scribæ cum senioribus, & aiunt illi, dicētes: Dic nobis, Quæ auctoritate ista facis? Aut quis est qui dedit tibi istam auctoritatē? Respondens autē Iesus, dixit ad illos: Interrogabo uos & ego unū quiddam, & respondete mihi: Baptismus Ioannis è cælo erat, an ex hominibus? At illi cogitabāt intra se, dicētes: Si dixerimus è cælo, dicet: Quare ergo non credidistis illi? Sin dixerimus ex hominibus, plebs uniuersa lapidabit nos. Persuasum enim habet, Ioannem prophetam esse. Et responderūt se nescire unde esset. Et Iesus ait illis: Neque ego dico uobis, qua auctoritate hæc faciā. * Cœpit autē dicere ad plebē parabolā hanc: Homo quidā plantauit uineā, & locauit eam colonis, & ipse peregre egit multo tēpore. Cumq̃ esset opportu-
num,

21. 12. Mat. Mar.

num, misit ad colonos seruū, ut de fructu uineæ darēt ipsi. Qui cęsum emiserunt eum inanem. Et rursus adhuc alterū seruum misit: Illi uero hunc quoq; cęsum, & contumelijs affectū emiserunt inanē. Rursus misit & tertiū. at illi hunc quoq; uulneribus inflictis, eiecerunt. Dixit autē dominus uineæ: Quid faciam? Mittam filiū meum dilectum, forsitan cum hunc uiderint, reuerent. Quem cum uidissent coloni, cogitauerunt intrare, dicentes: Hic est hāres, uenite occidamus illū, ut nostra fiat hāreditas. Et eiectum illū extra uineam, occiderūt. Quid ergo faciet illis dominus uineæ? Veniet & perdet colonos istos, & dabit uineam alijs. Quod cū audissent, dixerūt: Absit. Ille uero intuitus eos, ait: Quid est ergo hoc quod scriptū est: * Lapidem quem reprobauerūt ædificantes, is factus est caput anguli: omnis qui ceciderit super illum lapidem, conuassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illū. * Et quærebāt principes sacerdotū & scribæ inire in illum manus eadem hora, & timuerunt populum. Cognouerunt enim quod in ipso dixisset similitudinem hanc. * Et obseruantes, emiserunt insidiatores, qui se iustos simularent, ut caperēt eum ex sermone, traderentq; illum principatui & potestati præsidis. Et interrogauerunt eum, dicentes: Magister, scimus quod recte dicis, ac doces, nec respicis personam, sed uiam dei cum ueritate doces: Licet nobis tributū dare Cæsari, an non? Intellecta autem illorum uersutia, dixit ad eos: Quid me tentatis? Ostendite mihi denariū: cuius habet imaginē et inscriptionē? Responderunt, dixerunt: Cæsaris. Et ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. Et non potuerunt uerbū eius reprehendere coram populo: & mirati super respōso eius, tacuerunt.

Psal. 117

Mat. 21.

Mar. 12.

Act. 4.

1. Petri 2.

* Mat. 21.

Marci 12.

Ibidem.

- Mat. 22. runt. * Accesserunt autem quidam Sadduceorum,
 Mar. 12. qui negant esse resurrectionem: & interrogauerunt
 Deut. 25. eum, dicentes: Magister, * Moses scripsit nobis: si cuius frater mortuus fuerit, habens uxorem: isque sine liberis mortuus fuerit, ut accipiat frater eius uxorem, & suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant, & primus accepit uxorem, ac mortuus est sine liberis. Et accepit secundus illam, & ipse mortuus est sine liberis. Et tertius accepit illam, similiter & ceteri septem: nec reliquerunt liberos, & mortui sunt. Nouissime omnium mortua est & mulier: in resurrectione ergo cuius eorum erit uxor? Siquidem septem habuerunt eam uxorem. Et respondens, ait illis Iesus: Filii huius seculi ducunt uxores, & nuptum dant: illi uero qui digni habebunt seculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque ducunt uxores, neque nuptum dant, neque enim ultra mori possunt: æquales enim angelis sunt, et filii dei, cum sint filii resurrectionis. * Quod uero resurgant mortui, & Moses ostendit iuxta rubum, cum dicit dominum deum Abraham, & deum Isaac, & deum Iacob. Deus autem non est mortuorum, sed uiuorum: omnes enim illi uiuunt. Respondentes autem quidam scribarum, dixerunt: Magister, bene dixisti. * Et amplius non audebant eum quicquam interrogare. Dixit autem ad illos: * Quomodo dicunt Christum filium esse Dauid, & ipse Dauid dicit in libro psalms: Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis, donec posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Dauid ergo dominum illum uocauit, & quomodo filius eius est? * Audiente uero cuncto populo, dixit discipulis suis: Cauete a scribis, qui uolunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foris, ac primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in conuiujs. * Qui de uorant

uorant domos uiduuarum, simulantes longas preces, hi accipient damnationem maiorem.

CAPVT XXI.

*Espiciēs autem uidit eos, qui mittebant munera sua in gazophylacium, diuites. Vidit autē & quandam uiduā pauperulam, mittentē illuc æra minuta duo, & dixit: Vere dico uobis quod uidua hæc pauper plus quàm omnes misit. Nam omnes hi ex eo quod ipsis exuberat, miserūt in munera dei: hæc autē ex penuria sua uniuersam substantiam quam habebat, misit. *Et quibusdam dicentibus de templo, quod pulchris lapidibus ac donis ornatum esset, dixit: * Ex his quæ uidetis, uenient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non diruatur. * Interrogauerunt autē illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erūt, & quod signum, quando ista futura sint? At ille dixit: * Videte, ne seducamini. Multi enim uenient sub nomine meo, dicētes, se esse Christū, & tempus instat: ne igitur sequamini illos. Cæterum, cum audieritis bella & seditiones, nolite terreri: oportet enim prius hæc fieri, sed non statim finis. * Tunc dicebat illis: Insurget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum, & terræ motus magni erūt in singulis locis, & fames, ac pestilentia, terriculamentaq; & signa de celo magno erunt. * Sed ante hæc omnia inijcient uobis manus suas: & persequentur, tradentes in conciliabula & carceres: trahentes ad reges ac præfides propter nomen meum. Continget autē uobis in testimoniū. * Habete igitur fixū in cordibus uestris, nō esse præmeditandam defensionem: nam ipse dabo uobis os & sapientiam, cui non poterunt contradicere, neq; resistere omnes qui aduersabunt uobis. * Trademini autē etiam

Marcī 12.

24. 15.
Mat. R.

Lucæ 19.

24. 13.
Mat. R.

Ibidem.

Ibidem.

10. 24. 15.
Mat. R.
Ioan. 15. 16

10. 13.
Mat. R.

Mich. 7.

à parentibus & fratribus & cognatis & amicis,
 & morte afficient quosdam ex uobis. * Et eritis
 Mat. 10. 24. inuisi omnibus propter nomen meum, & pilus
 Marci 13. de capite uestro non perit. * Per patientiam uestram
 Ioan. 16. possidete animas uestras. * Cum autem uideritis
 Rhom. 8. circumdari ab exercitibus Hierosolyma, tunc sci
 Mat. 24. tote, quod immineat desolatio eius. Tunc qui
 Mar. 13. in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in me
 dio eius, discedant: & qui in regionibus, non in
 trent in eam: quia dies ultionis hi sunt, ut imple
 antur omnia quæ scripta sunt. * Væ autem præ
 gnantibus, & mamma nutrientibus in illis die
 bus. Erit enim afflictio magna super terram, &
 ira in populo hoc. * Et cadent acie gladii, & cas
 ptiui ducentur in omnes gentes. Et Hierusalem
 calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora
 gentium. * Et erunt signa in sole & luna & stel
 lis, & in terris anxietas gentium per desperatio
 nem, resonante mari & fluctu, extabescentibus
 Efsaiæ 3. 13. hominibus præ timore, & expectatione eorum,
 quæ superuenient orbi terrarum. Nam uirtutes
 24. 13. cælorum mouebuntur: * & tunc uidebunt filiū
 Mat. R. hominis uenientem in nube cum potestate &
 Iohef. 2. gloria magna. His autem fieri incipientibus, sus
 Ezech. 38. picite & attollite capita uestra, quoniam appro
 Oseæ 10. pinquat redemptio uestra. Et dixit illis similitu
 Apoc. 6. dinem: Videte ficum & omnes arbores, cū pro
 Mat. 24. trudent iam gemmas, cernentes ex uobis ipsi sci
 Mar. 13. tis, quod iam instet ætas. Ita & uos cum uide
 Efsaiæ 2. 3. ritis hæc fieri, scitote quod instet regnū dei. Amē
 dico uobis, non præteribit ætas hæc, antequam
 24. 13. omnia facta fuerint. * Cælū & terra transibunt,
 Mat. R. uerba autem mea non transibunt. * Cauete autē
 Rhom. 13. uobis, ne quando grauetur corda uestra crapula
 Ecc. 37. & ebrietate, & curis huius uitæ, subitusq; uo
 Efsaiæ 5. bis ingruat dies ille: tanquam laqueus enim su
 perueniet

perueniet in omnes qui sedent super faciē totius
 terræ.*Vigilate itaq; omni tempore, deprecante
tes, ut liceat uobis effugere ista omnia quæ futu
ra sunt, & stare ante filiū hominis.*Docebat autē
 interdū in templo: noctu uero exiens diuersa
 batur in monte, qui uocā oliuarum. Et omnis
 populus diluculo uentitabat ad eum, ut in tem
 plo audiret eum. CAPVT XXII.

*Nstabat autē dies festus azymorū,
 qui dicit pascha:* & quærebant prin
 cipes sacerdotū & scribæ, quomodo
 eum interficerent: timebant enim ple
 bem.* Intrauit autem satanas in Iudam, cui co
 gnomen erat Iscariotes, qui erat e numero duo
 decim:* abñtq; & loquutus est cum principibus
 sacerdotum ac magistratibus, quemadmodum
 illum traderet eis. Et gauisi sunt, ac pacti sunt pe
 cuniam illi se daturos. Et ille respondit,*quære
batq; opportunitatem, ut traderet illum illis sine
turba.* Venit autem dies azymorum, in qua ne
 cesse erat immolari pascha. Et misit Petrū ac Io
 annem, dicens: Euntes parate nobis pascha, ut
 edamus. At illi dixerunt ei: Vbi uis paremus? Et
 dixit ad eos:* Ecce, introeuntibus uobis in ciui
tatem, occurret homo, uas aquæ testaceum por
tans, sequimini eum in domum in quam intrat,
& dicetis patrifamilias ædium: Dicet tibi ma
gister: ubi est diuersorium, ubi pascha cum di
scipulis meis edam?* Et ipse ostendet uobis cœ
 naculum magnū stratum, ibi parate. Euntes autē
 inuenerunt sicut dixerat illis, & parauerunt pa
scha. Et cum iam esset tempestiuū, accubuit, ac
 duodecim apostoli cū eo. Et ait illis:* Desiderio
desideraui hoc pascha comedere uobiscum an
tequam patiar. Dico enim uobis, posthac non
 edam ultra ex eo, donec compleat in regno dei.

24. 15.

Mat. R.

I. Petri 4.

Ioan. 8.

26. 14.

Mat. R.

Exod. 12.

* Io. 7. 11.

Ioan. 13.

26. 14. 15

Mat. R. I.

Ioan. 18.

16. 14.

Mat. R.

Exo. 12.

26. 14.

Mat. R.

Mar. 14.

26. 14. 15

Mat. R. I.

Cap. XXII. EVANG. SECVN.

26. 14. Et accepto poculo, gratias egit, ac dixit: Accipite hoc, & diuidite inter uos. * Dico enim uobis, quod non bibam de fructu uitis, donec regnum dei ueniat. * Et accepto pane, cū gratias egisset, fregit, ac dedit eis, dicēs: Hoc est corpus meum, quod pro uobis datur: hoc facite in mei recordationem. * Similiter & poculū, postquā cœnauit, dicens: * Hoc poculum, nouum testamentū per sanguinē meum, qui pro uobis effunditur.
- Mat. Mar. 26. 14. 13
Mat. R. L. * Veruntamen ecce manus prodentis me mecū est in mensa. Et filius quidem hominis secundū quod definitum est, uadit: ueruntamen uæ homini illi per quem proditur. * Et ipsi cœperūt querere inter sese, quis nam esset ex ipsis, qui hoc facturus esset. * Facta est autem & contētio inter eos, quis eorum uideretur esse maior. * Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eis: & qui potestatem habent super eas, benefici uocantur. Vos autē non sic: sed qui maior est in uobis, fiat sicut iunior: & qui princeps est, sicut qui ministrat. * Nam uter maior est, qui accumbit, an qui ministrat? nōne qui accumbit? At ego in medio uestrum sum, ut qui ministrat. Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis.
- Ibidem. 18. 20. 10. 9
Mat. R. L. * Et ego disponso uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum: ut edatis & bibatis super mensam meā in regno meo: * & sedeat is super thronos, iudicantes duodecim tribus Israël. Ait autē dominus: Simon Simon, ecce satanas expetiuit uos, ut cribraret sicut triticū: sed ego rogauit pro te, ne deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. At ille dixit ei: * Domine, tecum paratus sum & in carcerem & in mortem ire. At ille dixit: Dico tibi Petre, non canet hodie gallus, prius q̄ ter abneges te nosse me. * Et dixit eis: Quando misi uos sine sacculo & pera,
- Mat. 20.
Mar. 10.
Ioan. 13.
Lucæ 12.
Apoc. 3.
Mat. 19.
26. 14. 13
Mat. R. L.
Io. 6. 9.
Mat. R. L.

& pera, & calciamentis, num quid defuit uobis?
 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc, qui 27. 14. 18
 habet sacculum, tollat, similiter & peram: & qui non 27. 14. 18
 habet, uendat tunicam suam, & emat gladium. * Di
 co enim uobis: quoniam adhuc hoc quod scriptum
 est, oportet perfici in me: * Et cum iniquis depu Esa. 53.
 tatus est. Etenim ea quae sunt de me, finem habent.
 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At
 ille dixit eis: Satis est. * Et egressus ibat, ut erat Ioan. 18.
 solitus, in montem oliuarum: sequuti sunt autem
 illum & discipuli. Et cum peruenisset ad locum,
 dixit illis: * Orate, ne intretis in tentationem. Et 26. 14.
 ipse auulsus est ab eis ferme ad iactum lapidis, po-
 sitisque genibus orabat, dicens: Pater, si uis, trans-
 fer poculum hoc a me. * Veruntamen non mea uo-
 luntas, sed tua fiat. Apparuit autem illi angelus de
caelo corroborans eum. Et correptus angore pro-
 lixius orabat. Et erat sudor eius sicut guttae san-
 guinis, decurreres in terram. Et cum surrexisset
 a deprecatione, * uenissetque ad discipulos suos, 26. 14. 18
 reperit eos dormientes praestititudine. Et ait
 illis: Quid dormitis? Surgite & orate, ne intretis 26. 14. 18
in tentationem. Adhuc autem eo loquente, * ecce
 turba, & qui uocabatur Iudas, unus est duodecim,
 antecedebat eos, & appropinquauit Iesu, * ut
 oscularetur eum. Iesus autem dixit illi: Iuda, oscu-
 lo filium hominis prodis? Videntes autem hi qui
 circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt
 ei: Domine, percutiemus ne gladio? * Et percussit 26. 14. 18
 unus ex illis seruum principis sacerdotum, &
 amputauit auriculam eius dextram. Respon-
 dens autem Iesus, ait: Sinite huc usque. Et cum tes-
 tigisset auriculam eius, sanauit eum. * Dixit autem 26. 14.
 Iesus ad eos qui uenerant ad se, principes sacerdo-
 tum ac magistratus templi & seniores: Quasi ad 26. 14. 18
latronem existis cum gladiis ac fustibus, * cum 26. 14. 18
 Mat. R. I.

26. 14. 18 quotidie uobiscū fuerim in templo, nō extendis
 Mat. R. I. stis manus in me: sed hæc est hora illa uestra, &
 Ibidem. potestas tenebrarū.* Comprehensum autē eum
duxerunt, & induxerunt in domū principis sa-
cerdotū.* Petrus uero sequebatur eminus. Cum
autem accendissent ignē in medio aulae, atq; unā
consedissent, sedit & Petrus inter illos. Quem cū
uidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, de-
fixis in illum oculis, dixit: Et hic cum illo erat.
At ille abnegauit eum, dicens: Mulier, non no-
ui illū. Et post pusillum alius uidens eum, dixit:
Et tu de illis es. Petrus uero ait: Homo, nō sum.
Et interuallo interiecto ferè horæ unius, alius quī
dam affirmabat, dicens: Vere & hic cū illo erat,
nam & Galilæus est. Et ait Petrus: Homo, ne-
scio quid dicas. Et continuo adhuc illo loquen-
 26. 14. te cecinit gallus. Et conuersus dominus, intuitus
 Mat. R. est Petrū.* Et recordatus est Petrus sermonis do-
mini, quomodo dixerat ipsi: priusquā gallus
ceccinerit, ter me negabis. Et egressus foras Pe-
 Mat. 16. 17 trus fleuit amare.* Et uiri qui tenebant Iesum, il-
 & 20. ludabant eī, cædentes: & cum circumtexissent
 Mar. 8. 10. eū, percutiebant faciem eius, et interrogauerunt
 *Esa. 50. eum, dicentes: Vaticinare: quis est ille qui te per-
 26. 14. cussit? Et alia multa conuiciantes dicebant in eū.
 Mat. Mar. * Atq; ut illuxit, conuenerunt seniores plebis, &
 Ibidem. principes sacerdotum & scribæ, & duxerunt Ie-
sum in consilium suum, dicentes: * Num tu es ille
Christus? dic nobis. Et ait illis: Si uobis dixerō,
 Ibidem, et non credetis: quod si etiam interrogauerō, nō re-
 Coloss. 3. spondebitis mihi, neq; dimittetis.* Ex hoc tem-
 Heb. 1. 10. pore erit filius hominis sedens à dextris uirtutis
 Mat. 26. dei. Dixerunt autē omnes: Tu ergo es filius dei?
 Mar. 14. Qui ait: Vos dicitis me esse.* At illi dixerunt:
Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi em̄
audiuimus ex ore ipsius.

27. 15. 18

Mat. R. I.

* Turgēs uniuersa multitudo eo-
rū, duxit illū ad Pilatū. Cæperunt
aut̄ illū accusare, dicētes: * Hūc de-
prehendimus euertentē gentem, ac
uetantē tributa dari cæsari, dicentē

Ioan. 19.

se Christū regem esse. * Pilatus aut̄ interrogauit
eum, dicēs: Tu es ille rex Iudeorū? At ille respon-
dēs illi, ait: Tu dicis. Ait aut̄ Pilat⁹ ad principes
sacerdotum & turbas: * Nihil inuenio noxiæ in
hoc homine. At illi inualescebant, dicētes: Com-
mouet populū, docens per uniuersam Iudæam,
exorsus à Galilæa usq; ad hunc locū. Pilatus au-
tē, audita mentione Galilæe, interrogauit, num
homo Galilæus esset. Et ut cognouit quod ad
Herodis ditionē pertineret, remisit eum ad He-
rodem, qui et ipse Hierosolymis erat per id tem-
pus. Herodes autem, uiso Iesu, gauisus est ualde.

Ioan. 18.

27. 19. 17

Mat. R. I.

* Tenebatur em̄ multo iam tempore cupiditate
uidendi illū, * eo qd̄ audiret multa de eo, & spe-
rabat se signū aliquod uisurū ab eo fieri. Interro-
gabatur aut̄ eum multis sermonibus. At ipse nihil
illi respōdebat. Stabant aut̄ principes sacerdotū
& scribæ acriter accusantes eum. Spreuit aut̄ il-
lum Herodes cū exercitibus suis: cumq; illuisset
indutū ueste splēdida, remisit ad Pilatū. Et facti
sunt amici inter sese Pilatus & Herodes in eodē
die: nam antea simultas inter eos intercesserat. Pi-
latus autem conuocatis principibus sacerdotū,
& magistratibus, ac plebe, dixit ad illos: * Obtul-
istis mihi hunc hominem quasi auertentē popu-
lum: & ecce ego coram uobis interrogans, * nul-
lum crimen inuenio in homine isto ex ijs de qui-
bus accusatis eum, sed ne Herodes quidem: nam
remisi uos ad illū, & ecce nihil dignū morte actū
est ei. Emendatum ergo illū dimittam, Necessē

Lucæ 9.

Mat. 14.

Mar. 6.

Act. 4.

Ioan. 19.

Cap. XXIII. EVANG. SECVN.

- Mat. 27. autē habebat dimittere eis in festo unū. * Exclā
 Mar. 15. mauit autem simul uniuersa turba, dicēs: * Tolle
 * Mat. 27. hunc, & dimitte nobis Barabbam, qui erat pro
 Mar. 15. pter seditionem quandam factam in ciuitate, &
 I. 8. Act. 3. homicidium, coniectus in carcerē. * Iterum autē
 * Ioan. 16. Pilatus loquutus est ad eos, uolens dimittere Ie-
 sum. At illi clamabant, dicentes: Crucifige cruci-
fige eum. Ille autē tertio dixit ad illos: Quid enim
 27. 15. 19. mali fecit hic? Nullum crimē capitale comperio
 Mat. R. I. in eo, castigatū ergo dimittam illum. * At illi in-
 stabant uocibus magnis, postulantes, ut crucifi-
 geretur: & inualescebant uoces eorum, ac sum-
 morum sacerdotum. * Et Pilatus adiudicauit, ut
 Ibidem. fieret quod illi postulabant. Dimisit autem illis
 27. 15. eum, * qui propter seditionem & homicidium
 Mat. Mar. coniectus fuerat in carcerē, quem poposcerant:
 Act. 3. Iesum uero tradidit arbitrio eorū. * Et cum ab-
 Mat. 27. ducerent eum, apprehenderunt Simonem quen-
 Mar. 15. dam Cyrenensem, uenientē è rure, & imposue-
 runt illi crucem, ut portaret post Iesum. Seque-
 batur autē illum multa turba populi ac mulierū,
 quæ plangebant & lamentabantur eum. Con-
 uersus autē ad illas Iesus, dixit: Filiæ Hierusalē,
 Esaia 3. nolite flere super me, sed super uobisipis flete, et
 3. 2. 54 super filijs uestris: quoniam, * ecce uenient dies,
 Sap. Esa. in quibus dicent: Beatæ steriles, & uētres qui nō
 Galat. 4. genuerunt, & ubera quæ nō lactauerunt. * Tūc
 Osee 10. incipient dicere montibus, Cadite super nos: &
 Apoc. 6. collibus, operite nos. Quia si in humido ligno
 hæc faciunt, in arido quid fiet? Ducebantur autē
 & alij duo facinorosi cum eo, ut interficerentur.
 Et postquā uenerūt in locū, qui uocatur Cal-
 27. 15. 19 uaria, ibi crucifixerunt eum, & facinorosos: unū
 Mat. R. I. à dextris, alterū à sinistris. * Iesus autem dicebat:
 Pater, remitte illis: nesciunt enim quid faciant.
 Ibidem. * Diuidentes uero uestimēta eius, miserūt sortē.
 Et ita

*Et stabat populus spectans, & deridebant eum **Ibidem.**
 principes cum eis, dicentes: Alios seruauit, ser-
 uet seipsum, si hic est ille Christus, ille dei electus.
 Illudebant autem ei, & milites accedentes, & acetum **27. 17.**
 offerentes ei, dicentesque: * Si tu es ille rex Iudaeo- **Mat. Mar.**
 rum, saluum te fac. * Erat autem & inscriptio scri- **Ibidem, &**
 pta super eum literis **Græcis, & Latinis, & He-**
braicis: Hic est rex Iudæorū. * Vnus autem de his **Ioan. 19.**
 qui erant suspensi facinorosorum, conuicia dice- **M. R. Ibi.**
 bat in eum, dicens: Si tu es Christus, serua teipsum,
 & nos. Respondens autem alter, increpabat eum,
 dicens: Ne times quidem tu deum, quod in eadem
 damnatione es? Et nos quidem iuste, nam digna
 factis recipimus: hic uero nihil mali gessit. Et di-
 cebat ad Iesum: Domine, memento mei, cum ue-
 neris in regnum tuum. Et dixit illi Iesus: Amen di-
 co tibi, hodie mecum eris in paradiso. * Erat autem **Ibidem.**
 fere hora sexta, & tenebrae factae sunt super totam
 terram usque ad horam nonam: & obscuratus est
 sol: & uelum templi scissum est medium. Et cum cla-
 masset uoce magna Iesus, ait: * Pater, in manus **Psal. 30.**
 tuas commendo spiritum meum. * Et hæc cum **M. R. Io.**
 dixisset, expirauit. Cum uidisset autem centurio, **Ibidem.**
 quod accidit, glorificauit deum, dicens: Vere hic
 homo iustus erat. Et omnes turbæ eorum, qui si-
 mul accesserant ad spectaculum istud, & uide-
 rant quæ contingebant, percutientes pectora sua,
 reuertebantur. Stabant autem omnes notæ eius
 procul, & mulieres quæ sequuntur eum erant à Ga-
 lilæa, hæc uidentes. * Et ecce uir nomine Ioseph, **M. R. Ibi.**
 decurio, qui erat uir bonus ac iustus, hic non con-
 senserat consilio ac facto eorum: oriundus ab Ari-
 methæa ciuitate Iudæorum, qui expectabat &
 ipse regnum dei: * hic accessit ad Pilatum, & postu- **Ioan. 19.**
 lauit corpus Iesu, & depositum inuoluit sindone,
 & posuit illud in monumento quod erat in la-

Cap. XXIII. EVANG. SECVN

Mar. 15. pidē excisum, in quo nondum quisquam positus
 Ibidem, et fuerat. * Et dies erat parasceue, & sabbatū illuces
 Mat. 27. cebat. * Subsequutæ autē mulieres quæ cū eo ue
nerant de Galilæa, uiderunt monumentum, &
quemadmodū positū erat corpus eius. Reuersæ
uero, parauerunt aromata & unguenta, ac fab
bato quidem quieuerunt secundum præceptū.

28. 16. 20

Mat. R. I.

C A P V T XXIII.

* No autē sabbatorū profundo dilu-
 culo uenerunt ad monumentū, por-
 tantes quæ parauerant aromata, &
 nonnullæ cū illis. Repererunt autē la-

pidē reuolutū à monumento: & ingressæ, nō in-
uenerunt corpus domini Iesu. Et factū est, dum
mente cōsternatæ essent de hoc, ecce duo uiri ste-

Mar. 16.

terunt iuxta illas in uestibus fulgurantibus. * Cū
expanissent autē, & declinarent uultū in terram,
dixerunt ad illas: Quid queritis uiuentē cū mor-
tuis? Nō est hic, sed surrexit. Recordamini ut di-
xerit uobis cum adhuc in Galilæa esset, dicens:

Mat. Mar.
 ibidem.

quod oportuerit filium hominis tradi in manus
hominū peccatorū, & crucifigi, & die tertio re-
surgere. Et recordatæ sunt uerborū eius, * & res-
gressæ à monumento, nunciauerunt hæc omnia
illis undecim, & cæteris omnibus. Erat autē Ma-
ria Magdalene, & Ioanna, & Maria Iacobi, &
cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad apo-
stolos hæc. Et uisa sunt apud illos ceu deliramen-
tum uerba illarū, neq; crediderūt illis. Petrus autē
surgens, cucurrit ad monumentū: & prospiciēs
uidit lintamina sola posita, et abñt, apud semet-

Mar. ibid.

ipsum mirans quod acciderat. * Et ecce duo ex il-
lis ibant eodē die in castellū, quod aberat spatio
stadiorū sexaginta ab Hierosolymis, nomine E-
maus: et ipsi confabulabant inter se de his omni-
bus quæ acciderant. Et factū est dum confabula-
rent

rent ac disputaret, & ipse Iesus appropinquans
ibat una cum illis. Ceterum oculi illorum tenebantur, ne
eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermo-
nes, quos confortis inter uos ambulantes, et estis tri-
stes? Ac respondens unus, cui nomen Cleopas, dixit
ei: Tu solus peregrinus es Hierosolymis, neque co-
gnouisti quae facta sunt illic his diebus? Quibus
ille dixit: Quae? Et dixerunt ei: De Iesu Nazare-
no, qui fuit uir propheta, potens opere & sermone
coram deo & toto populo: & quomodo eum tradi-
derunt summi sacerdotes, & principes nostri in
condemnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos
autem sperabamus eum esse illum qui redempturus esset
Israel. Atque super haec omnia tertius dies est hodie,
quod haec facta sunt. Sed & mulieres quaedam ex nobis
attonitos reddidere nos, quae diluculo perue-
nerunt ad monumentum, et non inuenito corpore eius,
uenerunt, dicentes: *se etiam uisionem angelorum uidi-
se, qui dicerent eum uiuere. *Et abierunt quidam eorum,
qui erant nobiscum ad monumentum, & ita repperunt
sicut mulieres dixerant: ipsum uero non uiderunt. Et
ipse dixit ad eos: ostulti & tardi corde ad creden-
dam in omnibus quae loquuti sunt prophetae. *Nonne haec
oportuit pati Christum, & intrare in gloriam suam?
*Et exorsus a Mose & omnibus prophetis, interpre-
tabatur illis in omnibus scripturis, quae de ipso erant.
Et appropinquauerunt castello quod ibant, & ipse
praese ferebat se longius ire. Et coegerunt illum, di-
centes: Mane nobiscum, quoniam uergit ad uesperam,
& inclinatus est dies. Et intrauit ut maneret cum il-
lis. Et factum est dum accuberet cum eis, accepit panem,
& benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et
aperti sunt oculi eorum, & agnouerunt eum, &
ipse euauit a conspectu eorum. Et dixerunt inter
se: Nonne cor nostrum ardebat in nobis, dum loque-
retur nobis in uia, & aperiret nobis scripturas? Et
surgentes eadem hora regressi sunt Hierosolymam,

Mat. 21.

Io. 4. 6. 9.

Ioan. 20.

Ibidem.

M. 16. 17.

20. R. 8. 10

Gen. 3.

Esa. 50. 33.

Cap. XXIIII. EVANG. SEC. LVC.

& inuenerunt cōgregatos undecim, & eos qui cum illis erant, dicētes: Surrexit dominus uere, & apparuit Simoni. Et illi narrabant quæ gesta erant in uia: & quomodo fuisset agnitus ipsis ex fractione panis. * Dum autē hæc loquunt, stetit Iesus ipse in medio eorū, & dicit eis: Pax uobis. Expauēfacti uero & conterriti, existimabant se spiritū uidere, & dixit eis: Quid turbati estis, & cogitationes ascēdunt in cordibus uestris? Vide te manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum. Contrectate me & uidete, quia spiritus carnē &

28. 16. 20
Mat. R. I. ossa nō habet, sicut me uidetis habere. Et cū hæc dixisset, ostēdit eis manus ac pedes. * Adhuc autē illis nō credentibus præ gaudio & mirantibus, dixit eis: Habetis hic aliquid edulh? At illi obtulerūt ei partē piscis assī, & aliquid de fauo apīario. Et accepit, & in cōspectu illorum comedit.

26. 14.
Mat. Mar. * Et dixit ad eos: Hæc sunt uerba quæ loquutus sum ad uos, cum adhuc essem uobiscū: quod necesse foret impleri omnia quæ scripta sunt in lege Mosi, & prophetis, & psalmis de me. Tunc aperuit illorū mentē, ut intelligerent scripturas,

Act. 17. & dixit eis: Sic scriptum est, * & sic oportebat Christū pati, & resurgere à mortuis tertio die: et prædicari sub nomine eius pœnitentiam, ac remissionem peccatorū in omnes gentes, initio factō ab Hierosolymis. * Vos autē estis testes horū.

Act. 1. 3.
Io. 14. 15. * Et ecce ego mitto promissum patris mei super uos. * Vos autē sedete in ciuitate Hierusalē, quoad usq; induamini uirtute ex alto. a

16. & 20.
* Act. 1.
a Mat. 28. Eduxit autē eos foras usq; in Bethaniā, & sublati in altum manibus suis, benedixit eis. Et factū est dum benediceret illis, recessit ab eis, ac ferebat in cœlū. Et ipsi, adorato eo, regressi sunt Hierosolymam cū gaudio magno: & erant semper in tēplo laudantes & benedicentes deum. Amen.

¶ Euang. secundū Lucam, Finis.

VITA SANCTI IOANNIS, PER
DIVVM HIERONYMVVM.

91

Ioannes apostolus, quem Iesus
amauit plurimum, * filius Ze-

Mat. 4.

bedæi, frater Iacobi apostoli,
* quem Herodes post passionē

Act. 12.

domini decollauerat, nouissi-

mus omnium scripsit Euange-

lium: rogatus ab Asiæ episco-

pis aduersus Cerinthū, aliosq; hæreticos: & ma-

xime tunc Ebionitarum dogma cōsurgens, qui

asserunt Christum ante Mariam nō fuisse. Vnde

& compulsus est diuinam eius natiuitatem edis-

cere. Sed & aliam causam huius scripturæ ferūt:

quod cum legisset Matthæi, Marci, & Lucæ uo-

lumina, probauerit quidem textum historię, &

uera eos dixisse firmauerit, sed unius tantū anni,

in quo & passus est, post carcerem Ioannis histo-

riam texuisse. Prætermisso itaq; anno, cuius acta

à tribus exposita fuerant, superioris tēporis an-

tequàm Ioannes clauderetur in carcerem, gesta

narrauit: sicut manifestum esse poterit ihs, qui di-

ligenter quatuor Euangeliorum uolumina lege-

rint. Quæ res etiam *διαφωρίαν*, quæ uidetur

Ioannis esse cum cæteris, tollit. Scripsit autē &

unam epistolam, cuius exordium est: Quod fuit

ab initio, quod audiuimus, & uidimus oculis no-

stris: quod perspeximus, & manus nostræ con-

trectauerunt de uerbo uitæ: quæ ab uniuersis ec-

clesiasticis & eruditis uiris probatur. Reliquæ au-

tem duæ, quarum principium est: Senior electæ

dominæ & natis eius: & sequentis, Senior Caio

charissimo, quem ego diligo in ueritate: Ioannis

presbyteri asseruntur, cuius & hodie alterū se-

pulchrū apud Ephesum ostenditur: & nonnulli

putant duas memorias eiusdem Ioannis Euangeliſtæ eſſe: ſuper qua re cum per ordinem ad Pa-
piam auditorem eius uentum fuerit, diſſeremus.
Quartodecimo igitur anno, ſecundam poſt Ne-
ronem perſequutionem, mouente Domitiano,
in Patmos inſulam relegatus, ſcripſit Apocaly-
pſim, quam interpretantur Iuſtinus martyr, &
Hirenæus. Interfecto autē Domitiano, & actis
eius ob nimiam crudelitatem à Senatu reſciſſis, ſub
Pertinace principe redit Ephesum, ibique uſque ad
Traianum principem perſeuerans, totas Aſiæ fun-
dauit rexique eccleſias, & conſectus ſenio, ſexa-
geſimo octauo poſt paſſionem domini anno, mor-
tuus, iuxta eandem urbem ſepultus eſt.

VITAE SANCTI IOAN. FINIS.

EVANGE

LIVM SECVNDVM IOAN

NEM, CAPVT I.

1° 8.
Gen. Pro.
M. I. Lu. I.
* Inf. I. 14.
& 15.
Ioan. 5. 14

Io. 5. II. 14

3. II. 1. 5. 7
Mat. R. L.

II. 7. 3.
M. L. Mal.
I. 3. 8. 9. 12.
3. Ioan. I.

* N principio erat ſermo, &
ſermo erat apud deum, * &
de⁹ erat ille ſermo. * Hic erat
in principio apud deū. * Qia
per ipſum facta ſunt, & ſine
eo factum eſt nihil, quod fa-
ctum eſt. * In ipſo uita erat,
& uita erat lux hominū: &

lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non appre-
henderunt. * Erat homo miſſus à deo, cui nomē
Ioannes. Hic uenit ad teſtificandū, ut teſtaretur
de luce, ut omnes crederent per ipſum. Non erat
ille lux illa, * ſed miſſus erat, ut teſtaret de luce.
* Erat lux illa, lux uera: quæ illuminat omnē ho-
minem

minē ueniētē in mundū. In mūdo erat, & mun-
 dus per ipsum factus est, * & mūdo eum nō co-
 gnouit. * In sua uenit, & sui eum nō receperunt. Ioan. 3. 17.
 Quotquot autē receperunt eū, dedit eis ut liceret Ephes. 6.
 filios dei fieri, uidelicet his, q̄ credidissent in no- Col. 4.
 men ipsius. Quī nō ex sanguinibus, neq; ex uo- Apoc. 19.
 luntate carnis: neq; ex uoluntate uiri, sed ex deo I. 1. 2.
 nati sunt. * Et sermo ille caro factus est, & habi- Mat. L.
 tauit in nobis: & cōspeximus gloriam eius, glo-
 riam uelut unigeniti à patre: plenus gratia & ue-
 ritate. Ioannes testificatur de ipso & clamat, di-
 cens: * Hic erat de quo dicebam, qui cū me seque- M. I. R. I.
 ret, antecessit me: q̄a prior me erat. * Et de pleni- L. 3. Infr. 1.
 tudine eius nos oēs accepimus, & gratiā pro gra- Psal. 44.
 tia, q̄a lex per Mosen data est: * gratia & ueritas Rho. 1. 5. 7
 per Iesum Christū exorta est. * Deū nemo uidit Act. 20.
 unq̄: Unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse M. II. L. 10
 enarrauit. * Et hoc est testimoniū Ioannis, quan- Ioan. 5. 10.
 do miserāt Iudæi ab Hierosolymis sacerdotes et
 leuitas, ut interrogarēt eū: Tu q̄ses? Et cōfessus
 est, & nō negauit. * Et confessus est, inquires, nō
 sum ego Christus. Et interrogauerunt eū. Quid
 ergo? Helias es tu? Et dicit: Nō sum. Es tu p̄phe-
 ta ille? Et respondit: Nō. Dixerūt ergo ei: Quis
 es, ut respōsum demus n̄s qui miserūt nos? Quid
 dicis de teipso: Ait: * Ego uox clamātis in deser- 3. 1. 3.
 to, dirigite uia domini: sicut dixit Esaias prophe- Mat. R. L.
 ta. * Et qui missi fuerant, erant ex pharisæis. Et Esa. 40.
 interrogauerūt eū, ac dixerūt ei: Cur ergo bapti- Mat. 11.
 zas, si tu nō es Christus, neq; Helias, neq; p̄phe-
 ta? Respōdit eis Ioannes, dicens: * Ego baptizo 3. 1. 3.
 aqua, sed in medio uestrū stat, quē uos nescitis: Mat. R. L.
 Ipse est, qui cū me sequerēt, antecessit me: cuius Act. 19.
 ego nō sum dignus, ut soluam corrigiam calcia-
 menti. * Hæc in Bethabara facta sunt trans Ior- Infr. 5. 10.
 danē, ubi Ioannes baptizabat. Postero die uidet

Cap. I. EVANG. SECVN^o

- Infra 7. Ioannes deū uenientē ad se, & ait: *Ecce agnus
Infra 3. ille dei, qui tollit peccatū mundi. *Hic est de quo
dicebam: Post me uenit uir, qui me antecessit,
quia prior me erat: & ego nesciebam eum, sed ut
3. I. 3. manifestus fiat Israēli, propterea ueni ego aqua
Mat. R. L. baptizans. *Et testificatus est Ioannes, dicens:
Vidi spiritum descendentem specie columbæ de
cælo, & mansit super eum, & ego nō noueram
Lucæ 1. eum: *sed qui misit me, ut baptizarē aqua, is mi-
hi dixit: Super quem uideris spiritū descenden-
tem ac manētem super eum, hic est qui baptizat
spiritu sancto. Et ego uidi, & testificatus sum
Infra 7. hūc esse filiū dei. *Postero die iterū stabat Ioan-
nes, & ex discipulis eius duo, & intuitus Iesum
Esa. 53. ambulante, dicit: *Ecce angelus dei. Et audierūt
eum duo discipuli loquentem, & sequuti sunt Ie-
sum. Conuersus autē Iesus, & conspicatus eos
sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixe-
runt ei: Rabbi, quod dicitur, si interpreteris, ma-
gister, ubi habitas? Dicit eis: Venite & uidete.
Venerunt, uideruntq; ubi maneret. Et apud eū
manserunt die illo: hora autē erat fermē decima.
Erat Andreas frater Simonis Petri, un⁹ ex duo-
bus qui audierant à Ioanne, & sequuti fuerant
eum. Reperit hic prior fratrem suū Simonem, et
dicit ei: inuenimus Messiam, quod est, si inter-
preteris, unctus: & adduxit eum ad Iesum. *In-
tuitus eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona,
tu uocaberis Cephas, quod sonat, si interprete-
ris, lapis. Postero die uoluit Iesus exire in Gali-
11. 10. læam, & reperit Philippum, & dicit ei: Sequere
Mat. Lu. me. *Erat autē Philippus à Bethsaida ciuitate An-
dreæ & Petri. Reperit Philippus Nathanaël,
Gen. 1. 22. & dicit ei: *De q̄ scripsit Moses in lege, & pro-
18. & 49. phete, inuenimus Iesum filiū Ioseph Nazarenū.
Deut. 18. Et dixit ei Nathanaël: A Nazareth potest aliqd
Esa. 7. 9. bonū

boni esse? Dicit ei Philippus: Veni & uide. Vidit Iesus Nathanaël uenientem ad se, & dicit de eo: Ecce uere Israëlita, in quo dolus non est. Dicit ei Nathanaël: Vnde me nosti? Respondit Iesus, & dixit ei: Priusquam te Philippus uocaret, cū eses sub ficu, uidebam te. Respondit Nathanaël, & ait ei: Rabbi, tu es ille filius dei, tu es ille rex Israël. Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, uidebam te sub ficu, credis: maiora his uidebis. Et dicit ei: Amen amen dico uobis: posthac uidebitis cælū apertū, & angelos dei ascendētes ac descendentes super filium hominis.

Gen. 28.

CAPVT II.

*T die tertia nuptiæ fiebāt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, ac discipulū eius ad nuptias. Et ubi defecisset uinum, dicit mater Iesu ad eum: Vinū

Infra 4.

non habent. Dicit ei Iesus: Quid mihi tecum est mulier? nondū uenit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcūq; dixerit uobis, facite. Erant autē ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundū purificationem Iudæorū, capientes singulæ metretas binas aut ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerūt eas usq; ad summum. Et dicit eis, infundite nūc, & ferte architriclino: & tulerunt. Postquā autem gustasset architriclinus aquam in uinū uersam, neq; sciret unde esset, sed ministri sciebant, qui hauserant aquā, uocat sponsum, & dicit ei: Omnis homo primo loco bonū uinū ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu seruasti bonū uinū usq; ad hoc tempus. Hoc ædidit initiū signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli eius. *Post hæc descendit Capernaum ipse & mater eius, &

4. 4.
Mat. Lu.

21. II. 19
Mt. R. Lu. fratres eius, & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus. Et in propinquo erat pascha Iudaeorum, & ascendit Iesus Hierosolymam, & reperit in templo eos qui uidebant boues & oves & colubas, & numularios sedentes. Et cum fecisset flagellum e funiculis, omnes eiecit e templo, oves simul ac boues, & numulariorum effudit aes, mensasque subuertit. Et his qui colubas uendebant, dixit: Auferte ista hinc, nec facite domum patris mei domum mercatus. Recordati uero sunt discipuli eius, quod scriptum est: * Zelus domus tuae exedit me. Responderunt ergo Iudaei, & dixerunt ei: * Quod signum ostendis nobis, quod ista facias? Respondit Iesus, & dixit eis: * Destruite templum hoc, & in tribus diebus erigam illud. Dixerunt ergo Iudaei: Quadraginta & sex annis constructum est templum hoc, et tu in tribus diebus eriges illud? * At ille dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset e mortuis, recordati sunt discipuli eius, quod hoc dixisset, & crediderunt scripturae, & sermoni quem dixerat Iesus. Cum autem esset Hierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomen eius, uidentes signa eius quae aedebat. Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, nec opus haberet, ut quisquam testaretur de homine. Ipse enim sciebat, quid esset in homine.

C A P. I I I.

28. 6.
I. Par. Sap.

8. 17.
Rh. Hiere.

Apoc. 2.

Io. 7. 19.

* Rat autem homo ex Phariseis, Nicodemus nomine, princeps Iudaeorum, hic uenit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quod a deo ueneris magister. Nemo enim potest haec signa facere, quae tu facis, nisi fuerit deus cum eo. Respondit Iesus, & dixit ei: * Amene amene dico tibi, nisi quis natus fuerit e supernis, non potest uidere regnum dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci cum sit senex?

Io. 2. 5. 7.

senex? Nū potest in uentrē matris suā iterū introire, ac nasci? Respōdit Iesus: * Amē amē dico tibi, nisi qs natus fuerit ex aqua & spiritu, nō potest introire in regnū dei. * Quod natū est ex carne, caro est: et qđ natū est ex spiritu, spiritus est. Ne mireris, qđ dixi tibi, oportet uos nasci è supernis. * Spiritus ubi uult spirat, & uocē eius audis, sed nescis unde ueniat, & quo uadat. * Sic est omnis qui natus est è spiritu. Respōdit Nicodemus, et dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri? Respōdit Iesus, & dixit ei: Tu es ille magister Israelis, & hæc ignoras? * Amē amen dico tibi: quod scimus, loquimur: & quod uidimus, testamur, & testimoniū nostrum non accipitis. Si terrena dixi uobis, & non creditis: quomodo si dixerō uobis cœlestia, credituri sitis? Et nemo ascendit in cœlū, nisi qui descendit è cœlo, filius hominis, qui est in cœlo. Et sicut Moses exaltauit serpentē in deserto, ita exaltari oportet filiū hominis, ut oīs qui credit in eum, non pereat, sed habeat uitam æternam. * Sic enim deus dilexit mundū, ut filiū suum unigenitum daret, * ut omnis qui credit in eum, nō pereat, sed habeat uitam æternam. * Nō enim misit deus filiū suū in mundū, ut condēnet mundū, sed ut seruet mūdus per eū. * Qui credit in eū, nō condēnat. * Qui uero nō credit, iā condemnatus est, qa nō credidit in nomē unigeniti filij dei. Hæc est autē condēnatio, qđ lux uenit in mundū, & dilexerūt homines magis tenebras q̄ lucē. Erāt enim eorū mala opera. Oīs enim q̄ mala agit, odit lucē, nec uenit ad lucē, ne arguantur opa ipsius. Qui autē operat̄ ueritatē, uenit ad lucē, ut cōspicua fiāt facta ipsius, q̄ per deū sint facta. * Post hæc uenit Iesus et discipuli ei⁹ in terrā Iudæā, & illic morabatur cū eis, ac baptizabat. * Baptizabat autē et Ioānes in Aenō iuxta Salim,

Tit. 3.

Inf. 4. 6. 7.

Infra 6.

Ecc. 8.

8. 12.

Rho. Sap.

1. Cor. 2.

Infra 5. 7.

Eph. 4.

21. 8. 12.

Num. 10.

5. 4.

Rh. 1. 10.

16. 24.

R. Luc.

Infra 12.

Gal. 2. 3.

Lucæ 8.

1. Io. 2.

Io. 4.

3. 1. 3.

M. R. Lu.

4. 1. quia aquarum multarum erant illic, & ueniebant ac baptizabantur. * Nondum enim coniectus fuerat Iohannes in carcerem. Orta est autem quaestio ex discipulis Iohannis cum Iudaeis de purificatione. * Et uenerunt ad Iohannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, * cui tu testimonium perhibuisti, ecce is baptizat, & omnes ueniunt ad eum. Respondit Iohannes, & dixit: * Non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum a caelo. Ipsi uos testes estis, quod dixerim: * non sum ego Christus, sed missus sum ante illum. * Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter uocem sponsi: hoc ergo gaudium meum impletum est, illum oportet crescere, me uero minui. * Qui est super terram uenit, supra omnes est. Qui est a terra profectus est, terrenus est, & a terra loquitur. Qui est a caelo uenit, supra omnes est: * & quod uidit & audiuit, hoc testatur, & testimonium eius nemo accipit. * Qui accepit eius testimonium, is obfirmatus est, quod deus uerax sit. * Nam is quem misit deus, uerba dei loquitur. * Non enim huic ad mensuram dat deus spiritum. a Pater diligit filium, & omnia dedit illi in manu. b Qui credit filio, habet uitam aeternam: c Qui uero non credit filio, non uidebit uitam, sed ira dei manet super eum.
- C A P V T I I I I.
4. 4. Mat. Lu. Iohan. 2. 4. Gen. 48.

Vtergo cognouit dominus audisse phariseos, quod Iesus plures discipulos faceret, & baptizaret, quam Iohannes: quanquam Iesus ipse non baptizaret, sed discipuli eius. * reliquit Iudaeam, & abiit iterum in Galilaeam. Oportebat autem eum transire per Samariam. Venit ergo in ciuitatem Samariae, quae dicitur Sychar, iuxta praedium, * quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat

Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic super fontē. Hora erat ferme sexta: uenit mulier Samaritana, ut hauriret aquā. Dicit ei Iesus: Da mihi quod bibam. Nam discipuli eius abierant in ciuitatem, ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Iudæus cum sis, potū à me poscis, quæ sum mulier Samaritana? * Non enim commercium habent Iudæi cum Samaritanis. Respondit Iesus, & dixit ei: Si scires donum dei, & quis sit qui dicit tibi: Da mihi quod bibā, tu petisses ab eo, * & dedisset tibi aquam uiuam. Dicit ei mulier: Domine, neq; quo haurias, habes, & puteus profundus est: * unde ergo habes aquā illam uiuam? Nū tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteū, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius? Respondit Iesus, & dixit ei: Oīs qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: * quisquīs autē hiberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitierit in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternam. Dicit illi mulier: * Domine, da mihi istam aquā, ut nō sitiam, neq; ueniam huc ad hauriendū. Dicit ei Iesus: Vade, uoca uirum tuū, & ueni huc. Respondit mulier, & dixit ei: Non habeo uirū. Dicit ei Iesus: Bene dixisti, non habeo uirū: quinque enim uiros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus uir: hoc uere dixisti. Dicit ei mulier: * Domine, uideo qđ propheta es tu. * Patres nostri in monte hoc adorauerunt, * & uos dicitis, quod Hierosolymis est locus, ubi oporteat adorare. Dicit ei Iesus: Mulier, crede mihi, uenit hora, quando neq; in monte hoc, neq; Hierosolymis adorabitis patrē. * Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus qđ scimus: * quia salus ex Iudæis est. Sed uenit hora, & nunc est, quādo uerī adoratores ado-

Ioan. 8.

Ioan. 3. 7.

Infra 7.

3. 6. 7. r.
Ioan. Tit.

Infra 6.

Lucæ 7.

3. Reg. 13.

3. Reg. 9.

95. 44.

Psal. Esa.

Gen. 22.

Nu. 24.

rabunt patrē spiritu ac ueritate. Nam & pater
 Hier. 3. tales quærit, q̄ adorēt ipsum. * Spiritus est deus,
 Io. 1. 5. 3. 6 & eos qui adorant eum, spiritu ac ueritate oportet adorare. Dicit ei mulier. Scio quod Messias
 2. Cor. 3. uenturus est, qui dicitur Christus: cum ergo uer
 I. Ioan. 4. nerit ille, nobis nunciabit omnia. Dicit ei Iesus:
 26. 14. 22 * Ego sum qui loquor tibi. Et continuo uenerunt
 Mat. R. L. discipuli eius, & mirabantur, quod cum muliere
 Io. 1. 9. 10. loqueretur. Nemo tamen dixit: quid quæris, aut
 cur loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam suam
 mulier, & abiit in ciuitatem, & dicit illis hominibus:
 Io. 6. 16. * Venite, uidete hominem, qui mihi dixit
 omnia quæcunq; feci: num hic est ille Christus?
 Exierunt ergo e ciuitate, & ueniebant ad eum. In
 terea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, comedere.
 Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo comedendum,
 quem uos nescitis. Dicebant ergo discipuli inter se:
 26. 14. 22 Num quis attulit ei quod ederet? Dicit
 Mat. R. L. eis Iesus: * Meus cibus est, ut faciam quod uult
 Ioan. 7. qui misit me, et perficiam opus eius. Nonne uos dicitis:
 M. 9. L. 10 * adhuc quatuor menses sunt, & messis ueniet?
 Esa. 40. 7. 1 Ecce dico uobis, * attollite oculos uestros,
 & uidete regiones, quonia albae sunt iam ad messem.
 Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum
 in uitam æternam: ut & qui seminat, simul gaudeat,
 & qui metit. In hoc enim est sermo uerus, quod
 alius est qui seminat, & alius est qui metit. Ego misi
 uos ad metendum, quod uos non laborastis. Alii
 laborauerunt, & uos in labores eorum introistis.
 Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum
 Samaritanorum propter sermonem mulieris
 testificantis, quod dixisset sibi omnia quæcunq;
 fecisset. Cum uenissent ergo ad illum Samaritani,
 rogauerunt eum, ut apud se maneret: & mansit
 ibi duos dies. Ac multo plures crediderunt propter
 sermonem ipsius: & mulieri dicebant: iam non
 propter

ppter tuam orationē credimus, * ipsi em̄ audiui
 mus, & scimus quod hic est uere seruator mun-
 di Christus. * Post duos autem dies exiit inde, &
 abiit in Galilæam. * Ipse enim Iesus testatus est,
 quod propheta in sua patria honorē nō haberet.
 * Cum ergo uenisset in Galilæam, exceperunt eū
 Galilæi, cum omnia uidissent, quæ fecerat Hiero-
 solymis in die festo: & ipsi em̄ uenerant ad diem
 festū. * Venit ergo Iesus iterū in Cana Galilææ,
 ubi fecerat ex aqua uinū. * Et erat quidā regulus,
 cuius filius infirmabatur Capernaū: hic cum au-
 disse, quod Iesus aduenisset à Iudæa in Galilæā,
 abiit ad eum, * & rogabat eum ut descēderet, ac
 sanaret ipsius filiū: siquidem is agebat animam.
 Dixit ergo Iesus ad eū: * Nisi signa & prodigia
 uideritis non credetis. Dicit ad eū regulus: Do-
 mine, descēde, prius quàm moriatur filiū meus.
 Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus uiuit. * Credidit
 homo sermōni, quē dixerat ei Iesus, & ibat. Iam
 autem eo descendente, serui occurrerunt ei, &
 nunciauerunt, dicentes: Filius tuus uiuit. Scisci-
 tatus est ergo horā ab eis, in qua melius habuisset.
 * Et dixerunt ei: Heri hora septima reliquit
 eum febris. Cognouit ergo pater, quod illa hora
 erat, in qua dixisset sibi Iesus: filius tuus uiuit, &
 credidit ipse & domus eius tota. Hoc iterum se-
 cundum signum ædidit Iesus, cum uenisset à Iu-
 dæa in Galilæam.

C A P V T V.

Post hæc erat dies festus Iudæorū, &
 ascendit Iesus Hierosolyma. Est autē
 Hierosolymis ad probaticam pisci-
 na, quæ nominatur Hebraice Bethse-
 da, quinq; porticus habens: in his iacebat mul-
 tudo magna languentium, cæcorum, claudos-
 rum, aridorum, expectantium aquæ motū. An-
 gelus enim descendebat certo tēpore in piscinā,

Ioan. 17.

M. 4. Io. 2.

M. 1. R. 6.

Lucæ 4.

Lu. Ibid.

Supra 2.

M. 8. Lu. 7

9. 5. 8.

Mat. R. L.

Exod. 4.

15. 4.

Gen. Rho.

Galat. 3.

Ionæ 3.

puerb. 24

2. Reg. 12.

- & turbabat aquam. Itaq; qui primus descendisset post turbationē aque, sanus fiebat, à quo cūq; detinebatur morbo. Erat autem quidam homo illic, qui triginta & octo annos morbo tenebat. Hunc cum uidisset Iesus decumbentē, & cognouisset quod iam multum temporis morbo tenebatur, dicit ei: Vis sanus fieri? Respōdit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Sed interim dum ego uenio, iam alius ante me descēdit.
9. 2. 5. Mat. R. L. * Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabbatū tuum, & ambula. Et statim sanus factus est homo ille, & sustulit grabbatū suum, & ambulabat. * Erat autem sabbatū in die illo: dicebant ergo Iudæi ei, qui sanatus fuerat: Sabbatū est, non licet tibi tollere grabbatū. Respōdit eis: Qui me sanū fecit, is mihi dixit: Tolle grabbatū tuum, & ambula.
- Infra 9. * Interrogauerūt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabbatum tuū, & ambula? Is autē qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus enim subduxit se, quod turba esset eo in loco. Postea reperit eum Iesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es, ne posthac pecces, ne qd deterius tibi contingat. * Abijt ille homo, & nunciauit Iudæis, quod Iesus esset, à quo sanatus fuisset. Ac propterea persequiebantur Iudæi Iesum, & quærebant illum occidere, * quod ista fecisset in sabbato. Iesus autē respondit eis: * Pater meus ad hoc usq; tēporis operat, & ego oportet: propterea ergo magis quærebant eū Iudæi interficere, quia nō solum soluiisset sabbatū, * sed & patrem suum dixisset deum, æqualē se faciens deo. Respondit itaque Iesus, & dixit eis: Amen amen dico uobis, * nō potest filius à se facere quicquam, nisi quid uiderit patre facientē. Quæcūq; enim ille fecerit, hæc itidē & filius facit. * Pater enim
1. Cor. 12. 26. 14. Mat. Mar. Luca 22. Ioan. 5. 10. * supra I. 3. 7. 8. 15. 16. & 17.

enim diligit filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit: & maiora his demonstrabit ei opera, ut uos miremini. Sicut enim pater suscitatur mortuos & uiuificat, sic et filius quos uult, uiuificat. Neque enim pater iudicat quenquam, * sed omnem iudiciū dedit filio: ut omnes honorēt filiū, sicut honorant patrem. * Qui nō honorat filium, non honorat patrem, qui misit illum. * Amen amen dico uobis, qui sermonē meū audit, & credit ei qui misit me, habet uitam æternam, & in condemnationem nō ueniet, sed transiuit à morte in uitam. Amen amen dico uobis, quod ueniet hora, & nunc est, quando mortui audient uocem filij dei: & qui audierint, uiuent. * Sicut enim pater habet uitam in semetipso, sic dedit & filio habere uitam in semetipso: & potestatem dedit ei iudicandi quoque, quia filius hominis est. Nolite mirari hoc: * quia uenit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient uocem eius: & prodibunt, qui bona fecerunt, in resurrectionē uitæ: qui uero mala egerunt, in resurrectionē condemnationis. Non possum ego ex meipso facere quicquam. * Sicut audio, iudico, & iudiciū meū iustum est: * Quia non quæro uoluntatem meam, sed uoluntatem eius qui misit me, patris. * Si ego testimonium perhiberem de meipso, testimoniū meum non esset uerū. * Alius est qui testimoniū perhibet de me, & scio uerum esse testimonium quod testificatur de me. * Vos misistis ad Ioannem, & is testimoniū reddidit ueritati. Ego autē non ab homine testimonium accipio: sed hæc dico, ut uos salui sitis. Ille erat lucerna ardens & lucens, uos autem uoluistis ad tempus exultare in luce eius. * At ego testimonium habeo maius testimonio Ioannis. Opera enim quæ dedit mihi pater, ut perficiam ea, * ipsa inquam opera, quæ

Io. 11.
Lu. Mat.

Ioan. 12.

Ioan. 1. 6.

7. 8. 11.

Supra. 1.

Mat. 25.

Ioan. 8.

Io. 4. 6.

Infra 8.

Ioan. 8.

I. Ioan. 7.

Supra 1.

Mat. 3.

Infra 14.

Cap. VI. EVANG. SECVN.

ego facio, testificantur de me, quod pater misit me. * Et qui misit me pater, ipse testificatus est de me. * Neque uocē eius unquā audistis, neque speciē eius uidistis: * & sermonē eius nō habetis in uobis manentem, quia quē misit ille, huic uos non creditis. * Scrutamini scripturas, quia uos uide mini uobis in ipsis uitam æternam habere: * et illæ sunt quæ testificantur de me: nec uultis uenire ad me, ut uitam habeatis. Gloriam ab hominibus non accipio, sed cognoui uos, quod dilectionē dei nō habeatis in uobis. Ego ueni nomine patris mei, nec recipitis me. * Si alius uenerit nomine suo, illum recipietis. Quomodo uos potestis credere, qui gloriam à uobis inuicē accipitis: & gloriam quæ à solo deo proficiscitur, non queritis? Nolite putare, quod ego accusatus sim uos apud patrem: est qui accusat uos Moyses, in quo uos speratis. Si enim credidissetis Moysi, credidissetis utique mihi: * de me enim ille scriptus est. Si autē illius scriptis non creditis, quomodo uerbis meis credetis? C A P. VI.

4. 5. 4.
Mat. R. L.

14. 9.
Mat. Luc.
Exod. 12.
M. 14. R. 6
Lucæ 9.

Ost hæc abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis, * & sequebatur cum turba multa, quia uidebatur eius signa, quæ faciebat super his qui infirmabantur. * Subiit autē in montem Iesus, & ibi sedebat cum discipulis suis. * Instabat autem pascha dies festus Iudæorum. * Cum sustulisset ergo oculos Iesus, & uidisset quod multa turba ueniret ad se, dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, ut edant isti? Hoc autem dicebat, tentans eum: ipse enim sciebat quid esset factururus. Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque pusillum quippiam accipiat. Dicit ei unus ex discipulis ipsius, Andreas, frater Simonis Petri: Est puer unus hic, qui

qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tam multos? Dixit autem Iesus: Facite ut homines discumbant. Erat autem gramen multum in eo loco. * Discubuerunt ergo viri numero ferme quinquies mille. Accipit autem panes Iesus: * cumque gratias egisset, distribuit discipulis, discipuli uero discumbentibus. Similiter & ex piscibus quantum uolebant. Ut autem impleti sunt, dicit discipulis suis: Colligite quæ superfuerunt fragmenta, ne quid pereat. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerant his qui comederant. Illi ergo homines cum uidissent quod Iesus fecerat signum, dicebant: * Hic est uere propheta ille, qui uenturus est in mundum. Iesus ergo cum cognouisset quod uenturi essent, ac rapturi ipsum, ut faceret ipsum regem, * secessit iterum in montem ipse solus. * At ubi iam uespera esset, descenderunt discipuli eius ad mare, & conscensa naui, uenerunt traiecto mari ad oppidum Capernaum. Iamque tenebræ erant, nec uenerat ad eos Iesus. Mare autem uento magno flante intumescerebat. Cum remigasset ergo ferme stadia uiginti quinque aut triginta, * uident Iesum ambulante super mare, & appropinquantem naui, ac timuerunt. Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite timere. Voluerunt ergo recipere eum in nauim, & illico nauis appulerat terræ ad quam ibant. Postero die turba quæ stabat trans mare, ut uidit quod nauicula alia non esset ibi, nisi una illa, in quam ingressi fuerant discipuli eius: & quod non introisset cum discipulis suis Iesus in nauiculam, sed soli discipuli eius abissent (aliæ uero superuenerunt nauiculæ à Tiberiade iuxta locum ubi comederant panem, postea quæ gratias egisset dominus) cum ergo uidisset turba, quod Iesus non esset ibi, neque discipuli eius,

14. 6. 8.

M. Mar.

Lu. 9.

4. 7.

Supra Lu.

14. 6. 9.

Mat. R. L.

M. R. Ib.

9. 14. 6.

Iob. M. R.

- ascenderunt & ipsi in nauiculas, & uenerunt Capernaum, quærentes Iesum: & cum inueuissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc uenisti? Respondit eis Iesus, & dixit: Amen amē dico uobis: quæritis me, non quia uidistis signa, sed quia comedistis de panibus, & saturati estis.
- Ioan. 17. * Operemini non cibum qui perit, sed qui permanet in uitam æternam, quem filius hominis dabit uobis: hunc enim pater consignauit deus. Dixerunt ergo ad eum: Quid facimus, ut operemur opera dei? Respondit Iesus, & dixit eis: Hoc est opus dei, * ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei: * Quod ergo tu facis signū, ut uideamus et credamus tibi: quid operaris? * Patres nostri manducauerunt manna in deserto, sicut scriptū est: * Panem de cælo dedit eis ad edendum. Dixit ergo eis Iesus: Amen amen dico uobis: non Moses dedit uobis illū panem de cælo, sed pater meus dat uobis panē de cælo uerum: panis enim dei est qui de cælo descēdit, & dat uitam mundo. Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem istū. Dixit autē eis Iesus: Ego sum panis uitæ. * Qui uenit ad me non esuriet: * & qui credit in me, nō sitiet unquam. Sed dixi uobis, quod etiam uidistis me, nec creditis.
26. 14. Omne quod dat mihi pater, ad me ueniet: & eū, qui uenerit ad me, non eicio foras. * Quia descendī de cælo, ut faciam nō quod ego uolo, sed quod uult is qui misit me. * Hæc est autē uoluntas eius qui misit me, ne quid perdam ex omnibus quæ dedit mihi, sed resuscitē illa in nouissimo die. Hæc est autē uoluntas eius qui misit me, ut omnis qui uidet filiū, & credit in eum, habeat uitam æternam, & ego suscitabo eum in nouissimo die. * Murmurabant ergo Iudæi de illo, quod dixisset: ego sum panis ille, qui de cælo descendī.
- I. 1. 3. 7. II.
M. 16. R. 8
Exod. 16.
Psal. 77.
Sap. 16.
Eccī. 24.
I. 1. 3. 7. II.
26. 14.
Mat. Mar.
I. 4. L. 22
Ioan. 15.
Infra 7.

scēdi. Et dicebant: * Nōne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos nouimus patrē & matrē? Quo modo ergo dicit hic: de cœlo descendī? Respondit ergo Iesus, et dixit eis: Nolite murmurare inter uos. * Nemo potest uenire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eum, et ego suscitabo eum in nouissimo die. * Est scriptum in prophetis. Et erunt omnes docti à deo. Omnis ergo qui audiuit à patre & didicit, uenit ad me: non quod patrem uiderit quisquā, nisi is qui est à deo, hic uidit patrē. * Amen amen dico uobis, qui confidit mihi, habet uitā æternā. * Ego sum panis ille uita. * Patres uestri comederūt manna in deserto, et mortui sunt. * Hic est panis ille de cœlo descēdēs, ut ex ipso edat aliquis, & nō moriat̄. * Ego sum panis uiuus, qui de cœlo descendī: si quis ederit ex hoc pane, uiuet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea est, * quam ego dabo pro mundi uita. Decertabant ergo Iudæi inter se, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnē illam suā dare ad edendum? Dixit ergo eis Iesus: Amen amen dico uobis, nisi ederitis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinē, non habetis uitam in uobis. Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinē, habet uitam æternā: & ego suscitabo eum in nouissimo die. * Caro enim mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus. Qui edit meam carnē, & bibit meum sanguinē, in me manet, & ego in illo. Sicut misit me uiuēs pater, & ego uiuo propter patrē: ita & qui ederit me, uiuet ipse quoq; propter me. * Hic est panis ille, qui de cœlo descendit: nō sicut comederunt patres uestri māna, & mortui sunt: qui ederit hunc panē, uiuet in æternum. Hęc dixit in synagoga, docēs in Capernaū. Multi ergo, his auditis ex discipulis eius dixerunt: Durus est hic ser

M. R. 6.

Luca 4.

Infra 7.

Mat. 16.

Esa. 54.

Hiere. 31.

Io. 1. 14. 15.

Infra 10.

Psal. 77.

Infra 10.

Esa. 64.

26. 14.

Mat. Mar.

Lu. 22.

1. Cor. 11.

Esa. 53.

1. Ioan. 5.

1. Ioan. 3.

mo: quis potest eum audire? Sciens autem Iesus
 26. 14. 22 apud semetipsum, quod murmurarent de hoc dī
 Mat. R. L. scipuli ipsius, dixit eis: Hoc uos offendit? * Quid
 igitur si uideritis filium hominis ascendente eō,
 Rho. 8. ubi erat prius? * Spiritus est qui uiuificat, caro
 Galat. 7. non prodest quicquam. Verba quæ ego loquor
 uobis, spiritus & uita sunt. Sed sunt quidam ex
 Iesus, qui essent non credentes, & quis proditu
 Supra 6. rus esset ipsum. Et dicebat: * Propterea dixi uo
 bis, quod nemo potest uenire ad me, nisi fuerit ei
 datū à patre meo. Ex eo tempore multi discipu
 lorum eius descuerunt, eo relicto, nec amplius
 cum illo ambulabant. Dixit ergo Iesus ad duo
 decim: Num & uos uultis abire? Respondit ergo
 ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? uer
 ba uitæ æternæ habes, * & nos credimus & co
 gnouimus quod tu es Christus filius dei uiui. Re
 spondit ei Iesus: * Nonne ego uos duodecim ele
 gi, & ex uobis unus diabolus est? Dicebat autē
 de Iuda Simonis Iscariota. Hic enim erat prodī
 turus eum, cum esset unus ex duodecim.

C A P V T V I I.

Leuit. 25. Erabatur Iesus post hæc in Galilæa:
 nō em uolebat in Iudæa uersari, quia
 quærebāt eū Iudæi interficere. * Erat
 autē in propinquo dies festus Iudæo
 rum scenopegia. Dixerunt igitur ad eum fratres
 eius: Transi hinc, & uade in Iudæam, ut & disci
 puli tui uideant opera tua quæ facis. Nemo quip
 pe in occulto facit aliquid: & quærit ipse palam
 esse. Si hæc facis, declara te ipsum mundo. Nā ne
 fratres quidē eius credebant in eum. Dicit ergo
 Infra 8. eis Iesus: * Tempus meum nondū adest, tempus
 Infra 17. autem uestrum semper est paratum. * Nō potest
 mundus odisse uos, me autem odit, quia ego te
 stimoniū

Timonium fero de illo, * quod opera eius mala sint. Vos ascendite ad diem festū hunc. Ego nondum ascendo ad festum hoc, quia meum tempus nondum impletū est. Hæc autem cum dixisset illis, mansit in Galilæa. Ut autē ascenderūt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad festum, non manifeste, sed uelut in occulto. * Iudæi ergo quærebāt eum in festo, & dicebant: Vbi est ille? * Et murmur multū erat in turbis de eo. * Quidam enim dicebant, bonus est: alij autē dicebant, nō, sed seducit turbam. Nemo tamē palàm loquebāt de illo propter metū Iudæorū. Cum autē iam dimidiū festi peractū esset, ascendit Iesus in templū, ac docebat. Et mirabantur Iudæi, dicētes: Quomodo hic literas scit, cum non didicerit? Respondit eis Iesus, & dixit: * Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me. Si quis uoluerit uoluntati eius obtemperare, cognoscat de doctrina, utrū ex deo sit, an ego à meipso loquar. Qui à semetipso loquitur, gloriā propriam quærit. * Qui autē quærit gloriā eius qui misit ipsum, hic uerax est, et inuitia in illo nō est. * Nōne Moses dedit uobis legē, & tamen nemo ex uobis factis præstat legē? Quid me quæritis interficere? Respondit turba, et dixit: * Dæmoniū habes: quis te quærit interficere? Respondit Iesus, & dixit eis: Unū opus feci, & omnes miramini. Propterea Moses dedit uobis circumcisiōnē, nō quia ex Mose sit, sed ex patribus, & tamen in sabbato circumciditis hominem: si circumcisiōnē accipit homo in sabbato, ut non soluatur lex Mosi: mihi indignamini, quod totum hominē sanū fecerim in sabbato? * Nolite iudicare secundū aspectum, sed iusto iudicio iudicate. Dicebant ergo quidā ex Hierosolymitanis: * Nōne hic est quē quærūt interficere? Atqui ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt: Num uere

Supra 5.

 Infra 7. 11. 2.
 Supra 6.
 Mat. 21.

 Io. 3. 5. 8.
 15. 16. 17.

Infra 17.

 Exod. 21.
 Leuit. 24.
 Mat. 5.

 Infra 8. 10.
 Mat. 9. 12.
 Marci 3.

Deut. 1.

Supra 7.

13. 6. 4. cognouerunt principes hunc esse uere Christū?
 Mat. R. L. * Sed hunc nouimus unde sit. Christus autē cum
 uenerit, nemo scit unde sit. Clamabat ergo Iesus
 in templo docens, ac dicens: Et me nostis, & un-
 de sim nostis: * & à me ipso non ueni, sed est ue-
 ra vox qui misit me, quem uos non nouistis: ego ue-
 ro noui eum, quia ab ipso sum, & ille me misit.
 Ioan. 8. * Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo
 misit in illum manus, quia nondū uenerat hora
 eius. * De turba autē multi crediderūt in eum,
 & dicebant: Christus cū uenerit, num signa plu-
 ra ædet his quæ hic ædidit? Audierunt pharisæi
 turbam murmurantem de illo hæc, * & miserūt
 pharisæi ac principes sacerdotum ministros, ut
 apprehenderent eum. Dixit ergo eis Iesus: * Ad-
 huc pusillum temporis uobiscum sum, & abeo
 ad eum qui me misit. * Quæretis me, nec inue-
 nietis. Et ubi ego sum, eò uos non potestis ue-
 nire. Dixerunt ergo Iudæi inter se: Quò hic itu-
 rus est, quod nos nō inueniemus eū? Num in di-
 spersionem gentiū iturus est, & docturus gētes?
 Quis est hic sermo quem dixit: quæretis me, &
 non inuenietis: & ubi ego sum, eò uos non po-
 testis uenire? In nouissimo autē die magno festi-
 stabat Iesus & clamabat, dicens: * Si quis sitit, ue-
 niat ad me & bibat. Qui credit in me, * sicut dicit
 scriptura: Flumina de uentre eius fluent aquæ ui-
 uæ. Hoc autē dixit de spiritu, quē accepturi erant
 credentes in ipsum. Nondum enim erat spiritus
 sanctus: quia Iesus nondū erat glorificatus. * Mul-
 ti ergo de turba, cum audissent hunc sermonem,
 dicebant: * Hic est uere propheta. Alij dicebant:
 I. 6. Lu. 7. Hic est Christus. Quidam autē dicebant: * Num à
 M. 2. Io. 1. Galilæa ueniet Christus? * Nōne scriptura dicit,
 Mich. 7. quod ex semine Dauid, & de Bethleem castello,
 Psal. 131. ubi erat Dauid, ueniet Christus? * Dissensio itaq;
 M. 21. R. 12

orta est in turba propter eum. * Quidam autē ex
 ipsis uolebant apprehendere eū, sed nemo conie
 cit in eū manus. * Venerunt ergo ministri ad pon
 tifices & pharisæos: & dixerūt eis illi: Quare nō
 adduxistis illū? Responderunt ministri: * Nun
 quam sic loquutus est homo, sicut hic homo. Re
 sponderūt ergo eis pharisæi: Num & uos sedu
 ctī estis? * Nū quis ex principibus credidit in eū,
 aut ex pharisæis? Sed turba hæc, quæ non nouit
 legem, execrabiles sunt. * Dicit Nicodemus ad
 eos, is qui uenerat ad eum nocte, qui unus erat
 de numero eorum: * Num lex nostra iudicat ho
 minē, nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit
 quid faciat? Responderūt, & dixerunt ei: Nū &
 tu Galilæus es? Scrutare & uide, * quod à Gali
 læa propheta nō surrexit. Et profectus est unus
 quisq; in domum suam.

Infra 8.

Luc. 19.

Ioan. 9.

Io. 5. 19.

Exod. 23.

Le. 19. 27.

Deut. 27.

Supra 1.

CAPVT VIII.

Iesus autē perrexit in montē oliuarū,
 * & diluculo iterum uenit in templū,
 cunctusq; populus uenit ad eū: & se
 dens docebat eos. Adducunt autē ad
 eum scribæ & pharisæi mulierē in adulterio de
 prehensam: & cum statuissent eam in medio, di
 cunt ei: Magister, hæc mulier deprehensa est in
 ipso adulterio. * In lege autē Moses præcepit no
 bis, ut huiusmodi lapidarentur. Tu uero quid di
 cis? Hoc autem dicebant tentantes eū, ut possent
 accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum,
 digito scribebat in terra. Cum ergo perseverarēt
 interrogare, erexit se, & dixit eis: Qui uestrū im
 munis est à peccato, primus in illā lapidē iaciat.
 Et iterum se inclinans scribebat in terra. Audien
 tes autem hæc, singulatim alius post aliū exhibāt,
 initio factō à senioribus: & relictus est solus Ie
 sus, ac mulier in medio stans. Cum autem erexisset

21. II. 20.

Mat. R. L.

Leuit. 20.

Cap VIII. EVANG. SECVN.

- set se Iesus, & neminē uideret præter mulierē, dixit ei: Mulier, ubi sunt illi tui accusatores? Nemo te cōdemnauit? Quæ dixit: Nemo dñe. Dixit autē Iesus: Nec ego te cōdemno. * Vade et posthac ne peccaueris. Iterū ergo Iesus loquutus est eis, dicēs: * Ego sum lux mūdi. Qui sequit me, nō ambulat in tenebris, sed habebit lumē uitæ. Dixerūt ergo ei pharisæi: Tu de teipso testificaris, testimoniū tuū non est uerū. Respōdit Iesus, & dixit eis: * Et si ego testimoniū perhibeā de meipso, uerū est testimoniū meum: quia scio unde ueni, & quō uado: uos autē nescitis unde uenio, & quō uado. Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico quenquam. Porro & si iudicem ego, iudiciū meū uerū est: quia solus nō sum, sed ego & qui misit me pater. * Quin & in lege uestra scriptum est, quod duorū hominum testimoniū uerū est. Ego sum qui testimoniū fero de meipso, & testimoniū fert de me, qui misit me pater. Dicebāt ergo ei: Vbi est pater tuus? Respōdit Iesus: * Neq; me nostis, neq; patrē meū. Si me nouissetis, & patrē meū nouissetis. Hæc uerba loquutus est Iesus in gazophylacio, docēs in tēplo. * Et nemo apprehēdit eū: quia nondū uenerat hora ei⁹. Dixit ergo eis iterū Iesus: * Ego uado, & queritis me, & in peccato uestro moriemini: quō ego uado, uos non potestis uenire. Dicebāt ergo Iudæi: Nū interficiet semetipsum, q̄a dicit: quō ego uado, uos nō potestis uenire? Et dicebat eis: Vos ab infernis estis, ego de sup̄nis sum. Vos de mūdo hoc estis, ego nō sum de hoc mundo. Dixi ergo uobis, q̄ moriemini in peccatis uestris. * Si enim nō credideritis q̄ ego sum, moriemini in peccatis uestris. Dicebant ergo ei: Tu qui es? Et dicit eis Iesus: In primis quod & loquor uobis. Multa habeo quæ de uobis loquar ac iudicem, sed qui me

me misit, uerax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo. Non cognouerunt quod de patre eis loquutus esset. Dixit ergo eis Iesus: * Cū exaltaueritis filiū hominis, tūc cognoscetis quod ego sum: & quod ex me ipso facio nihil, sed ita ut docuit me pater, hæc loquor. * Et qui me misit, mecum est. Non reliquit me solū pater: quia ego quæ placita sunt ei, facio semper. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Iesus ad eos, qui crediderant ipsi, Iudæos: * Si uos manferitis in sermone meo, uere discipuli mei estis: & cognoscetis ueritatem, & ueritas liberos reddet uos. Responderunt ei: Semē Abrahæ sumus, neq; cuiquā seruiuimus unquā, quomodo tu dicis, liberi reddemini? Respondit eis Iesus: Amen amen dico uobis, quod omnis qui facit peccatū, seruus est peccati. * Seruus autē non manet in domino in eternū, filius manet in eternū. Si ergo uos filius liberos reddiderit, uere liberi estis. Scio quod semen Abrahæ estis. Sed quæritis me interficere, quia sermo meus non habet locū in uobis. Ego quod uidi apud patrē meū, loquor: & uos quod uidistis apud patrem uestrum facitis. Responderunt, & dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filiū Abrahæ essetis, opera Abrahæ faceretis. * Nūc autem quæritis me interficere hominem, * qui ueritatem uobis loquutus sum, quam audiui à deo: hoc Abraham nō fecit. Vos facitis opera patris uestri. Dixerūt itaq; ei: Nos è stupro nō sumus nati. Vnū patrē habemus deū. Dixit eis Iesus: * Si deus pater uester esset, diligeretis utiq; me. Ego enim ex deo processi, & ueni. Neq; enim à me ipso ueni, sed ille me misit. * Quare loquelam meam nō agnoscitis: quia non potestis audire sermonē meum. Vos ex patre diabolo estis, & desideris patris uestri uultis

1. Io. 4.
Num. 21.

Io. 3. 7. 12.
14. & 17.

Ioan. 7. 8.
14. & 17.

Rh. 6.
Gen. 21.
Galat. 4.
Rho. 9.

Supra 7.
Supra 3.

1. Ioan. 3.

Rho. 10.

1. Ioan. 4.

- Gen. 3. tis obsequi. * Ille homicida erat ab initio, & in ueritate non stetit: quia non est ueritas in eo. Cū loquitur mendacium, ex proprijs loquitur: quia mendax est, atque eius rei pater. Ego autē quia ueritatē dico, nō creditis mihi. Quis ex uobis arguit me de peccato? Porro si ueritatē dico, quare uos non creditis mihi? * Qui ex deo est, uerba dei audit. Propterea uos nō auditis, quia ex deo nō estis. Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: **1. Ioan. 4.** Nonne bene dicimus nos, * quod Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondens Iesus: Ego dæmoniū nō habeo, * sed cohonesto patrē meū, & uos ignominia affecistis me. Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat & iudicet.
- Ioan. 5.** * Amen amē dico uobis, si quis sermonē meū seruauerit, mortem nō uidebit in æternū. Dixerūt **Mat. 9. 12.** ergo illi Iudæi: * Nūc cognouimus quod dæmonium habes. Abrahā mortuus est & prophetæ, **R. 5. 10. 7.** & tu dicis: si quis sermonē meum seruauerit, nō gustabit mortem in æternum. Nunquid tu maior es patre nostro Abrahā, qui mortuus est? Et prophetæ mortui sunt: * Quem te ipsum tu facis? **Ioan. 8.** Respondit Iesus: * Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est. * Est pater meus qui glorificat me, quem uos dicitis deū uestrū esse, & tamē nō cognouistis eū, ego autē noui eum. Et si dixero, quod non nouerim eum, ero similis uestri, mendax. * Sed noui eum, & sermonem eius seruo. **Ioan. 17.** Abrahā pater uester exultauit ut uideret diē meū, & uidit, atq; gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad eum: **Mat. 11.** Quinquaginta annos nondū habes, **Lu. 10.** & Abrahā uidisti? Dixit eis Iesus, Amen amen dico uobis, antequam Abraham nasceretur, ego sum. * Tollebant ergo lapides, ut iacerēt in eum. **Ioan. 7.** * Iesus autem abscondit se, & exiuit ē templo. **Lu. 4.**

CAPVT IX.

Præteriens Iesus, uidit hominem
cæcum à natiuitate, & interrogaue-
runt eū discipuli eius, dicentes: Rab-
bi, * quis peccauit, hic, an parentes
eius, ut cæcus nasceretur? Respōdit

Exo. 20.

Deut. 5.

Iesus: Neq; hic peccauit, neq; parentes eius, sed
ut manifestentur opera dei in illo. * Me oportet
operari opera eius qui misit me, donec dies est.

Supra 5.

* Venit nox quando nemo potest operari. Quan-
diu fuero in mundo, lux sum mundi. Hoc cum di-
xisset, expuit in terram, & fecit lutum ex spūto,
& illeuit lutum super oculos cæci, & dixit ei: Va-
de, laua in piscina Siloæ: quod si interpreteris, so-
nat missus. Abiit ergo & lauit, & uenit uidens.

Infra 15.

Itaq; uicini, & qui uiderāt eum prius quod men-
dicus esset, dicebant: Nonne hic est qui sedebat,
& mendicabat? Alij dicebant, hic est: alij rursus,
similis est ei. Ille dicebat: Ego sum. Dicebant er-
go ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respon-
dit ille, & dixit: Ille homo qui dicitur Iesus, lutū

fecit, & inunxit oculos meos, & dixit mihi: Va-
de ad piscinam Siloæ, & laua, Vt autem abiit ac
laui, uisum recepi. Dixerūt ergo ei: Vbi est ille?

M. 12. R. 2.

Supra 5. 7.

Ait, nescio. Adducunt ad pharisæos eum, qui du-
dum cæcus fuerat. * Erat autē sabbatum, cum lu-
tum faceret Iesus, & aperiret oculos eius. * Iterū
ergo interrogabant eum & pharisæi, quomodo
uisum recepisset. Ille autem dixit eis: Lutum mi-
hi imposuit super oculos, & laui, & uideo. Dice-
bant ergo ex pharisæis quidam: * Nō est hic ho-

Supra 5.

mo à deo, quia sabbatum non obseruat. Alij autē
dicebāt: Quomodo potest homo peccator hæc
signa ædere? * Et dissensio erat inter eos. Dicūt
cæco iterum: Tu quid dicis de illo, quia aperuit

21. 12.

M. R.

10. 7. 10. 12

tibi oculos tuos? Ille autem dixit: Propheta est:

Nō crediderunt ergo Iudæi de illo, quod cæcus fuisset, & uisum recepisset, donec uocauerūt parentes eius qui uisum receperat, & interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius uester, quem uos dicitis cæcum natum esse? Quomodo ergo nunc uidet? Responderunt eis parentes eius, & dixerunt: Scimus quod hic est filius noster, & quod cæcus natus est: quomodo autem nunc uideat, nescimus: aut quis eius aperuerit oculos, nos nescimus. Ipse ætatem habet, ipsum interrogate, ipse de se loquetur. Hæc dixerunt parentes eius, quod timerent Iudæos. * Jam enim conspirauerant Iudæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, e synagoga eijceretur. Propterea parentes eius dixerunt, ætatem habet, ipsum interrogate. Vocauerūt ergo rursus hominem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: * Da gloriã deo. * Nos scimus quod hic homo peccator est. Respondit ergo ille & dixit: An peccator sit, nescio: unū scio, quod cæcus cum fuerim, nunc uideam. Dixerunt ergo illi iterum: Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi uobis iam, nec audistis, cur iterum uultis audire? Num & uos uultis discipuli eius fieri? Conuiciati sunt ergo ei, & dixerunt: * Tu discipulus illius esto, nos autē Mosi discipuli sumus. Nos scimus quod Mosi loquitur est deus, hūc autē nescimus unde sit. Respondit ille homo et dixit eis: In hoc em̄ mirabile quiddā est, quod uos nesciatis unde sit, & tamē aperuit meos oculos. * Scimus autē quod peccatores deus nō audit, sed si quis dei cultor est, & uolūtati ipsius obtēperat, hunc audit. * A seculo non est auditum, quod quis aperuerit oculos cæci nati. Nisi esset hic à deo, nō potuisset facere quicquam. Responderunt & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audiuit Iesus quod eiecissent

Infra II.

Iosue 7.
Mat. II.

Supra 7.

Ecc̄. 12.
Ioan. 10.

eiecissent eū foras: cumq; inuenisset eū, dixit ei:
 Tu credis in filium dei? Respondit ille, & dixit:
 Quis est domine, ut credā in eum? Et dixit ei Ies^{us}. * Et uidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse
 est. At ille ait: Credo domine. & adorauit eum. 26. 14.
Mat. R.
 Et dixit ei Iesus: In iudicium ego in hūc mundū
 ueni, * ut qui non uident, uideant: & qui uident,
 cæci fiant. Et audierunt quidā ex pharisæis hæc, Mat. 15.
 qui cum ipso erant, & dixerunt ei: Num & nos
 cæci sumus? Dixit eis Iesus: * Si cæci essetis, non
 haberetis peccatum: nunc uero dicitis, uidemus, Infra 17.
 idcirco peccatum uestrum manet.

C A P V T X.

Men amen dico uobis, qui non intrat
 per ostium in stabulum ouium, sed
 ascendit aliunde, ille fur est & latro.

Qui autē intrat per ostium, pastor est
 ouium. Huic ostiarius aperit, & oues uocē eius
 audiūt. * Et proprias oues uocat nominatim, &
 educit eas. Et cū pprias oues emiserit, ante eas ua
 dit, & oues illū sequūtur, qā nouerunt uocē eius.

Alienum autē nō sequētur, sed effugiēt ab eo, quia
 nō nouerūt uocē alienorū. Hoc prouerbiū dixit
 eis Iesus: illi autē nō cognouerūt, quæ essent quæ
 loqueretur eis. Dixit ergo eis iterū Iesus: Amen

amen dico uobis: * ego sum ostiū ouiu. Omnes
 quotquot ante me uenerunt, fures sunt & latro
 nes, sed nō audierūt eos oues. Ego sum ostiū, per
 me si quis introierit, seruabit, & ingredietur, &
 egredietur, & pascua inueniet. * Fur nō uenit, ni
 si ut furetur & mactet, ac perdat. Ego ueni ut uī
 tam habeant, & abundantius habeant. Ego sum
 pastor ille bonus. * Bonus pastor animam suam
 dat pro ouibus. * Mercenarius autem, & qui nō
 est pastor, cuius non sunt oues propria, uidet lu
 pū ueniētē, ac deserit oues, fugitq; et lupus ra

Prouer. 27
Infra 14.
Ezech. 34.
1. Cor. 9.
Esa. 56.

- M. 8. R. 7. pit ac dispergit oues. *Mercenarius autem fugit,
 Lucae 8. quia mercenarius est, & oues non sunt illi curæ.
 Ego sum pastor ille bonus, et cognosco oues me
 M. 11. L. 10 as, & cognoscor à meis. *Sicut nouit me pater,
 ita & ego noui patrem, & animam meam po
 Mat. 12. no pro ouibus. *Et alias oues habeo, quæ non
 Esa. 42. sunt ex hoc ouili: illas quoq; oportet me adduce
 re, & uocem meã audient, & fiet unũ ouile, unus
 Mar. 10. pastor. *Propterea me pater diligit, quia ego po
 no animam meam, ut iterum sumã eam. Nemo
 tollit eam à me, sed ego pono eam à me ipso. Po
 testatem habeo ponendi eã, & potestatem habeo
 rursus sumendi eam: hoc mandatũ accepi à patre
 meo. *Dissensio igitur iterũ facta est inter Iudæ
 M. 21. R. 12 os propter sermones hos. Dicebant aut̃ multi ex
 9. 3. 7. 8. ipsis, *dæmonium habet, & insanit, quid eũ au
 M. R. 10. ditis? Alij dicebant. Hæc uerba non sunt dæmo
 niũ habetis. *Num dæmoniũ potest cæcorũ ocu
 Ioan. 9. los aperire? Facta sunt autem encænã Hierosoly
 mis, & hyems erat, & ambulabat Iesus in tem
 plo in porticu Solomonis. Circũdederunt ergo
 eũ Iudæi, & dicebant ei: Quousq; animã nostrã
 Io. 1. 4. 9. suspendis? *Si tu es Christus, dic nobis ingenue.
 Respondit eis Iesus: Dixi uobis, nec creditis.
 Ioan. 8. *Opera quæ ego facio nomine patris mei, hæc
 I. Ioan. 4. testimonium reddunt de me. *Sed uos non cre
 ditis, quia non estis ex ouibus meis, quemadmo
 dum dicebam uobis: Oues meæ uocem meã au
 diunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, &
 ego uitam æternam do eis, nec peribunt in æter
 num, neq; rapiet eas quisquam de manu mea. Pa
 ter meus qui dedit mihi, maior omnibus est, &
 Io. 14. 17. nemo potest rapere de manu patris mei. *Ego
 Io. 7. 8. & pater unum sumus. *Sustulerũt ergo rursum
 lapides Iudæi, ut lapidarent eum. Respondit eis
 Iesus: Multa bona opera ostendi uobis ex patre
 meo,

meo, propter quod eorum operū me lapidatis.
 Responderunt ei Iudæi, dicētes: Ob bonū opus
 non lapidamus te, sed ob blasphemiam: & quia
 tu homo cum sis, *facis te ipsum deum. Respon-
 dit eis Iesus: Nōne scriptum est in lege uestra:
 *Ego dixi, dñs estis? Si illos dixit deos, ad quos
 sermo dei factus est: & non potest solui scriptu-
 ra de eo, quē pater sanctificauit & misit in mun-
 dū. *Vos dicitis me blasphemare, quia dixerim,
 filius dei sum. *Si non facio opera patris mei, no-
 lite credere mihi: sin uero facio, & si mihi nō cre-
 datis, operibus credite, ut cognoscatis & creda-
 tis, quod pater in me est, & ego in eo. *Quære-
 bant iterum eum apprehendere, & exiuit de ma-
 nu eorum: * & abijt iterum trans Iordanem in
 eum locum, ubi fuerat Ioānes baptizans primū:
 mansitq; illic. *Et multi uenerunt ad eum, ac dis-
 cebant: Ioannes quidē signum ædidit nullum.
 Omnia autem quæcunq; dixit Ioannes de hoc,
 uera erant, & crediderunt multi illic in eum.

Infra 19.

Psal. 81.

26. 14. 22

Mat. R. L.

Ioan. 9. 15

Supra 7.

Mat. 12.

Supra 1.

Sup. 3. 5.

C A P V T X I.

 Egrotabat autē quidam nomine La-
 zarus Bethaniensis à castello Mariæ
 & Marthæ huius sororis. * Maria autē
 erat ea quæ unxit dominum unguen-
 to, & extersit pedes eius capillis suis: cuius frater
 Lazarus ægrotabat. Miserunt ergo sorores eius
 ad eum, dicētes: Domine, ecce quē amas, egro-
 tat. Audiens autem Iesus, dixit: Infirmitas hæc
 non est ad mortem, *sed pro gloria dei, ut glori-
 ficetur filius dei per eam. Diligebat autem Iesus
 Martham & sororem eius, & Lazarum. Vt ergo
 audiuit quod ægrotaret, tum quidem temporis
 mansit in eodē loco duobus diebus. Deinde post
 hoc dicit discipulis: Eamus in Iudæam iterum.
 Dicunt ei discipuli: Rabbi, modo quærebant te

Luca 7.

Supra 9.

Iudæi lapidare, & iterū uadis illuc? Respōdit Iesus: Nōne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit: quia lucem huius mundi uidet. * Si quis autē ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. Hæc ait, & post hæc dicit eis: Lazarus amicus noster dormit, * sed uado ut à somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dormit, saluus erit. Dixerat autem Iesus de morte eius: at illi putauerunt, quod de dormitione somni diceret. Tūc ergo Iesus dixit eis manifeste: Lazarus mortuus est, & gaudeo propter uos, ut credatis, quod nō fuerim ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas, * qui dicit didymus, ad discipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo. Venit itaq; Iesus, & inuenit eum quatuor dies iam in monumēto habentem. Erat autē Bethania iuxta Hierosoly mam ferè stadījs quindecim. Multiq; ex Iudæis uenerunt ad Martham ac Mariam, ut cōsolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audiuit quod Iesus uenisset, occurrit illi: Maria uero domi desidebat. Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisses hic, frater meus nō fuisset mortuus. Sed & nunc scio, * quod quæcūq; poposceris à deo, daturus tibi sit deus. Dicit illi Iesus: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: * Scio quod resurget in resurrectione in nouissimo die. Dicit ei Iesus: * Ego sum resurrectio & uita, qui credit in me, etiā si mortuus fuerit, uiuet: * & omnis qui uiuit, & credit in me, non morietur in æternū. Cre-dis hoc? Ait illi: etiā domine. * Ego credo, quod tu sis Christus ille filius dei, qui in mundū uenturus erat. Et cū hæc dixisset, abiit & uocauit Mariam sororem suam clanculum, dicens: Magister adest, & uocat te. Illa ut audiuit, surgit cito, & uenit ad eum. Nondū autem uenerat Iesus in ca-

stellum.

stelli, sed erat in eo loco, ubi occurrerat ei Martha. Iudæi ergo qui erant cū ea in domo, & consolabantur eam: cū uidissent Mariam, quod citò surrexisset & exisset, sequuti sunt eam, dicentes: uadit ad monumentū, ut ploret ibi. Maria ergo cum uenisset eò ubi erat Iesus, uidens eum, accidit ad pedes eius, & dicit ei: * Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. Iesus ergo ut uidit eam plorantem, & Iudæos qui uenerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum, & dixit: Vbi posuistis eū? Dicūt ei: Domine, ueni & uide. * Lachrymatus est Iesus. Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eū. Quidā autē ex ipsis dixerūt: * Nō poterat hic qui aperuit oculos cæci, facere ut et hic nō moreretur? Iesus ergo rursus fremēs in semetipso, uenit ad monumentū. Erat autē spelunca, & lapis impositus erat ei. Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror ei⁹ qui mortuus fuerat: Domine, iam olet, quatruiduanus est enim. Dicit ei Iesus: * Nōne dixi tibi, qđ si credideris, uisura esses gloriā dei? Sustulerūt ergo lapidē à loco, ubi is qui mortuus fuerat, erat positus. Iesus autē attollens sursum oculos, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam tuam audisti me. Ego autē sciebā, qđ semper me audis, * sed propter turbā quæ circūstat, dixi, ut credant, qđ tu me miseris. Atq; hæc cū dixisset, uoce magna clamauit: Lazare ueni foras. Et p̄dñt qui fuerat mortuus, manus et pedes habēs reuinctos fascijs sepulchralibus: & facies illi⁹ sudario erat obuincta. Dicit ei Iesus: Soluite eū, & sinite abire. * Multi ergo ex Iudæis qui uenerāt ad Mariā, & uiderāt quæ fecisset Iesus, crediderunt in eū. Quidā autē ex ipsis abierūt ad pharisæos, et dixerūt eis quæ fecisset Iesus. * Cōgregauerunt ergo pontifices & pharisæi conciliū, ac dicebāt:

9. 8.
Mat. Lu.

Lucæ 19.

Supra 9.

Mar. 9.

Infra 12.

Io. 7. 8. 12.

26. 15. 22
Mat. R. L.

Quid facimus, quia hic homo multa signa ædit? Si permiserimus eum sic, omnes credent ei. Venient tunc Rhomani, & tollent tum locum nostrum, tum gentem. Unus autem ex ipsis Caiaphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: * Vos nescitis quicquam, nec perpenditis quod expedit nobis, ut unus homo moriatur pro populo, ac non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius, uaticinatus est, quod Iesus moriturus esset pro gente: & non tantum pro gente, sed ut filios dei, qui erant dispersi, congregaret in unum. * Ab illo ergo die consultiabant inuicem, ut interficerent eum. Iesus ergo iam non propalam ambulabat inter Iudæos, sed abijt illinc in regionem iuxta desertum, in ciuitatem quæ dicitur Ephraim, & ibi uersabatur cum discipulis suis. * Instabat autem pascha Iudæorum, & ascenderunt multi Hierosolymam ex regione ante pascha, ut purificarent se. * Querebant ergo Iesum, & colloquebantur inter se, in templo stantes. Quid uidetur uobis, quod non uenerit ad diem festum? * Dederant autem pontifices & pharisæi præceptum, ut si quis cognouisset ubi esset, indicaret, ut comprehenderent eum.

26. 14.
Mat. Mar.

26. 14. 7.
Mat. R. L.

Marci 14.
Lucæ 22.

C A P V T XII.

* Iesus ergo ante sex dies paschæ uenit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit a mortuis. Fecerunt autem ei cenam ibi, & Martha ministrabat: Lazarus uero unus erat de numero discumbentium cum eo. * Maria ergo accepit libram unguenti nardi preciosæ, & unxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: domus autem impleta est ex odore unguenti. * Dicit ergo unus ex discipulis eius Iudas Simonis Iscariotes, qui erat eum proditurus: Quare

Quare hoc unguentū non uenit trecentis denariis, & datum est egenis? Dixit autem hoc, non quod pauperes illi curæ essent, * sed quia fur erat, ac marsupiū habebat, eaq; quæ mittebant, portabat. Dixit ergo Iesus: * Sine illā, in diem sepulchuræ meæ seruauit istud. Pauperes enim semper habetis uobiscum, me uero non semper habetis. * Cognouit ergo turba multa ex Iudæis, quod illic esset, & uenerunt non propter Iesum tantum: sed ut Lazarum quoq; uiderent, quem suscitauerat à mortuis. Consultabant autem principes sacerdotum, ut & Lazarū interficeret, quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum. * Postera die turba multa quæ uenerat ad diem festum, cum audissent quod ueniret Iesus Hierosolymam, acceperunt ramos palmarū, & processerunt obuiam ei, & clamabant: Hosanna, benedictus qui uenit in nomine domini rex Israël. * Nactus autem Iesus asellam, sedit super eam, sicut scriptum est: * Noli timere filia Sion, ecce rex tuus uenit sedens super pullum asinæ. * Hæc autem non cognouerunt discipuli eius primum, sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt, * quod hæc essent scripta de eo, & quod hæc fecissent ei. Testificabatur igitur turba, quæ erat cum eo, quando Lazarum uocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis. Propterea & obuiam uenit ei turba, quod audierat eum ædidisse hoc signum. * Pharisei ergo dixerunt inter se: Videtis quod nihil proficitis? Ecce mundus post eum abiit. * Erant autem quidam Græci ex his, qui ascenderant, ut adorarent in festo. * Hi ergo accesserunt ad Philippū, qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, uolumus Iesum uidere. Venit Philippus et dicit Andreæ: Andreas rursum & Philippus dicit

Infra 13.

Mat. 26.

21. 11. 19

Mat. R. L.

Ibidem.

Mat. 21.

Esa. 62.

Zacha. 9.

Luca 24.

Esa. 62.

Zacha. 9.

Supra. 11.

Ibidem.

Ioan. 1.

- Ioan. 13. 17. cunt Iesu. Iesus autē respondit eis dicens: * Venitē hora ut glorificetur filius hoīs. Amen amen dico uobis, nisi granū frumēti deiectum in terrā mortuum fuerit, ipsum solū manet: si uero mortuū fuerit, multū fructū affert. * Qui amat animam suam, perdet eam. Et qui odit animam suā in hoc mundo, in uitam æternā custodiet eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Et ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, cohonestabit eum pater. * Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, seruato me ex hora hac. Sed propterea ueni in horā hāc. Pater illustra nomē tuū. * Venit ergo uox de cælo, dicēs: Et illustraui, et rurs⁹ illustrabo. Turba ergo quę stabat & audierat, dicebat tonitruū esse factum. Alij dicebant: Angelus ei loquutus est. Respondit Iesus & dixit: * Non propter me hæc uox uenit, sed propter uos. Nunc iudiciū est mundi huius. * Nunc princeps mūdi huius eñcietur foras. * Et ego si exaltatus fuero à terra, omnes traham ad meipsum. Hoc autē dicebat, significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba: * Nos autē diuimus ex lege, qđ Christus manet in æternū, & quomodo tu dicis, oportet exaltari filium hominis? Quis est iste fili⁹ hominis? Dixit ergo eis Iesus: Adhuc ad breue tempus lumen uobiscum est. * Ambulate donec lucē habeis, ne uos tenebrę occupent. Et qui ambulat in tenebris, nescit quò uadat. * Dum lucē habetis, credite in lucē, ut filij lucis sitis. Hęc loquutus est Iesus: ac digressus abscondit se ab eis. * Cum autē tam multa signa fecisset corā eis, nō credebant in eum, ut sermo Esaiaꝝ prophete impleret, quē dixit: * Dñe, quis credidit sermoni nostro, & brachiū domini cui reuelatū est? Propterea nō poterant credere, quia iterū dixit Esaiaꝝ: * Excæcauit oculos eorū, & induit

& indurauit cor eorū, ne uideant oculis, & ne intelligant corde, & conuertantur, & sanē eos. Hæc dixit Esaias, quando uidit gloriā eius, & loquitur est de eo. * Veruntamē etiā ex principibus multi crediderunt in eū, sed propter pharisæos non confitebantur, ne è synagoga eñcerent. * Dilexerunt em̄ gloriā hominū magis, quàm gloriā dei. Iesus autē clamauit, & dixit: * Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. Et qui uidet me, uidet eum qui misit me. * Ego lux in mundū ueni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Et si quis audierit uerba mea, & non crediderit, ego non iudico eū. * Nō enim ueni ut iudicem mundū, sed ut seruē mundum. Qui reñcit me, nec accipit uerba mea, habet qui iudicet ipsum. Sermo quē loquutus sum, ille iudicabit eū in extremo die, quia ego ex me ipso non sum loquutus, sed qui misit me pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar. Et scio quod mandatū eius uita æterna est. * Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi pater, sic loquor.

21. 12.

Mat. Mar.

Ioan. 7.

Ioan. 5.

Ioan. 14.

Io. 1. 3. 8. 9

Ioan. 3. 3.

Supra 6.

CAPVT XIII.

ANte festum autē paschæ, * sciens Iesus quod uenisset hora ipsius, ut transfiret ex hoc mundo ad patrē, cum dilexisset suos qui erant in mundo, usq; ad finem dilexit eos. Et cœna facta, * cum diabolus iam immisisset in cor Iudæ Simonis Iscariotæ ut proderet eum, * sciens Iesus quod omnia dedisset sibi pater in manus, * & quod à deo exisset, & ad deum iret, surgit à cœna, & ponit uestimenta: & cum accepisset linteum, præcinxit se. Deinde misit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorū, & extergere linteo, quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonē Petrum:

Luca 22.

14. 22.

Mar. Lu.

II. 10. 6.

Mat. L. I.

Infra 16.

- & dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes?
 Respondit Iesus, & dixit ei: Quod ego facio, tu
 nescis nunc, scies aut postea. Dicit ei Petrus: Nō
 lauabis meos pedes in æternum. Respondit ei Ie-
 sus: * Si non lauero te, nō habes partem mecum.
 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantū pe-
 des meos, sed & manus & caput. Dicit ei Iesus:
 Qui lotus est, non opus habet, nisi ut pedes la-
 uet, sed est mundus totus. Et uos mundi estis,
 * sed non omnes. Sciebat em̄ quis nam esset, qui
 proderet ipsum. Propterea dixit, non estis mun-
 di omnes. Postquam ergo lauisset pedes eorum,
 receptisq; uestibus suis accubisset, iterum dixit
 eis: Scitis quid fecerim uobis? * Vos uocatis me
 magistrum ac dominum, & bene dicitis: * sum
 etenim. Si ergo ego laui pedes uestros dominus
 & magister, * uos quoq; debetis inuicē aliū alio-
 rum lauare pedes. * Exemplum enim præbui uo-
 bis, ut quemadmodum ego feci uobis, ita & uos
 faciatis. * Amen amen dico uobis, non est seruus
 maior domino suo, neque legatus maior est eo
 qui legauit ipsum. * Si hæc nouistis, beati estis, si
 feceritis ea. Nō de omnibus uobis loquor, * Ego
 scio quos elegerim. Sed ut impleatur scriptura:
 * Qui edit mecum panem, sustulit aduersum me
 calcaneum suum. Nunc dico uobis priusquam
 fiat, ut quum factū fuerit credatis quod ego sim,
 * Amen amen dico uobis, qui recipit quemcūq;
 misero, me recipit. Qui autem me recipit, recipit
 eum qui me misit. Cū hæc dixisset Iesus, turba-
 tus est spiritu, & testificatus est, dixitq;: * Amen
 amē dico uobis, quod unus ex uobis proditurus
 est me. * Aspiciēbant ergo se inuicem discipuli,
 hæsitantes de quo diceret. * Erat autem unus ex
 discipulis Iesu recumbens in sinu ipsius, nimirum
 is quem diligebat Iesus. Innuīt ergo huic Simon
 Petrus,

Petrus, ut sciscitaretur quis esset de quo loqueretur. * Itaq; cū recubuisset ille super pectus Iesu, dicit ei: Domine, quis est? Respōdet Iesus: Ille est cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ. * Et post offulam ingressus est in eū satanas. * Dicit igitur ei Iesus: Quod facis fac citius. Hoc aut nemo intelligebat discumbētium, ad quid dixisset ei. * Quidam enim putabāt, quia loculos habebat Iudas, qđ dixisset ei Iesus, eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret. * Cum ergo accepisset ille offulam, exiuit cōtinuo. Erat autem nox. Cum ergo exisset, dixit Iesus: * Nūc glorificatus est filius hominis, & deus glorificatus est per eum. Si deus glorificatus est per eum, & deus glorificabit eū per se, & cōtinuo glorificabit eum. * Filioli adhuc paulisper uobiscum sum. Quæretis me, & sicut dixi Iudæis, quò ego uado uos nō potestis uenire: ita & uobis dico nunc: * Præceptum nouum do uobis, ut diligatis uos mutuo, sicut dilexi uos, ut & uos diligatis uos mutuo. In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei sitis, si charitatem habueritis inter uos mutuā. Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò uadis? Respōdit ei Iesus: Quò ego uado non potes me nūc sequi, sequeris autem postea. Dicit ei Petrus: Domine, quare nō possum te sequi nunc? * Animam meam pro te ponam. Respondit ei Iesus: Animam tuam pro me ponas? Amen amen dico tibi, non canet gallus, donec necter me negaueris.

CAPVT XIII.

T ait discipulis suis: * Ne turbetur cor uestrum. Creditis in deū, & in me credite. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Quod si secus esset, dixisset

Mat. 26.

Mar. 14.

I. Cor. 11.

Mat. 26.

Ioan. 12.

Ioan. 18.

Ioan. 12.

Io. 14. 17.

13. 4.
Rh. Eph.

26. 14. 22

Mat. R. L.

Ioan. 16.

Cap. XIII. EVANG. SECVN.

- sem uobis, uado paraturus uobis locum. Et si abiero ad parandum uobis locum, iterum ueniā & assumam uos ad meipsum, ut ubi sum ego, & uos sitis: & quod ego uado, scitis, & uiam scitis. Dicit ei Thomas: Domine nescimus quo uadis, & quomodo possumus uia scire? Dicit ei Iesus: *Ego sum uia, & ueritas, & uita. Nemo uenit ad patrem, nisi per me. *Si cognouissetis me, & patrem meum utique cognouissetis. Et nunc cognoscitis eum, & uidistis eum. Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus: Tanto tempore uobiscum sum, et non cognouistis me? Philippe, qui uidit me, uidit patrem. Et quomodo tu dicis, ostende nobis patrem? Non credis, quod ego in patre sum, et pater in me? *Verba que ego loquor uobis, a meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera. Credite mihi, quod ego in patre sum, & pater in me, alioqui propter ipsa facta credite mihi. Amen amen dico uobis, qui credit in me, opera que ego facio, & ipse faciet, & maiora his faciet, quia ego ad patrem uado. *Et quicquid petieritis nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater per filium. Si quid petieritis per nomen meum, ego faciam. *Si diligitis me, precepta mea seruate. Et ego rogabo patrem, & alium consolatorem dabit uobis, ut maneat uobiscum in æternum, spiritum ueritatis, quem mundus non potest accipere: quia non uidet eum, nec nouit eum. Vos autem cognoscitis eum, quia apud uos manet, & in uobis erit. *Non relinquam uos orphanos, ueniam ad uos. Adhuc pusillum, & mundus me iam non uidet, uos autem uidetis me. Quia ego uiuo, & uos uiuetis. In illo die uos cognoscetis, quod ego sum in patre meo, & uos in me, & ego in uobis. *Qui habet precepta mea, & seruat ea: ille est, qui diligit me.
- Ioan. 1. 6.
8. 11. 15.
Esaia 45.
Ioan. 5. 5.
7. 8. 12.
21. 11.
Mat. Mar.
Io. 15. 16.
Ioan. 15.
Psalm. 45.
Matth. 28.
Io. 9. 15.

me. * Qui autē diligit me, diligitur à patre meo: Ioan. 16.

& ego diligam eum, & aperiam ei meipsum.

* Dicit ei Iudas, nō ille Iscariotes: Domine, quid Actū 15.

factū est, quod manifestaturus es nobis teipsum,

& non mūdo? Respondit Iesus, & dixit eis: * Si Io. 8. 15.

quis diligit me, sermonem meum seruabit, &

pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, &

mansionem apud eum faciemus. Qui non dili-

git me, sermones meos non seruat: * & sermo Ioan. 3. 5.

quem auditis, non est meus, sed eius qui misit

me patris. * Hæc loquutus sum uobis, apud uos

manens. * Paracletus autem ille, qui est spiritus Luc. 24.

sanctus, quem spiritū mittet pater nomine meo,

ille uos docebit omnia, & suggeret uobis omnia

quæcunque dixi uobis. * Pacem relinquo uobis, Ioan. Luc.

pacem meam do uobis, non quomodo mundus

dat, ego do uobis. Ne turbetur cor uestrum, ne-

que formidet. Audistis quod ego dixi uobis: uado,

& uenio ad uos. Si diligeretis me, gaudere-

tis utique, quod dixerim, uado ad patrem, quia

pater maior me est. Et nunc dixi uobis, priusq̄

fiat, ut quum factum fuerit, credatis. Posthac

non multa loquar uobiscum. * Venit enim prin-

ceps mundi huius, & in me non habet quicquā. Io. 12. 16.

Sed ut cognoscat mundus, quod diligo patrem.

Et sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio.

Surgite eamus hinc. CAPVT XV.

I* Go sum uitis uera, et pater me⁹ agri Ecc. 24.

cola est. Omnem palmitem in me non

ferentē fructū, tollit: & omnem qui

fert fructū, purgat, ut fructū copiosio

rē afferat, * iam uos mūdi estis ppter sermonē, Supra 8.

quē loquit⁹ sum uobis. Manete in me, & ego in

uobis. Sicut palmes nō potest ferre fructū à semet

ipso, nisi manserit in uite: sic nec uos, nisi in me

māseritis. Ego sum uitis, uos palmites. Qui mā-

- net in me, et ego in eo, hic fert fructum multum.
- Io. 6. 9. 14. * Quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me non manserit, eiectus est foras sicut palmes, & exaruit, & colligunt eos, & in ignem conijciunt, & ardent. * Si manseritis in me, & uerba mea in uobis manserint, quicquid uolueritis petetis, & fiet uobis. * In hoc glorificatus est pater meus, ut fructum copiosum afferatis, & efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pater, ita & ego dilexi uos. Manete in dilectione mea. Si praecepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego patris mei praecepta seruauit, & maneo in eius dilectione. Hæc loquutus sum uobis, ut gaudium meum in uobis maneat, & gaudium uestrum impleatur. * Hoc est praeceptum meum, ut diligatis uos inuicem, sicut dilexi uos. * Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut quis animam suam ponat pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quaecumque ego praecepit uobis. Non posthac uos dico seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia quae audiui a patre meo, nota feci uobis. Non uos me elegistis, sed ego elegi uos, & constitui uos, ut eatis & fructum afferatis, & fructus uester maneat: * ut quicquid petieritis patrem nomine meo, det uobis. * Hæc praecepit uobis, ut diligatis uos mutuo. Si mundus uos odit, scitis quod me prius quam uos odio habuerit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum est diligeret. Quia uero de mundo non estis, sed ego selegi uos de mundo, propterea odit uos mundus. Mementote sermonis, quem ego dixi uobis. * Non est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt, & uos persequentur. Si sermonem meum seruauerunt, & uestrum seruabunt. * Sed hæc omnia facient uobis propter nomen meum: quia non nouerunt eum qui
13. 4. Io. 1. Cor. Mat. 20. Mar. 11. 1. Ioan. 3. Mat. 21. Ioan. 13. 10. 6. Mat. Luc. Ioan. 16.

qui misit me. * Si non uenisset & loquutus fuisset
 sem eis, peccatum non haberent. Nunc autem non ha-
 bet quod praetexant peccato suo. * Qui me odit,
 is & patrem meum odit. * Si opera non fecissem
 inter eos, quae nemo alius fecit, peccatum non ha-
 berent. Nunc autem & uiderunt & oderunt, non
 solum me, uerum etiam patrem meum. Sed hoc
 accidit ut compleatur sermo, qui in lege eorum
 scriptus est. * Odio habuerunt me gratis. * Cum au-
 tem uenerit paracletus, quem ego mittam uobis
 a patre, spiritus ueritatis, qui a patre procedit, il-
 le testimonium perhibebit de me. Quin & uos
 testes estis, quia ab initio mecum estis.

CAPVT XVI.

Haec loquutus sum uobis, ut ne quid
 offendamini. Alienos a synagogis
 faciet uos. Sed ueniet tempus, ut quis
 quis interficiat uos, uideatur cultum
 praestare deo. Et haec facient uobis,
 quia non nouerunt patrem, neque me. Sed haec loquu-
 tus sum uobis, ut cum uenerit tempus illud, remi-
 nis camini eorum, quod ego dixerim uobis. * Haec
 autem uobis ab initio non dixi, quia uobiscum
 eram. Nunc autem uado ad eum qui misit me, &
 nemo ex uobis interrogat me quod uadam. Sed quia
 haec loquutus sum uobis, meretudo impleuit
 cor uestrum. Sed ego ueritatem dico uobis, * ex-
 pedit uobis, ut ego uadam. Si enim non abiero,
 consolator ille non ueniet ad uos. * Sin autem abiero,
 mittam eum ad uos. Et cum uenerit ille, arguet
 mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio.
 De peccato quidem, quia non credunt in me. De
 iustitia uero, quia ad partem uado, & posthac
 non uidetis me. * De iudicio autem, quia prin-
 ceptus huius mundi iam iudicatus est. Ad haec mul-
 ta habeo quae uobis dicam, sed non potestis por-

Ioan. 9.

Ioan. 5.

Io. 9. 10.

Psalm. 24.

Io. 7. 14.

Io. 24. 13

Matth. R.

Lucæ 21.

9. 2. 3.

M. R. Luc.

Ioan. 14.

Ibidem.

Io. 12. 14.

- Ioan. 14. tare nūc. * Cum aut̄ uenerit ille, qui est sp̄ritus ueritatis, ducet uos in omnem ueritatē. * Nō enim loquetur à semetipso, sed quæcunq; audierit, loquetur, & quæ futura sunt annūciabit uobis. * II
- Ibidem. le me glorificabit, quia de meo accipiet, & annūciabit uobis. * Omnia quæcūq; habet pater, mea sunt. Propterea dixi, quod de meo accipiet, et annūciabit uobis. * Pusillum & non uidebitis me, et iterū pusillū & uidebitis me, * quia ego uado ad patrē. Dixerunt ergo quidam ex discipulis eius inter se: Quid est hoc quod dicit nobis, pusillum & non uidebitis me, & rursus pusillum & uidebitis me, & quia ego uado ad patrē? Dicebant ergo: Quid est hoc, quod dicit pusillum? Nescimus quid loquatur. Cognouit autem Iesus, quod uellent ipsum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter uos, quod dixi: pusillum & non uidebitis me, & iterū pusillū & uidebitis me. Amē amē dico uobis, plorabitis & lamētābimini uos, mūdus cōtrā gaudebit. * Vos aut̄ mœrore afficiemini: sed mœror uester uertet̄ in gaudiū. Mulier cū parit, dolorē habet, q̄a uenit hora ei⁹: cū aut̄ peperit puerū, iam nō meminit anxietatis, propterea quod gaudeat hominem esse natum in mundo. Et uos igitur nunc quidem mœrorem habetis: * sed iterum uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo tollit à uobis. Et in illo die me non interrogabitis quicquam.
- Ioan. 14. Amen amen dico uobis, quæcunq; petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. * Hactenus nō petistis quicquam in nomine meo. Petite & accipietis, * ut gaudiū uestrū sit perfectum. * Hæc per prouerbia loquutus sum uobis. Veniet tempus, cum iam non per prouerbia loquar uobis, sed palām de patre meo annūciabo uobis, in illo die in nomine meo petetis. Et nō dico uobis, quod
21. II.
Mat. Mar.
- I. Ioan. I.
Mat. 13.
Mar. 4.

quod ego rogaturus sim patrē pro uobis. * Ipse enim pater amat uos, quia uos me amastis, & cre didistis quod à deo exiuerim. * Exiui à patre, & ueni in mundum, iterum relinquo mundum, & uado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc aperte loqueris, nec prouerbum ullum di cis: * Nunc scimus, quod scis omnia, nec opus est tibi, ut quis te interroget. Per hoc credimus, qd à deo existi. Respondit eis Iesus: Nunc creditis. * Ecce instat tempus, & iam uenit, ut dispergami ni unusquisq; in sua, * meq; solum relinquatis, & tamen non sum solus, quia pater mecum est. * Hæc loquutus sum uobis, ut in me pacem habeatis. In mundo afflictionem habetis, sed bono animo sitis, ego uici mundum. CAP. XVII.

M Aec loquutus est Iesus, & sublatis oculis in cœlū, dixit: * Pater, uenit hora, glorifica filium tuum, ut & filius tuus glorificet te: * sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut quotquot dedisti ei, det eis uitam æternam. * Hæc est autem uita æterna, ut cognoscant te solum deum uerum, & quem misisti, Iesum Christum. * Ego te glorificaui super terram, opus consummaui, quod dedisti mihi ut facerem. * Et nunc glorifica me tu pater, apud te ipsum gloria, quam habui prius, quam hic mundus eslet apud te. Manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mūdo. Tui erāt & mihi eos dedisti, & sermonem tuum seruaerunt. Nunc cognouerunt, quod omnia quæcunq; dedisti mihi abs te sunt. * Quia uerba quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi acceperūt & cognouerūt uere, qd à te exiui, & crediderūt qd tu me misisti. * Ego pro eis rogo: Nō pro mūdo rogo, sed pro ijs quos dedisti mihi, quia tui sunt. * Et mea oīa tua sunt, & tua mea sunt, & glorificatus sum

Ioan. 14.

Io. 8. 13.

Io. 3. 4. 5. 6

7. 8. 15.

Zach. 13.

M. 26 RI 4

Io. 14. 20.

Ioan. 12.

Ioan. 5.

Supra 6.

Exo. 23.

Io. 7. 8.

Ioan. 12.

Io. 4. 8.

Ioan. 14.

Io. 1. 15.

Cap. XVII. EVANG. SECVN.

- in eis. Et iam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te uenio. * Pater sancte, serua eos per nomen tuum, quos dedisti mihi, ut sint unū sicut & nos. Cum essem cum eis in mundo, ego seruabam eos nomine tuo. * Quos dedisti mihi, ego custodiui, & nemo ex eis perit, nisi filius ille perditus, ut scriptura compleretur. Nunc autē ad te uenio, & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletū in semetipsis. * Ego tradidi eis sermonē tuū, & mūdus eos odio habuit, quia non sunt de mūdo, sicut & ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos è mundo, sed ut serues eos à malo. De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo. Sanctifica eos per ueritatem tuā. * Sermo tuus ueritas est. * Sicut tu me misisti in mūdum, ita & ego misi eos in mūdū, & pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati per ueritatem. * Non pro eis autem rogo tantū, sed & pro ihs, qui credituri sunt per sermonem eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, ut credat mundus quod tu me miseris, & ego gloriam quam dedisti mihi dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unū sumus, ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum: * & ut cognoscat mundus, quod tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. * Pater, quos dedisti mihi, uolo ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut uideant gloriam meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante conditum mundum. * Pater iuste, & mundus te non cognouit, ego autem te cognoui, & nō cognouerunt quod tu me miseris. * Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam, ut dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.
- Lucæ 22. in eis. Et iam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te uenio. * Pater sancte, serua eos per nomen tuum, quos dedisti mihi, ut sint unū sicut & nos. Cum essem cum eis in mundo, ego seruabam eos nomine tuo. * Quos dedisti mihi, ego custodiui, & nemo ex eis perit, nisi filius ille perditus, ut scriptura compleretur. Nunc autē ad te uenio, & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletū in semetipsis. * Ego tradidi eis sermonē tuū, & mūdus eos odio habuit, quia non sunt de mūdo, sicut & ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos è mundo, sed ut serues eos à malo. De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo. Sanctifica eos per ueritatem tuā. * Sermo tuus ueritas est. * Sicut tu me misisti in mūdum, ita & ego misi eos in mūdū, & pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint & ipsi sanctificati per ueritatem. * Non pro eis autem rogo tantū, sed & pro ihs, qui credituri sunt per sermonem eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, ut credat mundus quod tu me miseris, & ego gloriam quam dedisti mihi dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unū sumus, ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum: * & ut cognoscat mundus, quod tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. * Pater, quos dedisti mihi, uolo ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut uideant gloriam meam, quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante conditum mundum. * Pater iuste, & mundus te non cognouit, ego autem te cognoui, & nō cognouerunt quod tu me miseris. * Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam, ut dilectio qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.
- Io. 6. 18.
- Pfalm. 68.
- Actuū 1.
- Io. 8. 15.
- Ioan. 8.
- Ioan. 20.
- Ioan. 14.
- Ioan. 12.
- Io. 6. 14.
- II. 7. 15.
- M. Ioan.
- Ioan. 8.

Aec cū dixisset Iesus, * egressus est cū discipulis suis trans torrentē Cedron: ubi erat hortus, in quē introiuit ipse et discipuli eius. * Nouerat autē & Iu-

Mat. R. L.

R. L. Ibid.

das, qui prodebat eū, locū: quia frequenter Iesus cōuenerat illuc cū discipulis suis. * Iudas ergo cū

Ioan. 13.

accepisset cohortē, & à pōtificibus ac pharisæis ministros, uenit illuc cū laternis ac fustibus & armis. Iesus itaq; sciēs omnia quę uentura erant super se, pcessit, ac dixit eis: Quē quæritis? Responderūt ei, Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus: ego sum. Stabat autē & Iudas, qui prodebat eū, cum

ipsis. Vt ergo dixit eis, ego sum: abierunt retrorsum, et ceciderunt in terrā. Iterū ergo interrogauit eos: Quē quæritis? Illi autē dixerūt, Iesum Nazarenū? Respondit Iesus: Dixi uobis, quod ego sum. Si ergo me quæritis, sinite hos abire. * Vt

Ioan. 17.

cōpleretur sermo quē dixerat: Ex ijs quos dedit

26. 14. 23

mihi, nō perdidit quenq;. * Simon ergo Petrus cū haberet gladiū, eduxit eū, & percussit pontificis seruū, & abscidit auriculā eius dextram. Erat autē nomen seruo Malchus. Dicit ergo Iesus Petro: Immitte gladiū tuū in uaginā. An nō bibam

Mat. R. L.

poculū quod dedit mihi pater. * Cohors igit̃ & tribunus ac ministri Iudæorū cōprehenderūt Iesum, & ligauerūt eum, & abduxerūt eum ad An-

Ibidem.

nam primū (erat em̃ socer Caiaphæ, qui erat pōtifex anni illius. * Erat autē Caiaphas is qui consiliū dederat Iudæis, quod expediret unū homi-

Ioan. 11.

nem mori pro populo) * Sequebatur autē Iesum Simon Petrus et alius discipulus. Discipulus autē ille erat notus pontifici, & introiuit cum Iesu in atriuū pōtificis. * Petrus autē stabat ad ostiū foris. Exiuit ergo discipulus ille alter, qui erat notus pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Petrū.

Mat. R. L.

Ibidem.

Mat. 36.

Cap. XVIII. EVANG. SECVN^o

- Mat. R. L. * Dixit ergo Petro ancilla ostiaria: Nū et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. Stabant autē serui & ministri, qui prunas cōgesserant, quia frigus erat, et calefaciebant se. Erat autē cū eis & Petrus stans & calefaciēs se. Pōtifex ergo interrogauit Iesum de discipulis suis & de doctrina ipsius. Respōdit ei Iesus: * Ego palam loquutus sum mūdo, ego semper docui in synagoga, & in tēplo, quō oēs Iudæi cōueniunt, & in occulto loquutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt, quid loquutus sim ipsis: Ecce hi sciunt quæ dixerim ego. Hæc autē cū dixisset, unus assistēs ministrorū, dedit alapā Iesu, dicēs: Siccine respondes pōtifici? Respōdit ei Iesus: Si male loquutus sum, testificare de malo: si bene, cur me cædis? Et misit eū Annas uinctū ad Caiaphā pontificē. * Stabat autē Simon Petrus & calefaciebat se. Dixerunt ergo ei: Nū & tu ex discipulis eius es? Negauit ille, & dixit: Nō sum. Dicit ei unus ex seruis pontificis cognatus eius, cuius absciderat Petrus auriculā: Nōne ego te uidi in horto cū illo? Iterū ergo negauit Petrus. Et statim gallus cecinit. * Ducunt ergo Iesum à Caiapha in prætoriū. * Erat autē mane, & ipsi nō introiērunt in prætoriū, ne contaminarent, sed ut ederent pascha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit: Quā accusationē affertis aduersus hominē hunc? Responderunt & dixerunt ei: Si nō esset hic nocēs, haudquaquam tibi tradidissimus eū. Dicit ergo eis Pilatus: Accipite eū uos, & secundū legē uestrā iudicate eum. Dixerūt ergo ei Iudæi: Nobis non licet interficere quenquā, ut sermo Iesu impleret, quē dixit, significās quā morte esset moriturus. * Introiuit ergo iterū in prætoriū Pilatus, & uocauit Iesum, & dixit ei: Tu es ille rex Iudeorū? Respōdit Iesus: A temetipso

Mat. R. L.
Ibidem.

ipso tu hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me? Res-
 spondit Pilatus: Nū ego Iudæus sum? Gens tua
 & pontifices tradiderunt tē mihi. Quid fecisti?
 Respondit Iesus: Regnū meum nō est ex hoc mun-
 do: Si ex hoc mundo esset regnū meum, ministri
 mei utiq; decertarent, ne traderer Iudæis. Nunc
 autē regnū meum nō est hinc. Dixit itaq; ei Pi-
 latus, ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis,
 quod rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad
 hoc ueni in mundū, ut testimoniū ferā ueritatī.
 Omnis qui est ex ueritate, audit uocē meā. Dicit
 Pilatus: Quid est ueritas? * Et cum hoc dixisset,
 iterū prodijt ad Iudæos, & dicit eis: Ego nullam
 inuenio in eo causam. * Est autē cōsuetudo uo-
 bis, ut unum dimittā uobis in pascha. Vultis ne
 ergo dimittā uobis illum regē Iudæorū? * Cla-
 mauerunt rursū oēs, dicentes: Nō hunc, sed Ba-
 rabbam. Erat autem Barabbas latro.

27. 15.
 Mat. Mar.

27. 15. 23
 Mat. R. L.

Ibidem.

C A P V T X I X.

I* Vnc ergo apprehēdit Pilatus Iesum,
 & flagellauit, & milites plectētes co-
 ronam de spinis, imposuerunt capiti
 eius, & ueste purpurea circūdederunt
 eum, ac dicebant: Au rex Iudæorum. Et dabant
 ei alapas. * Exiuit iterum Pilatus foras, & dicit
 eis: Ecce adduco uobis eum foras, ut cognosca-
 tis quod nullam in eo causam inuenio. * Exiuit
 ergo Iesus foras, gestans spineam coronam, &
 purpureum palliū. Et dicit eis: Ecce homo. * Cū
 ergo uidissent eum pontifices & ministri, clama-
 bant, dicentes: Crucifige, crucifige. Dicit eis
 Pilatus: Accipite eum uos, & crucifigite: * ego
 enim non inuenio in eo causam. Responderunt
 ei Iudæi: Nos legem habemus, & secundum le-
 gem nostram debet mori, quia filium dei se fe-
 cit. * Cum ergo audisset Pilatus hūc sermonem,

27. 15.
 Mat. Mar.

Luca 23.

27. 15.
 Mat. Mar.

Ibidem.

- magis timuit . Et ingressus est prætorium iterum,
 & dicit ad Iesum: Vnde es tu? Iesus autem respon-
 sum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non
 loqueris? nescis quod potestatem habeam cruci-
 figendi te, & potestatem habeam absoluendi te?
 Respondit Iesus: Non haberes potestatem aduer-
 sum me ullam, nisi tibi datum esset à supernis . Pro-
 pterea qui me tradidit tibi, maius peccatum ha-
 bet . Ex eo quærebat Pilatus absolvere eum . Iu-
 dæi autem clamabant, dicentes: Si hunc absolueris,
 non es amicus Cæsaris. * Quicumque se regem facit,
 contradicit Cæsari. Pilatus autem cum audisset hunc
 sermonem, produxit foras Iesum, seditque pro tri-
 bunalis in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebraice
 autem Gabbatha . Erat autem parasceue paschæ,
 hora ferme sexta, & dicit Iudæis: Ecce rex ue-
 ster. * Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige
 eum. Dicit eis Pilatus: regem uestrum crucifigam?
 Responderunt pontifices: Non habemus regem
 nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eum illis, ut cru-
 cifigeretur. * Acceperunt autem Iesum, & abdu-
 xerunt, atque is baiulans crucem suam, exiit in
 eum, qui dicitur Caluaria, locum, Hebraice autem
 Golgotha, ubi crucifixerunt eum: & cum eo alios
 duos hinc & hinc, medium autem Iesum. * Scri-
 psit autem & titulum Pilatus, et posuit super crucem.
 * Erat autem scriptum: Iesus Nazarenus rex Iudæo-
 rum. Hunc ergo titulum multi Iudæorum legerunt,
 quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus
 est Iesus. Et erat scriptum Hebraice, & Græce, &
 Latine. Dicebant ergo Pilato pontifices Iudæo-
 rum: Noli scribere, rex Iudæorum, sed quod ille
 dixerit, rex sum Iudæorum. Respondit Pilatus:
 Quod scripsi, scripsi. * Milites ergo cum crucifi-
 xissent Iesum, acceperunt uestimenta eius, & fe-
 cerunt quatuor partes, unicuique militi partem,
 & tuni-

Actuū 13.

R. L. Ibi.

Mat. R. L.
Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

& tunicam. Erat autē tunica inconsutilis, à sum-
 mo cōtexta per totum. Dixerunt ergo inter se:
 Ne scindamus eā, sed fortiamur de illa cuius sit:
 Vt scriptura impleretur, dicens: *Partiti sunt ue-
 stimenta mea sibi, & in uestem meam miserunt
 sortem. Et milites quidem hæc fecerunt. Stabant
 autem iuxta crucem Iesu mater eius, et soror ma-
 tris eius Maria uxor Cleophæ, & Maria Magda-
 lene. Cum uidisset ergo Iesus matrem ac discipu-
 lum adstantem quem diligebat, dicit matri suæ:
 Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo:
 Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam disci-
 pulus in sua. Postea sciēs Iesus, quod omnia iam
 consummata essent, *ut consummaretur scriptu-
 ra, dicit: Sitio. Vas igitur erat positum aceto ple-
 num. * Illi uero impleuerunt spongiam aceto &
 hyso, & impositam admouerunt ori eius. Cū
 ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Cōsummatū
 est: * & inclinato capite, tradidit spiritū. Iudæi
 ergo quoniam parasceue erat, ut non remanerēt
 in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies
 ille sabbati) rogauerunt Pilatum, ut frangerent
 eorum crura, ac tollerentur. Venerunt ergo mili-
 tes, & primi quidem fregerūt crura, & alterius,
 qui crucifixus est cum eo. Ad Iesum autē cū ue-
 nissent, ut uiderunt eum iam mortuū, non frege-
 runt eius crura: sed unus militū lancea latus eius
 fodit, & continuo exiuit sanguis & aqua. * Et
 qui uidit, testimonium perhibuit, & uerū est tes-
 timoniū eius. Et ille scit, quod uera dicit, ut &
 uos credatis. * Facta sunt enim hæc, ut scriptura
 impleretur: Os non comminuetis ex eo. Et rur-
 sus alia scriptura dicit: * Videbūt in quem pupu-
 gerūt. * Post hæc autē rogauit Pilatū Ioseph Ari-
 mathiensis, qui erat discipulus Iesu, sed occultus
 propter metū Iudæorū, ut tolleret corpus Iesu:

Psal. 21.

Psal. 68.

Mat. R. L.

Ibidem.

Ibidem.

Io. 20. 21.

Exod. 12.

Num. 9.

Zach. 12.

Mat. R. L.

Ibidem.

Cap. XX. EVANG. SECVN

- Ioan. 3. 7. idēq̄ permisit Pilatus. * Venit aut̄ et Nicodemus, qui uenerat ad Iesum nocte primū, ferens mixturam myrrhæ et aloës ad libras ferme centū. * Acciperunt ergo corpus Iesu, & obuinxerūt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire. Erat aut̄ in eo loco ubi crucifixus est, hortus, & in horto monumentū nouū, in quo nondum quisquā positus erat: ibi ergo propter parascueu Iudæorū, quod in propinquo esset monumentū, posuerūt Iesum. CAP. XX.
- Mat. R. L. 28. 16. 24. * Rimo uero die sabbatorum Maria Magdalene uenit mane, cū adhuc tenebræ essent, ad monumentū, uidetq̄ lapidē sublatū à monumento. Currit ergo & uenit ad Simonē Petrū, & ad alterum illum discipulū, quē amabat Iesus, & dicit illis: Sustulerunt dominū e monumento, et nescimus ubi posuerint eum. * Exiit ergo Petrus, & ille alius discipulus, & uenerunt ad monumentum. Currebant autē duo simul, et ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, uenitq̄ prior ad monumentū. Et cū se inclinasset, uidit posita linteamina, non tamen introiuit. * Venit ergo Simon Petrus, sequens eum, & introiuit in monumentū: & uidet linteamina posita, & sudariū quod fuerat super caput eius non cum linteaminibus positū, sed separatim inuolutū in unum locū. Tunc ergo introiuit & ille alius discipulus, qui uenerat prior ad monumentum, uiditq̄ & credidit. * Nondū em̄ nouerant scripturā, quæ oportuisset eum à mortuis resurgere. Abierunt ergo rursus discipuli ad semetipsos. Maria autē stabat ad monumentū foris plorans. Dū ergo fleret, inclinauit se in monumentū, & uidet duos angelos amictos albis, sedentes unum ad caput, & alterū ad pedes illic, ubi posuerant corpus Iesu. * Dicunt ei illi:

ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Sustulerunt dominum meum, nec scio ubi posuerunt eum. Hęc cum dixisset, cōuersa est retrorsum, & uidet Iesum stantē, nec sciebat quod Iesus esset. Dicit ei Iesus: Mulier, quid ploras? Quę quæris? Illa existimans quod hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu asportasti eum, dicito mihi ubi posueris eum, & ego eum tollā. Dicit ei Iesus: Maria. Cōuersa illa, dicit ei: Rabboni, quod dicitur, magister. Dicit ei Iesus: Noli me tangere. Nondū enim ascendi ad patrē meū. Sed uade ad fratres meos, & dic eis: *Ascendo ad patrē meum, & patrē uestrum: & deum meū, & deum uestrū. * Venit Maria Magdalene, annunciās discipulis, quod uidisset dominū, & ea dixisset sibi. * Cū ergo uespera esset die illo, qui erat unus sabbatorū, & fores essent clausę, ubi erāt discipuli cōgregati propter metum Iudæorū, uenit Iesus, stetitque in medio, & dicit eis: *Pax uobis. Et cum hæc dixisset, ostendit eis manus ac latus suū. Gauisi sunt ergo discipuli uiso domino. Dixit ergo eis iterū: Pax uobis. * Sicut misit me pater, ita & ego mitto uos. Hęc cum dixisset, flauit in eos, & dicit eis: *Accipite spiritū sanctum. * Quorumcūque remiseritis peccata, remittuntur eis: quorūcūque retinueritis, retenta sunt: * Thomas autē unus ex duodecim, quod dicitur didymus, nō erat cū eis quādo uenit Iesus. Dixerūt ergo ei alij discipuli: Vidimus dominū. Ille autē dixit eis: Nisi uidero in manibus eius uestigium clauorū, & mittā digitū meum in uestigium clauorū, et mittā manū meā in latus eius, nō credā. * Et post dies octo iterū erāt discipuli eius intus, & Thomas cū eis, uenit Iesus ianuā clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax uobis. Deinde dicit Thomę: * Infer digitū tuū huc, & uide manus meas, et admooue manū tuā, et immitte in

Io. 14. 16.
Lucæ 24.

Ibidem.

24. 14.
Lu. Ioan.
Philip. 4.

Ioan. 17.
Lucæ 14.
Mat. 16. 18

Ioan. 11.

Ioan. 21.

Lucæ 24.

latus meum, & noli esse incredulus, sed credens.
 Respōdit Thomas, & dixit ei: Dominus meus,
 et deus meus. Dicit ei Iesus: Quia uidisti me Tho-
 mas, credidisti: * beati qui nō uiderūt & credide-
 rūt. Multa quidē & alia signa fecit Iesus in con-
 spectu discipulorū suorū, quæ nō sunt scripta in
 libro hoc: * hæc autē scripta sunt ut credatis, qđ
 Iesus est Christus ille filius dei, & ut credentes iū-
 tam habeatis per nomen eius. CAP XXI.

Postea manifestauit se iterum Iesus ad
 mare Tiberiadis: manifestauit autem
 sic. Erant simul Simon Petrus & Tho-
 mas, qui dicitur didymus: & Natha-
 naël, qui erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi.
 alijq̄ ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon Pe-
 trus: Vado piscatū. Dicūt ei: Venimus & nos te-
 cū. * Exierūt & ascenderūt in nauim statim, & il-
 la nocte nihil ceperūt. Mane autē iam factō, stetit
 Iesus in littore: nō tamen cognouerūt discipuli,
 qđ Iesus esset. Dicit eis Iesus: * Pueri, num quid
 obsonij habetis? Responderūt ei: Nō. * At ille di-
 cit eis: Mittite in dexterā nauigij partem rete, &
 inuenietis. Miserūt ergo, & iam nō ualebant il-
 lud trahere præ multitudine pisciū. * Dicit ergo
 discipulus ille, quē diligebat Iesus, Petro: Domi-
 nus est. Simon ergo Petrus cū audisset quod do-
 minus esset, tunica succinxit se (erat em̄ nudus)
 & misit se in mare. Alij autē discipuli nauigiolo
 uenerunt: nō em̄ lōge aberāt à terra, sed circiter
 cubitis ducentis, trahentes rete pisciū. * Vt ergo
 descēderunt in terram, uiderūt prunas positas,
 et piscē superpositū, et panē. Dicit eis Iesus: Af-
 ferte de piscibus, quos prendidistis nunc. * Ascen-
 dit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenū
 magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et
 cum tot essent, non est scissum rete. * Dicit eis Ie-
 sus:

sus: Venite prandete. Et nemo discipulorum au-
 debat interrogare eum, dicens: Tu quis es? cum
 scirent quod dominus esset. * Venit itaq; Iesus,
 & accepit panem, & dat eis, & piscem similiter.
 * Hac iam tertia uice manifestatus est Iesus disci-
 pulis suis, cū resurrexisset à mortuis. Cum ergo
 prandissent, dicit Simoni Petro Iesus. * Simon Io-
 annis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domi-
 ne, tu scis q̄ amē te. Dicit ei: * Pasce agnos meos.
 Dicit ei rursus iterum: Simon Ioānis diligis me?
 Ait illi: Etiam dñe, tu scis q̄ amem te. Dicit ei: Pa-
 sce oues meas. Dicit ei tertio Simon Ioānis amas
 me? Indoluit Petrus, qđ dixisset sibi tertio, amas
 me? dixitq; ei: * Domine, tu omnia nosti, tu scis
 quod amem te. Dicit ei Iesus: Pasce oues meas.
 Amen amen dico tibi, cum esses iunior, cinge-
 bas te, & ambulabas quò uolebas, cum autem se-
 nueris, extends manus tuas, & alius te cinget,
 & ducet quò nō uis. Hoc autem dixit, significās
 qua morte glorificaturus esset deū. Et cum hoc
 dixisset, dicit ei: Sequere me. Conuersus Petrus,
 uidet illū discipulum* quem diligebat Iesus, se-
 quentem: qui & recubuit in cœna super pectus
 eius, & dixit: Domine, quis est ille, qui tradit?
 Hunc ergo cum uidisset Petrus, dicit Iesu: Domi-
 ne, hic autē qđ? Dicit ei Iesus: Si eū uelim manere
 donec ueniā, quid ad te? Tu me sequere. Exñt er-
 go sermo iste inter fratres, qđ discipul⁹ ille nō mo-
 reret. Et nō dixerat ei Iesus nō moritur, sed si eū
 uelim manere donec ueniā qđ ad te? hic est disci-
 pul⁹ ille, qui testimoniū perhibet de his, & scri-
 psit hæc. Et scimus qđ uerū est testimoniū eius.
 Sunt autē & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scri-
 banť per singula, nec ipse opinor, mundus cape-
 ret eos qui scriberentur libros.

Ibidem.

Ioan. 20.

Io. 8. 13. 14

Luca 22.

Ioan. 16.

Ioan. 13.

Euangelij secundū Ioannem, Finis.

ACTA

APOSTOLORVM. CAP. I.

1. Efd. 7.
Mat. 5. 7.
Rho. 2.
Iacobi 1.

Ioan. 15.

Lucæ 24.
Io. 20. 21.
Matth. 28.
Lucæ 24.
Lu. Ibid.
& Io. 14.

Lucæ 24.
Infra 1. 10.
Ioan. 16.
28. 16. 24.
M. R. Lu.

Vperiore quidem uolumine diximus Theophile, de omnibus quæ cœpit Iesus tum facere, tum docere, ad eum usq; diem, quo postquàm impartitus in hoc ipsum spiritum sanctū, mādāta dedisset, * quos delegerat, apostolis, sursum assumptus est, quibus etiam seipsum exhibuerat uiuētē, posteaquàm supplicio fuisset affectus: * idēq; compluribus argumentis, dum per dies quadraginta conspicitur ab illis, ac loquitur eis de regno dei, * & congregās illos in idem loci, præcepit eis ne discederent Hierosolymis, * sed ut expectarēt promissum patris, de quo, inq̄t, audistis ex me: quoniam Ioannes baptizauit quidem aqua, uos autem baptizabimini spiritu sancto post dies hōsc non multos. Illi igitur ubi conuenissent, percontabantur illum, dicentes: Domine, nū in tempore hoc restituis regnum Israël? Dixit autē ad illos: Non est uestrum nosse tēpora & articulos testate: sed accipietis uirtutem, posteaquàm spiritus sanctus aduenerit super uos, * et eritis mihi testes, non solum Hierosolymis, uerum etiam in uniuersa Iudæa, Samariaq; deniq; usq; ad extrema terræ. * Atq; hæc loquutus, uidētibus n̄sdē, in altū sublatus est, & nubes subduxit illū ab oculis eorū. Cū q; essent defixis in cœlū oculis, eunte illo, ecce uiri duo adstiterūt illis, amicti uestibus albis, qui & dixerūt: Viri Galilæi, quid statis in-

tuentes

tuētes in cœlū? Hic Iesus q̄ assumptus est à uobis
 in cœlū, * sic ueniet quēadmodū uidistis eū eun
 tē in cœlū. Tūc reuerſi sunt Hierosolyma à mon
 te, qui uocat̄ Oliueti, qui abest ab Hierosolymis
 iter sabbati. * Et cū introissent, ascenderūt in cœ
 naculū ubi mansitabāt & Petrus & Iacobus, &
 Ioānes & Andreas, Philippus & Thomas, Bar
 tholomæus & Matthæus, Iacobus Alphæi, & Si
 mon Zelotes, & Iudas Iacobi frater: * hi omnes
 perseverabāt unanimiter in deprecatione & ob
 secratione cū mulierib⁹, et Maria matre Iesu, cūq̄
 fratribus illius. Et in dieb⁹ his exurgēs Petrus in
 medio discipulorū, dixit (eratq̄ turba nominū si
 mul ferē centū uiginti) Viri fratres, oportuit im
 pleri scripturā hāc, quā prædixit spiritus sanctus
 per os Dauid de Iuda, qui fuit dux his, qui cōpre
 henderūt Iesum, quia cooptatus erat in numerū
 nostrū, & sortitus erat partē ministerij huius.
 * Et is quidē parauit agrū ex mercede iniquitatis,
 suspensusq̄ crepuit medius, & effusa sunt omnia
 uiscera eius. Et innotuit omnibus habitantibus
 Hierosolymis. * Ita ut appellaretur ager ille lin
 gua illis uernacula Acedama: hoc est ager sangui
 nis. Scriptū est enim in libro Psalmorū: * Fiat cō
 moratio eius deserta, & non sit qui inhabitet in
 ea. * Et episcopatum eius accipiat alter. Oportet
 igitur ut ex his uiris, qui nobiscum uersati sunt
 toto tempore, quo dominus Iesus perpetuū ui
 tæ consuetudinem egit nobiscum: exorsus à ba
 ptismo Ioannis ad eum usq̄ diem, quo receptus
 est à nobis: * unus quispiam constituatur, qui sit
 unā nobiscū testis resurrectionis eius. * Et statu
 erūt duos, Ioseph, qui uocatur Barsabas, qui co
 gnominatus est iustus, & Matthiā. Et facta pre
 catione, dixerunt: Tu domine, qui corda nostri
 omniū, ostende utrum elegeris ex his duobus,

24. 13.

Mat. Mar.

Lu. 17. 21.

Io. 3. 6.

M. R. Lu.

Iud. 8. 9. 13

Lucæ 24.

Mat. 27.

Ibidem.

Psal. 68.

Psal. 108.

Lucæ 24.

Infra 4. 6.

Psa. 30. 77

Prouer. 16.

Ionæ 1.

Infra 4. 19

Ioan. 7.

Infra 4.

ut accipiat sortem ministerij huius & apostolatus, unde præuaricatus excidit Iudas, ut abiret in locum suum. * Et dederunt sortes eorum, & cecidit fors super Matthiam, & cooptatus est ad numerum undecim apostolorum. CAP. II.

ET cum compleretur dies pentecostes, erant omnes unanimiter in eodem loco: & factus est repente de cælo sonitus, tanquam impetu uenientis flatus uehementis, & repleuit totam domum, ubi erant sedentes. Et uisæ sunt illis dissectæ linguæ uelut igneæ. Seditq; super singulos eorum, * ac repleti sunt omnes spiritu sancto, cœperuntq; loqui alijs linguis, prout spiritus ille dabat eloq; illis. Erant autem Hierosolymis habitantes Iudæi, uiri religiosi ex omni natione eorum, qui sub cælo sunt. Is rumor cum increbuisse, conuenit multitudo, & confusa est, quod audiret unusquisq; lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes, ac mirabatur, dicentes inter sese: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt? Et quomodo nos audimus eos sua quisque lingua in qua nati sumus? Parthi & Medi & Elamitæ, & habitatores Mesopotamiæ, Iudææq; & Cappadociæ, Pōti & Asiæ, Phrygiæ & Pamphiliæ, Aegypti & partiū Lybiæ eius, quæ est finitima Cyrenæ, & aduenæ Rhomani, Iudæiq; & profelyti, Cretes & Arabes, * audimus eos loquentes nostris linguis magnifica dei. Stupebant autem omnes, ac mirabantur inter se, dicentes: Quidnam uult hoc esse? Alij aut irritantes, dicebāt: Musto expleti sunt isti. Stans autem Petrus cū undecim, extulit uocē suā, ac loquutus est eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Hierosolymis uniuersi, hoc uobis notū sit, & auribus percipite uerba mea: Nō enim sicut uos existimatis, hi ebrj sunt, cū sit ho-
ra dicā

ra diei tertia. Sed hoc est, quod dictū est per prophetā Iohel. * Et erit in nouissimis diebus, dicit deus effundam de spiritu meo super omnem carnē. Et prophetabūt filij uestri, & filia uestra, iuuenes uestri uisiones uidebunt, & seniores uestri somnia somniabunt. Et quidem super seruos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo, & prophetabunt, * & dabo prodigia in cœlo superne, & signa in terra inferne, sanguinem & ignem, & uaporem fumi. * Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam ueniat dies ille domini magnus atque illustris. * Et futurum est, ut omnis quicumq; inuocauerit nomen domini, seruetur. * Viri Iraēlitæ, audite uerba hæc: Iesum Nazarenum uirum exhibitū à deo erga uos uirtutibus & prodigijs & signis, quæ fecit per illum deus in medio uestri, sicut & ipsi scitis, * hunc definito consilio & præscientia dei traditū, cum accepissetis per manus iniquorum, crucifixum interemistis, * quem deus suscitauit solutis doloribus mortis, quatenus impossibile erat teneri illū ab ea. Dauid em̄ dicit de eo: * Prouidebā dominū corā me semper quoniam à dextris est mihi, ne cōmouear. Propter hoc lætatum est cor meum, & exultauit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec fines ut sanctus tuus uideat corruptio nem. Notas mihi fecisti uias uitæ, replebis me iucunditate cum facie tua. Viri fratres, quandoquidē licet libere dicere apud uos de patriarcha Dauid, * quod & defunctus est, & sepultus est, & sepulchrum eius est apud nos usq; in hodiernum diem. * Propheta igitur cū esset, & sciret, quod iureiurando iurasset sibi deus, futurum ut de fratre lumbi ipsius, quantum ad carnem, Christus

Iohel. 2.
Esaia 44.

Lucæ 21.

Iohel. 2. 3.

2. 10.
Iohel. Rh.
Infra 7.

27. 17.
Mat. Mar.
Ioan. 11.
Infra 10.
Rho. 6.

Psal. 17.

3. Reg. 2.

Psal. 131.

Pfal. 17.

exoriretur, ac sederet super sedem eius, præfatus loquutus est de resurrectione Christi, * quod nõ derelicta sit in inferno anima eius, neq; caro eius uiderit corruptionē. Hūc Iesum suscitauit deus,

Supra 1.

Infra 7. 10.

* cuius omnes nos sumus testes. Dextera igitur dei exaltatus, & promissione spiritus sancti accepta à patre effudit hoc, quod nunc uos uidetis et auditis. Non enim Dauid ascendit in cœlos, sed

Pfal. 109.

dicit ipse: * Dixit dominus domino meo, sede à dextris mihi, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorū. Certo sciat ergo tota domus

Infra 3.

4. 1. 15.

M. R. Lu.

Apoc. 2.

hūc Iesum, * quē uos crucifixistis. His autem auditis, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum ac reliquos apostolos: Quid faciemus uiri fratres. * Petrus ait ad illos: Delictorum penitentiam agite, & baptizetur unusquisq; uestrū in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorū, & accipietis donū spiritus sancti. Vobis enim facta est repromissio, & filijs uestris, & omnibus

16. 8. 12.

M. R. Lu.

1. Cor. II.

Infra 4.

qui longe sunt quoscunq; aduocauerit dominus deus noster. Alijsq; uerbis plurimis testificatus est, & exhortatus est eos, dicēs: * Seruemini à generatione ista praua. Qui ergo libenter acceperunt sermonē eius, baptizati sunt, & accesserūt in die illō animæ circiter ter mille. * Erant autem perseverantes in doctrina apostolorū, & cōmunionatione, & fractione panis, & precationibus. Obortus est autē omni animæ timor, multaq; prodigia & signa per apostolos ædebātur. * Omnes autē qui credebāt, erāt cōiuncti, et habebāt omnia cōmunia. Possessionesq; & substātiās uēdebant, ac diuidebāt illa omnibus, prout cuiq; opus erat. Et quotidie perdurantes unanimiter in tēplo, et frangētes per singulas domos panē, inuicē sumebant cibū, cū exultatione & simplicitate cordis laudantes

laudantes deū, & habētes gratiam apud omnem plebē. Dominus autē addebat, qui salui fierent, quotidie congregationi. CAP. III.

Imul autē Petrus & Ioannes ascende-
bāt in templū ad horā precatōnis no-
nā. *Et quidā uir, qui erat claudus ex

Infra 4. 14.

utero matris suæ, baiulabat, quē po-
nebant quotidie ad portā tēpli, quæ dicitur spe-
ciosa, ut peteret elemosynā ab introeuntibus in
templū. Is cum uidisset Petrū ac Ioannē ingressu-
ros in templū, rogabat ut elemosynā acciperet.

Defixis autē in eū oculis, Petrus cū Ioanne dixit:
Aspice in nos. At ille intēdebat in eos, sperans se
aliquid accepturū ab eis. Petrus autē dixit: Argen-
tū & aurum nō est mihi: quod autē habeo, hoc ti-

Infra 4. 9.

bi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge, et
ambula. Et apprehensa manu eius dextra, erexit
eū. Protinus autē cōsolidatæ sunt plantæ illius ac
tali. Et exiliēs stetit, & ambulabat, intrauitq; cū

illis in templum, inambulans & saluēs ac laudans
deū. Et uidit eum totus populus ambulātem ac
laudantē deū. Agnouerūtq; illū, quod ipse esset

is, qui ad elemosynā sederat ad speciosam por-
tam templi. *Et impleti sunt admiratione & stu-
pore super eo, quod contigerat illi. Cum teneret

Lucæ 5.

autē qui sanatus fuerat claudus, Petrum et Ioan-
nem, cucurrit totus populus ad eos in porticu,

quæ appellatur Solomonis, stupefactus. Quo uī-
so, Petrus respōdit ad populū: Viri Israēlitę, qd

miramini super hoc, aut nos qd intuemini, quasi
nostra uirtute aut pietate effecerimus ut hic am-
bularet? Deus Abrahā, & Isaac, & Iacob, deus

patrū nostrorū glorificauit filiū suū Iesum, quē
uos tradidistis, ac negastis in cōspectu Pilati, cū
ille iudicasset esse absoluendū. *Vos autē sanctū

Mat. 27.

Marci 15.

& iustum negastis: & postulastis, ut uirū homi-

- cidam donaret uobis, auctorē uero uitæ interfe-
cistis, quem deus suscitauit à mortuis: cuius nos
testes sumus, & per fiduciam nominis eius hunc
quem uideris ac nostis, cōsolidauit nomē ipsius:
& fides quæ per eum est, dedit ei integritatē istā
in conspectu omnium uestrum.* Et nunc fratres
scio, quod per ignorantiam fecistis, sicut & prin-
cipes uestri. Deus autē quæ prænunciauerat per
os omniū prophetarum suorū, Christū passurū,
impleuit sic.* Pœniteat uos igitur, & couerti-
mini ut deleantur peccata uestra, ut cū uenerint
tempora refrigerationis à conspectu domini, &
miserit eū qui ante prædicatus est uobis, Iesum
Christum, quem oportet quidem cœlū accipere
usq; ad tēpora restitutionis omniū, quæ loquus
tus est deus per os omniū sanctorū suorum à se-
culo prophetarū. Moses quidem ad patres dixit:
*Prophetam suscitabit uobis dominus deus ue-
ster de fratribus uestris, mei similitudo: Audietis eū
iuxta omnia quæcunq; loquutus fuerit uobis.
*Futurum est autē, ut omnis anima quæ nō au-
dierit prophetam illum, exterminetur e populo.
Quin & omnes prophetæ à Samuēle, ac deinceps
quotquot loquuti sunt, etiam annunciauerunt
dies istos. Vos estis filij prophetarum ac testa-
menti, qd̄ testatus est deus erga patres nostros,
dicens ad Abraham: * Et in semine tuo bendi-
ctionem consequentur omnes familiæ terræ. Vo-
bis primum deus, cum suscitasset filium suū Ie-
sum, misit eum benedicentem uobis: ita ut unus-
quisq; uestrū cōuerteret se ab iniquitatibus suis.

CAPVT IIII.

Infra 7.

Opulentibus autē illis ad populū, su-
peruenerunt illis sacerdotes ac magi-
stratos tēpli, & Sadducæi, * moleste
ferentes, quod docerent populum, &
annun-

annunciarent in nomine Iesu resurrectionem ex mortuis: & iniecerunt eis manus, posueruntq; eos in custodiam in posterū diem: nam erat iam uespera. Multi uero eorum qui audierāt sermonem, crediderunt: & factus est numerus uirorū circiter quinque millia. Factum est autē postero die, ut congregarentur principes eorū, & seniores, & scribæ Hierosolymis, & Annas princeps sacerdotū, & Caiaphas, & Ioannes, & Alexander, & quotquot erant de genere pontificio. Et cū statuisent eos in medio, interrogabant: Quā uirtute, aut quo nomine fecistis hoc uos? Tunc Petrus repletus spiritu sancto, dixit ad eos: Principes populi & seniores Israël, si nos hodie examinamur de eo, qđ bene fecerim⁹ hominī infirmo, quā ratione iste saluus factus sit: notum sit omnibus uobis, & toti plebi Israël, * quod per nomen Iesu Christi Nazareni: quē uos crucifixistis, quē deus suscitauit à mortuis, per hūc iste adsit corā omnibus uobis sanus. * Hic est lapis ille, qui reiectus est à uobis ædificantibus, qui factus est caput anguli: nec est in alio quoquam saluus. * Nec em̄ aliud nomē est sub cælo datū inter homines, in quo oporteat nos saluos fieri. Videntes autē Petri in dicendo libertatem ac Ioannis, * compertoq; quod homines essent illiterati & idiotæ, admirabantur, & agnoscebant eos, quod cum Iesu fuissent: hominē autem uidentes stantem cū eis, qui sanatus fuerat, nihil poterant contradicere: * iussis autē illis è cōcilio secedere, conferebant inter sese, dicentes: Quid faciemus hominibus istis? * Nam conspicuū signum æditum esse per eos, oībus habitantibus Hierosolymis manifestū est, nec possumus inficiari. Sed ne amplius diuulgetur in populum, minaciter interminemur eis, ne posthac loquantur in nomine hoc

Supra 3.

21. 12. 10

Mat. R. L.

1. Petri 2.

Philip. 2.

Heb. 2.

1. Cor. 1.

Infra 7.

Supra 3.

- ulli hominum. Et accersitis illis, præceperunt, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu. * At Petrus & Ioannes respondentes, dixerunt ad eos: An iustum sit in conspectu dei uos potius audire quam deum, iudicate. Non enim possumus, quæ uidimus & audiuius, non loqui. At illi aduersus eos, dimiserunt eos, nihil inuenientes, quæ ratione puniret eos propter populum: quia omnes glorificabant deum super eo quod acciderat. * Anonorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo æditum fuerat signum istud sanationis. Dimissi autem uenerunt ad suos, & annunciauerunt quæcumque sibi principes sacerdotum & seniores dixerant. Qui cum audissent, unanimiter attollebant uocem ad deum, dixeruntque: * Domine, tu es deus, qui fecisti cælum ac terram, mare, & omnia quæ in eis sunt, qui per os Dauid pueri tui dixisti: * Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Adstiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unum aduersus dominum, & aduersus Christum eius. Conuenerunt enim uere aduersus sanctum filium tuum Iesum, quem unxeras, * Herodes simul & Pontius Pilatus cum gentibus & populis Israël, ad faciendum quæcumque manus tua, * & consilium tuum prius decreuerat ut fierent. Et nunc domine aspice in minas eorum: & da seruis tuis, * ut cum omni fiducia loquantur sermonem tuum: manum tuam porrigendo in hoc, ut sanatio & signa & prodigia ædantur per nomen sancti filii tui Iesu. Et cum orassent illi, motus est locus in quo erant congregati: & repleti sunt omnes spiritu sancto, & loquebantur sermonem dei cum fiducia. * Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quisquam aliquid eorum quæ possidebat, suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia. Et uirtute magna reddebant
- Apostoli

Apostoli testimonium resurrectionis domini Iesu, & gratia magna erat super oēs illos. * Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum, aut ædium erant, uendentes afferbant precia eorū quæ uendita fuerāt, et ponebant ad pedes apostolorū. * Distribuebat autē singulis prout cuius opus erat. * Ioses uero, qui cognominatus est Barnabas ab apostolis: quod est, filius cōsolationis, Leuites, Cyprius genere, cum haberet agrū, uendidit eum, & attulit preciū, & posuit ad pedes apostolorū. CAP. V.

Supra 2.

Deut. 17.
Thob. 1.
*Supra 1.

Ir autē quidam nomine Ananias cum Sapphira uxore sua uēdiderat possessionem, & seposuerat de precio, conscientia etiā uxore sua, & allatam partem

aliquā ad pedes apostolorū posuit. Dixit autem Petrus: Anania, cur impleuit satanas cor tuum, ut mentireris spiritui sancto, & fraudares de precio agrī? Nōne prorsus tibi manebat, & uenundat⁹ in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo rem istam? Non es mentitus hominibus, sed deo. Audiens autē Ananias hæc uerba, collapsus expirauit. Et ortus est timor magnus super omnes qui audierunt hæc. Surgentes autem iuuenes amouerūt eum, elatumq; sepelierunt. Intercessit autē fermè horarū trium interuallum, uxor quoq; ipsius nesciēs quod factū fuerat, introiuit. Respondit autē ei Petrus: Dic mihi, num tanti agrū uendidisti? At illa dixit: Etiā, tanti. Petrus autē ait ad eam: Cur cōspirastis inter uos, ut tētaretis spiritū domini? Ecce pedes eorū, qui sepelierunt uirū tuū, ad ostiū adsunt, & efferēt te. Confestim autē concidit ad pedes eius, & expirauit. Ingressi autē iuuenes, reppererūt illā mortuā, & extulerūt ac sepelierunt iuxta uirū suū. Et ortus est timor magnus super uniuersam cōgrega-

- Mar. 16. tionē, & super omnes qui audiebāt hęc. * Per ma
 Supra 4. nus autē apostolorum ædebantur signa ac pro
 Ibidem. digia multa in populo. * Et erāt unanimiter oēs
 in porticu Solomonis. Cæterorum autem nemo
 audebat se coniungere illis, sed magnificabat eos
 populus: magis autē accrescebat credentium do
 M. 4. 8. 1r. mino multitudo uirorū simul ac mulierum, * ita
 ut in plateas exportarent infirmos, & ponerent
 in lectulis ac grabbatis, ut uenientis Petri uel um
 bra obumbraret aliquē illorum. Conueniebat au
 tem & multitudo uicinarum ciuitatū Hieroso
 lymā, afferens ægros ac uexatos à spiritibus im
 mundis, qui sanabantur omnes. * Exurgens autē
 Supra 4. princeps sacerdotū, & omnes qui cum illo erāt,
 quæ est factio Sadducæorum, repleti sunt æmu
 satione, & iniecerunt manus in apostolos, & po
 Infra 12. suerūt eos in custodia publica. * Sed angelus do
 mini p noctē aperuit ianuas carceris, eductisq;
 illis, dixit: Ite, & stantes loquamini in tēplo po
 populo omnia uerba uitæ huius. Illi uero cum hæc
 audissent, intrauerunt diluculo in tēplum ac do
 cebant. Adueniens autē princeps sacerdotum, et
 qui cum eo erant, cōuocauerunt conciliū & uni
 uersum seniorum ordinē filiorū Israël, miserūtq;
 ad carcerē qui adducerent eos. Cum autē uenis
 sent ministri, nec reperissent illos in carcere, re
 uersi nunciauerunt, dicentes: * Carcerē quidem
 Infrac 12. 16 inuenimus clausum cum omni diligentia, & cu
 stodes foris stantes ante ianuas: cum aperuisse
 mus autē, neminē intus reperimus. Ut autem au
 dierunt hos sermones, & sacerdos, & magistra
 tus templi, principesq; sacerdotum, ambigebāt
 de illis, quid nam hoc futurum esset. Adueniens
 autem quidam, nunciauit eis: Ecce, uiri quos po
 sueratis in carcere, sunt in templo stantes, ac do
 centes populum. Tunc abūt magistratus cū mi
 nistris,

nistris, & adduxit illos sine uí. * Timebant enim
 populum, ne lapidarentur. Et cum adduxissent
 illos, statuerunt in concilio. Et interrogauit eos
 princeps sacerdotum, dicēs: Nōne etiam atque
 etiā præcepimus uobis, ne doceretis in nomine
 isto? Et ecce replestis Hierosolymā doctrina ue-
 stra, * & uultis inducere super nos sanguinē ho-
 minis istius. Respondēs autē Petrus & apostoli,
 dixerunt: * Obedire oportet deo magis quā ho-
 minibus. Deus patrum nostrorum suscitauit Ie-
 sum, quem uos interemistis, suspendentes in li-
 gno. Hunc principē & seruatorem deus exalta-
 uit dextera sua, ad dandam pœnitentiā Israēli,
 remissionemq; peccatorum, ac nos sumus ei tes-
 tes horum quæ dicimus: insuper autē et spiritus
 sanctus, quem dedit deus obedientibus ipsi. Hæc
 autem cum audissent, dissecabantur, & consul-
 tabant ut interficerent illos. Surgens autē quidā
 in concilio pharisæus, nomine Gamaliel, legis do-
 ctor in precio habitus apud totū populum, ius-
 sit ut paulisper secederēt foras apostoli. Dixitq;
 ad illos, * Viri Israēlitæ, attendite uobis super ho-
 minibus istis, quid acturi sitis. Ante hos em̄ dies
 extitit Theudas, dicens se esse aliquē, cui adhæsit
 numerus uirorum circiter quadringentorū, qui
 occisus est: & omnes qui credebant ei, dissipati
 sunt, & redacti ad nihilum. Post hunc extitit Iu-
 das Galilæus in diebus professionis, & auertit
 populum multū post se, & ipse perijt, & omnes
 quotquot paruerant ei, dispersi sunt. Et nunc di-
 co uobis, abstinete ab hominibus istis, & finite
 illos. Quoniam si est ex hominibus cōsilium aut
 opus hoc, dissoluetur: Sin ex deo est, nō potestis
 dissoluere, * ne quando & deo repugnare repe-
 riāmini. In huius autē sententiam pedibus itum
 est à cæteris: & cū aduocassent apostolos, * cęsis

M. 21. R. 12

Lu. 20. 22.

Mat. 27.

26. 1y.

Gen. Exo.

Deu. 11. 30

Supra 2.

Infra 9.

Supra 4.

præceperunt, ne loquerentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos. * Et illi quidē ibant gaudentes in cōspectu cōcilij, quod digni habiti essent, ut pro nomine eius contumelia afficerentur. * Et quotidie in templo & in singulis domibus nō cessabant docere & annunciare Iesum Christum.

C A P V T VI.

LN diebus autem illis crescēte numero discipulorū, ortum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano uiduæ ipsorum. Cæterū duodecim illi, cum iussissent adesse multitudinē discipulorū, dixerunt:

2. Tim. 4. * Non est placitum, ut nos derelicto sermone dei ministremus mensis. Circūspicite ergo fratres,

1. Timo. 3. * uiros ex uobis spectatæ probitatis septem, ple

Tit. 1. nos spiritu sancto & sapientia, quibus delegabimus hoc negocij. Nos uero deprecationi & administrationi sermoni incumbemus. Et placuit hic sermo coram tota multitudinē. Et elegerūt Stephanum uirum * plenum fide ac spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorē, & Timonē, & Parmenam, & Nicolaum profelytum Antiochenum. * Hos statuerunt in conspectu apostolorum, & cum orassent, imposuerunt eis manus. Et sermo dei crescebat, ac multiplicabatur numerus discipulorum Hierosolymis ualde, multaq; turba sacerdotum obediebat fidei.

Infra 18. * Porrò Stephanus plenus gratia ac fortitudine ædebat prodigia et signa magna in populo. Exorti sunt autem quidam e synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorū, & Cilicum, & Asianorum, disputantes cum Stephano, * nec poterant resistere sapientiæ, & spiritui qui loquebat. * Tunc subornarunt uiros, qui dicerent: Audiuimus cum dicentē uerba contu-

cōtumeliosa in Mosen ac deum. Cōmoueruntq; plebē & seniores, & scribas, atq; inuadētes corripuerunt eum, & adduxerunt in conciliū, statueruntq; falsos testes, qui dicerent: *Homo iste nō cessat loqui uerba cōtumeliosa aduersus locū sanctū hunc & legē. Audiuimus em̄ eum dicentem: Iesus Nazarenus iste demoliet locū hunc, et mutabit instituta quæ tradidit nobis Moses. *Et intuētes eum oēs qui sedebāt in cōcilio, uiderūt faciē eius tanq̄ faciē angeli. CAP. VII.

Lucæ 23.

Iudic. 13.

DIxit autē princeps sacerdotum: Num hæc ita se habent? At ille ait: Viri fratres & patres, audite. Deus gloriæ apparuit patri nostro Abraham, cū esset in Mesopotamia, priusq̄ moraret̄ in Charran, et dixit ad illum: *Exi de terra tua & de cognatione tua, & ueni in terrā quamcūq; monstrauero tibi. Tunc exiit e terra Chaldæorū, & habitauit in Charran. Et inde postquam mortu⁹ est pater eius transtulit illū in terrā hanc, in qua nunc uos habitatis. Et nō dedit illi hæreditatē in ea, ne uestigium quidē pedis, * & repromisit illi eā se futurum possidendā, & semini eius post ipsum, cū nō haberet filium. * Loquutus est autē deus sic, quod futurū esset semen eius inquilinum in terra aliena, quodq; seruituti illud subiecturi essent, et male tractaturi annis quadringētis. Et gentem, cuiuscūq; seruerint, iudicabo ego, dixit deus. Et post hæc exhibunt, & seruient mihi in loco hoc. *Et dedit illi testamētū circūcisionis, atq; hic genuit Isaac, & circūcidit eū in die octauo, & Isaac genuit Iacob, & Iacob genuit duodecim patriarchas. *Et patriarchæ inuidia moti, Ioseph ueniderūt in Aegyptū. *Et erat deus cū eo, & eripuit eū ex oībus afflictionib⁹ ei⁹, & dedit ei gratiā & sapiētīā corā Pharaone rege Aegyptiorū.

Gen. 12.

Gen. 13.

Gen. 15.

Gen. 17.

Gen. 37.

Sapien. 10.

- Et constituit eum præfectum super Aegyptum,
 Gen. 41. & super totâ domum suam. * Venit autê fames
 in uniuersam terram Aegypti & Chanaan, &
 afflictio magna, nec inueniebât cibos patres nos
 Gen. 42. stri. * Cum audisset autê Iacob esse frumenta in
 Gen. 45. Aegypto, misit patres nostros primû. * Et cum
 iterû misisset eos, agnitus est Ioseph à fratribus
 suis, & innotuit Pharaoni genus Ioseph. Misso
 autê nuncio Ioseph, accersiuit Iacob patrê suû,
 omnemq; cognationê suâ in animabus septua
 Gen. 49. gintaquinq; . * Et descendit Iacob in Aegyptû,
 defunctusq; est ipse & patres nostri, & translati
 sunt in Sychê, & positi sunt in sepulchro, quod
 emit Abraham precio argenti à filijs Emor filij
 Sychem. Cû autê appropinquaret tempus pro
 Exod. 1. missionis, de qua iurauerat deus Abrahamæ, * cre
 uit populus, et multiplicatus est in Aegypto, do
 nec exortus est alius rex, qui nō nouerat Ioseph.
 Hic circûueniens genus nostrum, afflixit patres
 nostros, ut exponerent infantes suos, ne factus
 Exod. 2. essent uitales. * Eodê tempore natus est Moses,
 & fuit gratus deo, qui nutritus est tribus men
 sibus in domo patris: Expositum autê illum su
 stulit filia Pharaonis, & nutriuit eû sibi uice filij.
 Et eruditus est Moses omni sapiëntia Aegyptio
 rum, & erat potens in factis & in dictis. Ut uero
 expletum est ei quadraginta annorum tempus,
 subñt in cor eius, ut inuideret fratres suos filios
 Ibidem. Israël. * Et cum uidisset quendam iniuria affici,
 defendit eum, & ultus est uicê eius, qui afflige
 batur, percusso Aegyptio. Existimabat autê in
 telligere fratres suos, quod deus per manû ipsius
 daret salutê illis. At illi non intellexerunt. Et se
 quenti die conspectus est illis litigantibus, & re
 Rho. 12, degit eos in concordia, dicês: * Viri, fratres estis,
 1. Petri 2. cur uos inuicê læditis? Cæterum is qui iniuriam
 faciebat

faciebat proximo, repulit eum, dicens: * Quis te Exod. 2.
 constituit principē ac iudicē super nos? Nūquid
 interficere me tu uis, quemadmodū interfecisti
 heri Aegyptium? Fugit autē Moses ad dictū hoc,
 & factus est aduena in terra Madian, ubi gene-
 rauit filios duos. * Et expletis annis quadragin- Exod. 3.
 ta, apparuit illi in deserto mōtis Sina angelus do-
 mini in flammeo incendio rubi. Moses autem ut
 conspexit, admiratus est uisum. Porro cum acce-
 deret ut attenderet, facta est ad eū uox domini:
 Ego sum deus patrū tuorum, deus Abrahamā, deus
 Isaac, & deus Iacob. Tremefactus autē Moses, nō
 audebat attēdere. Dixit autē illi dominus: * Sol- Exod. 3.
 ue calciamētum pedum tuorū. Locus em̄ in quo
 Iosue 5.
 stas, terra sancta est. Vidi, uidi inquā, afflictionē
 populi mei qui est in Aegypto: & gemitū eorū
 audiui, & descendi ut eruā eos. Nunc uenito, &
 mittā te in Aegyptum. * Hunc Mosen quē nega- Exod. 2.
 uerunt, dicentes: quis te cōstituit principē & iu-
 dicem? hunc, inquā, deus principē & redempto-
 rem miserat per manū angeli, qui apparuerat illi
 in rubo. Hic eduxit illos, * adens prodigia & si- Exod. 4. 7
 gna in Aegypto, & in rubro mari, & in deserto 8. 9. 10. 11.
 annis quadraginta. Hic est Moses, qui dixit filijs & 14.
 Israël: * Prophetam suscitabit uobis deus uester Deut. 18.
 ē fratribus uestris, similē mei, illū audietis. * Hic Exod. 19.
 est qui fuit in congregatione in solitudine cum
 angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum
 patribus nostris, qui accepit sermonē uiuum ut
 daret nobis: cui noluerunt obedire patres nostri,
 sed repulerunt & auersi sunt corde suo in Aegy-
 ptum, dicentes ad Aaron: * Fac nobis deos qui Exod. 32.
 præcedāt nos. Mosi enim huic qui eduxit nos de
 terra Aegypti, nescimus quid acciderit. Et uitu-
 lum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hostiā
 simulachro, & lætabant̄ super operibus manuū

- suarum. Conuertit se autē deus, & tradidit eos,
 ut colerent militiam cœli: sicut scriptum est in li-
 bro prophetarū: * Num uictimas & hostias ob-
 tulistis mihi annis quadraginta in deserto, do-
 mus Israël? Et suscepistis tabernaculū Moloch,
 & sydus dei uestri Rempham, figuras quas fe-
 cistis ad adorandū eas. Et transferā uos ultra Ba-
 bylonem. * Tabernaculum testimoniū fuit patri-
 bus nostris in deserto, sicut ordinauerat illis, lo-
 quens ad Moſen, ut faceret illud secundum for-
 mam, quam uiderat. Quod & induxerunt, qui
 successerunt, patres nostri, cum Iesu in possessio-
 nem gentium: quas expulit deus à facie patrū no-
 strorum, * usq; ad dies Dauid, qui inuenit gratiā
 coram deo, & petiit ut inueniret tabernaculum
 deo Iacob. * Solomon autē ædificauit illi domū:
 sed excelsissimus ille, non in manufactis templis
 habitat, sicut propheta dicit: * Cœlum mihi se-
 des est, terra aut scabellum pedum meorū. Quā
 domū ædificabitis mihi dicit dominus: aut quis
 locus requietionis meę est? Nōne manus mea fe-
 cit hæc omnia? * Duri ceruice, & incircumcisi
 corde & auribus, uos semper spiritui sancto re-
 sistitis: sicut patres uestri, ita & uos. * Quē pro-
 phetarum non sunt persequuti patres uestri? Et
 occiderunt eos, qui prænunciabant de aduentu
 iusti illius, cuius uos nunc proditores & occiso-
 res fuistis: qui accepistis legem per dispositiones
 angelorum, nec seruastis. Audientes autem hæc,
 dissecabantur cordibus suis, & stridebant denti-
 bus suis in eum. Cum autem esset plenus spiritu
 sancto, intentis in cœlum oculis, uidit gloriam
 dei, & Iesum stantem à dextris dei. Et ait: Ecce
 uideo cœlos apertos, * & filium hominis stantē
 à dextris dei. Exclamantes autē uocem magna con-
 tinuerunt aures suas, & impetum fecerunt una-
 nimiter

nimit̄ in eum. * Et eiectum eum è ciuitate, lapidabant, ac testes deposuerunt uestimenta ad pedes adolescentis, qui uocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanū inuocantem ac dicentē: * Domine Iesu, suscipe spiritū meum. Positis autē genibus, clamauit uoce magna: * Dñe, ne statuas illis peccatū hoc. Et cū hoc dixisset, obdormiuit.

3. Reg. 21.

Psal. 30.

Lucæ 23.

CAPVT VIII.

SAulus autē cōsenserat in necē eius. Facta est autē in illo die persecutio magna aduersus ecclesiā, quæ erat Hierosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones iudææ & Samariæ, præter apostolos.

* Curauerūt autē unā Stephanū uiri religiosi, feceruntq; planctū magnū super eū. Saulus uero de-

Gene. 23.

uastabat ecclesiā, per singulas domos intrās, transiensq; uiros ac mulieres, tradebat in custodiā. Illi igit̄ dispersi peragrabāt, annunciātes sermonē dei. Philippus autē peruenit in ciuitatē Samariæ, ac prædicabat illis Christū. Intēdebāt autē turbæ his, quæ à Philippo dicebantur, unanimit̄ audientes & uidentes signa quæ ædebat. * Spiritus enim immundi è multis qui ab illis tenebantur,

16. 72
Mar. Sup.

exibant, clamantes uoce magna. Multi autē paralytici & claudī sanati sunt. Et factū est gaudium magnū in illa ciuitate. Vir autē quidam nomine Simon, qui ante in ea ciuitate artē exercuerat magicam, ac gentē dementauerat Samariæ, dicēs se esse quempiā magnū: cui auscultabant illi à minimo usq; ad maximum, dicentes: Iste est uirtus dei, quæ uocat̄ magna. Auscultabant autē ei, propterea qd̄ multo tēpore magicis artibus dementasset eos. Cū uero credidissent Philippo euāgelizanti de regno dei, deq; noīe Iesu Christi, * baptizabant̄ uiri simul ac mulieres. Tūc Simon & ipse credidit, & cum baptizat⁹ esset, adhe-

Mar. 16.

Philippo. Vidensq; signa et uirtutes fieri, stupēs admirabat. Cū autē audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quod recepisset Samaria sermonē dei, miserunt ad eos Petrum ac Ioannem: qui cū descendissent, orauerunt pro ipsis, ut acciperent spiritum sanctum. Nondum enim in quenquam illorum illapsus fuerat, sed baptizati tantū erant in nomine Christi Iesu. Tūc imponebant manus super illos, accipiebantq; spiritum sanctum. Cū uidisset autem Simon, quod per impositionem manuum apostolorum daretur spiritus sanctus, obtulit eis pecunias dicens: Date & mihi potestatem istam, ut cuiuscunq; imposuero manus, accipiat spiritum sanctū. Petrus autem dixit ad eū:

Mat. 10. *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniā donum dei existimasti pecunijs parari. Non est tibi pars neq; sors in ratione hac: cor enim tuum non est rectum coram deo. * Resipisce igitur ab ista malicia tua, & roga deū si forte remittatur tibi cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & colligatione iniquitatis uideo te esse. Re-

Mat. 3. 4.

Num. 21. spondens autem Simon dixit: * Precemini uos pro me apud dominū, ne quid eueniat in me horum quæ dixistis. Et illi quidem testificati & locuti sermonem dei, reuersi sunt Hierosolymam, & multis oppidulis Samaritanorum euangelizabant. Angelus autem domini loquutus est ad Philippum, dicens: Surge, & uade meridiem uersus, ad uiam, quæ descendit ab urbe Hierosolymorum ad ciuitatem Gazam, hæc est deserta. Et surgens abiit, & ecce uir Aethiops, eunuchus, præfectus Candaces reginæ Aethiopum, quem præfecerat uniuersæ Gazæ suæ, uenerat adoraturus Hierosolymam, & reuertebatur sedens super currum suum, * legebatq; Esaiam prophetā.

Ioan. 7. Dixit autem spiritus Philippo: Accede & adiunge

gete ad currum istum. Accurrens autem Philippus, audiuit eum legentem Esaiam prophetam, & dixit: *Intelligisne quæ legis? At ille ait: Quis nam enim possum, nisi aliquis dux viæ mihi fuerit? Rogauitq; Philippum, ut ascenderet, sederetq; secum. Argumentum aut scripturæ quam legebat, erat hoc: *Tanquã ouis ad occisionẽ ductus est, & sicut agnus coram tondente se mutus, sic non aperuit os suum. In humilitate ipsius, iudicium eius sublatum est. Generationem autẽ eius quis enarrabit? Quoniã tollitur de terra uita ei. Respondens aut eunuchus Philippo dixit: *Obsecro te, de quo propheta dicit hoc, de se, an de alio quopiam? *Aperiens aut Philippus os suum, & incipiẽs à scriptura ista, prædicauit illi Iesum. Et dum irẽt per uiam, uenerunt ad quandam aquã. Et ait eunuchus: *Ecce aqua, quid uetat quo minus baptizer? Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respõdens ait: Credo filiũ dei esse Iesum Christũ. Et iussit sisti currũ, ac descenderunt ambo in aquã, Philippus simul & eunuchus: & baptizauit eũ. Cum aut ascendissent ex aqua, spiritus domini rapuit Philippum, nec amplius uidit eũ eunuchus. Ibat enim per uiam suã gaudens. Philippus autẽ repertus est Azoti, & pertransiens euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec ueniret Cæsaream. CAP. IX.

*Aulus aut adhuc spirãs minas ac cæde aduersus discipulos domini, accessit ad principẽ sacerdotũ, & petiit ab eo epistolas, quas perferret Damascũ ad synagogas, *ut si quos inuenisset eius uiaẽ seu uiros seu mulieres, uinctos duceret Hierosolymã. Et cũ iter faceret, cõtigit ut appropinquaret Damasco. Et subito circumfulgurauit eum lux de celo, collapsusq; in terram, audiuit uocem, di-

Rho. 10.

1. Co. 12. 14

Esa. 53.

Deut. 32.

5. 24.

Mat. Luc.

Infra 10.

Gala. 1.

1. Cor. 15.

Supra 8.

- Infra 22.** centem sibi: *Saul Saul, quid me persequeris? Dixit autē: Quis es domine? Dominus autem dixit: Ego sum Iesus, quem tu persequeris. * Durū est tibi contra stimulos calcitrare. Is tremens ac stupa pēs dixit: * Domine, quid me uis facere? Et dominus ad eum: Surge & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat facere. Viri autem illi qui erant ei comites itineris, stabant attoniti, audientes quidem uocē, neminem tamen uidentes. Surrexit autē Saulus ē terra, apertisq; oculis neminem uidebat: sed manu ducentes illum, introdixerunt Damascum. Et erat tribus diebus non uidens, ac nō comedit, neq; bibit. Erat autē quidā discipulus Damasci, nomine Ananias, & dixit ad illum per uisum dominus: Anania. Et ille ait: Ecce ego dñe. Et dominus ad eū: Surge, & uade in uicium qui uocatur rectus, & quære in domo Iudæ Saulū nomine Tarsensem: Ecce enim orat, Et uidit per uisum uirū Ananiā nomine introeuntem, & imponētem sibi manum ut uisum reciperet. Respōdit autem Ananias: * Domine audiui ex multis de uiro hoc quanta mala fecerit sanctis tuis Hierosolymæ. Et hoc loco habet potestatem à principibus sacerdotum, uinciendi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum dominus: Vade, * quoniam organum electum est mihi iste, ut portet nomen meum corā gētibus & regibus ac filijs Israël. Ego enim ostēdam illi, * quāta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abiit Ananias, & introiuit in domum, et imponens ei manus, dixit: Saul frater, dominus misit me, qui apparuit tibi in uia qua ueniebas, ut uisum recipias, & implearis spiritu sancto. Et confestim deciderunt ab oculis eius tanquā squama, & uisum recepit, & surgēs baptizatus est. Cumq; cepisset cibū, corroboratus est. Fuit autē Saulus

Supra 8.

Gala. I.

2. Cor. II.

Saulus cū discipulis, qui erant Damasci, per dies aliquot. Et continuo in synagogis * prædicabat Christum, quod is esset filius dei. Stupebant autē oēs qui eū audiebāt, ac dicebāt: Nōne hic est qui expugnabat Hierosolymis eos, qui inuocabant nomē istud? Et huc ad hoc uenit, ut uinctos illos duceret ad principes sacerdotum? Saulus autem multo magis conualescebat, & confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, affirmans quod is esset Christus. Expletis autem diebus compluribus, inierunt inter se Iudæi consilium, ut illum occiderent. Sed intellectæ sunt Saulo insidiæ eorum. Asseruabantq; portas die ac nocte, ut eum interficerent. Accipiētes autem eum discipuli nocte, * per murū demiserunt, submittentes in sporta. Cum autem Saulus uenisset Hierosolymam, tentabat se iungere discipulis, & omnes timebāt eum, non credentes, quod esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum, duxit ad apostolos, ac narrauit illis, quomodo in uia uidisset dominū, & quod loquutus esset ei, & quomodo in Damasco fortiter egisset in nomine Iesu. Et erat cum illis uersans Hierosolymis, cum fiducia loquens in nomine domini Iesu. Loquebaturq; & disputabat aduersus Græcos: * Illi uero quærebant occidere eum. Quod cum cognouissent fratres deduxerūt eum Cæsareā, & emiserunt Tarsum. Igitur ecclesiæ quidē per totā Iudæā & Galilæam & Samariam habebant pacem, * & ædificabantur uersantes in timore domini, & consolatione sancti spiritus multiplicabantur. Factum est autē, ut Petrus, dum peragraret per omnes, deueniret etiam ad sanctos, qui habitabant Lydæ. Reperit autem ibi hominem quendam, nomine Aeneam, annis iam octo decumbentem in grabbato, qui erat paralyticus. Et ait illi Petrus:

Supra 3. 4.

2. Cor. 13.

1. Cor. 4.

Psal. 2.

5. 2. Aenea, sanet te dominus Iesus Christus. * Surge
 Mat. Mar. & sterne tibi ipsi. Et continuo surrexit, & uide-
 L. 5. 10. 5. runt eum omnes qui habitabāt Lyddæ & Assa-
 rone, qui conuersi sunt ad dominum. Ioppæ autē
 fuit quædam discipula nomine Tabitha, quæ in-
 terpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena ope-
 ribus bonis, & eleemosynis quas præstabat. Fa-
 ctum est autē in diebus illis, ut infirmata more-
 retur. Quam cum lauissent, posuerunt in cœna-
 culo. Cum autē uicina esset Lydda Ioppæ, ac di-
 scipuli audissent quod Petrus esset in ea, miserūt
 ad eum, rogātes, ne grauaretur uenire usq; ad se.
 Exurgens autē Petrus uenit cū illis. Et cum ad-
 uenisset, duxerunt illum in cœnaculum, & cir-
 cūsteterunt illum omnes uiduæ flētes, & osten-
 dentes tunicas uestesq; quas faciebat, cum esset
 cum ipsis Dorcas. Eiectis autē omnibus foras,
 Petrus positus genib; orauit: et cōuersus ad cor-
 pus, dixit: * Tabitha, surge. At illa aperuit oculo-
 suos, uisq; Petro, resedit. Data autē illi ma-
 nu, erexit eam: & cū uocasset sanctos ac uiduas,
 exhibuit eam uiuam. Id autē innotuit per totam
 Ioppen, & crediderunt multi in dominum. Fa-
 ctum est autem, ut dies multos maneret Ioppæ
 apud Simonem quendam coriarium.

9. 5. 7.
 Mat. R. L.
 Ioan. II.

C A P V T X.

Ecci. 3. 7.
 & 29.
 Dan. 4.
 *Psal. 144
 Thob. 12.
 Esa. 58.
 Lu. II. 12.

Ir autē quidam erat Cæsareæ, nomine
 Cornelius, centurio ex cohorte quæ
 dicitur Italica, religiosus ac timens deū
 cum tota domo sua, * præstans eleo-
 molynas multas plebi, * deprecansq; deum sem-
 per. Is uidit per uisum manifeste fermē hora diei
 nona angelum dei introēuntē ad se, dicentemq;
 sibi: Corneli. At ille intuens eum, ac timore cor-
 reptus, dixit: Quid est domine? Dixit autem illi:
 *Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderūt
 in memo-

in memoriam corā deo. Et nūc mitte uiros Ioppen, & accerse Simonem qui cognominatur Petrus. Hic diuersatur apud Simonē quendam co-
 riarium, cui est domus iuxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere. Et cum discessisset angelus qui loquebat̄ illi, uocauit duos famulos suos: & militē religiosum ex his qui sibi adhærebant. Quibus cū narraffet omnia, misit illos Ioppen. Postridie uero facientibus illis iter, & appropinquantibus ciuitati, *ascendit Petrus in superiora domus ut oraret, circa horam sextam. Et cū esuriret, uoluit gustare cibum. Parantibus aut̄ illis, irruit super eum mentis excessus, & uidet cælū apertum, ac descendēs ad se uas quoddam uelut linteum magnū, quatuor in itīs alligatum, submitti è cælo in terram, in quo erant omnia quæ drupedia terræ, bestiarūq; & reptilia, & uolatilia cæli. Et facta est uox ad eū: Surge Petre, macta, & uescere. Ait autem Petrus: Nequaquam domine, *quia nunquam edi quicquā commune & immundū. Et uox rursus iterum ad eum: *Quæ deus purificauit, tu cōmunia ne dixeris. Hoc aut̄ factum est tertio. Et rursus receptum est uas in cælū. Et dū apud sese hæsitaret Petrus, quæ nam esset uisio quam uidisset, ecce uiri qui missi erant à Cornelio, percontati de domo Simonis, adstiterunt ad ianuam. Et euocato quopiam, interrogabant, an Simon qui cognominaretur Petrus, illic haberet hospitium. Petro uero cogitante de uisione, dixit spiritus ei: Ecce uiri quærūt te. Surge itaq; & descende, & uade cum eis, nihil hæsitans, propterea quod ego misi illos. Descendens autē Petrus ad uiros, qui missi erant à Cornelio ad ipsum, dixit: Ecce ego sum ille quē quærītis: Quæ causa est propter quam uenistis? Qui dixerunt: Cornelius centurio, *uir iustus, ac timens

Lucæ 6.

Leuit. 7. 11.

Deut. 14.

Iudic. 13.

* Mat. 15.

Rho. 14.

Tit. 1.

1. 2.

Mat. Lu.

- deum, & testimonium habens ab uniuersa gēte Iudæorū, oraculo admonitus est ab angelo sancto, ut accerferet te in domum suam, & audiret uerba abs te. * In trō uocatos igitur eos, recepit hospitio. Sequenti uero die Petrus profectus est cum illis, & quidam ex fratribus ab Ioppēsibus comitati sunt eū. Postridie uero introierunt Cæsaream. Porro Cornelius expectabat illos, conuocatis cognatis suis, ac necessarijs amicis. Vt autem factum est ut introiret Petrus, obuiam progressus ei Cornelius, ac procidens ad pedes, adorauit eum. * Petrus uero erexit eum, dicens: Surge, & ego ipse homo sum. Et colloquens cum illo, intrauit, & offendit multos qui cōuenerant, dixitq; ad illos: Vos scitis, nō esse fas uiro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienigenam. Sed mihi ostendit deus, ne quem communē, aut immunum dicerem hominem, quapropter & incunctanter ueni accersitus. Interrogo ergo, quā ob causam accersistis me? Et Cornelius ait: Die ab hinc quarto usq; ad hanc horā sedebam ieiunus, & hora nona precabar in domo mea, & ecce uir stetit ante me in ueste splendida, & ait: Corneli, * exaudita est deprecatio tua, & elemosynę tuę in memoria habitę sunt coram deo. Mitte ergo, qui eant, Ioppen, & accerse Simonē qui cognominatur Petrus, hic diuersatur in ædibus Simonis coriarij iuxta mare, qui simul atq; uenerit, loquetur tibi. Cōfestim ergo misi ad te, & tu bene fecisti qui adueneris. Nūc ergo omnes nos, teste deo, adsumus, * ut audiamus omnia quęcunq; tibi pręcepta sunt à deo. Aperiens autem Petrus os, dixit: * Re ipsa cōperio, qđ non sit personarū respectus apud deū, sed in quauis gēte, qui timet ipsum, & operatur iustitiam, is acceptus est illi. Sermonem quem misit deus filijs Israhēl, annuncians
- Gē. 19. 24.
I. Pet. 4.
I. Petri 5.
Iocobi 4.
Apoc. 22.
Iaco. 5.
Tob. 12.
Mat. 28.
Rom. 2.
Ephes. 6.
Coloss. 3.
I. Pet. 1.

cians pacem per Iesum Christū (hic est omnium
 dominus) ipsi nostis, de quo sermone fama diuul
 gatum fuit in tota Iudæa: rumore primum orto
 à Galilæa, post baptisma quod prædicabat Ioan
 nes, * ut Iesum Nazarenum unxerit deus spiritu
 sancto & uirtute, qui obambulauit benefacien
 do, et sanando omnes oppressos à diabolo, quo
 niam deus erat cum illo. * Et nos testes sumus
 omnium quæ fecit & in regione Iudæorum, &
 Hierosolymis, quem occiderūt suspensum in li
 gno. * Hūc deus suscitauit tertio die, & exhibuit
 eum, ut manifestus fieret nō toti populo, sed te
 stibus prius ad hoc delectis à deo, nimirū nobis,
 qui comedimus & bibimus unā cū illo, posteaq̃
 resurrexit à mortuis. * Et præcepit nobis ut præ
 dicaremus populo, ac testificaremur quod ipse
 sit ille qui constitutus erat à deo iudex uiuorū ac
 mortuorū. * Huic omnes prophetæ testimoniū
 ferunt, quod remissionē peccatorū accepturus
 sit per nomen eius quisquis crediderit in eū. Ad
 huc loquēte Petro uerba hæc, cecidit spiritus san
 ctus super omnes qui audiebāt sermonē. Et ob
 stupuerunt hi qui ex circumcisorum genere cre
 debant, quotquot uenerant cum Petro, quod &
 in gentes donū spiritus sancti effusum esset. Au
 diebant enim illos loquentes linguis ac magnifi
 cantes deum. Tunc respōdit Petrus: * Num quis
 prohibere potest, quo minus aqua baptizentur
 hi, qui spiritum sanctum acceperūt sicut & nos?
 Et iussit eos baptizari in nomine domini. Tunc
 rogauerunt eum, ut remaneret aliquot dies.

Esa. 61.

Esa. 43.

Lucæ 24.

28. 16. 4
Mat. R. L.

Gen. 1. 22.

Esa. 53.

Supra 8.

C A P V T X I.

Vdierunt autē apostoli & fratres, qui
 erant in Iudæa, * quod & gentes rece
 pissent sermonem dei. Cumq̃ ascen
 disse Petrus Hierosolymā, discepta
 3. 1.
 Rho. Gal.
 Ephes. 3.

- bant aduersus illum, qui erant ex circūcissione, & dicentes: Ad uiros præputium habentes introisti, & edisti cum illis. Petrus autē rem ab initio repetens, exposuit illis ordine, dicens: * Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & uidi raptus extreme uisionem, descendere uas quoddam, ceu linteum magnū quatuor inittis emissum è cœlo, & uenit usq; ad me. In quod cū intendissem oculos, animaduerti & uidi quadrupedia terræ, & bestias: & reptilia, & uolatilia cœli. Audiui autē et uocē dicētem mihi: Surge Petre, macta & uescere. Dicebam autem: Nequaquam domine, * quia nihil cōmune aut immundū unquam introiuit in os meum. Respondit autem mihi uox rursus è cœlo: * Quæ deus mundauit, tu ne communia dixeris. Idq; accidit tertio, & rursus omnia subducta sunt in cœlum. Et ecce ex tēplo tres uiri præsto aderant in ædibus, in quibus eram, è Cæsarea missi ad me. Dixerat autē mihi spiritus, ut congregarer cum illis, nihil hesitans. Porro comitati me sunt & sex fratres hi. Et ingressi sumus in domum uiri: isq; retulit nobis, ut uidisset angelum domi suæ, qui adstitisset ac dixisset sibi: Emitte uiros Ioppen, & accerse Simonem, cognomēto Petrum, qui tibi ea dicturus est, per quæ serueris & tu, & uniuersa domus tua. Cum autem exorsus essem sermonem, illapsus est spiritus sanctus in illos, * quemadmodū & in nos fuerat illapsus initio. Veniebat autē in mentē quod dixerat dominus: * Ioannes quidē baptizauit aqua, cæterū uos baptizabimini spiritu sancto. Proinde si par donum dedit illis deus, quemadmodū & nobis, cum credidissemus in dominū Iesum Christum, ego porro quis eram, qui possem obfistere deo? His autē auditis obticuerunt, & glorificauerunt deum, dicentes: * Igitur & gentibus deus pœnitentiam

tētiā cōcessit ad uitā. Et illi quidē qui dispersi fuerāt ex afflictione, quæ orta fuerat ob Stephanum, perambulauerūt usq; ad Phœnicen & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquentes sermonem illum, nisi solis Iudæis. Erant autē quidam ex eis uiri Cyprj & Cyrenenses, qui cum introissent Antiochiam, * loquebantur ad Græcos, prædicantes dominū Iesum. Et erat manus domini cum eis, multusq; numerus credentium conuersus est ad dominum. Peruenit autē rumor ad aures ecclesiæ, quæ erat Hierosolymis, super his, * & miserunt Barnabā, ut iret ad Antiochiā. Qui cum peruenisset, & uidisset gratiam dei, gauisus est, & hortabatur omnes, ut proposito cordis perseverarent adhærere domino. * Nam erat uir bonus, ac plen⁹ spiritu sancto, & fide. Et ad dita est multa turba domino. Profectus est autē Barnabas Tarsum, ut quæreretur Saulum: quem cum inuenisset perduxit Antiochiā. Accidit autē ut annum totum consuetudinem agerēt cum ea congregatione, docerentq; turbam multam, & discipuli cognominarentur primum Antiochiæ Christiani. * In his autem diebus superuenerunt ab urbe Hierosolymorū prophætæ Antiochiā, surgensq; unus ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum, famem magnam futuram in toto terrarū orbe, quæ accidit sub Claudio Cæsare. Discipuli autē prout cuiq; suppetebat, * proposuerūt in subsidiū mittere habitantibus in Iudæa fratribus: quod & fecerunt, mittentes ad seniores per manum Barnabæ ac Sauli.

Supra 9.

Infra 15.

Supra 9.

Infra 21.

Ephes. 4.

1. Cor. 16.

2. Cor. 9.

CAPVT XII.

Hodem autē tempore iniecit Herodes rex manus, ut affligeret quosdā de ecclesia. Occidit autem Iacobū fratrem Ioannis gladio: uidens autem

- quod gratum esset Iudæis, perrexit comprehen-
dere & Petrum. Erant autem dies azymorum.
Quē cum etiam apprehendisset, posuit in carce-
rem, tradēs quatuor quaternionibus militum as-
seruandum: uolens post pascha producere eum
populo. Et Petrus quidem seruabatur in carcere.
7. 15. * Cæterum precatio fiebat sine intermissione ab
Mat. Rho. ecclesia ad deum pro eo. Cum autem productus
Coloss. 4. rus eum esset Herodes, in ipsa nocte dormiebat
Iacobi 5. Petrus inter duos milites, uinctus catenis dua-
bus, * & custodes ante ostium custodiebant car-
cerē. * Et ecce angelus domini adstitit, et lumē re-
fulsit in habitaculo, percussitq; latere Petri, exci-
tauit eum, dicens: Surge uelociter. Et exciderunt
Supra 5. catenæ de manibus eius. Dixit autē angelus ad
Intra 16. eum: Præcingere & subliga soleas tuas. Et fecit
* Lucæ 2. sic. Et dicit illi: Circunda tibi uestimentum tuū,
Supra 5. & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & ne-
sciebat quod uerū esset quod fiebat per angelū,
sed putabat se uisum uidere. Cum autem præte-
rissent primam ac secundam custodiā, uenerunt
ad portam ferream, quæ ducit in ciuitatem, quæ
ultra aperta est eis. Et exeuntes processerunt ui-
cum unum, & continuo discessit angelus ab eo.
28. 3. Et Petrus ad se reuersus, dixit: * Nunc scio uere,
Gen. Dan. quod miserit dominus angelū suum, & eripuerit
me è manu Herodis, & ex omni expectatione
plebis Iudæorum: req; perpenſa uenit ad domū
Mariæ, matris Ioannis, qui cognominatus est
Supra 1.2. Marcus, * ubi erant multi cōgregati & orantes.
4 & 5. Cum pulsasset autē Petrus ostium uestibuli, pro-
cessit puella ut subauscultaret, nomine Rhode.
Et ut agnouit uocem Petri, præ gaudio nō ape-
ruit uestibulū, sed intro currens, renunciavit sta-
Intra 26. re Petrum ante uestibulum. * At illi dixerunt ad
eam: Insanis. Illa autem affirmabat, sic se habere.
At

At illi dicebant: Angelus eius est. Petrus autē per-
 seuerabat pulsans. Cum autē aperuissent, uide-
 runt eum, & obstupuerunt. Cum innuisset autē
 eis, *mota manu ut tacerent: narrauit illis, quo-
 modo dominus eduxisset ipsum de carcere. Di-
 xit autem: Nunciate Iacobo & fratribus hæc. Et
 egressus abiit in alium locum. Porro ubi diluxit,
 erat turbatio non parua inter milites, quid nam
 accidisset Petro. Herodes autem cum requisisset
 eum, nec inuenisset, examinatis custodibus, ius-
 sit eos duci: descendensq; à Iudæa Cæsaream,
 ibi commoratus est. Erat autem Herodes infen-
 sus Tyrus & Sidonus. At illi uno animo uene-
 runt ad eum, & persuaso Blaſto, qui præerat
 cubiculo regis, petebat pacem: eo quod aleretur
 regio ipsorum annona regia. * Statuto autē die,
 Herodes uestitus ueste regia, sedit pro tribunali,
 & concionabatur ad eos. Populus autem accla-
 mabat: Vox dei, & non hominis. Confestim autē
 percussit eum angelus domini, *eo quod nō des-
 disset gloriam deo: & erosus à uermibus, expi-
 rauit. * Porro sermo domini crescebat, ac multi-
 plicabatur. Barnabas autē & Paulus reuersi sunt
 Hierosolymam, expleto ministerio, * assumpto
 & Ioanne, cui cognomen erat Marcus.

Infra 13.

Eccī. II.

Ioan. 9.
 Iosue 7.
 Mat. 2.

Infra 13.

CAPVT XIII.

* Erant autem quidam in ecclesia, quæ
 erat Antiochiæ, prophetæ ac docto-
 res, Barnabasq; & Simon, qui uoca-
 batur Niger, & Lucius Cyrenensis, et
 Manahen, qui erat Herodis tetrarchæ collecta-
 neus, & Saulus: cum autē illi sacrificarent domi-
 no, ieiunarentq;, dixit spiritus sanctus: Segrega-
 te mihi Barnabam & Saulum in opus ad quod
 accersui eos. Cumq; ieiunassent & orassent, im-
 posuissentq; eis manus, dimiserunt. Et ipsi quidē

1. Cor. 14.

- emissi à spiritu sancto, abierunt Seleuciam, & inde nauigauerunt in Cyprum. Et cum essent Salamine, annunciauerunt sermonem dei in synagogis Iudæorum. * Habebant autem & Ioannem ministrum. Et peragrata insula usque ad Paphum, inuenerunt quendam magum pseudoprophetam Iudæum, cui nomen erat Bariesu: qui erat cum proconsule Sergio Paulo uiro prudente. Hic accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire sermonem dei. * Resistebat autem illis Elymas magus: sic enim interpretatur nomen eius, quærens auertere proconsule à fide. Saulus autem qui idem Paulus, repletus spiritu sancto, intētis in eum oculis, dixit: * O plene omni dolo & omni uerfusia fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, nō desinis inuertere uias domini rectas? Et nunc ecce manus domini super te, & eris cæcus, non uidens solem usque ad tempus. Et cōfestim cecidit in eum caligo ac tenebræ, & circūiens quærebat, qui se manu ducerent. * Tunc proconsul cū uidisset quod acciderat, credidit, admirans super doctrina domini. Cum autem à Papho soluisset Paulus, qui cum eo erant, uenerunt Pergen Pamphylia. Ioannes autem digressus ab eis, reuersus est Hierosolymam. Cæterum ipsi peragratis regionibus, à Perga uenerunt Antiochiam Pisidia, & ingressi synagogam die sabbatorum, sederunt. Post lectionem autem legis ac prophetarum, miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in uobis sermo exhortationis ad plebem, dicite. Surgens autem Paulus, & manu silentio indicto, ait: Viri Israëlitæ, & qui timetis deum, audite: Deus populi huius delegit patres nostros: * & populū in altū extulit, cū essent incolæ in terra Aegypti: * & brachio excelsio eduxit eos ex ea: & circiter quadraginta annorum tempus
- mores

Supra 12.

Exo. 7. 8.

Eccī. 1.

Ioan. 6.

Supra 12.

Gen. 47.

Exod. 14.

mores eorum sustinuit in deserto. * Ac delectis gē Iudicū 1.
 tribus septē in terra Chanaan, sorte distribuit eis
 terrā eorum. Et post hæc annis circiter quadrin-
 gentis, quinquaginta dedit iudices usq; ad Samu-
 elem prophetam. * Et exinde postulauerūt regē: I. Reg. 8.
 deditq; eis deus Saul filium Cis, uirum de tribu
 Beniamin, annis quadraginta. Et amoto illo, * su I. Reg. 16.
 scitauit illis Dauid ut esset rex, cui testimonium
 reddens dixit: Inueni Dauid filium Iesse, uirum
 secundum cor meum, qui faciet omnes uolunta-
 tes meas, huius è semine deus, ita ut promiserat,
 adduxit Israëlī seruatorē Iesum, cum ante præ-
 dicasset Ioannes ante faciē introitus eius bap-
 tismum pœnitentiæ Israëlī. Cum autem impletet
 Ioannes cursum, dixit: Quē me arbitramini esse?
 * Non is sum ego, sed ecce uenit post me cuius nō R. I. Io. 1.
 sum dignus soleam pedum soluere. Viri fratres,
 filij generis Abrahæ, & qui inter uos timēt deū,
 * uobis sermo salutis huius missus est. Qui enim Mat. 10.
 habitabant Hierosolymis, & principes eorum,
 cum ignorarent illum, & uoces prophetarū quæ
 per omne sabbatum leguntur, cōdemnato eo im-
 pleuerunt, * nullaq; causa mortis inuenta, petierunt à Pilato,
 ut interficeret illum. Cumq; con- Luca 23.
 summassent omnia quæ de eo scripta erāt, depo-
 situm de ligno, posuerunt in monumēto. * Deus Luca 24.
 autem suscitauit eum à mortuis, qui uisus est per
 dies multos his, qui simul ascenderant cū eo à Ga-
 lilæa Hierosolymā, qui sunt testes eius apud ple-
 bem. Et nos uobis annunciamus, quod eam re-
 promissionem, quæ ad patres facta est, deus ad-
 impleuerit filijs illorū, nimirū nobis resuscitato
 Iesu, sicut & in psalmo primo scriptū est: * Filius
 meus es tu, ego hodie genui te. Quod autem su-
 scitauit eum à mortuis, iam non amplius reuer-
 surum in corruptionem, ita dixit: Dabo uobis
 Heb. 1.

- Psal. 17. sancta David fidelia. Ideo & aliàs dicit: * Non
 permittes ut sanctus tuus uideat corruptionē.
 Nam David quidē cū suę ætati inseruisset cōsi-
 lio dei, dormiuit: et appositus est ad patres suos,
 uiditq; corruptionē. At is quem deus suscitauit,
 nō uidit corruptionem. Notum igitur sit uobis
 uiri fratres, quod per hunc uobis remissio pecca-
 torum annunciatur & ab omnibus, à quibus nō
 potuistis per legem Mosi iustificari, per hunc o-
 mnis qui credit iustificat. Videte ergo ne super-
 ueniat uobis, quod dictum est in prophetis: * Vi-
 dete contemptores, & admiramini, & euanesce-
 te, quia opus operor ego in diebus uestris, quod
 non credetis, si quis enarrauerit uobis. Egressis
 autem è cœtu Iudæis, rogabant gētes, ut sequēti
 sabbato loquerētur sibi uerba. Soluta autē cœtu,
 sequuti sunt multi Iudæi & religiosi profelyti
 Paulum ac Barnabam, qui alloquentes suadebāt
 eis, * ut perseverarent in gratia dei. Sequēti uero
 sabbato penē uniuersa ciuitas conuenit ad audi-
 endum sermonem dei. Videntes autē turbas Iu-
 dæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ
 à Paulo dicebantur, cōtradicientes ac loquentes
 blasphemias. Tūc sumpta fiducia Paulus ac Bar-
 nabas, dixerunt: * Vobis oportebat primū loqui
 sermonē dei, sed quoniam repellitis illū, & indi-
 gnos uos iudicatis æterna uita, ecce cōuertimur
 ad gentes, sic em̄ nobis præcepit dominus: * Po-
 sui te in lucem gentium, ut sis salus usq; ad extre-
 mum terræ. * Audientes autem gentes, gauisæ
 sunt, & glorificabant sermonē domini, * & cre-
 diderūt quotquot erāt ordinati ad uitā æternā.
 Diulgabatur autem sermo domini per uniuersam
 regionem. Iudæi uero extimulauerunt mu-
 lieres religiosas & honestas, et primos ciuitatis,
 & excitauerunt persequutionem in Paulum ac
 Barnabam

Barnabam, & eiecerunt eos de finibus suis. * At Mat. 10.
illi excusso puluere pedum suorum in eos, uene Mar. 6.
runt Iconium. Porro discipuli replebantur gau Lucæ 9.
dio & spiritu sancto.

C A P V T X I I I I.

Actum est autem Iconij ut simul in-
troirent synagogam Iudæorū, & lo-
querentur sic, ut crederet Iudæorum
simul et Græcorū copiosa multitudo.

Qui uero increduli erant Iudæi, concitauerunt,
& corruerunt animos gentium aduersus fra- 16. 28. 16.
tres. Multo igitur tempore demorati sunt, * for- Mat. Mar.
titer agentes præsidio domini, qui testimonium
perhibebat sermoni gratiæ suæ, dabatq; ut signa
& prodigia fierent per manus eorum. * Diuisa
est autem multitudo ciuitatis, & quidam quidē
stabant à Iudæis, quidam uero ab apostolis. Cū
autem factus esset impetus gentiū pariter ac Iu-
dæorum unā cum principibus suis, ut uim adfer-
rent ac lapidarent eos, re intellecta, * confugerūt
ad ciuitates Lycaoniæ Lystram & Derben, & Mat. 10.
finitimam undique regionem, & ibi prædica-
bant euangelium: * Et quidam uir Lystris debi-
lis pedibus sedebat, claudus ab utero matris suæ,
qui nunquam ambulauerat, hic audiuit Paulum
loquentem. Qui intuitus eum, & uidens quod
fidem haberet, fore, ut saluus fieret, dixit magna
uoce: Surge in pedes tuos rectus. Et exiit, am-
bulabatq;. Turbæ uero cum uidissent quod fe-
cerat Paulus, sustulerunt uocem suam Lycaoni-
ce, dicentes: Dñ in specie hominum descenderūt
ad nos. Et uocabant Barnabam Iouem, Paulum
uero Mercurium, quod is esset dux sermonis.
Sacerdos autem Iouis, qui erat ante ciuitatem il-
lorum, tauros & coronas ad uestibula afferens,
cum turbis uolebat sacrificare. Quod ubi au-

Supra 6.

Supra 3. 4.

- dierunt apostoli, Barnabas & Paulus, conscissis uestibus suis insilierunt in turbam, clamantes ac dicentes: Viri cur ista facitis? * Nos quoq; n̄sdem, quibus uos obnoxii malis sumus homines, annu- ciantes, ut ab istis uanis conuertamini ad deū ui- uum, qui fecit cœlū & terrā, * & mare, & omnia quæ in eis sunt, qui in præteritis ætatibus sine- bat omnes gentes ingredi uisus suis. Quanquam non expertem testimoniū seipsum esse sinebat, * dum beneficia cōferret de cœlo, nobis dans plu- uias ac tēpora fructifera, implens cibo & lætitia corda nostra. Et hæc dicentes, uix compescuerūt turbas, ne sibi immolarēt. Superuenerūt autē qui- dam ab Antiochia & Iconiō Iudæi, qui cū per- suasissent turbis, * ac Paulū lapidassent, extraxe- runt eū ē ciuitate, existimātes illū mortuum esse. Circundātibus autē eum discipulis, surrexit & in- trauit ciuitatē. Ac postero die profectus est cum Barnaba Derben. Cumq; euāgelizassent ciuitati illi, ac docuissent multos, reuersi sunt Lystrā, & Iconiū, & Antiochiā, denuo cōfirmantes animas discipulorū, exhortantesq; ut perseverarent in fī de: * & qd̄ per multas afflictiones oporteat nos intrare in regnum dei. Et cū suffragis creassent illis per singulas ecclesias presbyteros, precati- que essent cum ieiunijs, commendauerunt eos domi- no, in quem crediderant: peragrataq; Pisidia, ue- nerunt in Pamphylia: & cum loquuti essent ser- monē Pergæ, descenderunt in urbem Attaliā: & inde soluerunt Antiochiam, * unde erant traditi gratiæ dei in opus quod compleuerunt. Cum au- tem uenissent & congregassent ecclesiam, retule- runt quæcūq; fecisset deus secum, * & quod ape- ruisset gētibus ostium fidei. Commorati sunt au- tem illic multum temporis cum discipulis.

APOSTOLORVM.

CAPVT XV.

35

ET quidam qui descenderant à Iudæa, docebant fratres: * nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis esse salui. Cum orta ergo seditio et disceptatio esset non exigua Paulo ac Barnabæ aduersus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex illis, ad apostolos ac presbyteros Hierosolymā, super hac quæstione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibāt Phœnicen & Samariam, narrantes conuersionē gentiū, * & adferebāt gaudium magnum omnibus fratribus. Cum autem uenissent Hierosolymam, * suscepti sunt ab ecclesia, et ab apostolis ac presbyteris, annūciaueruntq; quæcunq; deus fecisset cum ipsis. Surrexerunt autem quidam de factione pharisæorum, qui crediderant, dicentes: quod oporteret circumcidere eos, ac præcipere, ut seruari legē Moysi: cōueneruntq; apostoli ac presbyteri, ut dispicerent de hoc negocio. Cum autē magna disceptatio fuisset, surgens Petrus, dixit ad eos: Viri fratres, uos scitis quod ab antiquis diebus deus inter nos elegit, * ut per os meum audirent gentes uerbum euangelij, crederentq;. Et qui nouit corda, deus testimoniū præbuit illis, dans illis spiritum sanctum sicut & nobis: nihilq; discreuit inter nos & illos * cum fide purificauerit corda illorum. Nunc ergo quid tentatis deum, * ut imponatur iugum super ceruices discipulorum, quod neq; patres nostri, neq; nos portare potuimus. * Sed per gratiam domini Iesu Christi credimus nos saluos futuros, quemadmodum & illi. * Tacuit autem tota multitudo, & audiebant Barnabam ac Paulum, narrantes quæ deus ædidisset signa & prodigia inter gentes per ipsos. Et postquam conticissent, respon-

Gala. 5.
2. Cor. 6.
Ecccl. 13.

Supra II.

Infra 28.

Lucæ 12.

Ioan. 21.

Rho. 3.

Matth. 23.

Ephe. 2.

Tit. 3.

1. Cor. 14.

- dit Iacobus, dicens: Viri fratres, audite me: Symeon narrauit quemadmodum primū deus uisitauerit, ut sumeret ex gentibus populū in nomine suo, & huic consonant uerba prophetarū, sicut scriptum est: * Post hæc reuertar, ac rursus ædificabo tabernaculū Dauid, quod collapsum est: & diruta eius instaurabo, & erigam illud, ut requirant qui reliqui sunt homines, dominū, & omnes gentes super quas inuocatum est nomen meū, dicit dominus, qui facit hæc omnia. * Nota à seculo sunt deo omnia hæc opera sua. Propter quod ego censeo, nō obturbandū esse illis, qui ex gentibus conuertuntur ad deum: sed scribendum ad eos, * ut abstineāt se ab inquinamentis simulacrorum, * et scortatione, & suffocato, & sanguine. Moses enim ab ætatibus antiquis in singulis ciuitatibus habet, qui ipsum prædicēt in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur. Tūc placuit apostolis & senioribus cū tota ecclesia, ut delectos ex sese uiros mitterent Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudā, cognomento Barsaban, & Silam, uiros primarios inter fratres, missis per manus eorū literis in hanc sententiā. Apostoli & presbyteri, & fratres, his qui sunt Antiochiæ, & in Syria, & in Cilicia fratribus, qui sunt ex gentibus, SALUTE M. Quoniam audiuius, * quod quidā ē nobis egressi, turbauerunt uos, uerbis labefactantes animas uestras, iubentes uos circumcidi, & seruare legē, * quibus non mandaueramus. Visum est nobis unanimitè cōgregatis, delectos uiros mittere ad uos, cum dilectis nostris Barnaba & Paulo, * hominibus qui exposuerunt animas suas pro nomine domini nostri Iesu Christi. Misimus ergo Iudam & Silam, qui & ipsi uobis uerbis referent eadē. Visum est enim spiritui sancto ac nobis, ne quid
amplius
- Arnos 9.
- Ioan. 17.
- Exod. 20.
Deut. 4.
*Ephes. 5.
- Gal. 2.
2. Timo. 2.
1. Cor. 7.
- Sup. 13. 14
2. Timo. 2.

amplius imponeremus uobis oneris, quam hæc necessaria: uidelicet, * ut abstineatis ab his, quæ sunt immolata simulacris, & sanguine, & suffocato, & scortatione. A quibus si conseruaueritis uosippos, benefacietis. VALETE. Illi ergo dimissi uenerunt Antiochiã, & cõgregata multitudine reddiderunt epistolam. Quam cū legissent, gauisi sunt super cõsolatione. Iudas autẽ & Silas cū essent & ipsi prophetæ, sermone copioso adhortati sunt fratres, confirmaueruntq̃. Commorati autẽ illic aliquantulũ temporis, dimissi sunt cum pace à fratribus ad apostolos. Visum est autẽ Silæ manere ibidẽ, * Paulus uero & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docẽtes, & annunciantes cū alijs etiam compluribus sermonẽ domini. Post aliquot autẽ dies dixit ad Barnabã Paulus: Reuertentes iam uisitemus fratres nostros per omnes ciuitates, in quibus annunciauimus sermonem domini, quomodo se habeant. Barnabas autẽ consulebat, ut assumerent & Ioannem, cognomento Marcũ, * Paulus autẽ nolebat, ut is qui defecisset ab ipsis ex Pamphylia, necisset cū eis in opus, adiungeretur. Tam acris autẽ fuit inter eos disceptatio, ut alter ab altero seiungeretur, & Barnabas quidẽ assumpto Marco nauigaret in Cyprũ. Paulus uero allecto Sila profectus est, traditus gratiæ dei à fratribus. Perambulabat autem Syriam ac Ciliciam, confirmans ecclesias.

CAPVT XVI.

Peruenit autẽ Derben & Lystram, et ecce discipulus quidã erat ibi, nomine Timotheus, * filius mulieris cuiusdã Iudææ fidelis, cæterum patre Græco. Huic testimonium bonum reddebant, qui Lystris erant, & Iconũ fratres. Hunc uoluit Paulus secũ proficisci, * & assumptum circumcidit eum

Rho. 14.
I. Cor. 8. 10

Galat. 2.

Supra 13.

2. Tim. 1.

Philip. 3.

Gal. 2.

I. Cor. 9.

- propter Iudæos, qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat Græcus. Cum autem pertransirent ciuitates, * tradebant eis seruanda decreta, quæ erant ordinata ab apostolis & presbyteris, qui erant Hierosolymis. Itaque ecclesiæ confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie. Cum peragraissent autem Phrygiam & Galaticam regionem, uctitique essent à spiritu sancto loqui sermonem in Asia, profecti in Myssiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos spiritus. Cum autem pertransissent Myssiam, descenderunt Troadē, & uisio per noctem Paulo uisa est. Vir Macedo quidam erat stans, & deprecans eum, ac dicens: Profectus in Macedoniam, succurre nobis. Ut autem uisum uidit, statim quasi uimus proficisci in Macedoniā, * certifaciti, quod uocasset nos dominus ad euangelizandum eis. Cum soluissemus igitur à Troade, recto cursu uenimus Samothracē, & postero die Neapolim, & inde Philippos, quæ est prima partus Macedoniæ ciuitas, colonia. Eramus autē in eadem urbe diebus aliquot commorantes, & die sabbatorum egressi sumus è ciuitate iuxta flumē ubi solebat esse precatio, & sedētes loquebamur mulieribus quæ conuenerant. Et quædam mulier nomine Lydia, purpurarum uenditrix ciuitatis Thyatirorum, colens deum, audiuit: * cuius dominus aperuit cor, ut intēderet his quæ dicebantur à Paulo. Cum autem baptizata esset & domus eius, deprecata est, dicēs: Si iudicatis me fidelem domino esse, * introite in domum meam & manete: & adegit nos. Accidit autem euntibus nobis ad precationem, ut puella quædam habēs spiritum Pythonis, occurreret nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis diuini nando. Hæc subsequuta Paulum ac nos, * clamabat,

bat, dicens: Isti hoīes serui dei excelsissimi sunt, qui annunciant nobis uiam salutis. Hoc autē faciebat multos dies. Sed ægre ferēs Paulus, & conuersus, spiritui dixit: Præcipio tibi per nomen Iesu Christi, ut ex eas ab ea. Et exiit eadē hora. Videntes autē domini eius, quod abisset spes quæstus sui, apprehensum Paulum ac Silam, traxerunt in forum ad principes, & offerentes eos magistratibus, dixerunt: * Hi homines conturbant ciuitatē nostram, cum sint Iudæi, & annunciant instituta, quæ non licet nobis suscipere, neq; seruare, cū simus Rhomani. * Et cucurrit turba aduersus eos, ac magistratus, scissis uestibus suis, * iusserūt eos uirgis cædi. Cumq; multas plagas eis imposuissent, cōiecerunt eos in carcerē, præcipientes custodi carceris, ut diligēter custodiret eos: qui cum tale præceptum accepisset, coniecit eos in interiorem carcerē, & pedes eorū strinxit ligno. Media autē nocte Paulus & Silas orantes, * laudabant deum. Exaudiebant autē eos qui uincti erant. Subito uero terræmotus factus est magnus, ita ut concuterentur fundamenta carceris. * Et statim aperta sunt omnia ostia, & omnium uincula soluta sunt. Experrectus autē custos carceris, cum uideret ianuas apertas carceris, euaginato gladio erat seipsum interfectorus, exiitq; mans aufugisse uinctos. Clamauit autem Paulus uoce magna, dicēs: Ne quid feceris tibi ipsi mali: uniuersi enim hic sumus. Postulatoq; lumine, irrupit, ac tremefactus accidit Paulo et Silæ, ad pedes: & productis illis foras, ait: domini, quid me oportet facere, ut saluus fiam? At illi dixerunt: * Crede in dominū Iesum, & saluus eris tu & domus tua. * Et loquuti sunt ei sermonē domini, et omnibus qui erant in domo eius. Et assumptis illis in illa hora noctis, abluūt plagas, & baptizao

Infra 17.

Infra 17.

18. & 19.

2. Cor. II.

Supra 5.

Supra 5. 12

Ioan. 3. 6.

Mar. 16.

Lu. 5. 19.

tus est ipse & omnes domestici illius continuo.
 * Cum ꝑ perduxisset eos in domū suam, appo-
 fuit eis mensam, et exultauit, quod cum uniuersa
 domo sua credidisset deo. Et cū dies ortus esset,
 miserunt magistratus uiatores, dicētes: Dimitte
 homines illos. Nunciauit autē custos carceris ser-
 mones hos Paulo: miserūt magistratus ut dimit-
 tami. Nunc igitur exeuntes, ite in pace. Paulus
 autē dixit eis: Cæsos nos publice, indicta causa,
 cum simus Rhomani, coniecerunt in carcerē, &
 nunc occulte nos enūciunt? Non profecto, sed ue-
 niant ipsi, ac nos educant. Nunciauerunt autem
 magistratibus uiatores uerba hæc: timueruntqꝫ
 audito quod Rhomani essent, & ueniētes depre-
 cati sunt eos: et eductos rogabant, ut egrederentē
 e ciuitate. Egressi autē e carcere, introierunt ad
 Lydiam: & uisis fratribus, consolati sunt eos: &
 profecti sunt. CAPVT XVII.

Vm autē iter fecissent per Amphipo-
 lim & Apolloniam, uenerūt Thessa-
 lonicam, ubi erat synagoga Iudeorū.
 Secundum cōsuetudinem autē suam

Lucæ . 24
 Mat. 16. 17
 Infra 28.

* quod Christū oportuisset pati, & resurgere a
 mortuis: & quod hic esset Christus Iesus, quem
 ego, inquit, annuncio uobis. * Et quidā ex eis cre-
 diderunt, & adiuncti sunt Paulo & Silæ, & re-

Esaia 21.
 Hierc. 5. 7.

ligiosorū Græcorum multitudo magna, mulie-
 resqꝫ primariæ nō pauca. Zelo autē cōmoti * Iu-
 dai increduli, & assumptis quibusdam circum-
 foraneis uiris malis, ac turba coacta, concitauē-
 runt ciuitatē, & urgentes domū Iasonis, quare-
 bant eos producere ad populū. Et cum non inue-
 nissent eos, trahebant Iasonem, & quosdam fra-

Supra 16.

tres ad principes ciuitatis, clamātes: * Hi qui ter-
 rarū

Varum orbē conturbarunt, huc quoq; uenerunt,
 quos clanculū excepit Iason: * & hi omnes cōtra
 decreta Cæsaris faciunt, regē aliū dicētes esse Ie-
 sum. Cōcitauerunt autē turbam, & magistratus
 ciuitatis, audientes hæc. Et accepta satisfactione
 ab Iasone, & à cæteris, dimiserunt eos. * Fratres
 uero confestim per noctē emiserunt Paulū simul
 & Silam in Berrhœam. Qui cum aduenissent,
 abierunt in synagogam Iudæorū. Hi autē erant
 summo genere nati inter eos qui erant Thessalo-
 nicæ, q̄ receperāt sermonē cū omni animi prom-
 ptitudine, * quotidie scrutantes scripturas, an
 hæc ita se haberent. Et multi quidem crediderūt
 ex eis, & Græcæ mulieres honestæ, & uiri non
 pauci. Cum autē cognouissent Thessalonicēses
 Iudæi, qd̄ & Berrhœæ annunciatus esset à Pau-
 lo sermo dei, uenerunt, * & illic quoq; commo-
 uebant turbas. Statimq; tunc Paulum emiserunt
 fratres, ut iret uelut ad mare. Silas autē & Timo-
 theus remanserunt ibi. Porro qui prosequēbant
 Paulū, deduxerunt eum Athenas usq;: * accepto
 mandato ad Silam ac Timotheū, ut quàm celer-
 rime uenirent ad se, profecti sunt. Paulus autē cū
 Athenis eos expectaret, incandescēbat spiritus
 eius in ipso, cum uideret simulacrorū cultui de-
 ditam ciuitatē. * Disputabat igitur in synago-
 ga cum Iudæis & religiosis, & in foro quotidie
 cum his qui ipsum forte adissent. Quidam autē
 Epicurei & Stoici philosophi conflābantur
 cum eo. & quidā dicebant: Quid uult spermolo-
 gus hic dicere? Alij uero, nouorū, inquebāt, da-
 moniorū uidet̄ annunciator esse, * qd̄ Iesum &
 resurrectionē annūciaret eis. Et apprehēsum eū
 ad Martiū uicū duxerūt, dicentes: Possumus ne-
 scire, quæ sit ista noua, quæ à te referi, doctrina?
 Noua em̄ quædā ingeris auribus nostris. Volu-

Ioan. 18.

2. Cor. 11.

Ioan. 5.
Supra 15.

Supra 16.

Infra 18.

Supra 9.

I. Theff. 4.

mus ergo scire, quidnā uelint hæc esse. Athenien-
 ses autē omnes, & qui illic uersabātur hospites,
 ad nihil aliud uacabant, nisi ad dicēdum aut au-
 diendum aliquid noui. Stans autē Paulus in me-
 dio Martij uici, ait: Viri Athenienses, per omnia
 ferē superstiosiores uos uideo. Præteries enim
 & contemplans culturas uestras, inueni & arā,
 in qua inscriptum erat: Ignoto deo. Quem er-
 go ignorantes colitis, hūc ego annuncio uobis.
 *Deus q̄ fecit mundū, & omnia quæ in eo sunt,
 hic cœli & terræ cum sit dominus, * non in ma-
 nufactis templis habitat, nec manibus humanis
 colitur, indigens aliquo, cum ipse det omnibus
 uitā & halitū per omnia: * fecitq̄ ex uno sangui-
 ne omne gen⁹ hominū, ut inhabitaret super uni-
 uersam faciē terræ: præfinītq̄ præstituta tempo-
 ra, præfixitq̄ terminos habitationis eorum, ut
 quærerent deū, si forte palpent eum & inueniāt,
 quamuis nō longe absit ab unoquoq̄ nostrum.
 *Per ipsum em̄ uiuimus, et mouemur, & sumus,
 sicut & quidā uestratū poētārū dixerunt: Nam
 huius progenies etiā sumus. Genus ergo cum si-
 mus dei: * nō debemus existimare auro & argen-
 to, aut lapidi arte sculpto, & inuento hominis,
 numen esse simile. Et tempora quidē huius igno-
 rantia: * cum hæc tenus dissimularit deus: * nunc
 annunciat hominibus, ut omnes ubiq̄ resipiscāt:
 eo quod statuit diē, in quo * iudicaturus est orbē
 terrarū cum iustitia, per eum uirū, per quem de-
 creuerat, fide præstita omnibus, * cum excitarit
 illum ex mortuis. Cum audissent autem resurre-
 ctionem mortuorū, alij quidē irridebant, alij ue-
 ro dixerūt: Audiemus te de hoc iterū. Sic Paulus
 exiuit ē medio eorū. Quidam uero uiri adhæren-
 tes ei, crediderūt, in quibus & Dionysius Areo-
 pagita, & mulier nomine Damaris, alijq̄ cū eis.

CAPVT XVIII.

Post hæc Paulus digressus Athenis, uenit Corinthū, & nactus quendam Iudæum, * nomine Aquilā. Ponticū genere, qui nuper uenerat ab Italia, & Priscillā uxore eius, eo quod præcepisset Claudius, omnes Iudæos Rhoma decedere: accessit ad eos, * & quia eiusdem erat artificij, manebat apud eos & operabatur. Erat autē ars illorū texere tabernacula. * Disputabat autē in synagoga per omne sabbatum, suadebatque Iudæis pariter & Græcis. * Cū uenissent autē e Macedonia Silas & Timotheus, coartabat spiritu Paulus, testificans Iudæis, Christū esse Iesum. Contradicentibus autē eis, ac blasphema loquentibus, excussis uestimentis, dixit ad eos: Sanguis uester super caput uestrū. * Mundus ego posthac ad gentes uadā. Et migrans inde, intrauit in domū cuiusdam, nomine Iusti, colentis deū, cuius domus erat contigua synagogæ. * Crispus autē archisynagogus credidit domino cū tota domo sua, multique Corinthiorū audiētes credebāt ac baptizabant. * Dixit autē dominus nocte per uisionē Paulo: Noli timere, sed loquere, & ne taceas, propterea quod ego sim tecū: & nemo adorieēt te, ut affligat te: * quoniā populus est mihi multus in hac ciuitate. Sedit autē ibi annum & sex menses, docens eos sermonē dei. Ceterū cum Gallio ageret proconsulē Achaiæ, infurrexerunt uno animo Iudæi in Paulū, & adduxerunt eum ad tribunal, dicentes: * Contra legē hic suadet hominibus colere deum. Cum autē Paulus iam pararet aperire os, & dixit Gallio ad Iudæos: Si qua iniuria esset, aut facinus malū, o Iudæi, merito uos sustinerē: si uero quæstio est de sermone ac nominibus & lege uestrate, uos ipsi uideritis. Iudex enim ego horū nolo esse. Et abe-

2. Timo. 4.

Philip. 3.

† aulæa.

Supra 13.

14. & 17.

Supra. 17.

Supra 13.

Ioan. 4.

Supra 16.

1. Cor. 1.

Infra 21.

- git eos à tribunali . Apprehensum autem omnes
Græci Solthenē principem synagogæ, percutie-
bant ante tribunal, neq; quicquā eorū Gallioni
curæ erat. Paulus uero deinde commoratus dies
multos, ualedic̄to fratribus, ab nauigauit in Sy-
riam, comitantibus eum Priscilla & Aquila, * po-
steaq; raserat caput in Cenchreis: habebat enim
uotū. Deuenitq; Ephesum, & illos ibi reliquit.
Ipse uero ingressus synagogam, disputabat cum
Iudæis. Rogātibus aut̄ eis, ut tempore ampliori
maneret apud se: nō annuit, sed ualedixit illis, di-
cens: Oportet omnino me festum, quod instat,
agere Hierosolymis, sed iterum reuertar ad uos,
deo uolente. Et soluit Epheso, * cumq; peruenisset
Cæsaream, ascendissetq; & salutasset ecclesiā,
* descendit Antiochiam. Et commoratus illic ali-
quantum temporis, profectus est, perambulans
ex ordine Galaticā regionē ac Phrygiā, cōfir-
mans omnes discipulos. * Iudæus autē quidam
Apollus nomine, Alexandrinus genere, uir elo-
quens, deuenit Ephesum, potēs in scripturis. Hic
erat institutus in uia domini, & feruēs spiritu lo-
quebat̄, & docebat diligenter ea quæ sunt dñi,
sciens tantū baptisma Ioannis. * Et hic cœpit li-
bere loqui in synagoga. Quē cū audissent Priscil-
la & Aquila, assumpserūt eū, atq; exactius expo-
suerunt ei uiam dei. Cū autē uellet ire Achaia,
exhortati fratres scripserūt discipulis, ut suscipe-
rent eum. Qui cū uenisset, cōtulit multū his qui
crediderunt per gratiā. Vehementer em̄ Iudæos
reuincebat publice, * ostendens per scripturas,
quod Iesus esset Christus. CAP. XIX.
- I** Actum est autē, * cū Apollus esset Co-
rinthi, ut Paulus per agratis superio-
ribus partibus, ueniret Ephesum: & re-
pertis quibusdā discipulis, dixit ad eos:
Num

Num spiritū sanctū accepistis postea quam credidistis? At illi dixerunt ad eum: Imò neq̄, sit ne spiritus sanctus, audiuimus. Et ait ad illos: Quo ergo baptizati estis? At illi dixerunt: Ioannis baptisate. * Dixit autem Paulus: Ioannes quidem baptizauit baptisimo pœnitentiæ, populo loquens de eo, qui uenturus esset post ipsum, ut crederent, hoc est, de Christo Iesu. His auditis baptizati sunt in nomine domini Iesu. Et cum imposuisset illis manus Paulus, * uenit spiritus sanctus super eos, & loquebant̄ linguis, & prophetabāt. Erant aut̄ omnes uiri ferè duodecim. * Introgressus aut̄ synagogā, libere loquebāt ad tres menses, disputans & luadens de regno dei. Cum autē quidā induraretur: nec crederent, male loquētes de uia domini corā multitudine, * digressus ab illis segregauit discipulos, quotidie disputans in schola Tyranni cuiusdam. Hoc autē factum est per bienniū, ita ut omnes qui habitabant in Asia, audirent sermonē domini Iesu. Iudæi simul & Græci. * Virtutesq̄ non uulgares ædebat deus per manus Pauli, ita ut etiam iuper infirmos deferreretur à corpore eius sudaria & femicincta, & recederent ab eis morbi, & spiritus mali egrederentur. Tentauerunt autē quidam è circumeūtibus Iudæis exorcistis inuocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen domini Iesu, dicentes: Adiuramus uos per Iesum, quem Paulus prædicat. Erant autē quidā filij Sceuæ Iudæi principis sacerdotū septē, qui hoc faciebāt. Respondens autem spiritus malus, dixit: Iesum noui, & Paulū scio, uos autē qui estis. Et in filiēs in eos homo, in quo erat demoniū malum, & dominatus eis, inualuit contra eos, ita ut nudī & uulnerati effugerēt de domo illa. Hoc aut̄ innotuit omnibus Iudæis simul & Græcis, qui habi-

3. 1. 3. 1.
M. R. L. I.

Supra 2.4

Supra 9.15
14.17.18.

Mat. 10.

Mar. 16.

- tabant Ephesi: & incidit timor super omnes il-
 los, & magnificabat nomen domini Iesu. *Mul-
 tiq; credentiū ueniebant, confitentes & annun-
 ciantes facta sua. Multi autē ex eis, qui curiosas
 artes exercuerant, comportatos libros exusse-
 runt corā omnibus, & supputatis precīs illorū,
 repperunt pecuniā quinquaginta millia. Ita for-
 titer crescebat sermo dei & confirmabat. His au-
 tem expletis, *proposuit Paulus in spiritu, tran-
 sita Macedonia & Achaia, ire Hierosolymā, di-
 cens: Postquā fuero ibi, oportet me & Rhomā
 uidere. Missis autē in Macedoniam duobus ex his
 q; ministrabant sibi, uidelicet Timotheo & Era-
 sto, ipse remansit ad tēpus in Asia. *Ortus est autē
 illo tempore tumultus nō exiguus de illa uia. Nā
 quidam nomine Demetrius, faber argentarius,
 qui faciebat delubra argentea Dianæ, *præsta-
 bat artificibus non exiguum quæstum: quibus
 cōuocatis, & his qui similibus rerum erant opif-
 ces, dixit: Viri, scitis quod ex hoc opificio quæ-
 stus nobis est, & uidetis & auditis, quod nō so-
 lum Ephesi, sed penē toti Asiæ Paulus hic persua-
 dit, & auertit multā turbam, *dicens, quod non
 sint dñi, qui manibus fiunt. Non solum autē hæc
 pars nobis in periculū uenit, ne reprobetur, ue-
 rumetiam ne magnæ deæ Dianæ templum pro-
 nihilo habeatur: futurumq; sit, ut etiam destruat
 maiestas eius, quam tota Asia et orbis colit. *His
 auditis, repleti sunt ira, & exclamauerūt, dicen-
 tes: Magna Diana Ephesiorū. *Et impleta est ci-
 uitas tota confusione, & impetum fecerunt uno
 animo in theatrū, correpto Gaio & Aristarcho
 Macedonibus, comitibus Pauli. *Paulo autē uo-
 lente intrare ad populū, non permiserunt disci-
 puli. Quidam autē & ex Asiæ primoribus, qui
 erant amici eius, miserunt ad eum, rogantes, ne
 se daret

se daret in theatrum.* Alij quidē igitur aliud clamabant. Erat em̄ concio confusa, & pleriq; nesciebant qua ex causa cōuenissent. De turba autē protraxerunt Alexandrū, propellētibus eum Iudæis.* Alexander autē manu silentio postulato, uolebat rationē reddere populo. Quē ut cognouerunt Iudæum esse, uox orta est una omnium, fermē ad horas duas clamantium: Magna Diana Ephesiorū. Cum autē sedasset scriba turbam, dixit: Viri Ephesij. Quis enim est hominū, qui nesciat Ephesiorum ciuitatē cultricem esse magnæ deæ Dianæ, & à Ioue delapsi simulacri? Cū igitur his nemo contradicat, oportet uos sedatos esse, & nihil præcipitanter agere. Adduxistis em̄ homines istos, neq; sacrilegos, neq; contumeliosos in deam uestram. Quod si Demetrius, & qui cū eo sunt artifices, habēt aduersus aliquē causam, * conuentus forenses aguntur, & proconsules sunt, accusent inuicem. Si quid autē de rebus alijs quæritis, in legitima concione dirimetur. Nā periculum est, * ne seditionis hodiernæ, rei fiamus, cum nulla subsit causa, unde poterimus reddere rationē concursus istius. Et cum hæc dixisset, dimisit concionem.

C A P. X X.

Rostquam autē cessauit tumultus, uocatis ad se Paulus discipulis, cōplexusq; illos, profectus est, ut iret in Macedoniam. Cum autē perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, uenit in Græciam: & ibi peractis mensibus tribus, * cum essent illi structę insidiæ à Iudæis soluturo in Syriam, habebat in animo, ut reuerteretur per Macedoniam. Comitatus est autē eum usque ad Asiam Sopater Berrhœensis, Thessalonicensium uero Aristarchus, & Secūdus, & Gaius Derbæus, ac Timotheus:

Supra 16.

Infra 21.

Rhom. 10.

2. Cor. 6.

2. Cor. 11.

2. Tim. 4. *Asiani uero Tychicus & Trophimus. Hi cum
 Infra 21. præcessissent, expectarunt nos Troade; nos uero
 ab nauigauimus post dies azymorū à Philipo
 pis, & uenimus ad eos Troadem intra dies quin
 que, ubi demorati sumus diebus septē. Vno autē
 die sabbatorū, *cū cōuenissent discipuli ad fran
 gendū panē, Paulus diserebat eis, profecturus
 supra 2. postridie, protraxitq; sermonē usq; in mediā no
 1. Cor. 11. ctem. Erant autem lucernæ multæ in cœnaculo,
 ubi eramus congregati. Sedēs autē quidam ado
 lescens nomine Euty chus in fenestra, cum degra
 uaretur somno profundo, disserente diu Paulo,
 magis depressus somno, decidit ex tertio cœna
 culo deorsum, & sublatus est mortuus. Cum de
 scendisset autem Paulus, incubuit super eum, &
 3. Reg. 17. cōplexus dixit: * Nolite turbari, anima em̄ eius
 4. Reg. 4. in ipso est. Cum ascendisset autē, *fregissetq; pa
 *Supra 2. nem, ac degustasset, diu colloquit⁹ usq; ad dilu
 1. Cor. 11. culum, ita demū profectus est. Adduxerunt autē
 puerū uiuentē, & refocillati sunt non mediocri
 ter. Nos autē conscensa naui soluimus Asson, in
 de excepturi Paulū. Sic enim ordinarat ipse per
 terram iter facturus. Cum autē conuenissemus
 Asson, recepto eo uenimus in Mitylenē. Et inde
 nauigantes, sequenti die uenimus cōtra Chium.
 Infra 21. Postridie uero appulimus Samum, & cōmorati
 Trogyllū, proximo die uenim⁹ in Miletū: pro
 posuerat em̄ Paulus præternauigare Ephelum,
 ne tempus tereret in Asia. *Festinabat enim, si
 possibile sibi esset, ut diē pentecostes ageret Hie
 rosolymis. A Mileto autē missis Ephelum nun
 cius, accersiuit presbyteros ecclesiæ: qui cū perue
 nissēt ad ipsum, dixit eis: Vos scitis à primo die,
 supra 19. quo ingressus sum Asiam, *quomodo uobiscum
 2. Timo. 3. per omne tempus fuerim, seruiens domino cum
 omni animi humilitate: *cūq; multis lachrymis
 & teno

& tentationibus, quæ mihi acciderunt ex infidels
 Iudæorum, ut nihil suffugerim eorū quæ essent
 in rem uestram, quin annunciarē uobis, & do-
 cerem uos publice ac per singulas domos, testifi-
 cans Iudæis simul & Græcis, * eā quæ erga deū
 est, pœnitentiam ac fidē, quæ est erga dominum
 nostrū Iesum. Et nūc ecce ego alligatus spiritu,
 proficiscor Hierosolymam, quæ in ea obuētura
 sint mihi ignorās, nisi quod spiritus sanctus per
 singulas ciuitates testificatur, dicēs, qd' uinacula
 & afflictiones memanent. * Verum nihil me mo-
 uet: neq; uita mea chara est mihi ipsi, ut consum-
 mem cursum meū cum gaudio, & ministerium
 quod accepi à domino Iesu ad testificandū euan-
 gelium gratiæ dei. Et nunc ecce ego scio, quod
 posthac nō uidebitis faciē meam uos omnes, per
 quos transiui, prædicans regnū dei. Quapropter
 confestor uos hodierno die, * quod mundus ego
 sum à sanguine omniū. Non em̄ subterfugi, quo-
 min⁹ annūciarim omne consiliū dei uobis. * At-
 tendite igitur uobis & cuncto gregi, in quo uos
 spiritus sanctus posuit episcopos ad regendū ec-
 clesiā dei, * quā acquisiuit sanguine suo. Ego em̄
 noui hoc, * quod ingressuri sint post discessum
 meū lupi graues in uos, nō parcētes gregi. Et ex
 uobis ipsis exorientur uiri, loquentes peruersa,
 ut abducant discipulos post se, * propter quod ui-
 gilate memores, quod per trienniū nocte & die
 nō cessauerim cū lachrymis monere unūquēq;. Et
 nunc cōmendo uos fratres deo, * & sermoni
 gratiæ ipsius, qui potens est superstruere et dare
 uobis hæreditatē inter sanctificatos omnes. * Ar-
 gentū & aurum, aut uestē nullius cōcupiui, imō
 * ipsi scitis, qd' necessitatibus meis, & his q' mecū
 sunt, suppeditauerūt manus hæ. Oīa ostēdi uo-
 bis, qd' sic laborātes oportet suscipere infirmos,

2. Tīm. 2.
 2. Pet. 3.
 Heb. 9. 12.

Philip. 1.

2. Reg. 3.
 Dan. 13.
 1. Tīm. 5.

Heb. 9.
 1. Tīm. 4.

2. Tīm. 4.

Ioan. 1.

2. Cor. 11.

Gen. 3. 31.

Leuit. 19.

ac memīnisse uerborū domīni Iesu, quonīa ipse
Luc. 6. 11. dixit: * Beatū est dare potius quā accipere. Et
 cum hęc dixisset, positis genibus suis, orauit cū
 omnibus illis. Magnus autem fletus coortus est
 omnium: & ruentes in collum Pauli, osculaban-
 tur eum dolentes: maxime ob sermonem quē di-
 xerat, quod amplius faciem eius non essent uisu-
Infra 21. ri. * Et deducebant eum ad nauem.

CAPVT XXI.

Um autem factū esset, ut soluissemus,
 auulsi ab eis, recto cursu uenimus Co-
 um: & sequenti die Rhodum, & inde
 Pataram. Et nacti nauem, quæ trañce-
 ret in Phœnicen, ea conscensa soluimus. Cum au-
 tē cœpisset nobis apparere Cyprus, relicta ea ad
Mat. 11. sinistrā nauigauimus in Syriā, ac uenimus * Ty-
Supra 20. rū: nam huc nauis exponebat onus. Repertisq;
 discipulis, mansimus ibidē diebus septem. * Qui
 Paulo dicebant per spiritum, ne ascenderet Hie-
 rosolymam. Et expletis diebus, profecti ibamus
 deducētibz nos omnibus * unā cum uxoribus
1. Tim. 3. & filijs, donec exissemus ciuitatem, & positis ge-
Tit. 1. nibz in littore, precati sumus. Et consalutatis
1. Cor. 9. nobis inuicem, conscendimus nauim: illi autem
 redierunt ad sua. Nos uero nauigatione explici-
 ta à Tyro, descendimus Ptolemaidam: & saluta-
Supra 10. tis fratribz, mansimus diem unum cum illis. Po-
 stridie uero nos qui eramus cū Paulo, * uenimus
 Cæsaream. Et ingressi domum Philippi euange-
 listæ, qui erat unus è septem, mansimus apud eū.
Supra 11. * Huic autem erāt quatuor filia uirgines prophe-
 tantes. Et cum permaneremus dies complures,
 aduenit quīdam è Iudæa propheta, nomine Aga-
 bus. Is cū uenisset ad nos, tulit cingulū Pauli, &
 alligans sibi pedes ac manus, dixit: Hęc dicit spi-
 ritus sanctus: Virum cuius est cingulum hoc, sic
 alligabunt

alligabunt Hierosolymæ Judæi, tradensq; in manus gentium. Cum autem audissemus hæc, rogabamus & nos, & cæteri qui loci illius erant, ne ascenderet Hierosolymam. Tunc respondit Paulus, ac dixit: Quid facitis flêtes & affligentes cor meum? * Ego uero nõ solum uinciri, sed mori paratus sum Hierosolymis pro nomine domini Iesu. Cum uero illi nõ persuaderetur, acquieuimus dicentes: * Dñi uoluntas fiat. Post dies aut̃ istos sublati sarcinis, conscendebamus Hierosolymã. Venerunt autem unã quidam ex discipulis à Cæsarea nobiscum, adducentes secum, apud quẽ hospitemus, Mnasonem quendam Cyprium, antiquum discipulum. Et cum uenissemus Hierosolymam, libeter exceperunt nos fratres. * Postero autem die introibat Paulus nobiscũ ad Iacobũ, omnesq; conuenerunt presbyteri. Quos cũ saluasset, narrabat per singula quæ deus fecisset in gentes per ministerium ipsius. At illi cum audissent, glorificabant dominum, dixeruntq; ei: Vides frater, quot millia sunt Iudæorum qui crediderũt, & omnes studiosi sectatores sunt legis. Audierunt autẽ de te, quod defectionem doceas à Mose, omnes qui inter gentes sunt Iudæos, * dicēs, non debere eos circumcidere filios, neq; secundum instituta uiuere. Quid est ergo? omnino oportet conuenire multitudinem. Audient enim te uenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis uiri quatuor, uotũ habentes super se. * His assumptis, purifica te cum illis, & impede super illis, ut radant capita, & scient omnes, quod quæ de te audierunt nihil sunt, * sed ambulas & ipse custodiens legem. De his autem qui crediderunt ex gentibus nos scripsimus, decernentes, ne quid huiusmodi obseruent, * nisi ut caueant & ab his quæ sunt immolata simulacris, & à sanguine,

Supra 20.

Mat. 6.

Gal. 2.

Gal. 5.

Supra 18.

1. Cor. 9.

Supra 15.

1. Cor. 9. & suffocato, & scortatione. * Tūc Paulus assumptis uiris, postero die purificatus cum illis intrauit in templum, annuncians expletionē dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio. Dum autē septem dies iam penē essent expleti, hi qui ab Asia erant Iudæi, cum uī dissent eum in templo, conturbauerunt totum populum, & iniecerunt ei manus, clamantes: Virī
- Infra 24. Israēlitæ, succurrite. * Hic est ille homo qui aduersus populum & legem, & locū hunc omnes ubiq; docet: insuper & Græcos induxit in templum, & prophanauit sanctum locum hunc. * Viderant enim Trophimum Ephesium in ciuitate cum ipso, quem existimauerunt quod in templū introduxisset Paulus. * Commotaq; est ciuitas tota, & factus est cōcurfus populi. Et apprehesum Paulum, protrahebant e templo, statimq; clausæ sunt fores. * Quærētibus autem illis eū occidere. nunciatum est tribuno cohortis, quod tota conturbata esset Hierosolyma. Qui statim assumptis militibus ac cēturionibus decucurrit ad illos. At illi cum uidissent tribunum ac milites, cessauerūt percutere Paulum. * Tunc accedēs tribunus, apprehēdit eum, * & iussit alligari catenis duabus, & interrogabat, quis nam esset, & quid fecisset. Alij autem aliud clamabant in turba. Et cum nō posset certum cognoscere præ tumultu, iussit duci eum in castra. Et cum uenisset ad gradus, contigit ut portaretur à militibus propter uiolentiā turbæ. Sequebatur enim multitudo populi * clamās, tolle eum. Et cum cepisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Licet ne mihi loqui ad te? Qui dixit: Græce nosti? * Nōne tu es ille Aegyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia uirorum sicariorum? Dixit autem Paulus: Ego sum homo quidē
2. Tim. 4. 2. Cor. 11. 2. Cor. 6. 2. Cor. 6. II 1. Cor. 4. Lucæ 23. 2. Tim. 2.

quidem Iudæus Tarsensis Ciliciæ non obscuræ
ciuitatis ciuis. Rogo autem te, permitte mihi lo-
qui ad populum. Et cum ille permisisset, Paulus
stans in gradibus, * annuit manu ad plebē, & ma-
gno silentio facto, alloquutus est lingua Hebræa,
dicens.

CAPVT XXII.

Iri fratres & patres, audite meā, qua
nūc apud uos uitor, excusationem. Cū
au dissent autē, quod Hebræa lingua
sibi loqueretur, magis præstiterunt si-

Supra 19.

Supra 9.

Supra 5.

Infra 26.

Supra 9.

I. Cor. II.
Gala. I.

letium. Et dicit: * Ego quidem sum uir Iudæus,
natus in Tarso Ciliciæ, cæterum educatus in hac
ciuitate * ad pedes Gamalielis, institutus accuratè
in patria lege, sectator dei, sicut & uos omnes
estis hodie, * qui hanc uiam persequutus sum usq̃
ad mortem, alligans ac tradens in carceres uiros
pariter ac mulieres, sicut & princeps sacerdotum
mihi testis est, & totus seniorum ordo, à quibus
etiam epistolis ad fratres acceptis, * Damascum
pergebam, adducturos & illos qui illic essent uin-
ctos Hierosolymam, ut punirentur. Accidit au-
tem mihi iter facienti & appropinquantī Dama-
sco circiter meridiem, ut subito de cælo circum-
fulguraret me lux multa, cecidiq̃ in solum, & au-
diui uocem dicentem mihi: * Saul, Saul, quid me
persequeris? Ego uero respondi: Quis es domi-
ne? Dixitq̃ ad me: Ego sum Iesus ille Nazare-
nus, quem tu persequeris. Et qui mecum erāt, lu-
men quidem uiderūt, & exterriti sunt, uocē autē
non audierunt eius qui loquebatur mecū. Dice-
bam autē: Quid faciam domine? Dominus autē dī-
xit mihi: Surge, ac uade Damascū, & ibi tibi dice-
tur de omnibus quæ ordinata sunt tibi ut facias.
Et cū nō uiderē præ gloria luminis illius, per ma-
nū deductus à comitibus qui erāt mecū, ueni Da-
mascū: Ananias autē quidā uir pius, secundū legē

- testimonio probatus omnium illic habitantium. Iu-
dæorum ueniens ad me, & adstans, dixit mihi:
Saul frater, recipe uisum. Et ego eadem hora re-
cepto uisu, uidi illum. At ille dixit: Deus patrum
nostrorum præparauit te, ut cognosceres uolun-
tatem suam, & uideres id quod iustum est, & au-
dires uocē ex ore eius, * quia eris testis illi apud
omnes homines, eorū quæ uidisti & audisti. Et
nunc quid cōtaris? Exurge & baptizare, & ab-
luere peccata tua, inuocato nomine domini. Factū
est autem, cum essem reuersus Hierosolymā, &
orarem in templo, ut raperer extra me, * & uide-
rem eum dicentem mihi: Festina & exi uelociter
Hierosolymis, quoniam non recipient testimo-
nium tuum de me. * Et ego dixi: Domine, ipsi sci-
unt, quod ego pertrahebam in carcerem, & cæ-
debam in singulis synagogis eos qui credebāt in
te. * Et cū funderetur sanguis Stephani testis tui,
ego quoq; adsistebam et assentiebar morti illius,
& custodiebam uestimenta interficientiū illum.
* Et dixit ad me: Vade, quoniam ego ad gentes
procul mittam te. Audiebant autem eum usque
ad hoc uerbum. Atq; sublatis uocibus, dicebant:
Tolle de terra hominem istiusmodi: nō enim fas
est eum uiuere. Vociferātibus autem eis, & pro-
ficiētibus uestimenta, & puluerem iactantibus
in aërem, iussit tribunus induci eū in castra, * &
imperauit eū flagris examinari, ut sciret propter
quam causam sic acclamarent ei. Et cum adstrin-
xisset eum loris, dixit adstāti sibi centurioni Pau-
lus: Num hominem Rhomanum & indemnātū
licet uobis flagellare? Quo audito, cēturio acces-
sit ad tribunum & nunciauit ei, dicens: Quid fa-
cturus es? Hic enim homo Rhomanus est. Acces-
dens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi: num tu
Rhomanus es? At ille dixit: Etiam. Et respondit
tribunus

tribūnus: Ego multa summa ciuitatem istā com-
parauī. At Paulus ait: Ego uero et nat⁹ sum. Pro-
tinus ergo discesserunt ab illo, qui eū fuerant exa-
minaturi. Tribūnus quoq; timuit postquā re-
sciuit, quod Rhomanus esset, & quod uinxisset
eum. Postero autem die uolens scire certum, qua
ex causa accusaretur à Iudæis, soluit eum à uincu-
lis, & iussit principes sacerdotum conuenire, to-
tumq; concilium, *ac deductum Paulum sistebat
coram illis.

CAPVT XXIII.

Lucæ 22.

Infra 24.

I. Cor. 4.

Deut. 16.

Exod. 22.

Philip. 3.

Supra 4.

Mat. 23.

L. 23. Io. 18

L* Ntētis autem oculis in conciliū, Pau-
lus ait: Viri fratres, ego omni conscien-
tia bona conuersatus sum coram deo,
usq; in hodiernum diem. Princeps au-
tem sacerdotū Ananias præcepit adstantibus si-
bi, *ut percuterent os eius. Tunc Paulus dixit ad
eum: Percussurus est te deus, paries dealbate. *Et
tu sedes iudicans me secundum legem, & contra
legem iubes me percuti? Et qui adstabant, dixe-
runt: Summo sacerdoti dei maledicis? Dixit autē
Paulus: Nesciebam fratres, quod pontifex esset.
Scriptum est enim: *Principi populi tui non ma-
ledices. Sciens autem Paulus, quod una pars esset
Sadducæorum, & altera pharisæorum, exclama-
uit in concilio: Viri fratres, *ego pharisæus sum,
filius pharisæi, *de spe & resurrectione mortuo-
rum ego iudicor. Et cū hoc dixisset, facta est dis-
sensio inter pharisæos ac Sadducæos, & dissecta
est multitudo. * Nam Sadducæi quidem dicunt,
non esse resurrectionem, neq; angelum, neq; spi-
ritum: pharisæi autem utraq; cōfitentur. Factus
est autem clamor magnus: & cum surrexissent
scribæ de factione pharisæorum, depugnabant,
dicentes: * Nihil mali inuenimus in homine isto.
Qd̄ si spiritus loquit⁹ est ei aut angelus, ne repu-
gnemus deo. Et cum magna seditio coorta esset,

ueritus tribunus, ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra. * Sequenti autem nocte adfuit ei dominus, ait: Bono animo esto Paule. Ut enim testificatus es de me Hierosolymis, * sic te oportet & Rhomæ testificari. Facto autem die, collegerunt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt se, dicentes, neque esuros se, neque bibituros, * donec occiderent Paulum. Erant autem plures quam quadraginta uiri qui hanc coniurationem fecerant. Qui accesserunt ad principes sacerdotum ac seniores, & dixerunt: Deuotione deuouimus nos ipsos, nihil gustaturos, donec occidamus Paulum. Nunc ergo uos significate tribuno & concilio, ut cras producat illum ad nos, tanquam aliquid certius cognituros de eo. Nos uero priusquam appropinquet, parati sumus interficere illum. Cum autem audisset filius sororis Pauli insidias, uenit & intrauit in castra, nuntiavitque Paulo. Accersito autem Paulus ad se uno ex centurionibus ait: Adolescentem hunc adduc ad tribunum: habet enim quod renunciat illi. Et ille quidem assumens eum, duxit ad tribunum, & ait: Vincit Paulus accersitum me rogauit, ut hunc adolescentem perducerem ad te, habentem aliquid quod loquatur tibi. Apprehensa autem tribunus manu illius, secessit cum eo seorsum, & percontatus est illum: Quid est quod habes significandum mihi? Ille autem dixit: Iudæi conspirarunt ut rogarent te, uti crastino die educeres Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo: tu uero neminem gesseris illis. Insidiantur enim ei ex eis uiri plures quadraginta, qui se ipsos deuouerunt, ne uel edant, uel bibant, donec interficiant eum, & nunc parati sunt expectantes, ut promittas. Tribunus igitur dimisit adolescentem, præcepitque ei, ne

ei, ne cui effutias, inquit, quod hæc indicaueris mihi. Et accersitis duobus quibusdã centurionibus, dixit: Parate milites ducentos, ut eant * Cæsareã, & equites septuaginta, & lancearios ducentos à tertia hora noctis, & iumenta præbete, ut impositũ Paulum, saluũ perducant ad Felicem præsidẽ, scriptis literis in hanc formã: * Claudius Lyfias potētissimo præfidi Felici salutem. Virũ hunc comprehẽsum à Iudæis, cũ iam esset interficiẽdus ab eis, superueniẽs cum exercitu, eripui: cognito quod Rhomans esset. Volẽsq; scire causam, ob quam accusarent illũ, * deduxi eũ in cõcilium eorum. Quem cõperi accusari de quæstionibus legis ipsorum, * nullum dignum morte aut uinculis habentẽ crimẽ. Et cum indicatum esset mihi de insidijs, quas parauerant illi Iudæi, protinus misi eum ad te, præcepto dato etiam accusatoribus, ut quæ habent aduersus eum, dicant apud te. Vale. Milites uero iuxta quod sibi iniunctum erat, receptum Paulũ duxerunt per noctem Antipatridem. Postero autem die dimissis equitibus, ut cum eo irent, reuersi sunt in castra. Qui cum uenissent Cæsareã, ac tradidissent epistolam præfidi, statuerunt coram eo & Paulum. Cum legisset autem præses, & interrogasset ex qua prouincia esset, & cognouisset quod ex Cilicia: Audiam te, inquit, * cum accusatores quoque tui aduenerint. Iussitq; in prætorio Herodis custodiri eum.

CAPVT XXIIII.

Post quinque autẽ dies descendit * princeps sacerdotum Ananias cum senioribus & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præfidem contra Paulum. Et citato Paulo, cœpit accusare Tertullus, dicens: Cum in multa pace agamus per te, & multa recte gerantur in populo hoc per tuam

Supra 10.

Infra 24.

Supra 23.

Inf. 25. 26.

Deut. 16.

Supra 33.

Infra 25.

providentiã, & semper & ubiq; comprobamus,
 præstantissime Felix, cum omni gratiarũ actio-
 ne. Sed ne diutius te detineã, oro te ut audias nos
 paucis pro tua humanitate. Nacti enim sumus vi-
 rum hunc pestiferum, & concitantem seditionẽ
 omnibus Iudæis in uniuerso orbe, * & authorẽ
 sectæ Nazarenorũ, * qui etiam tẽplum prophæ-
 nare conatus est, quẽ & apprehensum uoluimus
 secundum legem nostram iudicare. Sed superue-
 niens tribunus Lyfias, cum magna uir eripuit eũ
 è manibus nostris, iubens accusatores eius ad te
 uenire, ex quo poteris ipse inquisitione facta de
 omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusa-
 mus eum. Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes,
 hæc ita se habere. Respondit autẽ Paulus, cum an-
 nuisset ipse præses, ut diceret: Aequiore animo
 pro me ipso causam dico, cũ sciam te multis iam
 annis iudicem fuisse genti huic, qui possis cogno-
 scere, * quod nõ plures sunt mihi dies, quàm duo
 decim, ex quo ascendi adoraturus Hierosolymã:
 & neq; in templo compererunt me cum aliquo
 disputantẽ, aut concursum facientem turbæ, ne-
 que in synagogis, neq; in ciuitate, neq; probare
 possunt ea de quibus me accusant. * Cõfiteor autẽ
 hoc tibi, quod iuxta uiam, quam uocãt hæresim,
 siccolo patrium deum, credens omnibus quæ in
 lege & prophetis scripta sunt, spem habẽs in de-
 um, fore, quam & hi ipsi expectant, * resurrectio-
 nem mortuorum iustorum simul & iniustorũ.
 Quin in hoc & ipse studeo sine offendiculo con-
 scientiam habere erga deũ, & erga homines sem-
 per. * Post annos autem plures accessi, eleemosy-
 nas exhibiturus in gentem meam, & oblationes,
 in quibus compererunt me purificatum in tem-
 plo, haud cum turba, neq; cũ tumultu. Quidam
 autẽ ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præ-
 sto esse

Infra 27.
 Supra 21.

Supra 21.

10. 8. 12.
 M. R. Lu.

Exod. 3.
 Mat. 22.

Supra II.
 1. Cor. 6.
 2. Cor. 9.

non esse & accusare, si quid haberent aduersum
 me, aut hi ipsi dicant, si quid deprehenderunt in
 me iniquitatis, * cum stem in concilio: nisi de una Supra 23.
 hac uoce, qua clamaui inter eos stans. De resurre-
 ctione mortuorum ego iudicor hodie a uobis. Au-
 ditis autem his, Felix distulit illos, certo sciens quæ
 ad eam uiam attinebant, dicens: * Cum tribunus Ibidem.
 Lyfias descenderit, pernoscam causam uestram.
 Iussitque centurioni, ut custodiret Paulum, sine-
 retque eum relaxari, & ne quem ex illius familiari-
 bus uetaret subministrare ei, aut adire eum. Post
 aliquot autem dies cum aduenisset Felix cum Drusilla
 uxore sua, quæ erat Iudæa, accersiuit Paulum, &
 audiuit ab eo fidem, quæ est in Christum. Dispu-
 tante autem illo de iustitia & temperantia, * & Io. 5. L. 10.
 de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit:
 In presentia abi, cæterum opportunitatem nactus
 accersante, * simul & illud sperans fore, ut pecu- Heb. 13.
 nia sibi daretur a Paulo, ut solueret ipsum, pro- Ephe. 5.
 pter quod & frequenter accersens eum, loqueba- 2. Petri 2.
 tur cum eo. Biennio autem expleto, accepit successo-
 rem Felix Portium Festum. * Volens autem gratiam 2. Cor. 6.
 prestare Iudæis Felix, reliquit Paulum uinctum.

CAPVT XXV.

F
Supra 24.
 *Estus ergo suscepta prouincia, post
 triduum ascendit Hierosolymam ab ur-
 be Cæsarea. Significaruntque illi prin-
 ceptis sacerdotum ac primores Iudæo-
 rum de Paulo, & rogabant eum, postulantes fa-
 uorem aduersus eum, ut accerseret eum Hieroso-
 lymam, insidias tendentes, ut interficerent eum in
 uia. Festus autem respondit, ut seruaretur quidem
 Paulus Cæsareæ, se uero breui illud profecturum.
 Qui ergo inter uos, inquit, potentes sunt, unam no-
 biscum descendant, & si quod est in hoc uiro cri-
 men, accusent eum. Demoratus autem inter eos

- diebus amplius quàm decē, descēdit Cæsaream,
 & postero die sedit pro tribunali, iussitq; Paulū
 adduci. Qui cum perductus esset, circumsteterūt
 eum qui ab Hierosolyma descenderant Iudæi,
 multa & grauiā crimina intēdētes aduersus Pau
 lum, quæ non poterant probare, Paulo pro se re
 spondente, quod neq; in legem Iudæorum, neq;
 in templum, neq; in * Cæsare quicquam peccas
 set. Festus autē uolens gratificari Iudæis, respon
 dens Paulo, dixit: Vis Hierosolymam ascēdere,
 & ibi de his iudicari apud me? Dixit autē Paulus:
 Infra 26. * Ad tribunal Cæsaris sto, ubi me oportet iudi
 cari. Iudæis nullam iniuriā feci, sicut et tu melius
 nosti. Si em̄ nocui, aut dignū morte aliquid feci,
 non recuso mori. Si uero nihil est eorum, de qui
 bus hi accusant me, nemo potest me illis donare.
 Cæsare appello. Tunc Festus cum cōsilio collo
 quutus, respondit: Cæsare appellasti? ad Cæsare
 ibis. Et cū dies aliquot transacti essent, Agrippa
 rex & Bernice descenderunt Cæsareā salutaturi
 Festū. Et cum dies cōplures ibi cōmorarentur,
 Festus regi retulit causam Pauli, dicens: Vir qui
 dam est relictus à Felice uinctus, de quo cum ue
 nissem Hierosolymam, significarunt mihi prin
 cipes sacerdotum & seniores Iudæorū, postulan
 tes aduersus illum sententiam. Quibus respondi:
 Deut. 16. Non est Rhomanis consuetudo ob gratiam do
 nare aliquē hominē, ut pereat * priusquam is qui
 accusatur, præsentēs habeat accusatores, locūq;
 defendēdi accipiat de crimine. Cū ergo huc con
 uenissent, sine ulla dilatione, sequenti die sedens
 pro tribunali, iussu adduci uirū. De quo cum ste
 tissent accusatores, * nullū crimen intendebant
 supra 23. super hisce rebus, de quibus ego suspicabar, sed
 quæstiones quasdam de sua superstitione habe
 bant aduersus eum, * et de quodā Iesu defuncto,
 supra 24. quem

quem affirmabat Paulus uiuere. Hęsitans autem ego de huiusmodi quęstione, dicebam: num uellet ire Hierosolymam, & ibi iudicari super istis. Paulus autę cum appellasset, ut seruaretur Augusti cognitioni, iussi seruari eum, donec mitterem eum ad Cęsarem. Agrippa autę dixit ad Festum: Volebam & ipse hominę audire: Cras, inquit, audies eum. Postero autę die cum uenisset Agrippa & Bernice cum multo apparatu, & introissent in auditoriũ cum tribunis & uiris principalib9 ciuitatis, iubęte Festo adductus est Paulus. Et dicit Festus: Agrippa rex, & omnes qui simul adestis nobiscũ uiri, uidetis hunc hominę, de quo omnis multitudo Iudęorũ interpellauit me, & Hierosolymis & hic: * acclamantes non oportere eum uiuere amplius. Ego uero compari nihil dignũ morte eum admisisse. Cęterũ cũ is ipse appellasset Augustũ, statui mittere eum. De quo quid certum scribam domino, non habeo. Quapropter produxi eũ ad uos, & maxime ad te rex Agrippa, ut examinatione facta, habeã quod scribam. Iniquum enim mihi uidetur mittere uinctum, & crimina de quibus accusatur, non significare.

Supra 23.

CAPVT XXVI.

Grippa uero ad Paulũ ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso. * Tunc Paulus extenta manu pro se dicebat: Super omnibus de quibus accusor à Iudęis, rex Agrippa, existimo me beatum, qui causam dicturus sim apud te hodie: cum tu maxime sis gnarus earum, quę apud Iudęos sunt, & consuetudinũ, & quęstionũ. Quapropter obsecro te, ut patienter me audias. Itaq; uitam quidę meam, quam egi ab adolescentia, quę ab initio fuit in gente mea Hierosolymis, nouerũt omnes

Supra 12.
13. & 21.

- Judæi : qui prius nouerant me ab initio, si uelint
 Galat. 1. testimoniū ferre, * quod secundū exquisitissimā
 Gen. 3. 22. sectā nostræ religionis, uixerim pharisæus. * Et
 Deut. 18. nunc fretus spe repromissionis, quæ ad patres no-
 Psal. 31. stros facta est à deo, isto iudicio subiectus, ad quā
 duodecim tribus nostræ instanter nocte & die
 colentes deum, sperant se peruenturas. De qua
 spe accusor, rex Agrippa, à Judæis. Cur incredi-
 M. 9. R. 7. bile iudicatur apud uos, * si deus mortuos susci-
 L. 7. Io. 11. tat? Et ego quidē existimabam me aduersus no-
 Supra 9. men Iesu Nazareni multa repugnando facturū:
 Sup. 8. 22. quod & feci Hierosolymis. * Et multos sanctorū
 ego carceribus inclusi, à principibus sacerdotum
 potestate accepta: * & cū occiderent, detuli sen-
 tentiā. Et per omnes synagogas frequenter pu-
 niens eos, compellebā blasphemare: & amplius
 insaniens in eos, persequabar etiā in exteris usq;
 Supra 9. ciuitates. * Quarū rerū studio cū irē Damascū,
 Supra 22. cum authoritate & permissu principū sacerdo-
 tū: * die medio, rex, in uia uidi è cælo supra splē-
 dorē solis, circūfuisse me lumē, et eos qui mecū
 faciebant iter. Cū autē omnes nos decidissemus
 in terrā, audiui uocē loquentē ad me, ac dicentē
 Sup. 9. 22. Hebraica lingua: * Saul, Saul, quid me persequer-
 ris? Durū est tibi contra stimulos calcitrare. Ego
 Supra 22. autem dixi: Quis es domine? At ille dixit: * Ego
 sum Iesus, quē tu persequeris. Sed exurge & ita
 Supra 9. super pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi, * ut
 constituā te ministrū, ac testē, & eorū quæ uidi-
 sti, & eorū in quibus apparebo tibi: eripiēs te à po-
 pulo & gētibus, in quas nūc te mitto, ut aperias
 oculos eorū, ut conuertant à tenebris ad lucē, &
 à potestate satanæ ad deum: ut accipiant remis-
 sionē peccatorū, et sortē inter eos, q̄ sanctificati
 sunt per fidem quæ est erga me. Vnde rex Agrip-
 Ibidem. pa, nō fui inobediēs cælesti uisioni: * sed his qui
 sunt

funt Damasci primum, & Hierosolymis, & per omnem regionē Iudææ: deinde & gentibus annūciabam, * ut pœnitentiā agerent, & conuerterētur ad deū, opera facientes digna his qui resipuissent. Hac ex causa Indæi me in tēplo comprehensum tentauerūt interficere. * Auxiliū igit̃ nactus dei, usq; in hodiernū diem sto, testificans tum paruo, tum magno: nihil aliud dicēs, quàm ea quæ prophetæ prædixerāt futura esse, & Moses: * an passurus fuerit Christus, an primus ex resurrectione mortuorum lumen annunciaturus sit populo & gentibus. Hæc autē cū pro se diceret, Festus magna uoce ait: * Insanis Paule. Multæ te literæ ad insaniam conuertunt. Et Paulus: Non insanio, inquit, optime Feste, * sed ueritatis & sobrietatis uerba eloquor. Scit enim de his rex, apud quem & libere loquor. Latere em̃ eum nihil horum arbitror. * Neq; enim hoc in angulo gestum est. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quod credis. Agrippa autē ad Paulū ait: Modica ex ea parte perluades mihi, ut fiam Christianus. Et Paulus ait: * Optarim à deo, non solū modica ex parte, uerum etiam magna: non te modò, sed omnes etiam, qui me audiunt hodie, esse tales, qualis ego sum, exceptis uinculis his. Et hæc eo loquuto, surrexit rex ac præses, & Bernice, & qui assidebant eis. Et cū secessissent, loquebantur inter se, dicentes: * Nihil morte aut uinculis dignum facit homo iste. Agrippa autem Festo dixit: * Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem. C A P. XXVII.

Infra 28.

Supra 25.

5.8. & 17.

Su. 18. 23.

Infra 28.

Esa. 50. 53.

Psal. 21.

Supra 12.

Ioan. 8.

Ioan. 58.

1. Cor. 7.

Su. 23. 25.

Supra 25.

Infra 28.

ostq̃ autē decretū est, ut nos nauigaremus in Italiā, * tradiderūt & Paulum, & quosdam alios uinctos centurioni, nomine Iulio, cohortis Augustæ. Concessa autē naue Adramyttina, nauiga-

2. Cor. 11.

- turi iuxta loca Asiæ, soluiumus, perseuerante nos
Coloss. 4. biscū* Aristarcho Macedone Thessalonicēsi. Sequenti autē die appulimus Sidonē. Et Iulius humaniter tractato Paulo, *permisit ut ad amicos profectus, ab illis curaretur. Et inde cum soluisse
Infra 28. mus, subnauigauimus iuxta Cyprū, *propterea
1. Cor. 4. quod essent uenti contrarij. Et pelagus quod est
2. Cor. II. contra Ciliciam & Pamphylia, emensi, peruenimus Myram, quæ est Lyciæ, & ibi nactus centurio nauē Alexandrinam nauigantē in Italiā, imposuit nos in eam. Et cū multis diebus tarde nauigaremus, uixq̄ deuenissemus contra Gnidum, prohibente nos uēto, adnauigauimus Cretæ iuxta Salmonen. Et uix præterlegētes illam, peruenimus in locū quendam, qui uocatur Pulchri portus, cui uicina erat ciuitas Lasæa. Multo autē tempore peractō, * & cum esset iam periculosa nauigatio, ob id quoq̄ quod iam ultra tempus sustinuissem inediā, admonebat eos Paulus, dicens eis: Viri, uideo quod cū iniuria, multoq̄
2. Cor. II. damno, * nō solū oneris & nauis, sed etiam animarū nostrarū futura sit nauigatio. Ceturio autē gubernatori & nauclero magis credebat, quam his quæ à Paulo dicebantur. Et cū aptus portus nō esset ad hybernandū, cōplures cœperūt consiliū soluēdi illinc, si quo modo possent peruecti Phœnicen illic hybernare. Is est portus Cretæ spectans ad Africū & ad Chorū. Aspirante autē Austro rati se propositi cōpotes, cum soluissem Asson, præterlegebant Cretā. Verū haud multo
2. Cor. II. post* coortus est cōtra ipsam uentus Typhonicus, qui uocat Euroaquilo. Cūq̄ correpta esset nauis, nec posset obniti uēto, data naue statibus, ferebamur. In insululā autē quandā deuecti, quæ uocatur Clauda, uix potuimus obtinere scaphā. Qua sublata, adiutorij utebantur, subcīngentes
 nauem,

nauē, timētes ne in Syrtim inciderēt, demisso ua
 se, sic ferebantur. Cū autē uehementi tempestate
 iactaremur, sequenti die iactū fecerunt, ac tertio
 die nostris manib⁹ armamēta nauis proiecimus.
 Porrò neq; sole, neq; syderibus apparentibus ad
 cōplures dies, & tēpestate nō exigua immīnēte,
 * iam ablata erat spes omnis salutis nostræ. Cum
 autē multa iam esset inedia, tunc stans Paulus in
 medio eorū, dixit: * Oportebat qdē ō uiri, audi
 to me nō soluere à Creta, nec accersere nobis in
 iuriā hanc & iacturā. Et nūc hortor, ut bono ani
 mo sitis. Iactura em̄ animæ nulla erit ex uobis,
 sed tantū nauis. * Adstitit em̄ mihi hac nocte an
 gelus dei, cuius sum ego, quē & colo, dicens: Ne
 timeas Paule, * Cæsari te oportet sisti. Et ecce do
 nauit tibi deus oēs qui nauigāt tecū. Propter qd
 bono animo estote uiri. Credo em̄ deo, quod sic
 erit, quemadmodū dictū est mihi. * In insulā autē
 quandā oportet nos eñci. Sed posteaq; quartades
 cima nox superuenit, nauigātib⁹ nobis in Adria
 circa mediū noctis, suspicabant nautæ apparere
 sibi aliquā regionē. Qui & demissa bolide, repe
 rerūt passus uiginti, ac pusillū inde digressi, rur
 sumq; demissa bolide, reppererūt passus quinde
 cim. Timentesq; ne in aspera loca inciderent, de
 puppi iactis ancoris quatuor, optabāt diē oriri.
 Nautis uero quærentibus fugere è nauī, cū demī
 sissent scaphā in mare, sub prætextu uelut è pro
 ra ancoras extēsuri, dixit Paulus cēturioni & mi
 litibus: nisi hi in nauī manserint, uos salui fieri nō
 potestis. Tūc absciderūt milites funes scaphæ, et
 passi sunt eā excidere. Et cū dies inciperet appa
 rere, hortabat Paulus omnes sumere cibū, dicens:
 Dies hic decimusquartus est, qd expectātes ieiui
 ni permanetis, nihil accipiētes, ppter quod hor
 tor uos, ut sumatis cibū: hoc em̄ ad salutē uestrā

2. Cor. II.

Supra I.

Su. II. 23.

Supra 25.

Infra 28.

M. 10. L. 12 pertinet, * quia nullius uestrū capillus de capite
 Mat. 17. cadet. Et cū hæc dixisset, * sumpto pane, gratias
 Ioan. 6. egit deo in cōspectu omniū: et cū fregisset, cœpit
 edere. Porro animis iam recreatis omniū, sumo
 pserunt & ipsi cibū. Erasmus uero uniuersæ ani
 mæ in nauī ducentæ septuagintafex. Et satiati
 Supra 1.) cibo, alleuabant nauē, * eñciētes triticū in mare.
 Cum autē dies esset, terram nō agnoscebant: si
 num uero quendā animaduertērūt, habentē lit
 tus, in quod cogitabant, si possent, impingere na
 uem. Et cū ancoras sustulissent, cōmittebant se
 mari, simul laxatis iuncturis gubernaculorū, &
 sublato artemone ad auræ flatū, tēdebant ad lit
 tus. Et cū incidissent in locū bimarē, * impegerūt
 Ibidem. nauē. Ac prora quidē infixa manebat imobilis:
 puppis uero soluebatur à ui undarū. Militū autē
 consiliū erat, ut uinctos occiderent, ne quis cum
 enataisset, effugeret. Ac centurio uolens seruare
 Paulum, cōpēcuit eos à consilio, iussitq̄, ut qui
 possent natate, abñcerēt se primos, & in terram
 euaderent, cæteri q̄ partim in tabulis, partim in
 quibusdā nauis fragmentis. Et sic factum est, ut
 omnes incolumes euaderent in terram.

C A P V T XXVIII.

Supra 27.

2. Cor. II.

T cum euasissent, tunc cognouerunt,
 * quod Melite insula uocaretur. Bar
 bari uero præstabant nō uulgare hu
 manitatē nobis. Accensa em̄ pyra, re
 cipiebār nos omnes propter hymbre qui immi
 nebat, & propter frigus. * Cū congregasset autē
 Paulus sarmentorū multitudinē, & imposuisset
 in ignē, uipera è calore prorepens inuasit manū
 eius. Ut uero uiderūt Barbari pendentē bestiam
 de manu eius, inter sese dicebant: Omnino homi
 cidā est homo hīc, quē seruatum è mari ultio nō
 finit uiuere. Et ille quidē excussa uipera in ignē,
 mali

mali nihil passus est. At illi existimabant futurū,
 ut incenderetur, aut concideret repēte mortuus.
 Diu autē illis expectantibus, & intuētibus nihil
 mali illi accidere, * mutata mente dicebant eum Supra 14.
 esse deum. In locis autē illis erant prædia primati
 insule, nomine Publio, qui nos exceptos, triduo
 benigne tractauit hospitio. Cōtigīt autē patrem
 Publī febribus, ac dysenteria uexatū decūbere.
 Ad quem Paulus intrauit, & cum orasset, * im- M. 8. R. 1.
 posuissetq; ei manus, sanauit eum. Hoc igitur fa- Lucæ 4.
 cto, * cæteri quoq; qui habebant infirmitates in
 insula, accedebāt & sanabantur, qui etiā multis
 honoribus nos honorauerunt, & soluētibus im-
 posuerunt quæ necessaria erant. Post menses autē
 tres nauigauimus in nauī Alexandrina, quæ in
 insula hyemauerat, cui erat insigne Castor &
 Pollux. Et cū uenissēmus Syracusas, mansimus
 triduo. Inde circumlegētes deuenimus Rhegiū,
 & post unū diē afflante Austro, postridie ueni-
 mus Puteolos, ubi repertis fratribus, rogati su-
 mus manere apud eos dies septē, & sic uenimus
 Rhomā. * Et inde cū audissent fratres de nobis, Supra 15.
 prodierunt in occursum nobis usq; ad Appnī fo-
 rum ac tres tabernas. Quos cum uidisset Paulus,
 gratiis actis deo, sumpsit fiduciam. Cū autē ueni-
 sēmus Rhomā, centurio tradidit uinctos prin-
 cipi exercitus. * Permissum est autē Paulo, ut ma- Supra 27.
 neret solus cū custodiēte se milite. Post tertium
 autē diem conuocauit Paulus Iudæorū primo-
 res. Cūq; uenissent, dicebat eis: Ego, uiri fratres,
 * cum nihil fecerim aduersus plebē, aut instituta Supra 24.
 maiorū, uinctus ab Hierosolymis, traditus sum & 25.
 in manus Rhomanorū: qui cū examinassent, uo-
 luerunt me dimittere, * eo quod nulla esset causa Lu. 23.
 mortis in me. Sed contradicentibus Iudæis, coa- Supra 16.
 ctus sum appellare Cæsare, nō quasi habeam de

Cap. XXVIII. ACTA APOSTOLORVM.

- quo gentē meam accusem. Propter hanc igitur
causam aduocauī uos, ut uiderem & alloquerer;
Deut. 18. * Propter spem em̄ Israēlis catena hac circunda-
tus sum. At illi dixerunt ad eum: Nos neq; literas
accepimus de te à Iudæa, neq; adueniens aliquis
fratrum nunciauit, aut loquutus est aliquid de te
mali. Volumus autem ex te audire quæ sentias.
Lucæ 2. Nam de secta ista notū est nobis, * quod ubiq; ei
contradicitur. Cū constituissent autē illi diem,
uenerunt ad eum in hospitium complures, quibus
Gen. 3. exponebat, testificans regnū dei, * suadensq; eis
Esa. 7. 9. 11 de Iesu ex lege Mosi & prophetis, à mane uique
Mich. 5. ad uesperā: * & quidam credebant his quæ dice-
***Supra 17** bantur, quidā uero non credebant. Cumq; inter
se non essent cōcordes, discedebant, ubi dixisset
Paulus unum uerbū: Bene spiritus sanctus loqua-
tus est per Esaiam prophetā ad patres nostros,
Esa. 6. dicens: * Vade ad populū istum, & dic: Auribus
Is. 4. audietis & non intelligetis: & uidentes uidebi-
Mat. Mar. tis, & non perspicietis. Incrassatum est em̄ cor
Lucæ 8. populi huius, & auribus grauiter audierunt, &
Ioan. 12. oculos suos compresserunt: ne quando uideant
oculis, & auribus audiant, & corde intelligant,
Mat. 3. * & conuertantur, & sanem eos. Notum ergo sit
Psal. 66. uobis, * quod gentibus missum est hoc salutare
Esa. 11. 41. dei, & ipsi audient. Et cum hæc dixisset, exierūt
& 60. ab eo Iudæi, multam habentes inter se discepta-
Hier. 16. 31 tionem. Mansit autē Paulus biennio toto in suo
Iohel. 3. conducto, et suscipiebat omnes qui ingredieban-
Malach. 1. tur ad ipsum, prædicans regnum dei, * ac docens
***Supra 18** quæ sunt de domino Iesu cum omni fiducia, ne-
mine prohibente.

ACTVVM APOSTOLO-
RVM FINIS.

